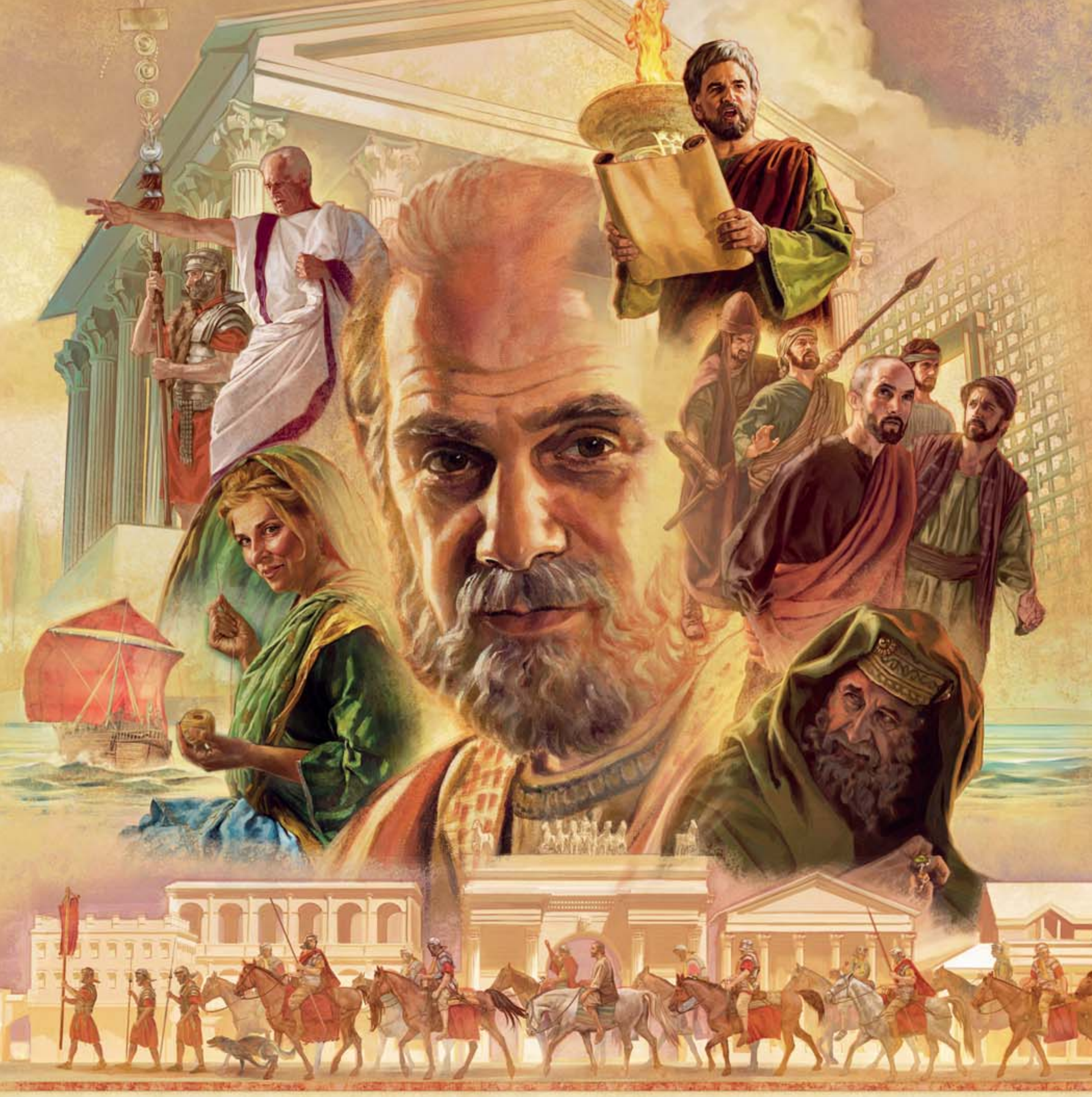

Аллаһын Падшаһлығы һаггында ‘әтрафлы шәһадәт верин’

Һәмчинин үз габығынын ич сәһифәсиндәки «Гәдим өлкәләр вә шәһәрләр» адлы хәритәјә бах.

Аллаһын Падшаһлығы һаггында ‘әтрафлы шәһадәт верин’

Китаб мәхсусдур

Шәкилләр: сәһифә 4, бөлмә 4: Courtesy Canada Wide;
сәһифә 44, ашағыда вә индексдә: *Neue Berliner Illustrierte;* сәһифә 84, ашағыда вә индексдә: Courtesy Canada Wide
© 2009
WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA
“Bearing Thorough Witness” About God’s Kingdom
© 2010
Wachtturm Bibel- und Traktat-Gesellschaft der Zeugen Jehovas, e.V., Selters/Taunus
Аллаһын Падшаһлығы һаггында ‘әтрафлы шәһадәт верин’
Мај 2015 нәшри
Бу нәшр сатыш үчүн нәзәрдә тутулмајыб. Көнүллү ианәләр һесабына дәрҹ едилән бу китаб Мүгәддәс Китаб үзрә үмумдүнја маарифләндирмә ишинә хидмәт едир.
Әкәр башга ҹүр көстәрилмәјибсә, Ибрани Мүгәддәс Јазыларындан кәтирилән ајәләр «Мүгәддәс Китаб»дан (2009), Јунан Мүгәддәс Јазылары исә «Јени Дүнја тәрҹүмәси»ндән көтүрүлмүшдүр.
“Bearing Thorough Witness” About God’s Kingdom
Azerbaijani (Cyrillic) (*bt*-AJ)
Made in Germany Алманијада һазырланыб
Druck und Verlag: Wachtturm-Gesellschaft, Selters/Taunus

Әзиз тәблиғчи!

Тәсәввүр ет ки, сән Зејтун дағында јығышан һәвариләрдән бирисән. Иса гаршында пејда олур. Көјә галхмаздан әввәл о дејир: «Мүгәддәс руһ үзәринизә кәләндә сиз гүввәт алачагсыныз вә Јерусәлимдә, бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олачагсыныз» (Һәвариләрин ишләри 1:8). Һәмин вахт сән һансы һиссләри кечирәрдин?

Јәгин ишин мигјасыны дүшүнәндә сәни горху бүрүјәрди. Бәлкә дә фикирләшәрдин: «Көрәсән бир нечә нәфәр шакирд "јерин учгарларынадәк" нечә шаһидлик верә биләр? Бу бир јана, Иса өлүмүндән әввәлки кечә хәбәрдарлыг едиб демишди: "Нөкәр ағасындан артыг дејил. Мәни тәгиб едибләрсә, сизи дә тәгиб едәчәкләр. Мәним сөзүмә әмәл едибләрсә, сизин дә сөзүнүзә әмәл едәчәкләр. Бүтүн бунлары мәним адыма көрә башыныза кәтирәчәкләр, чүнки онлар мәни көндәрәни танымырлар" (Јәһ. 15:20, 21). Ахы бу чүр әдавәтлә үзләшә-үзләшә нечә шаһидлик етмәк олар?»

Әслиндә, бу кими суаллар бу күн бизим үчүн дә актуалдыр. Јеһованын Шаһиди олмағымыз бизим дә үзәримизә «јерин учгарларынадәк», бүтүн милләтләрә шаһидлик етмәк мәсулијјәтини гојур (Мат. 28:19, 20). Көрәсән бу бојда ишин өһдәсиндән нечә кәлмәк олар? Һәлә мүгавимәтләри демирик.

«Һәвариләрин ишләри» китабы биринчи әсрдәки мәсиһчиләрин фәалијјәтиндән бәһс едир. Һадисәләрлә зәнкин бу китабда Исанын шакирдләринин Јеһованын көмәјилә өз тапшырыгларыны јеринә јетирмәјә нечә мүвәффәг олдуғу чанлы шәкилдә тәсвир едилир. Бу нәшри охудугча һәм о һадисәләри дәриндән арашдырачаг, һәм дә онларын иштиракчысына чеврилиб, орадакы һисс-һәјәчаны јашајачагсан. Өјрәнәчәксән ки, Аллаһын биринчи әсрдәки хидмәтчиләри илә мүасир хидмәтчиләри арасында әслиндә нә гәдәр чох охшарлыг вар. Үстәлик, көрәчәксән ки, биз нәинки ејни иши көрүрүк, һәм дә ејни чүр тәшкил олунмушуг. Бу бәнзәрликләр үзәриндә дүшүндүкчә Јеһованын бу күн дә Өз тәшкилатыны идарә етдијинә бир даһа әмин олачагсан.

Арзумуз будур ки, «Һәвариләрин ишләри» китабыны арашдырдыгча Јеһованын сәнә Өз мүгәддәс руһу илә һәмишә көмәк вә дајаг олачағына инамын даһа да артсын. Гој бу да өз нөвбәсиндә сәни Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәјә вә башгаларыны хилас јолуна јөнәлтмәјә тәшвиг етсин (Һәв. иш. 28:23; 1 Тим. 4:16).

Сәнин гардашларын,
Јеһованын Шаһидләринин
Рәһбәрлик шурасы

Аллаһын Падшаһлығы һаггында
‘әтрафлы шәһадәт верин’

МҮНДӘРИЧАТ

ФӘСИЛ СӘҺИФӘ

КИРИШ

1. «Ҝедин вә... шакирд һазырлајын» . . . 6

I БӨЛМӘ «Өз тәлиминизи бүтүн Јерусәлимә јајмысыныз»

2. «Мәним шаһидим олачагсыныз» . . . 14
3. «Һамысы мүгәддәс руһла долду» . . . 21
4. ‘Савадсыз, садә адамлар’ . . . 28
5. «Биз илк нөвбәдә һөкмдарымыз Аллаһа итаәт етмәлијик» . . . 37

II БӨЛМӘ «Јығынчаға гаршы ҝүчлү тәгиб башланды»

6. «Аллаһын лүтфү вә гүдрәти илә долан Стефан» . . . 45
7. «Иса һаггындакы хош хәбәри» бәјан едирик . . . 52
8. «Јығынчаг үчүн әмин-аманлыг дөврү башланды» . . . 60

III БӨЛМӘ ‘Башга халглардан оланлар аллаһын сөзүнү гәбул етдиләр’

9. «Аллаһымыз ајры-сечкилик етмәјән Аллаһдыр» . . . 69
10. ‘Јеһованын сөзү вүсәт алырды’ . . . 77

IV БӨЛМӘ ‘Мүгәддәс руһ тәрәфиндән ҝөндәрилдиләр’

11. «Шакирдләрин севинчи ашыб-дашыр, онлар мүгәддәс руһла долурдулар» . . . 85
12. «Јеһовадан сәлаһијјәт алараг чәсарәтлә данышырдылар» . . . 93

ФӘСИЛ СӘҺИФӘ

V БӨЛМӘ **«Һәвариләр вә ағсаггаллар... топлашдылар»**

13. «Чидди фикир ајрылығы јаранды» . . . 101
14. «Биз јекдилликлә гәрара алдыг...» . . . 108

VI БӨЛМӘ **‘Җәл гајыдаг вә гардашлара баш чәкәк’**

15. Јығынчаглар иманда мөһкәмләнир . . . 117
16. «Македонијаја кәл» . . . 125
17. ‘Павел Мүгәддәс Јазылара әсасланараг сөһбәт апарды’ . . . 133
18. ‘Аллаһы ахтарыб тапын’ . . . 140
19. «Даныш, сусма!» . . . 148

VII БӨЛМӘ **‘Инсанлар гаршысында вә евдән-евә’ тәблиғ**

20. «Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды» . . . 157
21. ‘Һәр кәсин ганындан тәмизәм’ . . . 165
22. «Јеһова билән мәсләһәтдир» . . . 173

VIII БӨЛМӘ **«Аллаһын Падшаһлығы һаггында... манеәсиз тәлим верирди»**

23. ‘Мүдафиәм үчүн бир нечә кәлмә демәк истәјирәм’ . . . 181
24. «Чәсарәтли ол!» . . . 189
25. «Сезарын мәһкәмәсини тәләб едирәм!» . . . 196
26. «Һеч бир инсан тәләфаты олмајачаг» . . . 203
27. Павел «әтрафлы шәһадәт» верирди . . . 211

ЈЕКУН 28. «Јерин учгарларынадәк» . . . 218

ШӘКИЛ ИНДЕКСИ . . . 224

«Ҝедин вә... шаҝирд һазырлајын»

«Һәвариләрин ишләри» китабы илә танышлыг вә онун бизим ҝүнләрә аидијјәти

ГАНАДА јашајан Рибекка адлы Јеһованын ҝәнҹ Шаһиди охудуғу мәктәбә өз тәблиғ саһәси кими бахыр. О, һәмишә мәктәбә Мүгәддәс Китаба әсасланмыш әдәбијјатлар апарыр вә тәнәффүс вахты фүрсәтдән истифадә едәрәк синиф јолдашларына тәблиғ едир. Рибекка бир нечә синиф јолдашы илә Мүгәддәс Китаб өјрәнмәси кечирир.

2 Африканын шәргиндә јерләшән Мадагаскар адасында ики пионер мүнтәзәм оларааг учгар кәндә чатмаг үчүн гызмар истидә 25 километр мәсафәни гәт едир. Онлар орада марагланан адамлара Мүгәддәс Китабы өјрәдирләр.

3 Парагвај вә Парана чајлары бојунча јашајан инсанлара баш чәкмәк үчүн парагвајлы Шаһидләр дикәр өлкәләрдән олан 15 көнүллү илә бирҝә гајыг дүзәлтмишләр. Чәкиси 45 тон олан бу гајыгда 12 нәфәр раһат јаша биләр. Гајығын сајәсиндә Падшаһлығын чалышган тәблиғчиләри хош хәбәри учгар әразиләрә јајырлар. Башга ҹүр буну етмәк мүмкүн олмазды.

4 Узаг шималда, Алјаскада јашајан Шаһидләр јај мөвсүмүндә јаранан надир имкандан истифадә едиб туристләрә тәблиғ едирләр. Һавалар истиләшәндә мүхтәлиф милләтләрдән олан сәрнишинлә долу сәјаһәт ҝәмиләри ора ҝәлир. Јерли Шаһидләр лиманда Мүгәддәс Китаба әсасланмыш әдәбијјатлары сәргиләјәрәк гонаглары гаршылајырлар. Һәмин бөлҝәдәки учгар кәндләрә ҝетмәк үчүн тәјјарәнин ролу мисилсиздир, белә ки, онун сајәсиндә хош хәбәр алеут, атабаск, симшиан вә клинкет кими ичмалара чатдырылыр.

5 АБШ-ын Техас штатында јашајан Ларринин хүсуси бир саһәси вар. Бу, онун јашадығы гоҹалар евидир. Гәза нәтиҹәсиндә әлил арабасына мәһкум олмасына бахмајараг, Ларри әлләрини јанына салыб отурмур. О, Падшаһлыг хәбәрини, еләҹә дә бу Падшаһлығын рәһбәрлик едәҹәји вахт јенидән јеријәҹәјинә ону әмин едән вә Мүгәддәс Китаба әсасланан үмидини башгалары илә бөлүшүр (Јешаја 35:5, 6).

6 Шимали Мјанмада кечирилән вилајәт конгресиндә иштирак етмәк үчүн бир груп Шаһид Мандалајдан ҝәми илә үч ҝүн јол ҝетмишди. Хош хәбәри тәблиғ етмәк арзусу илә онлар Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјатлар ҝөтүрмүш вә сәрнишинләрә тәклиф етмишдиләр. Һәр дәфә ҝәми һансыса шәһәрин вә ја кәндин саһилиндә лөвбәр саланда бу чалышган

1—6. Јеһованын Шаһидләринин мүхтәлиф вәзијјәтләрдә тәблиғ етдикләрини ҝөстәрән нүмунә чәк.

тәблиғчиләр кәмидән енир вә чәлд һәмин әразидә јашајан инсанлара әдәбијјат верирдиләр. Бу арада кәмијә јени сәрнишинләр минир вә кери гајыдан тәблиғчиләр онлара тәблиғ едирдиләр.

7 Бу бир нечә нүмунәдән көрүндүјү кими, Јеһованын чалышган хидмәтчиләри дүнјанын һәр јериндә ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт верирләр’ (Һәв. иш. 28:23). Онлар евдән-евә кедир, күчәдә инсанлара јахынлашыр вә ја онларла телефон васитәсилә данышырлар. Истәр автобусда кедәркән, истәр паркда кәзәркән, истәрсә дә иш јериндә фасилә вахты Шаһидләр Аллаһын Падшаһлығы һаггында шәһадәт етмәк үчүн һәр фүрсәтдән истифадә едирләр. Тәблиғ үсуллары мүхтәлиф олса да, мәгсәд бир олараг галыр: хош хәбәри инсанларын олдуғу истәнилән јердә тәблиғ етмәк (Мат. 10:11).

8 Бәс сән, әзиз охучу, һал-һазырда 235-дән чох өлкә вә әразидә фәал сурәтдә тәблиғ едән Падшаһлығын чохсајлы тәблиғчиләри сырасындасанмы? Әкәр беләдирсә, онда Падшаһлығын тәблиғи кими мөһтәшәм ишин ирәлиләмәсиндә сәнин дә пајын вар! Гыса мүддәт әрзиндә бу ишлә бағлы бүтүн дүнјада бу гәдәр наилијјәтин әлдә едилмәси әсил мөчүзәдир! Чидди манеәләрә вә чәтинликләрә, һәтта дөвләт тәрәфиндән гојулан гадағалара вә күчлү тәгибләрә бахмајараг, Јеһованын Шаһидләри бүтүн милләтләрдән олан инсанлара әтрафлы шәһадәт верирләр.

9 Бу јердә мараглы суал мејдана чыхыр: көрәсән нәјә көрә һеч бир манеә, һәтта амансыз тәгибләр белә Падшаһлыг ишинин ирәлиләмәсинин гаршысыны ала билмәјиб? Бу суала чаваб вермәк үчүн б. е. I әсринә гајытмаг лазымдыр. Ахы мүасир Шаһидләр олан бизләр тәмәли һәмин вахт гојулан иши давам етдиририк.

Мүһүм тапшырыг

10 Мәсиһчи јығынчағынын Баниси Иса Мәсиһ өзүнү Аллаһын Падшаһлығы һаггында хош хәбәрин тәблиғи ишинә һәср етмишди; бу, онун һәјат амалы иди. О, бир дәфә демишди: ‘Мән Аллаһын падшаһлығы һаггында хош хәбәри бәјан етмәлијәм, ахы Аллаһ мәни бу иш үчүн көндәриб’ (Лука 4:43). Иса билирди ки, башладығы иши өзү тамамлаја билмәјәчәк. Өлүмүндән бир гәдәр әввәл о, Падшаһлыг хәбәринин ‘бүтүн милләтләрә’ тәблиғ олуначағыны сөјләмишди (Марк 13:10). Бәс бу иш нечә вә ким тәрәфиндән һәјата кечириләчәкди?

11 Өлүмүндән вә дирилмәсиндән сонра Иса шакирдләринә көрүндү вә онлара мүһүм тапшырыг верди: «Кедин вә бүтүн милләтләрин ичиндә

7. Аллаһын Падшаһлығы һаггында тәблиғ едәркән Шаһидләр һансы үсуллардан истифадә едирләр вә онларын мәгсәди нәдир?

8, 9. а) Падшаһлыг ишинин кениш вүсәт алмасы нәјә көрә әсил мөчүзәдир? б) Ортаја һансы мараглы суал чыхыр вә бу суала чаваб вермәк үчүн нә етмәлијик?

10. Иса өзүнү нәјә һәср етмишди вә бу ишлә бағлы она нә мәлум иди?

11. Иса шакирдләринә һансы вачиб тапшырығы верди вә бу иши јеринә јетирмәк үчүн онлар һансы көмәји алачагдылар?

шакирд һазырлајын, онлары Ата, Оғул вә мүгәддәс руһ наминә вәфтиз един, сизә әмр етдијим һәр шејә риајәт етмәји онлара өјрәдин. Мән бу дөврүн јекунуна кими һәмишә сизинләјәм» (Мат. 28:19, 20). ‘Мән сизинләјәм’ сөзләри көстәрирди ки, Иса тәблиғ етмәк вә шакирд һазырламаг ишиндә давамчыларына дајаг олачаг. Шакирдләрин белә көмәјә еһтијачы олачагды, чүнки Иса демишди ки, онлара ‘бүтүн халглар нифрәт едәчәкләр’ (Мат. 24:9). Онлар, һәмчинин башга јердән дә көмәк алачагдылар. Көјә галхмаздан әввәл Иса «јерин учгарларынадәк» онун шаһиди олмалары үчүн онлара мүгәддәс руһ вериләчәјини деди (Һәв. иш. 1:8).

12 Бу јердә бир нечә вачиб суал јараныр: Исанын һәвариләри вә биринчи әсрдәки дикәр шакирдләр бу тапшырыға чидди јанашырдыларлармы? Мәсиһчи киши вә гадынлардан ибарәт нисбәтән кичик олан бу груп амансыз тәгибләр гаршысында белә, Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәјә давам едирдими? Һәгигәтәнми шакирд һазырламаг ишиндә онлар көјдән көмәк алырдылар вә Јеһованын мүгәддәс руһу онлара дајаг олурду? Бу вә дикәр суаллара Мүгәддәс Јазылара дахил олан «Һәвариләрин ишләри» китабы чаваб верир. Бу суаллара чаваб тапмағымыз олдугча вачибдир. Нә үчүн? Иса вәд етмишди ки, онун тапшырдығы иш «бу дөврүн јекунуна» гәдәр давам едәчәк. Демәли, бу тапшырыг, ахыр күнләрдә јашајан бизләр дә дахил олмагла, бүтүн һәгиги мәсиһчиләрә аиддир. Бу сәбәбдән, өзүнә тарихи мәлуматлары дахил едән «Һәвариләрин ишләри» китабы бизим үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб едир.

«Һәвариләрин ишләри» китабы илә танышлыг

13 «Һәвариләрин ишләри» китабыны ким јазыб? Китабын һеч бир јериндә ону јазанын ады чәкилмир, лакин кириш сөзләриндән көрүнүр ки, «Һәвариләрин ишләри» китабыны јазан елә «Луканын јаздығы хош хәбәр»и гәләмә алан шәхсдир (Лука 1:1—4; Һәв. иш. 1:1, 2). Беләликлә, лап башланғычдан «севимли һәким» вә диггәтли тарихчи Лука «Һәвариләрин ишләри» китабынын јазычысы һесаб олунуб (Колос. 4:14). Китаб Исанын б. е. 33-чү илиндә көјә галхмасындан ерамызын тәхминән 61-чи илинә, һәвари Павелин Ромада мәһбуслуғунун сонуна гәдәр олан 28 или әһатә едир. Китаб бојунча Луканын каһ «онлар», каһ да «биз» демәсиндән белә гәнаәтә кәлмәк олар ки, о тәсвир етдији һадисәләрин әксәријјәтинин чанлы шаһиди олмушду (Һәв. иш. 16:8—10; 20:5; 27:1). Диггәтли тәдгигатчы Лука, шүбһәсиз ки, бу мәлуматлары билаваситә китабда адлары чәкилән Павелдән, Барнабадан, Филипдән вә башгаларындан алмышды.

14 «Һәвариләрин ишләри» китабында нәдән бәһс олунур? Бир гәдәр әввәл јаздығы «Хош хәбәр»дә Лука Исанын дедикләрини вә етдикләрини гәләмә алмышды. «Һәвариләрин ишләри» китабында исә о, Исанын шакирдләринин данышдыгларындан вә етдикләриндән сөһбәт ачыр.

---

12. Һансы мүһүм суаллар јараныр вә онлара чаваб тапмаг нә үчүн вачибдир?

13, 14. а) «Һәвариләрин ишләри» китабыны ким јазыб вә о, китаба дахил етдији мәлуматлары һарадан топлајыб? б) «Һәвариләрин ишләри» китабында нә һагда данышылыр?

«Һәвариләрин ишләри» китабы чохунун «савадсыз, садә адам» һесаб едилмәсинә бахмајараг, мөһтәшәм иши һәјата кечирән инсанлардан бәһс едир (Һәв. иш. 4:13). Бир сөзлә десәк, Аллаһдан илһам алмыш бу китабда мәсиһчи јығынчағынын нечә тәшкил олундуғу вә инкишаф етдији һагда данышылыр. Китабда биринчи әсрдәки мәсиһчиләрин нечә тәблиғ етдијиндән, јәни онларын тәблиғ үсуллары вә бу ишә мүнасибәтләриндән сөһбәт ачылыр (Һәв. иш. 4:31; 5:42). Орада хош хәбәрин јајылмасында мүгәддәс руһун һансы ролу ојнадығы тәсвир олунур (Һәв. иш. 8:29, 39, 40; 13:1—3; 16:6; 18:24, 25). Китаб Мүгәддәс Јазыларын әсас мөвзусуну, Мәсиһин рәһбәрлик етдији Аллаһын Падшаһлығыны вурғулајыр вә күчлү мүгавимәтләрә бахмајараг, Падшаһлыг хәбәринин кениш јајылмасыны көстәрир (Һәв. иш. 8:12; 19:8; 28:30, 31).

15 «Һәвариләрин ишләри» китабыны арашдырмаг, һәгигәтән дә, инсаны һејран едир вә иманыны мөһкәмләндирир! Мәсиһин еркән давамчыларынын чәсарәт вә чалышганлыг нүмунәләри үзәриндә дүшүнмәк үрәјимизи риггәтә кәтирәчәк, бизи биринчи әсрдә јашајан бачы-гардашларымызын иманыны тәглид етмәјә тәшвиг едәчәк. Бунунла да «кедин... шакирд һазырлајын» тапшырығыны даһа мүвәффәгијјәтлә јеринә јетирәчәјик. Инди охудуғун бу китаб «Һәвариләрин ишләри» китабыны диггәтлә өјрәнмәјинә көмәк етмәк үчүн нәзәрдә тутулуб.

Мүгәддәс Китабы өјрәнмәк бизә көмәк едир

16 Бу нәшрин әсас мәгсәди нәдир? Китаб үч мәгсәдә: 1) Јеһованын Өз мүгәддәс руһу васитәсилә Падшаһлығын тәблиғи вә шакирд һазырламаг ишини дәстәкләдијинә әминлијимизи мөһкәмләндирмәк, 2) Мәсиһин биринчи әсрдә јашајан давамчыларынын нүмунәсини арашдырмагла бизи хидмәтдә даһа сәјли олмаға тәшвиг етмәк вә 3) Јеһованын тәшкилатына, һәмчинин тәблиғ ишиндә вә јығынчаглара нәзарәт етмәкдә рәһбәрлији үзәринә көтүрән кәсләрә һөрмәтимизи артырмаг мәгсәдинә хидмәт едир.

17 Бу нәшр нечә тәртиб едилиб? Әкәр диггәт јетирдинсә, китаб һәр бири «Һәвариләрин ишләри» китабынын мүәјјән һиссәсини әһатә едән сәккиз бөлмәјә ајрылыб. Мәгсәд «Һәвариләрин ишләри» китабыны ајәбәајә арашдырмаг јох, орада јазылан һадисәләрдән дәрс көтүрмәкдә вә өјрәндикләримизи шәхсән нечә тәтбиг едә биләчәјимизи анламагда бизә көмәк етмәкдир. Һәр фәслин әввәлиндә һәмин фәслин әсас мөвзусу вурғуланыр вә «Һәвариләрин ишләри» китабынын һансы һиссәсинин арашдырылачағы көстәрилир.

18 Бу нәшрин Мүгәддәс Китабын шәхсән өјрәнилмәсиндә фајдалы олачаг дикәр хүсусијјәтләри дә вар. «Һәвариләрин ишләри» китабындакы һәјәчанландырычы һадисәләри тәсвир едән көзәл шәкилләр сәнә

15. «Һәвариләрин ишләри» китабыны арашдырмағын бизә һансы фајдасы олачаг?

16. Бу нәшр һансы үч мәгсәдә хидмәт едир?

17, 18. Бу нәшр нечә тәртиб едилиб вә һансы хүсусијјәтләри Мүгәддәс Китабын шәхсән өјрәнилмәсиндә фајдалы олачаг?

охудугларынын үзәриндә дүшүндүкчә онлары хәјалында чанландырмаға көмәк едәчәк. Бир чох фәсилләрдә чәрчивәләр јерләшир ки, онларда да фајдалы әлавә мәлумат верилир. Бәзи чәрчивәләрдә иманлары тәглид едилмәјә лајиг олан Мүгәддәс Китаб персонажлары һаггында гыса мәлумат јазылыб. Дикәрләри исә «Һәвариләрин ишләри» китабында хатырланан јерләр, һадисәләр, јахуд башга персонажлар һаггында тәфсилатлары өзүнә дахил едир. Сәһифәләрин кәнарларында бурахылмыш кениш бош јерләрдә өјрәнмә заманы гејдләр апара биләрсән.

Саһәдә тәблиғ едәркән вахтын азалдығыны унутма

[19] Бу нәшр өзүнү јохламагда сәнә көмәк едәчәк. Падшаһлығын тәблиғчиси кими нечә мүддәт хидмәт етмәјиндән асылы олмајараг, вахташыры ајаг сахлајыб һәјатда нәјә үстүнлүк вердијини вә мәсиһчи хидмәтинә мүнасибәтини јохламаг јахшы оларды (2 Кор. 13:5). Өзүндән соруш: «Хидмәтин тәхирәсалынмаз иш олдуғуну дәрк едирәмми? (1 Кор. 7:29—31). Хош хәбәри әминликлә вә сәјлә тәблиғ едирәмми? (1 Салон. 1:5, 6). Тәблиғ вә шакирд һазырламаг ишиндә әлимдән кәлдији гәдәр иштирак едирәмми?» (Колос. 3:23).

[20] Кәл һеч вахт унутмајаг ки, бизә вачиб иш — тәблиғ вә шакирд һазырламаг иши һәвалә олунуб. Һәр өтән күн бу ишин вачиблијини даһа да артырыр. Бу системин сону сүрәтлә јахынлашыр. Һәлә һеч вахт бу гәдәр инсанын һәјаты тәһлүкә алтында олмајыб. Биз билмирик, үрәји әбәди һәјата мејилли олан нә гәдәр инсан хош хәбәрә һај верәчәк (Һәв. иш. 13:48). Буна бахмајараг, нә гәдәр ки кеч дејил, биз белә инсанлара көмәк етмәлијик (1 Тим. 4:16).

[21] Беләликлә, Падшаһлығын биринчи әсрдә јашајан чалышган тәблиғчиләринин нүмунәсини изләмәк сон дәрәчә вачибдир. Арзу едирик ки, бу нәшр сәни даһа сәјлә вә чәсарәтлә тәблиғ етмәјә тәшвиг етсин, һәмчинин бундан сонра да ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк’ гәтијјәтини мөһкәмләндирсин (Һәв. иш. 28:23).

---

19. Вахташыры өзүмүзә һансы суаллары вермәлијик?

20, 21. Нәјә көрә тапшырығымыз бу гәдәр вачибдир вә нә етмәјә гәтијјәтли олмалыјыг?

«Ҝедин вә бүтүн милләтләрин ичиндә шаҝирд һазырлајын»
(Матта 28:19)

ЕРАМЫЗЫН БИРИНҸИ ӘСРИНДӘ МӘСИҺЧИЛИЈИН ИНКИШАФЫНДА МҮҺҮМ ТАРИХЛӘР

33
Иса дирилир
Иса давамчыларына шакирд һазырламағы тапшырыр
Әллинчи күн бајрамында мүгәддәс руһ верилир
Мәсиһчи јығынчағынын тәмәли гојулур

тәх. 33, 34
Стефан өлдүрүлүр
Һәбәшистанлы мәмур вәфтиз олунур

тәх. 34
Тарслы Шаул мәсиһчи олур

тәх. 34—36
Шаул Дәмәшгдә тәблиғ едир

тәх. 36
Павел Мәсиһин давамчысы кими илк дәфә Јерусәлимә кәлир
Павел Јерусәлимдә Петерин јанына кәлир (Галат. 1:18)

36
Корнили мәсиһчилији гәбул едир
Илк гејри-јәһудиләр мәсиһчи олурлар

тәх. 41
Матта «Хош хәбәр»и јазыр
Павел көрүнтүдә «көјләрә» апарылдығыны көрүр (2 Кор. 12:2)

тәх. 44
Агаб гытлыг олачағыны пејғәмбәрлик едир
Јагуб (Зебедејин оғлу) өлдүрүлүр
Петер һәбсә алыныр вә мөчүзәли шәкилдә азад олунур

44
I Һирод Агриппа өлүр

тәх. 46
Пејғәмбәрлик олунмуш гытлыг башлајыр
Павел гардашларын вердији мадди јардымы Јерусәлимә кәтирир

тәх. 47—48
Павелин илк миссионер сәјаһәти

тәх. 49
Антакијада сүннәт мәсәләси галхыр
Јерусәлимдә мүшавирә кечирилир
Павел Петерин тәгсирини үзүнә дејир (Галат. 2:11—14)

тәх. 49—52
Павелин икинчи миссионер сәјаһәти
Барнаба вә Марк Кипрдә тәблиғ едир

тәх. 49—50
Клавди јәһудиләри Ромадан говур

тәх. 50
Лука Троасда Павелә гошулур
Павел көрүнтүдә македонијалыны көрүр
Павел Филипијә кәлир
Филипидә јығынчағын тәмәли гојулур
Салоникидә јығынчағын тәмәли гојулур
Павел Афинаја кәлир

тәх. 50—52
Павел Коринфә кәлир
Павел салоникилиләрә 1-чи мәктубуну јазыр
Павел галатијалылара мәктуб јазыр

тәх. 51
Павел салоникилиләрә 2-чи мәктубуну јазыр

тәх. 52—56
Павелин үчүнчү миссионер сәјаһәти

тәх. 52—55
Павел Ефесә кәлир

тәх. 55
Павел коринфлиләрә 1-чи мәктубуну јазыр
Титус Коринфә көндәрилир
Павел коринфлиләрә 2-чи мәктубуну јазыр

тәх. 56
Павел ромалылара мәктуб јазыр
Павел Троасда Ефтики дирилдир
Павел вә Лука Филиплә бирликдә Гејсәријјәдә галыр
Павел Јерусәлимдә һәбсә алыныр

тәх. 56—58
Павел Гејсәријјәдә нәзарәт алтында сахланылыр
Лука «Хош хәбәр»и јазыр

тәх. 58
Фест Феликсин јеринә кәлир

58
II Һирод Агриппа Павели динләјир

тәх. 59—61
Павелин Ромада илк һәбси

тәх. 60—61
Павел колослулара мәктуб јазыр
Павел ефеслиләрә мәктуб јазыр
Павел Филимона мәктуб јазыр
Павел филипилиләрә мәктуб јазыр

тәх. 60—65
Марк «Хош хәбәр»и јазыр

тәх. 61
Лука «Һәвариләрин ишләри»ни јазыр
Павел ибраниләрә мәктуб јазыр

тәх. 61—64
Павел Тимотејә 1-чи мәктубуну јазыр
Титус Критдә галыр (Тит. 1:5)
Павел Титуса мәктуб јазыр

62-ҹи илдән әввәл
Јагуб мәктуб јазыр

тәх. 62—64
Петер 1-чи мәктубуну јазыр

тәх. 64
Петер 2-чи мәктубуну јазыр

тәх. 65
Павелин Ромада икинчи һәбси
Павел Тимотејә 2-чи мәктубуну јазыр
Титус Далматијаја кедир (2 Тим. 4:10)
Павел едам олунур

І БӨЛМӘ • ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 1:1—6:7

«ӨЗ ТӘЛИМИНИЗИ БҮТҮН ЈЕРУСӘЛИМӘ ЈАЈМЫСЫНЫЗ»

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 5:28

Б. е. 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында үзәрләринә мүгәддәс руһ ендији андан етибарән Исанын шакирдләри фәал сурәтдә Аллаһын Падшаһлығы һаггында шәһадәт вермәк ишинә башладылар. Бу бөлмәдә биз мәсиһчи јығынчағынын башланғычы, Јерусәлимдә шаһидлик ишинин кениш вүсәт алмасы барәдә вә мүгавимәтләрин артмасына бахмајараг, һәвариләрин көстәрдији шүчаәт һаггында мараглы мәлуматлар арашдырачағыг.

ФӘСИЛ 2

«Мәним шаһидим олачагсыныз»

Иса һәвариләрини тәблиғ ишинә рәһбәрлик етмәјә һазырлајыр

Һәвариләрин ишләри 1:1—26

ОНЛАР бунун битмәсини истәмирләр. Керидә галан һәфтәләр һәвариләр үчүн унудулмаз олмушду! Иса дириләндә онларын дәрин кәдәри бөјүк севинчлә әвәз олунмушду. 40 күн әрзиндә Иса дөнә-дөнә шакирдләринә көрүнүб онлара әлавә тәлим вермиш вә руһландырмышды. Лакин бу күн о, сонунчу дәфә онлара көрүнүр.

[2] Зејтун дағында Иса илә бирликдә оларкән һәвариләр онун ағзындан чыхан һәр кәлмәни тутмаға чалышырлар. Иса сөзүнү битирир. Вахт санки бир көз гырпымында кечиб кедир. Иса әлләрини галдырыр вә онлара хејир-дуа верир. Сонра көјә галхмаға башлајыр! Шакирдләр бу мәнзәрәни диггәтлә изләјирләр. Сонда Иса булудларын арасында көздән итир. О, артыг көрүнмүр, анчаг шакирдләри һәлә дә көјә бахырлар (Лука 24:50; Һәв. иш. 1:9, 10).

[3] Бу һадисә һәвариләрин һәјатында дөнүш нөгтәси олду. Ағалары Иса

1—3. Иса һәвариләриндән нечә ајрылды вә бунунла бағлы һансы суаллар јараныр?

Мәсиһ көјә галхды. Бәс инди онлар нә едәчәкләр? Әмин ола биләрик ки, Ағалары өзүнүн башладығы иши давам етмәләри үчүн онлары һазырлајыб. Иса онлары бу вачиб тапшырығы јеринә јетирмәјә нечә һазырламышды вә онларын буна мүнасибәти нечә олмушду? Бунун мүасир мәсиһчиләрә һансы аидијјәти вар? «Һәвариләрин ишләри» китабынын биринчи фәслиндә бу суаллара руһландырычы чаваблар тапа биләрик.

‘Бир чох данылмаз сүбутлар’ (Һәвариләрин ишләри 1:1—5)

4 Лука сөзүнә Теофилә, бир мүддәт әввәл «Хош хәбәр»и үнванладығы инсана мүрачиәтлә башлајыр*. О, «Һәвариләрин ишләри» китабынын әввәлиндә фәргли ифадәләр ишләдәрәк вә әлавә тәфсилатлар тәгдим едәрәк «Хош хәбәр»ин сонунда тәсвир етдији һадисәләрин гыса ичмалыны верир вә беләликлә бу китабын биринчинин давамы олдуғуну көстәрир.

5 Исанын давамчыларынын иманы нәјин сајәсиндә мөһкәм галачаг? Һәвариләрин ишләри 1:3 ајәсиндә дејилир: «[Иса] сағ олдуғуну бир чох данылмаз сүбутларла онлара көстәрди». Мүгәддәс Китабы јазанлардан јалныз «севимли һәким» Лука ‘данылмаз сүбутлар’ кими тәрчүмә олунан сөздән истифадә едиб (Колос. 4:14). Бу термин тибби әдәбијјатларда ишләнилирди вә тәгдим олунан сүбутун инандырычы, етибарлы олдуғуну көстәрирди. Иса мәһз белә сүбут тәгдим етмишди. О, дәфәләрлә давамчыларына көрүнмүшдү. Бәзән бир вә ја икисинә, һәрдән бүтүн һәвариләрә, бир дәфә исә 500-дән чох шакирдә көрүнмүшдү (1 Кор. 15:3—6). Һәгигәтән дә, бу, данылмаз сүбутдур!

6 Ејнилә мүасир һәгиги мәсиһчиләрин дә иманы ‘данылмаз сүбутлара’ әсасланыр. Бәс Исанын јер үзүндә јашадығына, күнаһларымыздан өтрү өлдүјүнә вә дирилдијинә сүбутлар вармы? Сөзсүз ки, вар! Чанлы шаһидләрин Аллаһын Кәламында јаздығы етибарлы мәлуматлар лазым олан инандырычы сүбутдур. Бу һадисәләри арашдырмаг вә өјрәндикләримизи тәтбиг едә билмәк үчүн дуа етмәк иманымызы чох мөһкәмләндирә биләр. Унутма ки, тутарлы дәлилләр һәгиги иманла садәлөвһлүк арасындакы фәрги үзә чыхарыр. Әбәди һәјата наил олмаг үчүн әсил иманын олмасы лабүддүр (Јәһ. 3:16).

7 Иса һәмчинин «Аллаһын падшаһлығы һаггында данышырды». Мәсәлән, о, Мәсиһин әзаб чәкәчәјини вә өләчәјини көстәрән пејғәмбәрлији изаһ етди (Лука 24:13—32, 46, 47). Мәсиһ кими ојнадығы ролу

* Лука «Хош хәбәр»дә һәмин адама «мөһтәрәм Теофил» дејә мүрачиәт етмишди. Буна көрә дә бәзиләринин фикринчә, Теофил нүфузлу шәхс олмуш, лакин һәмин вахт һәлә мәсиһчилији гәбул етмәмишди. «Һәвариләрин ишләри» китабында исә Лука она садәчә «еј Теофил» дејә мүрачиәт едир. Бәзи алимләр һесаб едирләр ки, Теофил Луканын «Хош хәбәр»ини охудугдан сонра мәсиһчи олуб вә онларын фикринчә, мәһз буна көрә Лука она руһани гардашы кими мүрачиәт едир.

4. Лука «Һәвариләрин ишләри» китабына нечә башлајыр?

5, 6. а) Исанын шакирдләринә иманда мөһкәм галмаға нә көмәк едә биләрди? б) Мүасир һәгиги мәсиһчиләрин иманы һансы ‘данылмаз сүбутлара’ әсасланыр?

7. Иса тәлим вермәкдә вә тәблиғ етмәкдә давамчыларына һансы нүмунәни гојуб?

ачыглајанда диггәти Аллаһын Падшаһлығына јөнәлтди, чүнки о, һәмин Падшаһлығын Падшаһы тәјин олунмушду. Падшаһлыг һәмишә Исанын тәблиғинин әсас мөвзусу олуб вә онун мүасир давамчылары да бу һагда тәблиғ едирләр (Мат. 24:14; Лука 4:43).

«Јерин учгарларынадәк» (Һәвариләрин ишләри 1:6—12)

8 Һәвариләрин Зејтун дағында Иса илә көрүшү онларын јер үзүндәки сон көрүшү иди. Онлар бөјүк һәјәчанла сорушдулар: «Аға, Исраилдә падшаһлығы инди бәрпа едәчәксән?» (Һәв. иш. 1:6). Бу бир суал һәвариләрин ики шејдә јанылдыгларыны үзә чыхарырды. Биринчиси, онлар дүшүнүрдүләр ки, Аллаһын Падшаһлығы Исраил халгы үчүн бәрпа олуначаг. Икинчиси, онлар вәд олунан Падшаһлығын «инди», дәрһал идарә етмәјә башлајачағыны зәнн едирдиләр. Иса онларын дүшүнчә тәрзинә нечә дүзәлиш верди?

9 Еһтимал ки, Иса һәвариләрин биринчи јанлыш фикринә тезликлә дүзәлиш вериләчәјини билирди. Әми он күндән сонра онун шакирдләри јени халгын, руһани Исраилин јаранмасынын шаһиди олачагдылар! Аллаһын Исраил халгы илә мүнасибәтләри сона чатмаг үзрә иди. Икинчи фикрә кәлдикдә исә Иса мүлајимликлә онлара хатырлатды: «Заман вә ја мүддәтләри билмәк сизин ишиниз дејил, бу ихтијар Атама мәхсусдур» (Һәв. иш. 1:7). Һадисәләрин вахтыны тәјин едән Јеһовадыр. Өлүмүндән әввәл Исанын өзү демишди ки, сонун кәләчәји «күнү вә сааты» һеч Оғул да билмир, јалныз «Ата билир» (Мат. 24:36). Бизим күнләрдә дә бу системин сонунун нә вахт кәләчәји илә бағлы һәдсиз дәрәчәдә нараһат олан мәсиһчи, әслиндә, она аидијјәти олмајан бир ишә көрә нараһатлыг кечирмиш олур.

10 Лакин бу, бизә бөјүк иман саһиби олан һәвариләрә јухарыдан ашағы бахмаға әсас вермир. Ахы онлар едилән дүзәлишләри тәвазөкарлыгла гәбул етдиләр. Бундан башга, вердикләри суал јанлыш дүшүнчә тәрзиндән ирәли кәлсә дә, онларын дүзкүн әһвал-руһијјәдә олдугларыны үзә чыхарды. Иса шакирдләрини дәфәләрлә тәшвиг етмишди: «Ојаг галын» (Мат. 24:42; 25:13; 26:41). Онлар руһани ҹәһәтдән ојаг идиләр, белә ки Јеһованын һәрәкәтә кечәҹәјини көстәрән сүбутлары сәбирсизликлә көзләјирдиләр. Биз дә ејни әһвал-руһијјәдә олмалыјыг. Бу һәлледичи «ахыр күнләрдә» белә әһвал-руһијјәдә олмағымыз һәмишәкиндән даһа ваҹибдир (2 Тим. 3:1—5).

11 Иса һәвариләринә әсас нәјин гајғысына галмалы олдугларыны хатырлатды. О деди: «Мүгәддәс руһ үзәринизә кәләндә сиз гүввәт алачагсыныз вә Јерусәлимдә, бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олачагсыныз» (Һәв. иш. 1:8). Исанын дирилмәси

8, 9. а) Исанын һәвариләри һансы ики фикирдә јанылырдылар? б) Иса һәвариләрин дүшүнчә тәрзинә нечә дүзәлиш верди вә мүасир мәсиһчиләр бундан нә өјрәнирләр?

10. Биз дә һәвариләр кими һансы әһвал-руһијјәдә олмалыјыг вә нәјә көрә?

11, 12. а) Иса давамчыларына һансы тапшырығы вермишди? б) Нәјә көрә Иса тәблиғ етмәји тапшырмаздан әввәл мүгәддәс руһдан данышды?

һагда хәбәр илк оларaг онун едам олундуғу јердә, Јерусәлимдә бәјан едилмәли иди. Орадан бу хәбәр бүтүн Јәһудејаја, сонра Самаријаја, даһа сонра исә та дүнјанын о башына кими тәблиғ олуначагды.

[12] Мараглыдыр ки, Иса јалныз көмәк үчүн мүгәддәс руһу көндәрәчәји вәдини тәкрарладыгдан сонра шакирдләринә тәблиғ етмәји тапшырды. «Һәвариләрин ишләри» китабында бу ајә дә дахил олмагла, «мүгәддәс руһ» ифадәсинә 40 дәфәдән чох раст кәлинир. Мүгәддәс Јазыларын бу китабындан дөнә-дөнә ајдын олур ки, мүгәддәс руһун көмәји олмадан Јеһованын ирадәсини јеринә јетирмәк гејри-мүмкүндүр. Белә исә мүнтәзәм олараг дуада мүгәддәс руһ диләмәк нечә дә вачибдир! (Лука 11:13). Инди мүгәддәс руһ бизә һәмишәкиндән чох кәрәкдир.

[13] О вахтдан бәри «јерин учгарларынадәк» анлајышынын мәнасы дәјишиб. Лакин кечән фәсилдә гејд олундуғу кими, Јеһованын Шаһидләри шәһадәт етмәк тапшырығыны чанла-башла јеринә јетирирләр, чүнки онлар билирләр ки, Аллаһ бүтүн инсанларын Падшаһлыг һагда хош хәбәри ешитмәсини истәјир (1 Тим. 2:3, 4). Сән бу хиласедичи ишлә фәал сурәтдә мәшғул олурсанмы? Һеч бир јердә бу гәдәр севинч вә мәмнунлуг кәтирән иш тапмаг мүмкүн дејил! Бу иши јеринә јетирмәк үчүн Јеһова лазым олан күчү верәчәк. «Һәвариләрин ишләри» китабындан бизә хидмәтдә мүвәффәгијјәтли олмаға көмәк едәчәк үсуллар вә әһвал-руһијјә һаггында чох шеј өјрәнәчәјик.

[14] Фәслин әввәлиндә гејд олундуғу кими, Иса көјә галхды вә көздән итди. Анчаг 11 һәвари көзләрини сәмаја дикәрәк јерләриндән тәрпәнмирдиләр. Ики мәләк пејда олуб онлары мүлајимликлә мәзәммәт етди: «Еј галилејалылар! Нијә дуруб көјә бахырсыныз? Сиздән көјә көтүрүлән бу Иса, көјә кетдијини көрдүјүнүз кими, ејни тәрздә кери кәләчәк» (Һәв. иш. 1:11). Мәләкләр бәзи динләрин өјрәтдији кими, Исанын ејни бәдәндә кәләчәјинними нәзәрдә тутурдулар? Хејр. Буну һарадан билирик?

[15] Мәләкләр Исанын ејни формада јох, «ејни тәрздә» гајыдачағыны сөјләдиләр*. О, һансы тәрздә көјә галхмышды? Мәләкләр шакирдләрлә данышанда Иса көздән итмишди. Јалныз һәвариләр Исанын көјә галхдығынын вә Атасынын јанына кетдијинин шаһиди олмушдулар. Онун гајыдышы да ејни тәрздә олачагды. Бу, белә дә олду. Бу күн јалныз Мүгәддәс Јазылары баша дүшән вә һансы дөврдә јашадығымызы дәрк едән инсанлар Исанын падшаһ олдуғуну анлајырлар (Лука 17:20). Биз онун иштиракыны көстәрән әламәтләри сезмәли вә инсанлара бу һагда данышмалыјыг ки, нечә мүһүм бир дөврдә јашадығымызы онлар да анласынлар.

* Мүгәддәс Китабын бу ајәсиндә јунанча «форма» мәнасыны верән *морфе* јох, «тәрз» мәнасыны дашыјан *тропос* сөзү ишләнир.

13. Аллаһын халгына верилән тәблиғ етмәк тапшырығы бу күн нә дәрәчәдә кениш мигјасда һәјата кечирилир вә нәјә көрә бу иши чанла-башла јеринә јетирмәлијик?

14, 15. а) Мәләкләр Мәсиһин гајыдышы илә бағлы нә дедиләр вә бу сөзләр һансы мәнаны дашыјыр? (Һәмчинин һашијәјә бах.) б) Мәсиһ көјә галхдығы кими «ејни тәрздә» нечә гајытды?

«Бу ики нәфәрдән кими сечдијини бизә көстәр» (Һәвариләрин ишләри 1:13—26)

[16] Тәбии ки, һәвариләр «бөјүк севинчлә Јерусәлимә гајытдылар» (Лука 24:52). Бәс онлар Мәсиһин рәһбәрлијинә вә көстәришинә нечә һај верәчәкләр? «Һәвариләрин ишләри» китабынын 1-чи фәслинин 13 вә 14-чү ајәләриндән онларын ‘үст мәртәбәдә’ јығышдыгларыны охујуруг, еләчә дә бу јығынчаг һагда мараглы тәфсилатлары өјрәнирик. Кечмишдә Фәләстиндәки евләрин адәтән үст мәртәбәси олурду вә ораја бајыр тәрәфдән пилләкәнлә галхырдылар. Ола билсин, шакирдләрин јығышдығы јер Һәвариләрин ишләри 12:12 ајәсиндә хатырланан вә Маркын анасына мәхсус олан евин үст мәртәбәси иди. Һәр нечә олурса-олсун, бура Мәсиһин давамчыларынын јығышмасы үчүн худмани, раһат јер иди. Бәс ора кимләр јығышмышды вә онлар нә едирдиләр?

[17] Диггәт јетир ки, ораја јығышанлар јалныз һәвариләр вә ја кишиләр дејилди. Орада, Исанын анасы Мәрјәм дә дахил олмагла, «бәзи гадынлар» да вар иди. Мүгәддәс Китабда Мәрјәмин ады сонунчу дәфә бурада чәкилир. Онун өзүнү башгаларындан үстүн тутмајараг тәвазөкарлыг көстәриб руһани бачы-гардашлары илә бир јердә ибадәт етмәк үчүн бура кәлмәсиндә гејри-ади һеч нә јохдур. Иса јер үзүндә оланда она иман кәтирмәјән дөрд оғлунун инди бурада олмасы јәгин Мәрјәми руһландырырды (Мат. 13:55; Јәһ. 7:5). Исанын өлүмүндән вә дирилмәсиндән сонра өкеј гардашларынын дүшүнчә тәрзи дәјишмишди (1 Кор. 15:7).

[18] Һәвариләрин һансы мәгсәдлә бир јерә јығышдыгларына да диггәт јетир: «Онларын һамысы јекдилликлә вә арамсыз дуа едирдиләр» (Һәв. иш. 1:14). Бирликдә јығышмаг һәмишә мәсиһчи хидмәтинин ајрылмаз һиссәси олуб. Бир јерә јығышмагда мәгсәдимиз бир-биримизи руһландырмаг, тәлим вә мәсләһәт алмаг, ән әсасы исә, сәмави Атамыз Јеһоваја ибадәт етмәкдир. Һәмин вахт етдијимиз дуалар вә охудуғумуз һәмд нәғмәләри һәм Јеһоваја хошдур, һәм дә бизим үчүн вачибдир. Кәл һеч вахт бу мүгәддәс вә руһландырычы көрүшләри тәрк етмәјәк! (Ибр. 10:24, 25).

[19] Мәсиһин бу давамчылары вачиб тәшкилати мәсәлә илә үзләшдиләр. Һәвари Петер бу ишдә мәсулијјәти өз үзәринә көтүрдү (15—26-чы ајәләр). Ағасыны үч дәфә инкар етдикдән сонра бу һәфтәләр әрзиндә Петерин өз дүшүнчәсиндә, бахышларында вә һәјатында дәјишиклик етмәси мәкәр руһландырычы дејил? (Марк 14:72). Һамымыз күнаһа мејиллијик вә јадда сахламалыјыг ки, Јеһова сәмими-гәлбдән төвбә едәнләрә гаршы ‘хејирхаһ вә бағышлајандыр’ (Мәз. 86:5).

[20] Петер баша дүшүрдү ки, Исаја хәјанәт едән Јәһуданы кимсә әвәз

16—18. а) Һәвариләрин ишләри 1:13, 14 ајәләриндән мәсиһчи көрүшләри һаггында нә өјрәнирик? б) Исанын анасы Мәрјәмин нүмунәсиндән нә өјрәнирик? в) Нәјә көрә мәсиһчи көрүшләри бу күн олдугча вачибдир?

19—21. а) Петерин јығынчагда фәал рол ојнамасындан нә өјрәнирик? б) Нәјә көрә Јәһуданы әвәз етмәк лазым кәлди вә бу мәсәләнин һансы јолла һәлл едилмәсиндән нә өјрәнә биләрик?

Биз һәмишә тәјин олунмуш нәзарәтчиләрин рәһбәрлијинә табе олуруг

етмәлидир. Амма ким? Петер деди ки, јени һәвари хидмәти боју Исаны мүшајиәт етмиш вә дирилмәсинин чанлы шаһиди олмуш шакирдләрдән бири олмалыдыр (Һәв. иш. 1:21, 22). Бу, Исанын «*мәним ардымча кәлән сизләр дә* он ики тахтда отуруб Исраилин он ики гәбиләси үзәриндә һакимлик едәчәксиниз» вәдинә ујғун кәлирди (Мат. 19:28). Көрүнүр, Јеһованын нијјәти о иди ки, јер үзү хидмәти заманы Исаны мүшајиәт едән 12 һәвари Јени Јерусәлимин ‘бүнөврәсинин он ики дашыны’ тәшкил етсин (Вәһј 21:2, 14). Буна көрә дә Јеһова Петерә «вәзифәсини башгасы тутсун» пејғәмбәрлијинин Јәһудаја аид олдуғуну анламаға көмәк етди (Мәз. 109:8).

21 Он икинчи һәвари нечә сечилди? Мүгәддәс Китабын јазылдығы дөврдә кениш јајылмыш бир үсулла, пүшк атмагла (Сүл. мәс. 16:33). Анчаг пүшк атмагла сечим едилдији һагда сонунчу дәфә Мүгәддәс Китабын бу јериндә јазылыб. Көрүнүр, мүгәддәс руһ верилдикдән сонра бу үсулдан истифадә едилмәди. Пүшкүн *нәјә көрә* атылдығына диггәт јетир. Һәвариләр дуа етдиләр: «Еј Јеһова! Сән һәр кәсин үрәјини билирсән. Бу ики нәфәрдән кими сечдијини бизә көстәр» (Һәв. иш. 1:23, 24). Онлар истәјирдиләр ки, сечими Јеһова етсин. Јеһова Маттијаны сечди. Еһтимал ки, о, Исанын тәблиғ етмәјә көндәрдији 70 шакирдин арасында иди. Беләликлә, Маттија ‘он ики һәваридән’ бири олду* (Һәв. иш. 6:2).

22 Бу һадисә бизә Аллаһын халгынын тәшкил олунмуш шәкилдә фәалијјәт көстәрмәсинин вачиблијини хатырладыр. Бизим күнләрдә мәсулијјәтли кишиләр јығынчагда нәзарәтчи олмаг үчүн сечилирләр. Ағсаггаллар Мүгәддәс Китабда нәзарәтчиләр үчүн олан тәләбләри диггәтлә нәзәрдән кечирир вә мүгәддәс руһун рәһбәрлик етмәси үчүн дуа едирләр. Јығынчаг белә кишиләрә мүгәддәс руһла тәјин олунмуш инсанлар кими бахыр. Һәр бirimiздән исә итаәтли олмаг вә онларын рәһбәрлијинә табе олмаг көзләнилир. Бу, јығынчагда әмәкдашлыг руһунун олмасына көмәк едир (Ибр. 13:17).

23 Исанын дирилмәсинин чанлы шаһиди олмалары вә тәшкилати дәјишикликләр бу шакирдләрин иманыны мөһкәмләндирмиш вә онлары баш верәчәк мүһүм һадисәјә һазырламышды. Нөвбәти фәсилдә бу һадисәни арашдырачағыг.

---

* Павел сонралар ‘дикәр халглара һәвари’ тәјин едилсә дә, онун ады һеч вахт 12 һәваринин сырасында чәкилмәјиб (Ром. 11:13; 1 Кор. 15:4—8). Иса јер үзүндә оларкән ону мүшајиәт етмәдијиндән Павел бу шәрәфә лајиг олмаг үчүн лазыми тәләбләрә чаваб вермирди.

22, 23. Нәјә көрә јығынчагда рәһбәрлији үзәринә көтүрәнләрә табе олмалыјыг?

«Һамымыз өз доғма дилимиздә Аллаһын әзәмәтли ишләри һаггында ешидирик»
(Һәвариләрин ишләри 2:11)

«Һамысы мүгәддәс руһла долду»

Әллинчи күн бајрамында мүгәддәс руһун верилмәси

Һәвариләрин ишләри 2:1—47

ЈЕРУСӘЛИМИН күчәләриндә чанланма вар*. Мәбәдин гурбанкаһындан түстү галхдыгча левилиләр антифон шәклиндә, јәни нөвбә илә Һаллел (113-дән 118-дәк мәзмурлар) охујур. Күчәләр бајрама кәлән гонагларла долудур. Онлар Елам, Месопотамија, Каппадокија, Понт, Мисир вә Рома кими узаг јерләрдән кәлмишләр#. Көрәсән бу гәдәр чамаат нәјә көрә кәлиб? Әллинчи күн бајрамыны, башга сөзлә, 'нүбарын тәгдим едилмә күнүнү' гејд етмәјә (Саj. 28:26). Бајрам арпа јығымынын сона чатдығыны, буғда јығымынын исә башландығыны билдирир. Бу, севинчли бир күндүр.

2 Ерамызын 33-чү илинин мүлајим јаз сәһәри, тәхминән саат доггуз радәләриндә әсрләр бојунча инсанлары һејрәтә кәтирәчәк бир һадисә баш верир. Гәфләтән көјдән «шиддәтли күләјин сәсинә охшар бир сәс» кәлир (Һәв. иш. 2:2). Сәс Исанын тәхминән 120 шакирдинин топлашдығы јерә долур. Сонра гәрибә бир шеј баш верир. Аловун дилләринә бәнзәр бир шеј көрүнүр вә бир-бир шакирдләрин үзәринә гонур△. Бундан сонра шакирдләр 'мүгәддәс руһла долур' вә башга-башга дилләрдә данышмаға башлајырлар! Онлар шәһәрә чыханда Јерусәлимин күчәләриндәки гонаглар һејрәтә кәлирләр: шакирдләр онларла сәрбәст данышырлар! Инанылмаздыр, һәр кәс 'шакирдләрин онларын доғма дилләриндә данышдығыны' ешидир (Һәв. иш. 2:1—6).

3 Бу валеһедичи мәлуматда һәгиги ибадәтин тарихиндә баш верән мүһүм бир һадисә — руһани Исраилин, мәсһ олунмуш мәсиһчи јығынчағынын тәсис олунмасы тәсвир олунур (Галат. 6:16). Амма бу, һәлә һарасыдыр? Һәмин күн Петер издиһама мүрачиәт едәркән падшаһлығын үч 'ачарындан'

* 23-чү сәһифәдәки «Јерусәлим — иудаизмин мәркәзи» адлы чәрчивәјә бах.

24-чү сәһифәдәки «Империјанын пајтахты Рома», 25-чи сәһифәдәки «Месопотамијада вә Мисирдә јәһудиләр» вә 26-чи сәһифәдәки «Понтда мәсиһчилик» адлы чәрчивәләрә бах.

△ 'Дилләрин' һәрфи мәнада аловун дилләри јох, аловун дилләринә *бәнзәр* олмасы о демәкдир ки, шакирдләрин үзәринә гонан шеј көрүнүш вә парлаглыг бахымындан алова бәнзәјирди.

1. Әллинчи күн бајрамындакы аб-һаваны тәсвир ет.

2. Ерамызын 33-чү илиндә һансы һејрәтамиз һадисә баш верир?

3. а) Нәјә көрә ерамызын 33-чү илиндә кечирилән Әллинчи күн бајрамыны һәгиги ибадәтин тарихиндә дөнүш нөгтәси адландырмаг олар? б) Петерин нитги илә 'падшаһлығын ачарларындан' истифадә едилмәси арасында һансы әлагә вар?

биринчисини истифадә етди. Бу ачарлардан һәр бири мүхтәлиф груп инсанлар үчүн хүсуси хејир-дуалар алмаг имканы ачачагды (Мат. 16:18, 19). Биринчи ачар јәһудиләрә вә прозелитләрә хош хәбәри гәбул етмәјә вә Аллаһын мүгәддәс руһу илә мәсһ олунмаға имкан ачды*. Бунун сајәсиндә онлар руһани Исраилин үзвү олачаг вә онларын Аллаһын Падшаһлығында падшаһ вә каһин кими идарә етмәк үмиди олачагды (Вәһј 5:9, 10). Вахт кечдикчә самаријалылар вә башга халглардан олан адамлар да бу хејир-дуаны алачагдылар. Мүасир мәсиһчиләр ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында баш верән мүһүм һадисәләрдән нә өјрәнә биләрләр?

«Онларын һамысы бир јерә топлашмышды» (Һәвариләрин ишләри 2:1—4)

4 Мәсиһчи јығынчағынын илк үзвләри јухары отагда ‘бир јерә топлашан’ вә мүгәддәс руһла мәсһ олунан тәхминән 120 шакирд олду (Һәв. иш. 2:1). Һәмин күнүн сонуна јахын минләрлә инсан вәфтиз олараг бу јығынчаға гошулду. Бу исә бизим күнләрдә дә бөјүмәјә давам едән тәшкилатын инкишафынын садәчә башланғычы иди! Бәли, бу системин сону кәлмәздән әввәл ‘падшаһлыг һаггындакы хош хәбәри милләтләрин һамысына шәһадәт олсун дејә, бүтүн јер үзүндә’ Аллаһдан горхан киши вә гадынлардан ибарәт ичма, мүасир мәсиһчи јығынчағы тәблиғ едир (Мат. 24:14).

5 Бундан савајы, мәсиһчи јығынчағы өз үзвләри, әввәлчә мәсһ олунмушлар, сонралар исә ‘башга гојунлар’ үчүн руһани күч мәнбәји олмалы иди (Јәһ. 10:16). Павел јығынчағын үзвләринин бир-биринә дәстәк олма-

* 27-чи сәһифәдәки «Прозелитләр ким иди?» адлы чәрчивәјә бах.

4. Мүасир мәсиһчи јығынчағы илә ерамызын 33-чү илиндә тәсис олунан јығынчаг арасында һансы әлагә вар?

5. Мәсиһчи јығынчағы илә үнсијјәтин һәм биринчи әсрдә, һәм дә мүасир дөврдә һансы фајданы кәтирдијини изаһ ет.

сыны чох гијмәтләндирдијини көстәрәрәк Ромадакы мәсиһчиләрә јазмышды: «Сизинлә көрүшмәји үрәкдән арзулајырам вә әзмли олмағыныз үчүн сизә бир руһани әнам бәхш етмәк истәјирәм ки, һамымыз: мән дә, сиз дә бир-биримизин иманы васитәсилә бир-биримизи руһландыраг» (Ром. 1:11, 12).

6 Биринчи әсрдә олдуғу кими, мүасир дөврдә дә мәсиһчи јығынчағы ејни мәгсәдләрә хидмәт едир. Иса шакирдләринә чәтин, ејни заманда чох мараглы бир тапшырыг вермишди. О демишди: «Кедин вә бүтүн милләтләрин ичиндә шакирд һазырлајын, онлары Ата, Оғул вә мүгәддәс руһ наминә вәфтиз един» (Мат. 28:19, 20).

7 Һәмин иш бу күн Јеһованын Шаһидләринин мәсиһчи јығынчағы тәрәфиндән һәјата кечирилир. Дүздүр, мүхтәлиф дилләрдә данышан инсанлара тәблиғ етмәк елә дә асан дејил. Буна көрә дә Јеһованын Шаһидләри тәрәфиндән 400-дән чох дилдә Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјатлар нәшр олунур. Әкәр мүнтәзәм олараг мәсиһчи көрүшләриндә, Падшаһлығын тәблиғи вә шакирд һазырламаг ишиндә иштирак едирсәнсә, онда севинмәјә там әсасын вар. Белә ки, сән Јеһованын адына әсаслы сурәтдә шаһидлик вермәк шәрәфинә лајиг көрүлмүш вә јерин әһалиси илә мүгајисәдә сајы аз олан инсанларын сырасындасан!

8 Бу чәтин зәманәдә проблемләрә севинчлә таб кәтирмәк үчүн Јеһова Аллаһ бизә үмумдүнја гардашлыг бәхш едиб. Павел ибрани мәсиһчиләрә јазмышды: «Кәлин бир-биримизә гаршы диггәтчил олуб бир-биримизи мәһәббәтә вә хејирхаһ ишләрә тәшвиг едәк, бәзиләринин вәрдиш етдији кими, јығынчагларымыздан галмајаг, әксинә, о күнүн јахынлашдығыны көрдүкчә бир-биримизи даһа чох руһландыраг» (Ибр. 10:24, 25). Мәсиһчи јығынчағы Јеһованын бәхшишидир. Онун васитәсилә биз башгаларыны руһландырыр, ејни заманда өзүмүз дә руһланырыг. Кәл руһани бачы-гардаш-

6, 7. Мүасир мәсиһчи јығынчағы Исанын бүтүн халглара тәблиғ етмәк тапшырығыны нечә јеринә јетирир?

8. Јығынчағын һәр бир үзвү көрүшләрдән һансы фајданы әлдә едир?

ЈЕРУСӘЛИМ — ИУДАИЗМИН МӘРКӘЗИ

«Һәвариләрин ишләри» китабынын илк фәсилләриндә нәгл олунан һадисәләрин чоху Јерусәлимдә баш вермишдир. Шәһәр Јәһудејанын мәркәзи дағ силсиләсинин јүксәкликләри арасында, Аралыг дәнизиндән 55 километр аралыда јерләшир. Б. е. ә 1070-чи илдә Давуд падшаһ Сион дағындакы галаны алмышды, сонралар онун әтрафында салынан шәһәр исә гәдим Исраил халгынын пајтахты олмушду.

Сион дағынын јахынлығында Морија дағы јерләшир. «Һәвариләрин ишләри»ндә тәсвир олунан һадисәләрдән тәхминән 1 900 ил әввәл, гәдим јәһуди рәвајәтинә көрә, Ибраһим оғлу Исһагы гурбан кәтирмәк үчүн ора апармышды. Сүлејман Јеһова үчүн илк мәбәди бу дағын башында тикмиш, беләликлә дә дағ шәһәрин бир һиссәсинә чеврилмишди. Бу мөһтәшәм мәбәд јәһудиләрин ичтимаи һәјатында вә ибадәтиндә әсас јери тутурду.

Дүнјанын һәр јериндән диндар јәһудиләр гурбан кәтирмәк, ибадәт етмәк вә бајрамлары гејд етмәк үчүн мүнтәзәм олараг мәбәдә кәлирдиләр. Бунунла онлар Аллаһын «бүтүн кишиләриниз, Аллаһыныз Рәббин һүзурунда олмаг үчүн Онун сечәчәји јерә кетсинләр» әмринә итаәт едирдиләр (Ганун. т. 16:16). Бөјүк Синедрион, јәһуди али мәһкәмәси вә милли инзибати шура да Јерусәлимдә јерләширди.

ларымыза һәмишә јахын олаг. Һеч вахт јығынчаг көрүшләрини тәрк етмәјәк!

«Шакирдләр онларын доғма дилләриндә данышырды» (Һәвариләрин ишләри 2:5—13)

[9] Јәгин ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында јәһудиләрлә прозелитләр һејрәт ичиндә идиләр. Еһтимал ки, онларын әксәријјәти үмуми дилдә, ја јунан, ја да ибрани дилиндә үнсијјәт едирди. Инди исә «шакирдләр онларын доғма дилләриндә данышырды» (Һәв. иш. 2:6). Сөзсүз ки, хош хәбәри доғма дилләриндә ешитмәк онларын үрәјинә тәсир етмишди. Әлбәттә, бу күн мәсиһчиләрә мөчүзәви шәкилдә башга дилләрдә данышмаг габилијјәти верилмир. Амма онларын арасындан бир чохлары Падшаһлыг хәбәрини бүтүн милләтләрдән олан инсанлара чатдырмаг үчүн әлләриндән кәләни едирләр. Нечә? Бәзиләри јахынлыгдакы әчнәбидилли јығынчагда хидмәт етмәк вә һәтта харичи өлкәјә көчмәк мәгсәди илә јени дил өјрәнир. Чох вахт онларын көстәрдији чәһдләр һәмсөһбәтләриндә дәрин тәәссүрат ојадыр.

[10] Кристина једди башга Шаһидлә биркә Гучарат дилини өјрәнирди. О, Гучарат дилиндә данышан иш јолдашы илә гаршылашанда ону доғма дилиндә саламлады. Бу, кәнч гадына хош тәсир бағышлады вә о, Кристинанын нәјә көрә бу дили өјрәнмәси илә марагланды. Фүрсәтдән истифадә едәрәк Кристина она јахшы шаһидлик верди. Кәнч гадын она деди: «Һеч бир башга дин өз үзвләрини белә чәтин дили өјрәнмәјә тәшвиг етмәзди. Јәгин сизин чатдырмаг истәдијиниз хәбәр чох вачибдир».

[11] Дүздүр, һамыда јени дил өјрәнмәк алынмыр. Бунунла белә, биз Падшаһлыг һаггында хәбәри әчнәбидилли инсанлара чатдыра биләрик. Бу нечә мүмкүндүр? Үсуллардан бири «Бүтүн халглардан олан инсанлар үчүн

ИМПЕРИЈАНЫН ПАЈТАХТЫ РОМА

«Һәвариләрин ишләри» китабынын әһатә етдији мүддәтдә Рома гәдим дүнјанын ән бөјүк вә сијаси бахымдан ән мүһүм әһәмијјәт кәсб едән шәһәри иди. Шәһәр Рома империјасынын — инкишафынын зирвә нөгтәсиндә һүдудлары Бөјүк Британијадан Шимали Африкаја вә Атлантик океанындан Фарс көрфәзинәдәк узанан дөвләтин пајтахты иди.

Ромада чүрбәчүр мәдәнијјәтләрдән, иргләрдән, дилләрдән олан вә мүхтәлиф мөвһуматлара инанан адамлар јашајырды. Јахшы вәзијјәтдә сахланылан јолларын сајәсиндә ораја империјанын һәр јериндән сәјјаһлар вә тачирләр кәлирдиләр. Јахынлыгдакы Остија лиманына гызғын тичарәт јоллары илә үзән кәмиләрдән шәһәрә кәтирилән әрзаг вә бәзәк әшјалары бошалдылырды.

Ерамызын биринчи әсринә јахын Ромада милјондан чох инсан јашајырды. Еһтимал ки, әһалинин јарысыны гуллар — мәһкум олунмуш чинајәткарлар, валидејнләри тәрәфиндән сатылмыш вә ја атылмыш ушаглар, һәрби јүрүшләр заманы Рома лекионларынын әсир алдығы адамлар тәшкил едирди. Гул кими Ромаја кәтириләнләрин арасында ерамыздан әввәл 63-чү илдә Рома кенералы Помпејин Јерусәлими зәбт етдији заман әсир дүшән јәһудиләр дә вар иди.

Азад әһалинин әксәријјәти јохсул иди. Онлар һәддиндән артыг чох адамын мәскунлашдығы чохмәртәбәли биналарда јашајырдылар вә дөвләтин вердији мадди јардымдан асылы идиләр. Императорлар исә пајтахты сон дәрәчә дәбдәбәли ичтимаи биналарла бәзәјирдиләр. Онларын арасында театр биналары, бөјүк стадионлар да вар иди. Орада сәһнәләшдирилмиш тамашалар, гладиатор дөјүшләри вә араба јарышлары кечирилирди. Бунларын һамысы әһалинин пулсуз әјләнмәси үчүн тәшкил олунурду.

9, 10. Мүхтәлиф дилләрдә данышан инсанлара тәблиғ етмәк үчүн бәзи мәсиһчиләр нә етмишләр?

11. «Бүтүн халглардан олан инсанлар үчүн хош хәбәр» брошүрасындан сәмәрәли шәкилдә нечә истифадә етмәк олар?

хош хәбәр» нәшриндән истифадә етмәкдир. Бу брошүрада Падшаһлыг һаггында хәбәр гыса олараг бир чох дилләрдә јазылмышдыр. Кәлин бу нәшрдән еффектив сурәтдә истифадә едән бир аиләнин нүмунәсинә нәзәр салаг. Брошүра чыхандан аз сонра Јеһованын Шаһиди олан бир аилә истираһәт етмәк үчүн үч милли парка кетди. Орада онлар Һиндистан, Нидерланд, Пакистан вә Филиппиндән олан инсанларла гаршылашдылар. Аиләнин башчысы гејд едир: «Һәмин адамларын һамысы инкилис дилини мүәјјән гәдәр билсәләр дә, евләриндән минләрлә километр узагда олдугларындан хәбәри доғма дилләриндә охумаг онлара хош тәсир бағышлајырды. Онлара ајдын олду ки, ичра етдијимиз иш бүтүн дүнјаны әһатә едир, елә дә Јеһованын Шаһидләринин арасында бирлик һөкм сүрүр».

«Петер... ајаға галхыб учадан деди» (Һәвариләрин ишләри 2:14—37)

¹² Петер чохмилләтли издиһама мүрачиәт етмәк үчүн ‘ајаға галхды’ (Һәв. иш. 2:14). Ону динләјәнләрин һамысына изаһ етди ки, шакирдләрә башга дилләрдә данышмаг габилијјәтини Аллаһ вермиш вә бунунла да Јоел васитәсилә дедији «бүтүн бәшәр үзәринә Руһуму төкәҹәјәм» пејғәмбәрлијини јеринә јетирмишди (Јоел 2:28). Көјә галхмаздан әввәл Иса шакирдләринә вәд етмишди: «Мән Атамдан хаһиш едәҹәјәм вә О, сизә башга бир көмәкчи верәҹәк». Сонра исә Иса һәмин көмәкчинин ‘руһ’ олдуғуну демишди (Јәһ. 14:16, 17).

¹³ Петер јекунда гәтијјәтлә ҹамаата деди: «Гој бүтүн Исраил еви буну јахшы билсин ки, дирәјә чәкдијиниз Исаны Аллаһ һәм Аға, һәм дә Мәсиһ етмишдир» (Һәв. иш. 2:36). Дүздүр, Иса ишкәнҹә дирәјиндә едам едиләндә Петери динләјәнләрин әксәријјәти орада дејилди. Бунунла белә, онлар бир халг кими баш верән һадисәјә көрә

12. а) Ерамызын 33-ҹү илинин Әллинҹи күн бајрамында баш вермиш мөҹүзә һаггында Јоел һансы пејғәмбәрлији сөјләмишди? б) Нә үчүн Јоелин пејғәмбәрлијинин биринҹи әсрдә јеринә јетмәси көзләнилмәз дејилди?

13, 14. Петер динләјиҹиләринин үрәјинә нечә јол тапмаға чалышырды вә биз ондан нечә нүмунә көтүрә биләрик?

МЕСОПОТАМИЈАДА ВӘ МИСИРДӘ ЈӘҺУДИЛӘР

«Иса Мәсиһин дөврүндә јәһуди халгынын тарихи» (е. ә. 175—б. е. 135) китабында дејилир: «Месопотамија, Мидија вә Бабилистанда бир заманлар ассуријалыларын вә бабилистанлыларын он гәбиләли [Исраил] падшаһлығындан вә Јәһуда падшаһлығындан бура сүркүн етдији инсанларын нәсли јашајырды» («The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ»). Езра 2:64 ајәсинә әсасән, Бабил әсарәтиндән ҹәми 42 360 исраилли киши өз арвад-ушағы илә бирликдә Јерусәлимә гајытмышды. Бу, б. е. ә. 537-ҹи илдә баш вермишди. Иосиф Флави гејд едир ки, ерамызын биринҹи әсриндә «Бабилистанын әтрафларында» он минләрлә јәһуди јашајырды. Ерамызын үчүнҹү әсриндән бешинҹи әсринәдәк бу иҹмалар «Бабил Талмуду» кими танынан китабын үзәриндә ишләјирдиләр.

Јәһудиләрин һәлә б. е. ә. алтынҹы әсрдә Мисирдә јашадыгларыны тәсдиг едән сәнәдләр мөвҹуддур. Һәмин мүддәт әрзиндә Јеремја Ноф* шәһәри дә дахил олмагла, Мисирин мүхтәлиф күшәләриндә јашајан јәһудиләрә бир хәбәр көндәрмишди (Јер. 44:1). Күман ки, еллинизм дөврүндә Мисирә чохлу јәһуди көчмүшдү. Иосиф Флавинин сөзләринә көрә, јәһудиләр Искәндәријјәнин илк сакинләри сырасында идиләр. Вахт кечдикҹә, шәһәрин бүтөв бир һиссәси онлар үчүн ајрылды. Ерамызын биринҹи әсриндә јәһуди јазычысы Филон бир милјон һәмвәтәнлисинин «Ливија сәрһәдиндән тутмуш Һәбәшистанын сәрһәдинәдәк» бүтүн Мисирдә мәскун олдуғуну демишди.

* Мемфис шәһәринин дикәр ады.

мәсулијјәт дашыјырдылар. Лакин диггәт јетир ки, Петер јәһудиләрә һөрмәтлә мүрачиәт едир вә онларын үрәјинә јол тапмаға чалышырды. Петерин мәгсәди динләјичиләрини мүһакимә етмәк јох, онлары төвбәјә тәшвиг етмәк иди. Бәс чамаат Петерин сөзләрини тәһгир кимими гәбул етди? Әсла. Әксинә, онларын «үрәјини санки хәнчәр јарды». Онлар сорушдулар: «Биз нә едәк?» Һөрмәтчил мүнасибәти сајәсиндә Петер чохларынын үрәјинә јол тапды, бу да онлары төвбә етмәјә сөвг етди (Һәв. иш. 2:37).

14 Петерин инсанларын үрәјинә нечә јол тапмасы бизим үчүн бир нүмунәдир. Шаһидлик едәркән ев саһибинин Мүгәддәс Китаба зидд кедән һәр фикрини тәкзиб етмәк лазым дејил. Әксинә, сөһбәти һәр ики тәрәфин разылаша биләчәји мәгамлар үзәриндә гурмалыјыг. Һәмсөһбәтимизлә үмуми мөвзу тапандан сонра сөһбәти нәзакәтлә Аллаһын Кәламы әсасында давам етдирә биләрик. Мүгәддәс Китаб һәгигәтләрини бу чүр тәгдим едәндә чох вахт сәмими инсанлар хош хәбәрә јахшы һај верирләр.

«Гој һәр кәс... вәфтиз олунсун» (Һәвариләрин ишләри 2:38—47)

15 Ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында Петер сәмими јәһудиләрә вә прозелитләрә деди: «Төвбә един вә... гој һәр кәс... вәфтиз олунсун» (Һәв. иш. 2:38). Нәтичәдә, тәхминән 3 000 адам, еһтимал ки, Јерусәлимин јахынлығындакы һовзәләрдә вәфтиз олунду*. Бәлкә онлар һиссләрә гапылараг бу аддымы атмышдылар? Бу һадисә Мүгәддәс Китабы өјрәнәнләрә вә мәсиһчиләрин өвладларына һазыр олмадан, тез-тәләсик вәфтиз олмаға әсас верирми? Гәтијјән. Унутма ки, б. е. 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында вәфтиз олунан јәһудиләр вә прозелитләр Аллаһын Кәламыны јахшы билирдиләр вә Јеһоваја һәср олун-

* Мүгајисә үчүн гејд етмәк олар ки, 1993-чү ил августун једдисиндә Украјнанын Кијев шәһәриндә кечирилән Јеһованын Шаһидләринин бејнәлхалг конгресиндә алты һовузда 7 402 нәфәр вәфтиз олунмушду. Бу мәрасим ики саат әлли дәгигә давам етмишди.

15. а) Петер чамаата нә деди вә онлар бу сөзләрә нечә һај вердиләр? б) Әллинчи күн бајрамында хош хәбәри ешидән минләрлә инсан нәјә көрә елә һәмин күн вәфтиз олмаға һазыр иди?

ПОНТДА МӘСИҺЧИЛИК

Ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында Петерин нитгини ешидәнләр арасында Кичик Асијанын шимал бөлкәсиндә јерләшән Понт вилајәтиндән олан јәһудиләр дә вар иди (Һәв. иш. 2:9). Көрүнүр, онларын бәзиләри ешитдикләри хош хәбәри сонра өз вәтәнләриндә јајмышдылар, беләки, Петер илк мәктубуну үнванладығы адамларын сырасына мүхтәлиф јерләрә, о чүмләдән Понта «сәпәләнмиш» иманлылары да дахил етмишди* (1 Пет. 1:1). Онун јазыларындан ајдын олур ки, бу мәсиһчиләр иманлары уғрунда ‘мүхтәлиф сынаглар учбатындан кәдәрләнирдиләр’ (1 Пет. 1:6). Еһтимал ки, сөһбәт тәгиб вә мугавимәтләрдән кедирди.

Понтда јашајан мәсиһчиләрин үзләшдији дикәр сынаглар һаггында Рома вилајәтләри олан Битинија вә Понтун валиси Кичик Плини илә император Трајанын бир-биринә јаздығы мәктублардан да өјрәнмәк олар. Б. е. тәхминән 112-чи илиндә Плини Понтдан јазырды ки, мәсиһчилик «вәба»сы чинсиндән, јашындан вә мөвгејиндән асылы олмајараг, һәр кәсин башынын үстүнү кәсдирән бир тәһлүкәдир. Плини мәсиһчиликдә иттиһам олунанлара иманыны данмаға имкан верирди. Буну етмәјәнләри едам етдирирди. Мәсиһи ләнәтләјәнләр, јахуд аллаһлара вә ја Трајанын һејкәлинә дуа едәнләр азад едилирдиләр. Плини етираф едирди ки, сөзүн әсил мәнасында мәсиһчи оланлары бүтүн бунлары етмәјә мәчбур етмәк гејри-мүмкүндүр.

* «Сәпәләнмиш» кими тәрчүмә олунан јунан сөзү «диаспордан олан» мәнасыны верир. Јәһудиләрлә бағлы ишләдилән бу сөз көстәрирди ки, мәсиһчилији гәбул едән илк инсанларын чоху јәһуди ичмаларындан идиләр.

мүш халгын үзвү идиләр. Үстәлик, онлар Аллаһа сәјлә хидмәт етдикләрини артыг нүмајиш етдирмишдиләр. Мәсәлән, бәзиләри узаг мәсафәни гәт едәрәк һәр ил кечирилән бу бајрама кәлмишдиләр. Аллаһын нијјәтинин јеринә јетмәсиндә Иса Мәсиһин ојнадығы ролла бағлы вачиб һәгигәтләри гәбул етдикдән сонра онлар хидмәтләрини давам етдирмәјә һазыр идиләр, садәчә олараг, инди буну *Мәсиһин* вәфтиз олунмуш давамчылары гисминдә едәчәкдиләр.

[16] Јеһованын һәмин инсанлара хејир-дуа вермәси ачыг-ајдын көрүнүрдү. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Имана кәләнләрин һамысы бир јердә олурду вә һәр шејләри үмуми иди. Онлар әмлакларыны сатыб пулу араларында, һәр кәсин еһтијачына көрә бөлүшдүрүрдүләр»* (Һәв. иш. 2:44, 45). Сөзсүз ки, бүтүн һәгиги мәсиһчиләр биринчи әсрдәки һәмиманлыларынын көстәрдији мәһәббәт вә фәдакарлыг нүмунәсини тәглид етмәјә чалышырлар.

[17] Өзүнү Јеһоваја һәср едиб вәфтиз олунмаг истәјән инсан әввәлчә Мүгәддәс Јазылара әсасланан бир нечә аддымы атмалыдыр. Она илк нөвбәдә Аллаһын Кәламындан билик әлдә етмәк лазымдыр (Јәһ. 17:3). Сонра о, өјрәндикләринә иман кәтирмәли вә әввәлки күнаһларына көрә пешман олдуғуну көстәрмәк үчүн төвбә етмәлидир (Һәв. иш. 3:19). Даһа сонра исә јанлыш јолдан дөнмәли вә Аллаһын ирадәсинә ујғун олан јахшы ишләр көрмәјә башламалыдыр (Ром. 12:2; Ефес. 4:23, 24). Бу аддымлардан сонра о, дуада өзүнү Аллаһа һәср едә вә вәфтиз олуна биләр (Мат. 16:24; 1 Пет. 3:21).

[18] Сән Иса Мәсиһин һәср вә вәфтиз олунмуш шакирдисәнми? Әкәр беләдирсә, онда бу шәрәфә лајиг көрүлдүјүн үчүн Аллаһа миннәтдар ол. Јеһова әсаслы сурәтдә шаһидлик вермәк ишиндә вә ирадәсинин јеринә јетирилмәсиндә мүгәддәс руһла долан биринчи әсрдәки шакирдләр кими, сәндән дә истифадә едә биләр!

ПРОЗЕЛИТЛӘР КИМ ИДИ?

Ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында Петерин нитгини һәм Јәһудиләр, һәм дә прозелитләр динләјирдиләр (Һәв. иш. 2:10).

Гиданын күндәлик бөлүшдүрүлмәси кими 'зәрури иши' јеринә јетирмәк үчүн тәјин олунмуш кишиләр арасында 'антакијалы прозелит Никола' да вар иди (Һәв. иш. 6:3—5). Прозелитләр иудаизми гәбул едән гејри-јәһудиләр идиләр. Исраилин Аллаһыны вә Мусанын Ганунуну гәбул етдикләри, бүтүн башга аллаһлары рәдд етдикләри, кишиләри сүннәт олундуглары вә Исраил халгына гошулдуглары үчүн онлар һәр чәһәтчә јәһуди һесаб олунурдулар.

Ерамыздан әввәл 537-чи илдә Бабил әсарәтиндән азад олдугдан сонра јәһудиләрин чоху Исраилдән узагда мәскән салса да, иудаизмә етигад етмәјә давам едирди. Бунун сајәсиндә, бүтүн Јахын Шәргдә вә ондан узагларда јашајан инсанлар јәһуди дини илә таныш олдулар. Һоратси вә Сенека кими гәдим јазычылар тәсдиг едирләр ки, мүхтәлиф өлкәләрдә јәһудиләрдән вә онларын етигадындан хошу кәлән адамлар онларын ичмаларына гошулараг прозелит олмушду.

* Бу мүвәггәти тәдбир јени иманлары һаггында даһа чох өјрәнмәк үчүн Јерусәлимдә галан гонагларын тәләбатларынын өдәнилмәси мәгсәдилә тәшкил олунмушду. Һамы өз варыны көнүллү олараг бөлүшүрдү. Буну коммунизмин һеч бир формасы илә гарышдырмаг олмаз (Һәв. иш. 5:1—4).

16. Биринчи әсрдәки мәсиһчиләр фәдакарлыг руһуну нечә тәзаһүр етдирдиләр?

17. Вәфтиз олунмаг үчүн һансы аддымлары атмаг лазымдыр?

18. Мәсиһин вәфтиз олунмуш давамчыларынын гаршысында һансы имкан ачылыр?

‘Савадсыз, садә адамлар’

Һәвариләр ҹәсарәтлә давраныр вә Јеһова онлара хејир-дуа верир

Һәвариләрин ишләри 3:1—5:11

КҮНОРТА чағыдыр. Күнәш издиһамын үстүнә шәфәг сачыр. Мөмин јәһудиләр вә Исанын шакирдләри јаваш-јаваш мәбәдин һәјәтинә топлашырлар. Бир аздан «дуа вахты» башлајачаг* (Һәв. иш. 2:46; 3:1). Петерлә Јәһја издиһамын арасындан өзләринә јол ачараг мәбәдин парлаг Коринф тунҹу илә өртүлмүш вә Көзәл Гапы адланан дарвазасына тәрәф кедирләр. Бу сәс-күјүн вә ајаг сәсләринин ичиндә анаданкәлмә чолаг бир адам сәдәгә диләјир (Һәв. иш. 3:2; 4:22).

2 Петерлә Јәһјанын јахынлашдығыны көрән диләнчи адәтән сөјләдији сөзләрлә онлардан сәдәгә диләјир. Һәвариләр ајаг сахлајыр. Буну көрән киши үмидлә көзләрини онлара дикир. «Мәндә нә күмүш вар, нә дә гызыл, — дејә Петер дилләнир, — амма нәјим варса, ону сәнә верирәм: назаретли Иса Мәсиһин ады наминә јери!» Петерин чолағын әлиндән тутуб галдырдығыны вә онун өмрүндә илк дәфә ајаглары үстүндә дурдуғуну көрән издиһамын һејрәтдән нечә донуб галдығыны бир тәсәввүр ет! (Һәв. иш. 3:6, 7). Кишинин шәфа тапмыш ајагларына нечә һејрәтлә бахдығыны, сонра исә үркәк-үркәк илк аддымларыны атдығыны көзләринин өнүндә ҹанландыра биләрсәнми? Һеч шүбһәсиз, о атылыб-дүшәрәк учадан Аллаһа һәмд етмәјә башлајыр!

3 Вәҹдә кәлмиш ҹамаат Сүлејманын ејванында дуран Петерлә Јәһјаја тәрәф ахышыр. Бир дәфә Иса мәһз бурада тәлим вермишди. Инди исә Петер һәмин јердә дурараг индиҹә баш верән һадисәнин мәғзини халга ачыглајыр (Јәһ. 10:23). О, ҹамаата вә сағалтдығы адама гызылдан вә күмүшдән даһа дәјәрли бир әнам тәклиф едир. Һәмин әнам өзүнә шәфа тапмагдан даһа чох шеји дахил едир. Бу төвбә етмәк, күнаһларын бағышланмасы вә Јеһованын тәјин етдији ‘һәјат Өндәринин’, Иса Мәсиһин давамчысы олмаг имканыдыр (Һәв. иш. 3:15).

4 Нечә дә әламәтдар күн иди! Бир нәфәрә шәфа верилмишди, о, артыг кәзирди. Минләрлә башга инсана исә Аллаһа лајиг тәрздә һәјат

* Мәбәддә сәһәр вә ахшам кәтирилән гурбанларла әлагәдар дуалар едилирди. Ахшам гурбаны күнорта саат үч үчүн тәгдим олунурду.

1, 2. Мәбәдин дарвазасынын јанында Петерлә Јәһја һансы мөҹүзәни көстәрдиләр?

3. Издиһамын вә шәфа тапмыш адамын гаршысында һансы мөһтәшәм һәдијјәни алмаг имканы ачылмышды?

4. а) Чолаг адамын мөҹүзәви шәкилдә шәфа тапмасы һансы гаршыдурмаја кәтириб чыхарды? б) Бу фәсилдә һансы ики суалы араштырачағыг?

сүрмәләри үчүн руһани ҹәһәтдән сағалмаг имканы верилмишди (Колос. 1:9, 10). Бүтүн бунлардан әлавә, һәмин күн баш верән һадисәләр Мәсиһин садиг давамчылары илә онун Падшаһлыг һагда хәбәри бәјан етмәк әмринин јеринә јетирилмәсинә мане олмаға чалышан һакимијјәт саһибләринин арасында гаршыдурмаја сәбәб олду (Һәв. иш. 1:8). Петерлә Јәһјанын — савадсыз, садә адамларын издиһама шаһидлик едәркән истифадә етдикләри өјрәтмә үсулларындан, еләҹә дә онларын әһвал-руһијјәсиндән нә өјрәнә биләрик?* (Һәв. иш. 4:13). Тәгибләрлә үзләшәркән онларын вә башга шакирдләрин нүмунәсини нечә тәглид едә биләрик?

‘Өз гүввәләри сајәсиндә’ дејил (Һәвариләрин ишләри 3:11—26)

[5] Петер вә Јәһја издиһамын гаршысында дурмушдулар. Һәвариләр билирдиләр ки, онларын арасында бу јахынларда Исанын едам едилмәсини тәләб едәнләр дә ола биләрди (Марк 15:8—15; Һәв. иш. 3:13—15). Чолағын Исанын ады илә сағалдығыны горхмадан бәјан едән Петерин нечә бөјүк ҹәсарәт көстәрдији һагда бир дүшүн. Петер инсанлары разы салмаг хатиринә һәгигәти тәһриф етмәди. О, Мәсиһин өлүмүндә издиһамын мәсулијјәт дашыдығыны ачыг-ајдын сөјләди. Лакин Петерин һәмин адамларла һеч бир әдавәти јох иди, чүнки онлар ‘наданлыгдан белә етмишдиләр’ (Һәв. иш. 3:17). О, онлара гардашлары кими мүраҹиәт етди вә диггәти Падшаһлыг һаггында хәбәрин мүсбәт ҹәһәтләринә јөнәлтди. Әкәр төвбә едиб, Мәсиһә иман кәтирсәјдиләр, онлар үчүн Јеһовадан «тәравәт мөвсүмү» кәләҹәкди (Һәв. иш. 3:19). Биз дә һәмчинин Аллаһын јахынлашан һөкмүнү ҹәсарәтлә вә олдуғу кими бәјан етмәлијик. Ејни заманда кобуд, габа вә ја тәнгиди данышмамалыјыг. Әксинә, биз тәблиғ етдијимиз инсанлара кәләҹәк бачы-гардашларымыз кими бахыр вә Петер кими, диггәти Падшаһлыг һаггында хәбәрин мүсбәт ҹәһәтләринә ҹәмләјирик.

[6] Һәвариләр тәвазөкар адам идиләр. Онлар көстәрдикләри мөҹүзәјә көрә шәрәфи өзләринә көтүрмәдиләр. Әксинә, Петер ҹамаата деди: «Јохса биз өз гүввәмиз ја да мөминлијимиз сајәсиндә онун ајагларыны сағалтмышыг ки, бизә белә бахырсыныз?» (Һәв. иш. 3:12). Петер вә башга һәвариләр билирдиләр ки, хидмәтдә әлдә етдикләри истәнилән наилијјәт өзләринин јох, Аллаһын күчү сајәсиндәдир. Буна көрә дә онлар тәвазөкарлыгла иззәти Јеһоваја вә Исаја верирдиләр.

[7] Падшаһлығын тәблиғи ишини иҹра едәркән биз дә онлар кими тәвазөкар олмалыјыг. Дүздүр, бу күн Аллаһын руһу мәсиһчиләрә мөҹүзәви шәкилдә инсанлары сағалтмаг бачарығыны вермир. Бунунла белә, биз инсанлара Аллаһа вә Мәсиһә иман кәтирмәјә, еләҹә дә Петерин тәклиф етдији әнамы — күнаһларынын бағышланмасы вә

* 30-ҹу сәһифәдәки «Әввәл балыгчы, сонра исә фәал һәвари олан Петер», 33-ҹү сәһифәдәки «Јәһја — Исанын севимли шакирди» адлы чәрчивәләрә бах.

5. Петерин ҹамаата мүраҹиәтиндән нә өјрәнирик?

6. Петерлә Јәһја тәвазөкар вә һәлим олдугларыны нечә көстәрдиләр?

7, 8. а) Биз инсанлара һансы әнамы әлдә етмәјә көмәк едә биләрик? б) «Һәр шејин бәрпа едиләҹәји» вәди бу күн нечә јеринә јетир?

ӘВВӘЛ БАЛЫГЧЫ, СОНРА ИСӘ ФӘАЛҺӘВАРИ ОЛАН ПЕТЕР

Мүгәддәс јазыларда Петерә беш адла мүрачиәт олунур. Ону ибраничә Симеон, онун јунан еквиваленти олан Шимон, еләчә дә Петер вә онун арами еквиваленти Кифа ады илә танıјырдылар. Һәмчинин һәварини ики адын бирләшмәси олан Шимон Петер дејә дә чағырырдылар (Мат. 10:2; 16:16; Јәһ. 1:42; Һәв. иш. 15:14).

Петер евли иди. О, гајынанасы вә гардашы илә бир евдә јашајырды (Марк 1:29—31). Галилеја дәнизинин шимал саһилләриндә јерләшән Бетсајда шәһәриндән олан Петер балыгчы иди (Јәһ. 1:44). Сонралар о, Капернаһум јахынлығына көчмүшдү (Лука 4:31, 38). Иса Галилеја дәнизинин саһилиндә топлашан издиһама мәһз Петерин гајығында отурараг мүрачиәт етмишди. Бундан дәрһал сонра Исанын көстәриши илә Петер тору атыб чохлу балыг тутмушду. Бу, мөҹүзә иди. Петер горхусундан Исанын ајагларына дөшәнмишди. Амма Иса она демишди: «Горхма! Индән белә дири адам овлајачагсан» (Лука 5:1—11). Петер балыг овуна, адәтән, гардашы Андреас, еләчә дә Јагуб вә Јаһја илә чыхырды. Онлар Исанын давамчысы олмаг дәвәтини гәбул едәндә өз пешәләрини атдылар (Мат. 4:18—22; Марк 1:16—18). Тәхминән бир ил сонра Петер Исанын сечдији 12 һәваринин («көндәрилмиш») сырасында иди (Марк 3:13—16).

Петер, Јагуб вә Јәһја ваҹиб мәгамларда Исанын јанында олурдулар. Онлар Исанын көркәминин дәјишилмәсини, онун Јаирин гызыны дирилтмәсини өз көзләри илә көрмүш вә Ҝетсемани бағында изтираб чәкәркән онунла бир јердә олмушдулар (Мат. 17:1, 2; 26:36—46; Марк 5:22—24, 35—42; Лука 22:39—46). Исаја иштиракынын әламәти илә бағлы суаллары да Андреасла бирликдә елә һәмин үч нәфәр вермишди (Марк 13:1—4).

Петер фәал адам иди. Һәмчинин сөзүнү чәкинмәдән дејир, һәрдән исә тез ҹошурду. Ҝөрүнүр, һәвариләрин ичиндә сөзүнү биринҹи дејән чох вахт о олурду. «Хош хәбәр»ләрдә дикәр 11 һәваринин сөзләри бирликдә ҝәтүрүлдүкдә Петерин дедији сөзләрдән аздыр. Башгалары сусанда Петер елә һеј суаллар верирди (Мат. 15:15; 18:21; 19:27—29; Лука 12:41; Јәһ. 13:36—38). Мәһз о, әввәлҹә Исанын онун ајагларыны јумасына етираз етмиш, лакин мәзәммәт едилдикдән сонра әлләрини вә башыны да јумасыны хаһиш етмишди (Јәһ. 13:5—10).

Ҝүҹлү мәһәббәтиндән ирәли ҝәләрәк Петер Исаны әзаб чәкмәкдән вә өлдүрүлмәкдән гачындырмаға чалышды. Иса гәти шәкилдә Петерин јанлыш фикирләринә дүзәлиш верди (Мат. 16:21—23). Исанын јер үзүндәки сон ҝеҹәсиндә Петер билдирди ки, дикәр һәвариләрин һамысы Исаны тәрк етсә дә, о әсла тәрк етмәјәҹәк. Дүшмәнләри Исаны тутанда Петер ону мүдафиә етмәк үчүн ҹәсарәтлә гылынҹыны чәкиб габаға чыхды, сонра исә дүз баш каһинин һәјәтинә кими онун ардынҹа ҝетди. Бунунла белә, чох кечмәди ки, Петер үч дәфә Ағасыны инкар етди, сонрадан исә нә етдијини баша дүшәрәк һөнкүр-һөнкүр ағлады (Мат. 26:31—35, 51, 52, 69—75).

Дирилдикдән сонра Исанын Галилејада һәвариләринә ҝөрүнмәсиндән бир аз әввәл Петер балыг тутмаға ҝетмәк истәдијини деди, башга һәвариләр дә она гошулду. Саһилдә дуранын Иса олдуғуну баша дүшән кими Петер суја баш вуруб саһилә тәрәф үздү. Сәһәр јемәји заманы һәвариләринә биширдији балығы јејәркән Иса Петердән сорушду ки, ону бунлардан, јәни габағындакы балыглардан чохму севир. Бунунла о, Петери өмрүнү ишә, мәсәлән, балыгчылыға јох, хидмәтә һәср едәрәк ону изләмәјә тәшвиг едирди (Јәһ. 21:1—22).

Тәхминән ерамызын 62—64-ҹү илләриндә Петер хош хәбәри Бабилдә тәблиғ едирди. Мүасир Ирагын әразисиндә јерләшән Бабилдә бөјүк јәһуди иҹмасы вар иди (1 Пет. 5:13). Петер өз адыны дашыјан Аллаһдан илһам алмыш биринҹи вә еһтимал ки, икинҹи мәктубуну да орада јазмышды. Иса Петерә «сүннәт едилмишләрә һәварилик етмәк үчүн лазыми гүввәни» вермишди (Галат. 2:8, 9). Петер бу тапшырығы мәрһәмәтлә вә шөвглә јеринә јетирмишди.

Јеһовадан тәравәт алмаг имканыны әлдә етмәјә көмәк едә биләрик. Һәр ил јүз минләрлә инсан бу имкандан истифадә едәрәк Мәсиһин вәфтиз олунмуш давамчысы олур.

8 Һәгигәтән дә биз Петерин бәһс етдији ‘һәр шејин бәрпа едилдији вахтда’ јашајырыг. ‘Аллаһын гәдимдә јашамыш мүгәддәс пејғәмбәрләри васитәсилә сөјләдикләри’ јеринә јетди, белә ки, 1914-чү илдә көјдә Аллаһын Падшаһлығы тәсис олунду (Һәв. иш. 3:21; Мәз. 110:1—3; Дан. 4:16, 17). Бундан аз сонра, Мәсиһ јер үзүндә һәгиги ибадәтин бәрпа олунмасына нәзарәт етмәјә башлады. Нәтиҹәдә, милјонларла инсан руһани ҹәннәтә кәтириләрәк Аллаһын Падшаһлығынын тәбәәләри олур. Онлар көһнә, позғунлашан шәхсијјәти чыхарыб ‘Аллаһын ирадәси илә јарадылмыш јени шәхсијјәтә бүрүнүрләр’ (Ефес. 4:22—24). Чолаг диләнчинин шәфа тапмасы кими, бу һејрәтамиз иш дә инсан ҹәһдләринин јох, Аллаһын руһунун сајәсиндә һәјата кечирилир. Петер кими, биз дә башгаларына тәлим верәркән Аллаһын Кәламындан ҹәсарәтлә вә мәһарәтлә истифадә етмәлијик. Инсанлара Мәсиһин давамчысы олмаға көмәк едәркән газандығымыз һәр бир уғуру өзүмүзүн дејил, Аллаһын гүввәси сајәсиндә әлдә едирик.

«Биз... данышмаја билмәрик» (Һәвариләрин ишләри 4:1—22)

9 Петерин нитги, еләҹә дә шәфа тапмыш чолағын севинҹдән атылыбдүшмәси, сәс-күј салмасы ҹамаатын арасында чахнашмаја сәбәб олду. Бу она кәтириб чыхарды ки, мәбәдин әразисиндә асајиши горумаг үчүн тәјин олунан мәбәдин рәиси вә бөјүк каһинләр мәсәләни арашдырмаға башладылар. Еһтимал ки, һәмин адамлар, ромалыларла сүлһдә олмаға чалышан, фәрисејләрин чох севдији шифаһи ганунлары рәдд едән вә дирилмәјә истеһза илә јанашан зәнкин вә бөјүк сијаси нүфуза малик олан садукејләр иди*. Петерлә Јәһјанын мәбәддә Исанын дирилдијини ҹәсарәтлә өјрәтдикләрини ешидәндә онлар өзләриндән чыхдылар.

10 Гәзәб ичиндә олан дүшмәнләр Петерлә Јәһјаны зиндана салдылар вә сәһәри күн онлары сүрүјәрәк јәһуди али мәһкәмәсинин өнүнә чыхардылар. Өзләрини үстүн һесаб едән рәһбәрләрин фикринҹә, һәвариләр мәбәддә тәлим вермәјә ихтијары чатмајан «савадсыз, садә адам» идиләр, чүнки онлар һеч бир дини мәктәбдә тәһсил алмамышдылар. Лакин онларын чәкинмәдән вә әминликлә данышмасы мәһкәмә үзвләринин тәәҹҹүбүнә сәбәб олду. Бәс Петерлә Јәһја нәјин сајәсиндә белә данышырдылар? Сәбәбләрдән бири о иди ки, онлар һәмишә ‘Иса илә бир јердә олурдулар’ (Һәв. иш. 4:13). Онларын Ағасы мирзәләр кими дејил, әсил һакимијјәт саһиби кими өјрәдирди (Мат. 7:28, 29).

11 Һакимләр һәвариләрә тәблиғи дајандырмағы әмр етдиләр. Һәмин ҹәмијјәтдә мәһкәмәнин әмри ганун иди. Ҹәми бир нечә һәфтә әввәл елә бу

* 34-ҹү сәһифәдәки «Баш каһин вә бөјүк каһинләр» адлы ҹәрчивәјә бах.

9—11. а) Јәһуди рәһбәрләри Петерлә Јәһјанын бәјан етдији хәбәрә нечә мүнасибәт көстәрдиләр? б) Һәвариләр нә етмәк әзминдә идиләр?

мәһкәмә үзвләри Исаны өлүмә лајиг билмишди (Мат. 26:59—66). Амма бу, Петерлә Јәһјаны горхутмурду. Зәнкин, али тәһсилли вә нүфузлу шәхсләрин гаршысында дуран Петерлә Јәһја чәсарәтлә, ејни заманда һөрмәтчил тәрздә дедиләр: «Өзүнүз фикирләшин: Аллаһын гаршысында Аллаһы гојуб сизә гулаг асмаг нә дәрәчәдә дүзкүндүр? Биз исә көрдүјүмүз вә ешитдијимиз шејләр барәсиндә данышмаја билмәрик» (Һәв. иш. 4:19, 20).

[12] Сән дә елә чәсарәт көстәрә биләрсәнми? Гаршында варлы, тәһсилли, јахуд нүфузлу шәхсләрә шаһидлик етмәк имканы ачыланда һансы һиссләри кечирирсән? Аилә үзвләрин, иш вә мәктәб јолдашларын етигадына истеһза едәндә нечә? Горхурсан? Әкәр беләдирсә, һиссләринә галиб кәлә биләрсән. Јер үзүндә оланда Иса һәвариләринә етигадларыны әминликлә вә һөрмәтчил тәрздә мүдафиә етмәји өјрәтмишди (Мат. 10:11—18). Дирилдикдән сонра о, «дөврүн јекунуна кими һәмишә» шакирдләри илә олачағыны вәд етмишди (Мат. 28:20). «Садиг вә ағыллы нөкәр» Исанын рәһбәрлији алтында бизә иманымызы нечә мүдафиә етмәји өјрәдир (Мат. 24:45—47; 1 Пет. 3:15). Бу, јығынчаг көрүшләриндә, мәсәлән, Теократик Хидмәт Мәктәбиндә верилән тәлимин вә «Мүгәддәс Јазыларын әсасында мүлаһизә» (рус.) кими Аллаһын Кәламына әсасланан нәшрләрин васитәсилә һәјата кечирилир. Сән бүтүн бунлардан там фајда әлдә етмәјә чалышырсанмы? Әкәр беләдирсә, кетдикчә чәсарәтин вә әминлијин артачаг. Һәмчинин һәвариләр кими, сән дә јол вермәјәчәксән ки, көрдүјүн вә ешитдијин көзәл руһани һәгигәтләр барәсиндә данышмағына нә исә мане олсун.

Өјрәндијин көзәл руһани һәгигәтләр һаггында данышмаға сәнә нәјинсә мане олмасына јол вермә

«Учадан Аллаһа дуа етдиләр» (Һәвариләрин ишләри 4:23—31)

[13] Һәбсдән азад олан кими, Петерлә Јәһја јығынчағын үзвләри илә көрүшмәјә кетдиләр. Онлар ‘бирликдә учадан Аллаһа дуа едиб’ тәблиғи давам етдирмәк үчүн чәсарәт истәдиләр (Һәв. иш. 4:24). Петер өз гүввәсинә күвәнәрәк Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәјә чалышмағын ағылсызлыг олдуғуну чох көзәл билирди. Чәми бир нечә һәфтә әввәл о, өзүндән разы һалда Исаја демишди: «Һамы сәндән үз дөндәрсә дә,

12. Чәсарәтимизи вә әминлијимизи артырмаға нә көмәк едә биләр?

13, 14. Тәгибләрлә үзләшәндә нә етмәк лазымдыр вә нә үчүн?

ЈӘҺЈА — ИСАНЫН СЕВИМЛИ ШАКИРДИ

Һәвари Јәһја Зебедејин оғлу вә һәвари Јагубун гардашы иди. Көрүнүр, онун анасынын ады Саломе иди. Еһтимала көрә, о, Исанын анасы Мәрјәмин бачысы олуб (Мат. 10:2; 27:55, 56; Марк 15:40; Лука 5:9, 10). Буна көрә дә, ола билсин, Јәһја Исанын гоһуму иди. Көрүнүр, Јәһјанын аиләси имканлы иди. Зебедејин балыгчылыг иши елә јахшы кедирди ки, о һәтта муздлу ишчиләр дә тутмушду (Марк 1:20). Иса Галилејада оларкән Саломе ону мүшајиәт едир вә она хидмәт едирди, сонралар исә онун чәсәдини дәфнә һазырламаг үчүн әдвијјатлар кәтирмишди (Марк 16:1; Јәһ. 19:40). Күман ки, Јәһјанын өзүнүн шәхси еви вар иди (Јәһ. 19:26, 27).

Һесаб едилир ки, Вәфтизчи Јәһја Исаја ишарә едәрәк: «Аллаһын Гузусу будур!» — дејәндә Андреасын јанында дуран адам Јәһја олуб. Һәмин вахт Јәһја Вәфтизчи Јәһјанын шакирди иди (Јәһ. 1:35, 36, 40). Көрүнүр, бундан сонра Зебедејин оғлу Јәһја Иса илә бирликдә Кана шәһәринә кедиб орада онун илк мөчүзәсини көрдү (Јәһ. 2:1—11). Исанын Јерусәлимдә, Самаријада вә Галилејада сонракы фәалијјәти һагда дәгиг вә әтрафлы мәлумат вермәси Јәһјанын бу һадисәләрин дә чанлы шаһиди олдуғуна дәлаләт едир. Јагуб, Петер вә Андреас кими, Јәһјанын да балыгчы торларындан, гајығындан вә јашамаг үчүн зәрури олан вәсаитләрдән әл чәкәрәк Исанын давамчысы олмаг дәвәтини дәрһал гәбул етмәси онун иманынын мөһкәм олдуғуну сүбут едир (Мат. 4:18—22).

«Хош хәбәр»ләрдә Јәһја Петер гәдәр нәзәрә чарпмыр. Лакин Јәһја да күчлү характерә малик инсан иди. Бу, Исанын она вә онун гардашы Јагуба вердији Боанеркес, јәни «илдырым оғуллары» ләгәбиндән ајдын көрүнүр (Марк 3:17). Илк вахтлар Јәһја чох шөһрәтпәрәст иди. Падшаһлыгда ән јахшы јерләрдә отурмағы хаһиш етмәк үчүн Јәһја илә гардашы һәтта аналарыны Исанын јанына беләә көндәрмишди. Бу, худбин арзу олса да, онларын Падшаһлығын реал олдуғуна инандыгларыны көстәрирди. Гардашларын шөһрәтпәрәстлијини көрән Иса тәвазөкарлығын вачиблијинә даир бүтүн һәвариләринә өјүд-нәсиһәт верди (Мат. 20:20—28).

Јәһја күчлү характерә малик олдуғуну Исанын давамчысы олмајан бир нәфәрә онун ады илә чинләри говмағы гадаған етмәјә чалышанда көстәрмишди. Дикәр һалда, Иса өз шакирдләрини Самарија кәндләриндән биринә көндәрмишди ки, орада онун үчүн һазырлыг көрсүнләр. Бу кәндин сакинләри Исанын адамларыны гәбул етмәјәндә Јәһја онлары мәһв етмәк үчүн Јеһовадан үзәрләринә алов јағдырмасыны хаһиш етмәк истәмишди. Иса буна көрә Јәһјаны данламышды. Көрүнүр, вахт кечдикчә Јәһја таразлы вә мәрһәмәтли олмағы өјрәнди (Лука 9:49—56). Бүтүн нөгсанларына бахмајараг, Јәһја 'Исанын севимли шакирди' иди. Буна көрә дә өлүм ајағында оланда Иса анасы Мәрјәми мәһз Јәһјаја тапшырмышды (Јәһ. 19:26, 27; 21:7, 20, 24).

Исанын габагчадан дедији кими, Јәһја дикәр һәвариләрдән чох јашады (Јәһ. 21:20—22). Јәһја тәхминән 70 ил әрзиндә Јеһоваја сәдагәтлә хидмәт етди. Һәјатынын сонуна јахын, Рома императору Домисианын һакимијјәти илләриндә 'Аллаһ һаггында данышдығына вә Иса һаггында шәһадәт етдијинә көрә' о, Патмос адасына сүркүн олунду. Тәхминән ерамызын 96-чы илиндә көрүнтүләр алараг орада «Вәһј» китабыны јазды (Вәһј 1:1, 2, 9). Дејиләнә көрә, азадлыға чыхандан сонра Јәһја Ефесә кетмиш, орада адыны дашыјан «Хош хәбәр»и вә үч мәктубуну јазмыш, ерамызын тәхминән 100-чү илиндә елә орада да вәфат етмишдир.

мән әсла сәндән үз дөндәрмәрәм!» Амма Исанын сөјләдији кими, Петер инсанлардан горхараг достуну вә мүәллимини инкар етди. Лакин Петер өз сәһвиндән нәтиҹә чыхарды (Мат. 26:33, 34, 69—75).

14 Мәсиһ һаггында шаһидлик етмәк тапшырығыны јеринә јетирмәк үчүн ҝәтирәтли олмаг аздыр. Тәгибчиләр сәни имандан дөндәрмәјә вә ја тәблиғ етмәкдә сәнә мане олмаға чалышсалар, Петер вә Јәһја кими давран. Дуада Јеһовадан ҝүҹ истә. Јығынҹағын көмәјинә архалан. Үзләшдијин чәтинликләр барәдә ағсаггалларла вә дикәр јеткин мәсиһчиләрлә данызш. Башгаларынын дуалары сәни чох мөһкәмләндирә биләр (Ефес. 6:18; Јаг. 5:16).

15 Әкәр нә вахтса тәгибләр гаршысында тәслим олуб тәблиғ етмәји мүвәггәти олараг дајандырмысанса, руһдан дүшмә. Јадындадырса, һәвариләрин һамысы Исанын өлүмүндән сонра бир мүддәтә тәблиғи дајандырдылар, амма чох кечмәмиш јенидән бу ишдә фәал олдулар (Мат. 26:56; 28:10, 16—20). Кечмишдә етдијин сәһвләрә көрә руһдан дүшмәк әвәзинә, онлардан нәтиҹә чыхарыб башгаларыны мөһкәмләндирә биләрсәнми?

16 Бәс һакимијјәт башында оланлар бизи сыхышдыранда нә һагда дуа етмәлијик? Диггәт јетир ки, шакирдләр сынагларын гуртармасы һаггында дуа етмирдиләр. Исанын «мәни тәгиб едибләрсә, сизи дә тәгиб едәҹәкләр» сөзләри онларын зеһниндә һәкк олунмушду (Јәһ. 15:20). Буна көрә дә һәмин садиг шакирдләр Јеһовадан хаһиш етдиләр ки, дүшмәнләрин һәдә-горхуларыны ‘ешитсин’ (Һәв. иш. 4:29). Шакирдләр вәзијјәти һәртәрәфли көрүр, үзләшдикләри тәгибләрин, әслиндә, пејғәмбәрлијин јеринә јетмәси олдуғуну баша дүшүрдүләр. Онлар билирдиләр ки, рәһбәрләр һәр нә десәләр дә, Исанын өјрәтдији дуада дејилдији кими, Аллаһын ирадәси ‘јердә дә јеринә јетәҹәк’ (Мат. 6:9, 10).

17 Јеһованын ирадәсини јеринә јетирмәк үчүн шакирдләр Она дуа едәрәк дедиләр: «Өз гулларына гүввәт вер ки,.. Сәнин сөзүнү бундан сонра да ҹәсарәтлә данышаг». Бәс Јеһованын буна ҹавабы неҹә олду? «Онларын... јығышдыглары јер силкәләнди вә һәр бири мүгәддәс руһла долду.

15. Нә вахтса тәблиғ етмәји мүвәггәти олараг дајандыранлар нәјә көрә руһдан дүшмәмәлидирләр?

16, 17. Јерусәлимдә јығышаркән Мәсиһин давамчыларынын етдији дуадан нә өјрәнирик?

БАШ КАҺИН ВӘ БӨЈҮК КАҺИНЛӘР

Баш каһин халгы Аллаһын өнүндә тәмсил едирди. Ерамызын биринҹи әсриндә о һәмчинин Синедрионун да башчысы иди. Онун әһатәсиндә јәһуди рәһбәрләри олан бөјүк каһинләр олурду. Бөјүк каһинләрин сырасына Һанна кими кечмиш баш каһинләр вә онларын сечилдији аиләләрдән дикәр јеткин кишиләр дахил иди ки, бу аиләләрин дә сајы ҹәми-ҹүмләтаны дөрд вә ја беш иди. Емил Шүрер адлы алим јазыр: «Еһтимал ки, нүфузлу аиләләрдән биринә мәнсуб олмаг артыг өз-өзлүјүндә каһинләр арасында фәрг јарадырды».

Мүгәддәс Јазылара әсасән, баш каһинләр өмүр боју хидмәт етмәли идиләр (Сај. 35:25). Лакин «Һәвариләрин ишләри» китабынын әһатә етдији дөврдә Рома валиләри вә һәмин валиләрә табе олан падшаһлар истәдикләри инсаны баш каһин тәјин едир, ја да вәзифәдән узаглашдырырдылар. Бунунла белә, көрүнүр, бүтпәрәст рәһбәрләр онлары Һарунун каһинләр нәслиндән сечирдиләр.

Онлар Аллаһын сөзүнү чәсарәтлә данышмаға башладылар» (Һәв. иш. 4:29—31). Бәли, Аллаһын ирадәсинин јеринә јетмәсинә һеч нә мане ола билмәз (Јешаја 55:11). Бу, нә гәдәр гејри-мүмкүн көрүнсә дә вә тәгибчиләр нә гәдәр күчлү олсалар да, Аллаһа дуа етсәк, Онун сөзүнү чәсарәтлә сөјләмәјә давам етмәк үчүн бизә лазым олан күчү верәчәјинә әмин ола биләрик.

«Инсанлара јох, Аллаһа» һесабат верәнләр (Һәвариләрин ишләри 4:32—5:11)

18 Тәмәли јеничә гојулмуш Јерусәлим јығынчағы тезликлә бөјүдү. Онун үзвләринин сајы 5 000-дән чох олду*. Мүхтәлиф мәншәдән олмаларына бахмајараг, шакирдләр «чанбир гәлбдә јашајырды». Онлар јекдил вә һәмфикир идиләр (Һәв. иш. 4:32; 1 Кор. 1:10). Шакирдләр сәјләринә хејир-дуа вермәси үчүн Јеһоваја дуа етмәклә кифајәтләнмирдиләр. Онлар руһани, лазым кәлдикдә исә мадди чәһәтдән бир-бириләринә әл тутурдулар (1 Јәһ. 3:16—18). Мәсәлән, һәвариләрин Барнаба ләгәбини вердији Јусиф адлы шакирд өз торпаг саһәсини сатыб бүтүн пулу тәмәннасыз олараг ианә етди ки, узаг јерләрдән кәләнләр јени иманлары һаггында даһа чох өјрәнмәк үчүн Јерусәлимдә бир гәдәр артыг гала билсинләр.

19 Һананја вә Сапфира адлы әр-арвад да өз мүлкләрини сатыб пулуну ианә етдиләр. Онлар өзләрини елә көстәрдиләр ки, куја пулун һамысыны верибләр, амма, әслиндә, ‘пулун бир гисмини кизләтмишдиләр’ (Һәв. иш. 5:2). Јеһова бу әр-арвады өлүмлә чәзаландырды. Буна сәбәб, онларын вердији пулун кифајәт гәдәр олмамасы јох, нијјәтләринин пис олмасы вә јалан данышмалары иди. Онлар ‘инсанлара јох, Аллаһа јалан сөјләмишдиләр’ (Һәв. иш. 5:4). Исанын мүһакимә етдији икиүзлүләр кими, Һананја вә Сапфираны да Аллаһы разы салмагдан чох, инсанларын көзүндә иззәт газанмаг марагландырырды (Мат. 6:1—3).

20 Биринчи әсрдә Јерусәлимдә јашајан садиг шакирдләр кими, милјонларла мүасир Шаһидләр дә сәхавәтлә көнүллү ианәләр едәрәк үмумдүнја тәблиғ ишини дәстәкләјирләр. Бу иши дәстәкләмәк үчүн һеч кими вахтыны вә ја пулуну вермәјә мәчбур етмирләр. Бәли, Јеһова истәмир ки, биз Она көнүлсүз вә ја мәчбури хидмәт едәк (2 Кор. 9:7). Јеһованы вердијимиз шејләрин мигдары јох, онлары һансы нијјәтдән ирәли кәләрәк вермәјимиз марагландырыр (Марк 12:41—44). Биз һеч вахт шәхси мәнфәәтимизи күддүјүмүз вә ја өзүмүзә иззәт ахтардығымыз үчүн хидмәт едәрәк Һананја вә Сапфираја бәнзәмәк истәмәздик. Әксинә, Петер, Јәһја вә Барнаба кими, кәл биз дә хидмәтимизи Јеһоваја вә инсанлара олан саф мәһәббәтдән ирәли кәләрәк ичра едәк (Мат. 22:37—40).

---

* Ерамызын 33-чү илиндә Јерусәлимдә олса-олса 6 000 фәрисеј вә аз сајда садукеј вар иди. Онларын Исанын тәлимләринә кетдикчә даһа чох тәһлүкәли бир шеј кими бахмаларына дикәр сәбәб, бәлкә дә, мәһз бу иди.

---

18. Јерусәлим јығынчағынын үзвләри бир-бириләри үчүн нә едирдиләр?

19. Јеһова нә үчүн Һананја вә Сапфираны өлүмә мәһкум етди?

20. Јеһова үчүн етдикләримизлә бағлы биз нә өјрәндик?

«Һәвариләри ҝәтириб
Синедрион залына салдылар»
(Һәвариләрин ишләри 5:27)

«Биз илк нөвбәдә һөкмдарымыз Аллаһа итаәт етмәлијик»

Һәвариләр дүзҝүн мөвге тутурлар, бунунла да бүтүн һәгиги мәсиһчиләр үчүн нүмунә гојурлар

Һәвариләрин ишләри 5:12—6:7

СИНЕДРИОН һакимләринин гәзәби ашыб-дашыр! Исанын һәвариләри бу али мәһкәмәнин гаршысында мүһакимә олунурлар. Һансы сәбәбдән? Баш каһин вә Синедрион рәиси Јусиф Кајафа сәрт шәкилдә онлара мүрачиәт едир: «Мәкәр бу адамын ады илә тәлим вермәји сизә гәти гадаған етмәмишдик?» Гәзәбли Кајафа һеч Исанын адыны белә дилинә ҝәтирмәк истәмир. «Сиз исә — дејә о, сөзүнә давам едир — өз тәлиминизи бүтүн Јерусәлимә јајмысыныз вә бу адамын ганыны бизим бојнумуза јыхмаг истәјирсиниз» (Һәв. иш. 5:28). Онун нә демәк истәдији ајдындыр: тәблиғи дајандырмасаныз, өзүнүздән ҝүсүн!

² Һәвариләр нә едәҹәкләр? Тәблиғ етмәји онлара Иса тапшырыб, Исаја исә бу сәлаһијјәт Аллаһ тәрәфиндән верилиб (Мат. 28:18—20). Һәвариләр инсанлардан горхуб сусаҹаглармы? Јохса ҹәсарәтли олуб мөһкәм галаҹаг вә тәблиғи давам етдирәҹәкләр? Даһа дәринә ҝетсәк: онлар Аллаһа табе олаҹаглар, јохса инсана? Һәвари Петер тәрәддүд етмәдән бүтүн һәвариләрин јеринә ҹаваб верир. Онун сөзләри бирмәналы вә ҹәсарәтлидир.

³ Һәвариләрин Синедрионун һәдә-горхуларына неҹә ҹаваб вермәләри һәгиги мәсиһчи олан бизләри марагландырмаја билмәз. Ахы тәблиғ етмәк тапшырығы бизә дә аиддир. Аллаһын вердији бу тапшырығы јеринә јетирәркән биз дә мүгавимәтләрлә үзләшә биләрик (Мат. 10:22). Тәгибчиләр ишимизә мәһдудијјәтләр вә ја гадағалар гојмаға чалыша биләрләр. Белә олан һалда биз нә едәҹәјик? Һәвариләрин тутдуғу мөвгеји вә онларын Синедрион мәһкәмәсинә ҝәтирилмәсинә сәбәб олан вәзијјәти нәзәрдән кечирмәјин бизә фајдасы ола биләр*.

«Јеһованын мәләји зинданын гапыларыны ачды» (Һәвариләрин ишләри 5:12—21а)

⁴ Јадындадырса, биринчи дәфә тәблиғи дајандырмаг әмр олунанда Петерлә Јәһја: «Биз... ҝөрдүјүмүз вә ешитдијимиз шејләр барәсиндә данышмаја билмәрик», — дејә ҹаваб вермишди (Һәв. иш. 4:20). Синедрионда

* 39-чу сәһифәдәки «Синедрион — јәһуди али мәһкәмәси» адлы чәрчивәјә бах.

1—3. а) Һәвариләр нә үчүн Синедрион гаршысына ҝәтирилдиләр вә дәринә ҝетдикдә һансы суал мејдана чыхыр? б) Һәвариләрин һансы мөвгеји тутмасы бизи нә үчүн марагландырыр?

4, 5. Нәјә ҝөрә Кајафа вә садукејләр ‘пахыллыгдан јанырдылар’?

олан һәмин гаршыдурмадан сонра Петер вә Јәһја дикәр һәвариләрлә биркә мәбәддә тәблиғ етмәјә давам етди. Һәвариләр бөјүк мөҹүзәләр көстәрирдиләр: хәстәләри сағалдыр, ҹинләри говурдулар. Бүтүн бунлар мәбәдин шәргиндә, бинаја битишик үстүөртүлү, сүтунлу ејван олан вә адәтән јәһудиләрин јығышдығы «Сүлејман ејваны»нда баш верирди. Еһтимал ки, Петерин көлкәси белә ҹамаатын үстүнә дүшәндә онлар сағалырды! Шәфа тапанларын чоху руһани мәлһәм олан һәгигәт сөзләринә дә һај верирди. Нәтиҹәдә, «чохлу сајда киши вә гадын Ағамыза иман кәтириб онлара гошулурду» (Һәв. иш. 5:12—15).

[5] Кајафа вә онун мәнсуб олдуғу садукеј тәригәтинин үзвләри ‘пахыллыгдан јаныб’ һәвариләри зиндана атдылар (Һәв. иш. 5:17, 18). Садукејләри белә гәзәбләндирән нә иди? Һәвариләр Исанын дирилдијини өјрәдирдиләр, амма садукејләр дирилмәјә инанмырдылар. Һәвариләр јалныз Исанын адына иман кәтирәнин хилас олаҹағыны дејирдиләр, садукејләр исә горхурдулар ки, инсанлар Исаја Рәһбәр кими бахсалар, ромалылар онлары ҹәзаландыраҹаглар (Јәһ. 11:48). Буна көрә дә садукејләрин һәвариләри сусдурмаға гәти гәрарлы олмалары һеч дә тәәҹҹүблү дејилди!

[6] Бу күн дә Јеһованын хидмәтчиләринә гаршы тәгибләри гызышдыран әсас етибарилә дин хадимләридир. Онлар чох вахт һакимијјәт даирәләринә вә күтләви информасија васитәләринә тәсир едәрәк тәблиғ ишимизи дајандырмаг истәјирләр. Бу, бизи тәәҹҹүбләндирмәлидирми? Хејр. Ахы бизим чатдырдығымыз хәбәр јалан дини ифша едир. Мүгәддәс Китаб һәгигәтләрини гәбул едән сәмими инсанлар Аллаһын Кәламына зидд кедән етигад вә әмәлләрдән азад олурлар (Јәһ. 8:32). Буна көрә дә чатдырдығымыз хәбәрин чох вахт дин рәһбәрләриндә пахыллыг гарышыг нифрәт ојатмасына тәәҹҹүбләнмәјә дәјәрми?

[7] Зинданда отуруб мәһкәмәни көзләјән һәвариләр јәгин дүшмәнләрин әлиндән ҹанларыны гуртара билмәјиб өлдүрүләҹәкләрини фикирләширдиләр (Мат. 24:9). Анҹаг кечә онларын гәтијјән көзләмәдији бир һадисә баш верди — «Јеһованын мәләји зинданын гапыларыны ачды»* (Һәв. иш. 5:19). Мәләк онлара конкрет көстәриш верди: «Мәбәддә дуруб... данышын» (Һәв. иш. 5:20). Сөзсүз ки, бу әмр һәвариләри индијәдәк дүзкүн даврандыгларына әмин етди. Һәмчинин мәләјин сөзләри онларын нә олурса-олсун мөһкәм галмаг әзмини артырды. Бөјүк иман вә ҹәсарәтлә һәвариләр «сүбһ тездән мәбәдә кәлиб Аллаһын кәламыны өјрәтмәјә башладылар» (Һәв. иш. 5:21).

[8] Һәр биримиз өзүмүздән сорушмалыјыг: «Бәс мән белә вәзијјәтә дүшсәјдим, тәблиғи давам етдирмәјә иманым вә ҹәсарәтим чатардымы?» Мәләк-

* «Һәвариләрин ишләри» китабында «мәләк» сөзүнә тәхминән 20 дәфә раст кәлинир. Бу, онлардан биринҹисидир. Бир гәдәр әввәл, Һәвариләрин ишләри 1:10 ајәсиндә мәләкләр һаггында ‘ағ либаслы киши’ кими данышылмышды.

6. Бу күн Јеһованын хидмәтчиләринә гаршы тәгибләри гызышдыран әсас етибарилә кимләрдир вә бу, бизи нә үчүн тәәҹҹүбләндирмәмәлидир?

7, 8. Мәләјин көстәриши һәвариләрә неҹә тәсир етди вә биз өзүмүзә һансы суалы вермәлијик?

ләрин ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк’ ишини дәстәклəдијини вә она рәһбәрлик етдијини билмәк бизә күч верә биләр (Һәв. иш. 28:23; Вәһј 14:6, 7).

«Биз илк нөвбәдә һөкмдарымыз Аллаһа итаәт етмәлијик, инсанлара јох» (Һәвариләрин ишләри 5:21б—33)

[9] Кајафа вә Синедрионун һакимләри артыг һәвариләрә һөкм чыхармаға һазыр идиләр. Зинданда баш верәнләрдән хәбәрсиз олан мәһкәмә дустагларын далынча кешикчиләри көндәрди. ‘Зинданын гапыларынын бәрк-бәрк бағлы олдуғуну, көзәтчиләрин јерләриндә дурдуғуну’, дустагларын исә орада олмадығыны көрәндә тәсәввүр един кешикчиләр нечә тәәччүбләнмишдиләр (Һәв. иш. 5:23). Үстүндән бир гәдәр кечәндән сонра мәбәдин рәиси хәбәр тутду ки, һәвариләр јенә дә мәбәддәдирләр вә Иса Мәсиһ һаггында шаһидлик едирләр. Бу инанылмаздыр! Ахы онлары мәһз бу ишә көрә зиндана атмышдылар. Мәбәдин рәиси вә кешикчиләр дустаглары тутуб Синедриона кәтирмәк үчүн чәлд мәбәдә кетдиләр.

[10] Фәслин әввәлиндә тәсвир олундуғу кими, гәзәб ичиндә олан дин хадимләри һәвариләрин тәблиғи дајандырмасыны истәјирдиләр. Һәвариләр нә етдиләр? Петер һамынын адындан чәсарәтлә чаваб верди: «Биз илк нөвбәдә һөкмдарымыз Аллаһа итаәт етмәлијик, инсанлара јох» (Һәв. иш. 5:29). Бунунла да һәвариләр бүтүн дөврләрдә јашајан һәгиги мәсиһчиләр үчүн нүмунә гојдулар. Һакимијјәт даирәләри Аллаһын тәләб етдији шејләри гадаған едәндә вә ја Аллаһын гадаған етдији шејләри тәләб едәндә Јеһованын онлара вердији сәлаһијјәти итирирләр. Бу, бизим күнләрә дә аиддир. Әкәр ‘һөкумәт’ тәблиғ ишинә гадаға гојса, биз Аллаһын тапшырдығы тәблиғ ишини дајандырмамалыјыг (Ром. 13:1). Әксинә, еһтијат вә узагкөрәнликлә Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк үчүн јоллар ахтармалыјыг.

[11] Тәәччүблү дејил ки, һәвариләрин чәсарәтли чавабы онсуз да һирсли олан һакимләри даһа да өзләриндән чыхарды. Онлар ‘һәвариләри өлдүрмәк’ гәсдинә дурдулар (Һәв. иш. 5:33). Артыг бу чәсур вә чалышган шаһидләр үчүн өлүм гачылмаз көрүнүрдү. Лакин онлары гејри-ади хилас көзләјирди!

9—11. Синедрион тәблиғи дајандырмағы әмр едәндә һәвариләр нечә чаваб вердиләр вә бунунла һәгиги мәсиһчиләр үчүн һансы нүмунәни гојдулар?

СИНЕДРИОН — ЈӘҺУДИ АЛИ МӘҺКӘМӘСИ

Јәһудеја Рома империјасынын әјаләти олса да, Рома јәһудиләрә өз адәт-әнәнәләринә риајәт етмәјә ичазә верирди. Һәмчинин бу халга өзүнү идарә етмәк үчүн дә кифајәт гәдәр бөјүк сәлаһијјәт верилмишди. Кичик чинајәт һадисәләринә вә мүлки ишләрә јерли мәһкәмәләрдә бахылырды. Лакин һәмин мәһкәмәләрин һәлл едә билмәдији вә ја һәлл етмәјә ихтијары чатмадығы мәсәләләрлә бағлы Јерусәлимдәки Бөјүк Синедриона мүрачиәт едилирди. Синедрион јәһуди халгынын али мәһкәмәси вә милли инзибати шура кими фәалијјәт көстәрирди. Һәмчинин јәһуди ганунунун шәрһ едилмәсиндә сон сөз она мәхсус иди вә һарада јашамасындан асылы олмајараг, бүтүн јәһудиләр онун һакимијјәтинә һөрмәтлә јанашырдылар.

Синедрион ичласлары адәтән ја мәбәдин әразисиндә, ја да она јахын јердә јерләшән мәһкәмә залында кечирилирди. Шура 71 нәфәрдән — рәислик едән баш каһиндән, садукејләр дә дахил олмагла каһин синфиндән олан әсилзадәләрдән; задәканлардан вә охумуш мирзәләрдән тәшкил олунурду. Мәһкәмәнин гәрарлары дәјишилмәз иди.

«Сиз ону дағыда билмәјәҹәксиниз» (Һәвариләрин ишләри 5:34—42)

12 Сөз «халгын һөрмәтини газанмыш, Ганун мүәллими» Гамалиелә верилди*. Көрүнүр, Гамалиел Синедрион үзвләринин јанында бөјүк һөрмәтә саһиб иди, белә ки, о, иши әлинә алды вә һәтта «әмр етди ки, бу адамлары гыса мүддәтә бајыра чыхарсынлар» (Һәв. иш. 5:34, «Мүгәддәс Китаб», 2009). Кечмишдә баш галдыран, лакин башчылары өлдүкдән сонра тезликлә сусдурулан һәрәкатлары нүмунә кәтирәрәк Гамалиел һакимләри сәсләди ки, онлар Рәһбәрләри тәзәҹә өлән һәвариләрә гаршы сәбирли олсунлар. Гамалиелин јүрүтдүјү мүлаһизә ағлабатан иди: «Бу адамлара дәјмәјин, онлардан әл чәкин, чүнки бу ишин вә ја нијјәтин архасында инсан дурубса, о баш тутмајаҹаг; јох, әкәр Аллаһ дурубса, сиз ону дағыда билмәјәҹәксиниз. Елә олмасын ки, Аллаһла савашанларын һалына дүшәсиниз» (Һәв. иш. 5:38, 39). Һакимләр онун мәсләһәтинә гулаг асдылар. Бунунла белә, һәвариләри гамчылатдырдылар вә онлара «бир дә Исанын ады илә данышмамағы» әмр етдиләр (Һәв. иш. 5:40).

13 О вахтлар олдуғу кими, бизим күнләрдә дә Јеһова Гамалиелә бәнзәр нүфузлу адамлары Онун халгынын хејринә ишә мүдахилә етмәјә тәшвиг едә биләр (Сүл. мәс. 21:1). Јеһова мүгәддәс руһу васитәсилә нүфузлу рәһбәрләри, һакимләри вә ја ганунверичи органлары Өз ирадәсинә ујғун һәрәкәт етмәјә тәһрик едә биләр (Неһ. 2:4—8). Анҹаг О, ‘салеһлик уғрунда әзаб чәкмәјимизә’ јол верәрсә, ики шејә әмин ола биләрик (1 Пет. 3:14). Биринҹиси, Аллаһ бизә таб кәтирмәјә күч верәҹәк (1 Кор. 10:13). Икинҹиси, дүшмәнләр Аллаһын ишини дајандыра билмәјәҹәкләр (Јешаја 54:17).

14 Гамчыландыгдан сонра һәвариләр руһдан дүшдүләрми? Бәлкә, даһа әввәлки кими гәтијјәтли олмадылар? Әсла! Онлар «Синедриондан севинә-севинә чыхдылар» (Һәв. иш. 5:41). Бәс нә үчүн «севинә-севинә»? Сөзсүз ки, онлары севиндирән гамчыларын ачдығы јаралар дејилди. Һәвариләр Јеһова гаршысында нөгсансызлығы горудугларына вә онлара нүмунә олан Исанын изләри илә кетдикләри үчүн тәгиб олундугларыны билирдиләр. Онларын севинмәсинә сәбәб мәһз бу иди (Мат. 5:11, 12).

15 Биринҹи әсрдә јашамыш гардашларымыз кими, биз дә хош хәбәр уғрунда чәкдијимиз әзаблара севинҹлә таб кәтиририк (1 Пет. 4:12—14). Бу һеч дә о демәк дејил ки, һәдә-горху ешитмәк, тәгиб олунмаг, һәбсә алынмаг бизә хошдур. Садәҹә олараг, нөгсансызлығы горумаг бизә мәмнунлуг кәтирир. Мәсәлән, Һенрик Дорник илләрлә тоталитар режим алтында амансыз рәфтара мәруз галмышдыр. О хатырлајыр ки, 1944-ҹү илин август ајында һөкумәт ону гардашы илә бирликдә һәбс дүшәркәсинә көндәрмәјә гәрар

* 41-ҹи сәһифәдәки «Раввинләр арасында һөрмәт саһиби олан Гамалиел» адлы чәрчивәјә бах.

12, 13. а) Гамалиел өз һәмкарларына һансы мәсләһәти верди вә онлар нә етдиләр? б) Јеһова бу күн халгынын хејринә ишләрә нечә мүдахилә едә биләр вә әкәр О, ‘салеһлик уғрунда әзаб чәкмәјимизә’ јол верирсә, нәјә әмин ола биләрик?

14, 15. а) Гамчыландыгдан сонра һәвариләр һансы әһвал-руһијјәдә идиләр вә нә үчүн? б) Јеһованын халгынын әзаблара севинҹлә таб кәтирдијинә даир нүмунә чәк.

верди. Дүшмәнләр онлар һаггында дејирдиләр: «Онлары фикирләриндән дашындырмаг гејри-мүмкүндүр. Иманлары уғрунда өлмәк онлара севинч кәтирир». Дорник гардаш дејир: «Дүздүр, мән өлмәк истәмирдим. Амма Јеһоваја садиг галдығым үчүн чәкдијим әзаблара чәсарәтлә вә ләјагәтлә таб кәтирмәк мәнә севинч верирди» (Јаг. 1:2—4).

16 Һәвариләр вахт итирмәдән шаһидлик етмәјә давам етдиләр. Онлар чәсарәтлә ‘һәр күн мәбәддә вә евдән-евә Мәсиһ Иса һаггында хош хәбәри дурмадан бәјан едирдиләр’* (Һәв. иш. 5:42). Бу чалышган тәблиғчиләр әтрафлы шаһидлик етмәк гәтијјәтиндә идиләр. Диггәт јетир ки, һәвариләр Иса Мәсиһин әмр етдији кими, инсанлара хәбәри онларын евләриндә чатдырырдылар (Мат. 10:7, 11—14). Шүбһәсиз, мәһз бунун сајәсиндә, онлар тәлимләрини бүтүн Јерусәлимә јаја билдиләр. Бу күн Јеһованын Шаһидләри дә һәвариләрин тәблиғ үсулундан истифадә етмәкләри илә танынырлар. Әразимиздәки һәр евә баш чәкмәклә биз дә һәр кәсә хош хәбәри ешитмәјә имкан верир, беләликлә, әтрафлы шәһадәт етмәк истәдијимизи ајдын шәкилдә нүмајиш етдиририк. Јеһова евдән-евә тәблиғә хејир-дуа верирми? Бәли, верир! Сонун јахынлашдығы бу дөврдә милјонларла инсан Падшаһлыг хәбәрини гәбул етмишдир. Онлардан чоху хош хәбәри илк дәфә Шаһидләр онларын гапыларыны дөјәндә ешитмишдир.

РАВВИНЛӘР АРАСЫНДА ҺӨРМӘТ САҺИБИ ОЛАН ГАМАЛИЕЛ

«Һәвариләрин ишләри» китабында һаггында данышылан Гамалиел Бөјүк Гамалиел кими дә таныныр. О, ики фәрисеј мәктәби ичиндә даһа азад фикирлисинин баниси олан Һиллелин нәвәси иди. Гамалиел Синедрионда јүксәк мөвге тутурду вә раввинләр арасында елә бөјүк һөрмәт газанмышды ки, шәрәфли һесаб олунан «Раббан» титулу илк дәфә она верилмишди. «Мишна»да дејилир: «Раббан Бөјүк Гамалиел өләндә Ганунун иззәти сөндү, паклыға вә мүгәддәслијә сон гојулду». Дејиләнә көрә, бир чох әдаләтли ганунлар мәһз онун сајәсиндә верилмишди. «Јәһуди енсиклопедијасы»нда дејилир: «Онун ән мүһүм гәрарларындан бири әринин өлүмүнә бир нәфәр шаһидин белә олдуғу тәгдирдә, гадына јенидән аилә гурмаға иҹазә верилмәси иди» («Encyclopaedia Judaica»). Һәмчинин белә һесаб олунур ки, о, гадынлары мәнәвијјатсыз әрләриндән, дул гадынлары исә мәнәвијјатсыз өвладларындан горујан ганунлар вермиш, еләҹә дә јәһудиләр кими, касыб гејри-јәһудиләрә дә башаг јығмагла бағлы ејни һүгуглар верилмәсини тәкид етмишди.

«Зәрури ишә нәзарәт етмәк үчүн» мүнасиб кишиләр (Һәвариләрин ишләри 6:1—6)

17 Кәнч јығынчаг инди илк бахышдан сезилмәјән бир тәһлүкә илә үзләшди. Бу тәһлүкә јығынчағын ичиндән иди. Орада нә баш вермишди? Вәфтиз оланларын чоху Јерусәлимә башга јерләрдән кәлмишдиләр вә евә кетмәздән әввәл онлар һәгигәт һаггында даһа чох өјрәнмәк истәјирдиләр. Јерусәлимдә јашајан шакирдләр әрзаг вә дикәр шејләр алмаг үчүн көнүллү олараг ианәләр едирдиләр (Һәв. иш. 2:44—46; 4:34—37). Елә бу вахт инчә бир мәсәлә баш галдырды. «Күндәлик јемәк пајлананда» јунандилли дул

* 42-чи сәһифәдәки «Евдән-евә тәблиғ» адлы чәрчивәјә бах.

16. Һәвариләр әтрафлы шәһадәт етмәјә гәти гәрарлы олдугларыны нечә көстәрдиләр вә биз онларын тәблиғ үсулундан нечә истифадә едирик?

17—19. Јығынчагда парчаланма сала биләчәк һансы суал галхды вә һәвариләр ону һәлл етмәк үчүн һансы көстәриши вердиләр?

гадынлара «етинасыз јанашырдылар» (Һәв. иш. 6:1). Ибранидилли дул гадынлара исә әксинә, етинасыз *јанашмырдылар*. Көрүнүр, һәмиманлылар арасында ајры-сечкилик салынырды. Бу исә јығынчағы парчалаја биләрди.

18 Бөјүмәкдә олан јығынчағын рәһбәрлик шурасы кими фәалијјәт көстәрән һәвариләр анлајырдылар ки, онлар үчүн «Аллаһын сөзүнү өјрәтмәји кәнара гојуб, сүфрәләрә јемәк пајламагла мәшғул олмаг» мүдриклик олмазды (Һәв. иш. 6:2). Проблеми һәлл етмәк үчүн онлар шакирдләрә «руһ вә һикмәтлә долу» једди нәфәр ахтармағы тапшырдылар ки, онлары «бу зәрури ишә нәзарәт етмәк үчүн» тәјин етсинләр (Һәв. иш. 6:3). Бу иш садәчә јемәк пајламагла јох, һәмчинин пулла, алыш-веришлә вә дәгиг һесаб апармагла бағлы олдуғу үчүн етибарлы адам тапмаг лазым иди. Сечиләнләрин һамысынын ады јунан адлары иди, еһтимал ки, бунун да сајәсиндә инҹидилмиш дул гадынлар онлара даһа асанлыгла мүрачиәт едә биләрдиләр. Тәклиф олунан намизәдләр һаггында дүшүнүб дуа етдикдән сонра һәвариләр једди кишини «бу зәрури ишә нәзарәт етмәк үчүн» тәјин етдиләр*.

19 Јемәк пајламагла мәшғул олдуглары үчүн һәмин једди киши хош хәбәри тәблиғ етмәк мәсулијјәтиндән азад олдулармы? Гәтијјән! Сечилән кишиләрдән бири олан Стефан ҹәсарәтлә тәблиғ едир, тәсирли шаһидлик верирди (Һәв. иш. 6:8—10). Филип дә һәмин једди нәфәрин сырасында иди вә о, Мүгәддәс Китабда «мүждәчи» адланыр (Һәв. иш. 21:8). Демәли, једди киши сонра да Падшаһлығын чалышган тәблиғчиләри олараг галдылар.

20 Јеһованын халгы бу күн һәвариләрин нүмунәсини изләјир. Јығынчаг-

* Јәгин ки, бу кишиләр ағсаггаллар үчүн олан үмуми тәләбләрә ҹаваб верирдиләр, чүнки «бу зәрури ишә нәзарәт етмәк» мәсулијјәтли иш иди. Лакин һәмин кишиләрин мәсиһчи јығынчағында нә заман ағсаггал вә ја нәзарәтчи кими тәјин олундуглары Мүгәддәс Јазыларда дәгиг көстәрилмир.

20. Аллаһын халгы бу күн һәвариләрин нүмунәсини неҹә изләјир?

ЕВДӘН-ЕВӘ ТӘБЛИҒ

Бахмајараг ки, Синедрион тәблиғ ишинә гадаға гојмушду, шакирдләр «һәр күн мәбәддә вә *евдән-евә*» тәблиғ едиб өјрәтмәјә давам едирдиләр (Һәв. иш. 5:42). «Евдән-евә» сөзүнү неҹә изаһ етмәк олар?

Гәдим јунан дилиндә *кат’икон* ифадәси һәрфи мәнада «һәр ев» демәкдир. Бәзи тәрҹүмәчиләрин фикринҹә, *ката* сөзү шакирдләрин бир евдән башга евә кедәрәк тәблиғ етдијини көстәрир. Лука 8:1 ајәсиндә дә *ката* сөзү ејни ҹүр ишләдилир. Орада Исанын «шәһәрбәшәһәр, кәндбәкәнд» кәзиб тәблиғ етдији дејилир.

Һәвариләрин ишләри 20:20 ајәсиндә ҹәм һалында олан *кат’икус* сөзү ишләнилир. Һәвари Павел мәсиһчи ағсаггаллара демишди: «Сизи инсанлар гаршысында, евдән-евә өјрәтмәкдән бојун гачырмадым». Павелин, бәзиләринин зәнн етдији кими, ағсаггалларын евләриндә өјрәтмәкдән данышмадығыны нөвбәти ајә көстәрир: «Һәм јәһудиләрә, һәм јунанлара төвбә едиб Аллаһа дөнмәк вә Ағамыз Исаја иман етмәк һаггында әтрафлы шәһадәт вердим» (Һәв. иш. 20:21). Павелин һәмиманлылары артыг төвбә едиб Исаја иман етмишдиләр. Беләликлә, евдән-евә тәблиғ етмәк вә өјрәтмәк иманда олмајанлара шаһидлик етмәклә бағлы иди.

да мәсулијјәтли ишләр үчүн намизәдлији ирәли сүрүлән кишиләр илаһи мүдриклик тәзаһүр етдирмәли вә мүгәддәс руһун онларда фәалијјәт көстәрдијини сүбут етмәлидирләр. Мүгәддәс Јазылардакы тәләбләрә чаваб верән кишиләр Рәһбәрлик Шурасынын рәһбәрлији алтында јығынчагда ағсаггал вә ја хидмәти көмәкчи кими хидмәт етмәјә тәјин олунурлар* (1 Тим. 3:1—9, 12, 13). Буна көрә дә демәк олар ки, тәләбләрә чаваб верән кишиләр мүгәддәс руһ васитәсилә сечилирләр. Бу чалышган гардашлар «зәрури ишә» нәзарәт едирләр. Мәсәлән, ағсаггаллар һәгигәтән дә көмәјә еһтијачы олан јашлы мәсиһчиләрә јардым едилмәсини тәшкил едә биләрләр (Јаг. 1:27). Бәзи ағсаггаллар Падшаһлыг Залларынын тикилмәсиндә, конгресләрин тәшкил олунмасында вә ја хәстәханаларла әлагә јарадылмасында билаваситә иштирак едирләр. Хидмәти көмәкчиләр сүрүнүн гајғысына галмаг вә тәлим вермәк иши илә бирбаша бағлылығы олмајан бир чох ишләри јеринә јетирирләр. Бүтүн бу тәјин олунмуш кишиләр јығынчагла вә тәшкилатла бағлы мәсулијјәтләри Аллаһын тапшырдығы тәблиғ иши илә таразлашдырмалыдырлар (1 Кор. 9:16).

Һәвариләр кими,
биз дә «евдән-евә» тәблиғ едирик

«Аллаһын сөзү вүсәт алыр» (Һәвариләрин ишләри 6:7)

[21] Јени тәшкил олунмуш јығынчаг харичдән олан тәгибләрә, еләчә дә дахилдән баш галдыра биләчәк парчаланмаја Јеһованын көмәјилә үстүн кәлә билди. Јеһованын јығынчаға хејир-дуа вермәси ајдын иди, беләки Мүгәддәс Китабда дејилир: «Аллаһын сөзү вүсәт алыр, Јерусәлимдәки шакирдләрин сајы кет-кедә артырды. Һәтта хејли каһин дә иман јолуна гошулурду» (Һәв. иш. 6:7). Бу, «Һәвариләрин ишләри» китабында јығынчағын инкишафы илә бағлы олан мәлуматлардан садәчә биридир (Һәв. иш. 9:31; 12:24; 16:5; 19:20; 28:31). Бу күн дүнјанын башга өлкәләриндә Падшаһлығын тәблиғи ишинин инкишафы һаггында хәбәрләр мәкәр бизи руһландырмыр?

[22] Ерамызын биринчи әсриндә һиддәтләнмиш дин рәһбәрләри тәслим олмаг истәмирдиләр. Мәсиһчиләри гаршыда тәгибләр көзләјирди. Чох кечмәмиш Стефан амансыз тәгибләрин һәдәфинә чеврилди. Бу һагда биз нөвбәти фәсилдә данышачағыг.

---

* Јығынчаг сынагдан кечмиш једди кишинин *намизәдлијини ирәли сүрсә* дә, онлары бу ишә һәвариләр *тәјин етдиләр.*

21, 22. Јеһованын јени тәшкил олунмуш јығынчаға хејир-дуа вермәси нәдән көрүнүрдү?

II БӨЛМӘ • ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 6:8—9:43

«ЈЫҒЫНҸАҒА ГАРШЫ ҜҮҸЛҮ ТӘГИБ БАШЛАНДЫ»

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 8:1

Кетдикҹә артан тәгибләр биринҹи әсрдә јашајан мәсиһчиләрин Аллаһын Падшаһлығы һаггында шәһадәт вермәсинә мане олдуму? Әсла. Бу бөлмәдә өјрәнәҹәјик ки, амансыз тәгибләр, әслиндә, тәблиғ ишинин кенишләнмәсинә сәбәб олду.

«Аллаһын лүтфү вә гүдрәти илә долан Стефан»

Синедрион гаршысында ҹәсарәтлә шаһидлик вермәклә Стефан көзәл нүмунә гојур

Һәвариләрин ишләри 6:8—8:3

СТЕФАН мәһкәмәнин гаршысында дуруб. Јерусәлимдә, еһтимал ки, мәбәдин јахынлығында јерләшән ваһимә доғуран залда 71 нәфәр гөвс шәклиндә отуруб. Синедрионда бу күн Стефан мүһакимә олуначаг. Нүфузлу, сәлаһијјәтли кишиләр олан һакимләрин әксәријјәтинин Исанын бу шакирдиндән хошу кәлмир. Мәһкәмә ичласыны чағыран баш каһин Кајафадыр. Бир нечә ај әввәл Иса Мәсиһ өлүмә мәһкум едиләркән Синедриона мәһз о рәислик едирди. Бу, Стефаны горхудурму?

[2] Стефанын үзүндә гејри-ади бир ифадә вар. Һакимләр она баханда үзүнүн «мәләк үзүнә» бәнзәдијини көрүрләр (Һәв. иш. 6:15). Мәләкләр инсанлара Јеһова Аллаһдан хәбәр кәтирирләр, буна көрә дә горхусуз вә сакит олурлар. Стефан да өзүнү мәһз белә һисс едир. Бу һәтта нифрәти ашыб-дашан дүшмәнләрин дә көзүндән јајынмыр. Нәјин сајәсиндә о, белә сакитдир?

[3] Бу суалын ҹавабындан мүасир мәсиһчиләр чох шеј өјрәнә биләрләр. Һәмчинин вәзијјәтин бу јерә кәлиб чыхмасына нәјин сәбәб олдуғуну да өјрәнмәк ваҹибдир. Бундан әввәл Стефан өз иманыны нечә мүдафиә етмишди? Биз ондан нечә нүмунә көтүрә биләрик?

‘Онлар халгы гызышдырдылар’ (Һәвариләрин ишләри 6:8—15)

[4] Өтән фәсилдән өјрәндијимиз кими, Стефан јени тәшкил олунмуш јығынҹағын дәјәрли үзвү иди. О, һәвариләрә көмәк лазым оланда һәвәслә јардым әлини узадан једди тәвазөкар кишидән бири иди. Аллаһын она һансы руһани әнамлары вердијини фикирләшәндә онун тәвазөкарлығы адамы даһа да һејран едир. Һәвариләрин ишләри 6:8 ајәсиндә охујуруг ки, о да бәзи һәвариләр кими «мөҹүзә вә әламәтләр» көстәрә билирди. Мүгәддәс Китабда һәмчинин онун ‘Аллаһын лүтфү вә гүдрәти илә долу’ олдуғу дејилир. Бу нә демәкдир?

[5] Көрүнүр, Стефан инсанларла мүлајим вә нәзакәтлә давранырды, бу да һамыны она ҹәлб едирди. О, елә данышырды ки, динләјичиләрини өз сәмимијјәтинә вә өјрәтдији һәгигәтләрин фајдалы олдуғуна инандырыр,

---

1—3. а) Стефан һансы тәһлүкәли вәзијјәтлә үзләшиб, буна бахмајараг, о, өзүнү нечә апарыр? б) Биз һансы суаллары мүзакирә едәҹәјик?

4, 5. а) Стефаны јығынҹағын дәјәрли үзвү едән нә иди? б) Стефанын ‘лүтф вә гүдрәтлә долу’ олмасы нәдән көрүнүрдү?

«Бү сөзләр онлары јандырыб-јахды вә онлар гәзәбдән дишләрини гычадылар»

(Һәвариләрин ишләри 7:54)

онлары һәрәкәтә тәшвиг едирди. Стефан Јеһованын руһунун рәһбәрлијинә тәвазөкарлыгла табе олдуғу үчүн Аллаһын руһу онда фәалијјәт көстәрирди, буна көрә дә о, гүдрәтлә долу иди. О, Аллаһын вердији әнамлара вә бачарыглара көрә гүрурланмыр, әксинә, бүтүн иззәти Јеһоваја верир вә мүрачиәт етдији инсанларын мәһәббәтлә гајғысына галырды. Беләликлә, дүшмәнләрин ону тәһлүкәли һесаб етмәси һеч дә тәәччүблү дејил!

6 Бәзи адамлар Стефанла мүбаһисәјә башласалар да, «онун сөзләриндәки һикмәтин вә гүввәнин гаршысында дура билмәдиләр»*. Онлар гәзәбдән алышыб јанараг Мәсиһин күнаһсыз давамчысына гаршы иттиһам ирәли сүрмәк үчүн ‘хәлвәтчә бир нечә адам тутдулар’. Һәмчинин «халгы, ағсаггаллары вә мирзәләри гызышдырдылар» вә Стефаны мәчбури Синедрионун гаршысына кәтирдиләр (Һәв. иш. 6:9—12). Дүшмәнләр она гаршы ики иттиһам ирәли сүрдүләр: о, Аллаһа вә Мусаја гаршы күфр сөјләјиб. Нечә јәни?

7 Јаланчы иттиһамчылар Стефанын «мүгәддәс јерин» — Јерусәлимдәки мәбәдин әлејһинә данышараг Аллаһа гаршы күфр етдијини иддиа едирдиләр (Һәв. иш. 6:13). Онлар Стефаны Мусанын гојдуғу адәт-әнәнәләри дәјишәрәк Ганунунун әлејһинә данышмагда, бунунла да Мусаја күфр етмәкдә күнаһландырырдылар. Бу чох чидди иттиһам иди. Чүнки һәмин вахт мәбәд, Мусанын Ганунунун хырдалыглары вә бу Гануна әлавә едилән бир чох адәтләр јәһудиләр үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб едирди. Беләликлә, бүтүн бу иттиһамларла онлар демәк истәјирдиләр ки, Стефан өлүмә лајиг, тәһлүкәли бир адамдыр!

8 Тәәссүф ки, бу күн дә диндар адамлар Аллаһын хидмәтчиләринә манечилик төрәтмәк үчүн ејни үсуллардан истифадә едирләр. Һәтта бизим күнләрдә дә дин хадимләри вахташыры һаким даирәләри Јеһованын Шаһидләрини тәгиб етмәјә тәһрик едирләр. Долашыг вә јалан иттиһамларла үзләшәндә биз өзүмүзү нечә апармалыјыг? Бу саһәдә Стефандан чох шеј өјрәнә биләрик.

Стефан «шөһрәтли Аллаһ» һаггында чәсарәтлә шаһидлик едир (Һәвариләрин ишләри 7:1—53)

9 Фәслин әввәлиндә гејд едилдији кими, Стефана гаршы иттиһамлар ирәли сүрүләндә онун үзү мәләк үзү тәк сакит иди. Кајафа үзүнү она тутуб

* Стефана гаршы чыханларын бәзиләри «Азадлыға Бурахылмышлар» синагогуна аид идиләр. Ола билсин, онлары бир заманлар ромалылар әсир алмыш, сонра исә азадлыға бурахмышды. Јахуд да онлар сонрадан јәһуди прозелити олмуш азадлыға бурахылан гуллар идиләр. Онлардан бәзиләри тарслы Шаул кими Киликијадан идиләр. Мүгәддәс Китабда Стефана гаршы дура билмәјән һәмин киликијалыларын арасында Шаулун да олуб-олмадығы ачыгланмыр.

6—8. а) Стефанын дүшмәнләри она гаршы һансы ики иттиһамы ирәли сүрдүләр вә нәјә көрә? б) Нәјә көрә Стефанын нүмунәси мүасир мәсиһчиләр үчүн фајдалыдыр?

9, 10. Тәнгидчиләр Стефанын Синедрион гаршысында сөјләдији нитглә бағлы һансы иддианы ирәли сүрүрләр вә биз нәји јадда сахламалыјыг?

сорушду: «Бу сөзләр доғрудур?» (Һәв. иш. 7:1). Инди нөвбә Стефанын иди. О данышды, өзү дә нечә данышды!

[10] Бәзи тәнгидчиләр Стефанын нитгини тәнгид едәрәк дејирләр ки, belә узун нитг сөјләмәсинә бахмајараг, Стефан өзүнә гаршы ирәли сүрүлән иттиһамлары тәкзиб едән һеч бир сөз демәди. Әслиндә исә Стефан хош хәбәри ‘мүдафиә етмәкдә’ бизә көзәл нүмунә гојуб (1 Пет. 3:15). Унутмајаг ки, Стефаны мәбәдин әлејһинә данышараг Аллаһа, Ганунун әлејһинә данышараг исә Мусаја күфр етмәкдә иттиһам едирдиләр. Стефан чавабында Исраилин тарихинин үч мәрһәләсини әһатә етмиш вә мүәјјән мәгамлары хүсусилә вурғуламышды. Кәлин тарихин бу үч мәрһәләсини бир-бир нәзәрдән кечирәк.

[11] *Аталарын дөврү (Һәв. иш. 7:1—16).* Стефан нитгинә бөјүк иман саһиби олдуғу үчүн јәһудиләрин һөрмәт бәсләдији Ибраһим һаггында данышмагла башлады. Һамынын разылашдығы бу вачиб мөвзудан сөз ачаркән Стефан «шөһрәтли Аллаһ» Јеһованын Ибраһимә илк дәфә Месопотамијада көрүндүјүнү вурғулады (Һәв. иш. 7:2). Әслиндә, Ибраһим Вәд едилмиш дијарда гәриб кими јашамышды. Онун дөврүндә нә мәбәд, нә дә Мусанын Гануну вар иди. Белә олан һалда ким тәкид едә биләрди ки, Аллаһа садиглик бу кими шејләрдән асылыдыр?

[12] Стефанын динләјичиләри Ибраһимин нәслиндән олан Јусифә дә дәрин һөрмәт бәсләјирдиләр. Лакин Стефан онлара хатырлатды ки, Јусифин гардашлары — Исраил гәбиләләринин аталары һәмин салеһ инсаны тәгиб едиб гул кими сатмышдылар. Бунунла белә, бир күн Аллаһ ондан истифадә едәрәк Исраили ачлыгдан хилас етди. Шүбһәсиз Стефан Јусифлә Иса Мәсиһ арасындакы охшарлығы көрүрдү, лакин динләјичиләринин мүмкүн гәдәр чох она гулаг асмасы үчүн бу һагда данышмады.

[13] *Мусанын дөврү (Һәв. иш. 7:17—43).* Стефан өз нитгиндә Мусаја бөјүк јер ајырды. Бу, јериндә иди. Белә ки, Синедрионун әксәр үзвләри јалныз Мусанын јаздығы китаблары гәбул едән садукејләр иди. Һәмчинин јадындадырса, Стефан Мусаја күфр

11, 12. а) Стефан Ибраһимин нүмунәсиндән еффектив сурәтдә нечә истифадә етди? б) Нә үчүн Стефан өз нитгиндә Јусифин адыны чәкди?

13. Стефанын Муса һаггында данышдыглары она гаршы ирәли сүрүлән иттиһамлара нечә чаваб верирди вә бу, һансы мөвзуну инкишаф етдирмәјә көмәк етди?

ҺАНСЫ МӘНАДА «ШӘҺИД»?

Мүгәддәс Китабда Стефан һаггында данышыларкән јунанҹа «шаһид» — һансыса һәрәкәти вә ја һадисәни көрән адам мәнасыны верән *мартис* сөзүндән истифадә олунуб. Лакин бу сөз даһа дәрин мәна дашыјыр. Бир јунан лүғәтинә әсасән, Мүгәддәс Китабда ишләдилән *мартис* сөзү «фәаллығы» билдирир, «көрдүкләрини вә ешитдикләрини данышмаг, билдикләрини бәјан етмәк үчүн чағырылан» мәнасыны верир. Бүтүн һәгиги мәсиһчиләр Јеһова вә Онун нијјәтләри илә бағлы билдикләри барәдә шаһидлик етмәк мәсулијјәти дашыјырлар (Лука 24:48; Һәв. иш. 1:8). Иса һаггында данышдығы үчүн Стефан Мүгәддәс Јазыларда ‘шаһид’ адланыр (Һәв. иш. 22:20).

Шаһидлик едән мәсиһчиләр чох вахт тәгиб олунур, һәбсә атылыр, дөјүлүр, һәтта өлүмлә белә үзләширләр. Беләликлә, ерамызын икинҹи әсриндән етибарән, *мартис* сөзү, һәмчинин иманындан дөнмәјәрәк онун уғрунда бу ҹүр әзијјәтләрә гатлашан адама аид олунмаға башлады. Буна бәнзәр тәрздә Стефан Исанын шаһиди (*мартис*) олдуғу үчүн өлдү. Лап башланғыҹда исә кимисә өлдүјү үчүн јох, шаһидлик етдији үчүн *мартис* адландырырдылар.

етмәкдә иттиһам олунурду. Стефанын сөзләри һәмин иттиһама бирбаша ҹаваб иди, чүнки о, бунунла Мусаја вә Гануна дәрин һөрмәт бәсләдијини көстәрди (Һәв. иш. 7:38). О гејд етди ки, Муса да хилас етмәк истәдији адамлар тәрәфиндән рәдд едилмишди. Бу һадисә онун 40 јашы оланда баш вермишди. 40 илдән сонра исә онлар дәфәләрлә Мусанын рәһбәрлијини шүбһә алтына алмышдылар*. Беләликлә, Стефан тәдриҹән әсас мөвзуја кечди: Аллаһын халгы Јеһованын рәһбәр тәјин етдији адамлары дөнә-дөнә рәдд етмишдир.

14 Стефан динләјичиләринә хатырлатды ки, Муса Исраилдән өзүнә бәнзәр пејғәмбәрин чыхаҹағыны габагҹадан сөјләмишди. О ким олаҹагды вә ону неҹә гәбул едәҹәкдиләр? Стефан бу суалларын ҹавабыны ахыра сахлады. О, башга әсас фикри вурғулады: Муса өјрәнмишди ки, истәнилән јер Јеһованын онунла данышдығы јанан колун торпағы кими мүгәддәс ола биләр. Беләликлә, демәк олармы ки, Јеһова јалныз бир тикилидә, мәсәлән, Јерусәлимдәки мәбәддә едилән ибадәти гәбул едир? Кәлин бахаг.

15 *Мүгәддәс мәскән вә мәбәд (Һәв. иш. 7:44—50).* Стефан һакимләрә хатырлатды ки, Јерусәлимдә мәбәд олмамышдан әввәл Аллаһ Мусаја ибадәт үчүн сәјјар, чадыра бәнзәр мүгәддәс мәскән дүзәлтмәји тапшырмышды. Мүгәддәс мәскәнин мәбәддән аз әһәмијјәтли олдуғуну сөјләмәјә ким ҹүрәт едә биләрди? Ахы Мусанын өзү орада ибадәт етмишди.

16 Сонралар Јерусәлимдә мәбәди тикәндә Сүлејман Аллаһдан илһам алараг дуасында ваҹиб бир фикир сөјләмишди. Стефанын дили илә десәк, «Аллаһ-Таала инсан әли илә тикилмиш евләрдә јашамыр» (Һәв. иш. 7:48; 2 Салн. 6:18). Јеһова Өз нијјәтинин һәјата кечмәси үчүн мәбәддән истифадә едә биләр, лакин О, тәкҹә онунла кифајәтләнмир. Бәс белә исә нә үчүн Онун хидмәтчиләри һәгиги ибадәтин инсан әли илә тикилмиш бинадан асылы олдуғуну дүшүнмәлидирләр? Стефан «Јешаја» китабындан ситат кәтирәрәк бу фикрә тәсирли јекун вурду: «Көјләр мәним тахтымдыр вә јер ајағым алтындакы кәтилдир. Мәним үчүн нә ҹүр ев тикәҹәксиниз? Јахуд јашамағым үчүн дүзәлтдијиниз јер һарада олаҹаг? Мәкәр һәр шеји Мән Өз әлимлә јаратмамышам?» (Һәв. иш. 7:49, 50; Јешаја 66:1, 2).

17 Стефанын Синедрион гаршысында сөјләдији нитги бу мәгама кими нәзәрдән кечирдикдән сонра онун өз иттиһамчыларынын јанлыш әһвал-руһијјәдә олдуғуну мәһарәтлә ачыб көстәрдији илә разылашмајаҹагсанмы?

* Стефанын нитгиндә елә мәлуматлар вар ки, онлары Мүгәддәс Јазыларын башга һеч бир китабындан тапмаг олмаз. Мәсәлән, орада Мусанын Мисирдә тәһсил алмасы, орадан илк дәфә гачаркән неҹә јашында олмасы вә Мидианда неҹә ил јашадығы гејд олунур.

14. Мусанын нүмунәси Стефанын нитгиндәки һансы фикри тәсдиг едирди?

15, 16. а) Нә үчүн мүгәддәс мәскән Стефанын ирәли сүрдүјү дәлилләрин ичиндә ваҹиб јер тутурду? б) Стефан нитгиндә нүмунә кими Сүлејманын мәбәдиндән неҹә истифадә етди?

17. Стефанын нитги а) динләјичиләринин јанлыш әһвал-руһијјәдә олдуғуну неҹә көстәрди, б) она гаршы сүрүлән иттиһамлара неҹә ҹаваб верди?

Стефан көстәрди ки, Јеһова сәрт вә ја әнәнәләрә бағлы Аллаһ дејил, әксинә, шәраитә ујғунлашыр вә нијјәтини һәјата кечирмәк үчүн тәдричән дәјишикликләр едир. Јерусәлимдәки әзәмәтли бинаја пәрәстиш едәнләр вә Мусанын Гануну илә әлагәдар јаранан адәт-әнәнәләрә бағлы оланлар Ганунун вә мәбәдин архасында дуран нијјәти баша дүшмүрдүләр! Стефанын нитги долајысы илә вачиб бир суалы ортаја чыхарды: Гануна вә мәбәдә һөрмәт көстәрмәјин ән јахшы үсулу Јеһоваја табе олмаг дејилми? Стефанын сөзләри онун үчүн ән јахшы мүдафиә иди, чүнки о, Јеһоваја итаәт етмәк үчүн әлиндән кәлән һәр шеји едирди.

[18] Стефанын нитгиндән нә өјрәнирик? О, Мүгәддәс Јазылары јахшы билирди. Әкәр биз дә ‘һәгигәт сөзүнү дүзкүн өјрәтмәк’ истәјириксә, Аллаһын Кәламыны дәриндән өјрәнмәлијик (2 Тим. 2:15). Һәмчинин биз Стефандан мүлајим вә нәзакәтли олмағы өјрәнә биләрик. Онун динләјичиләри она гаты дүшмән кими јанашырдылар. Буна бахмајараг, Стефан онларын јүксәк дәјәр вердији шејләр һаггында данышараг мүмкүн олдуғу гәдәр онларла дил тапмаға чалышырды. О һәмчинин һакимијјәт саһиби оланлара ‘ата’ дејә һөрмәтлә мүрачиәт едирди (Һәв. иш. 7:2). Биз дә Аллаһын Кәламындакы һәгигәтләри «һәлимликлә вә дәрин һөрмәтлә» чатдырмалыјыг (1 Пет. 3:15).

[19] Лакин биз киминсә хәтринә дәјмәкдән горхараг Аллаһын Кәламындакы һәгигәтләри бөлүшмәјә чәкинмәмәли вә Јеһованын һөкм хәбәрини јумшалтмамалыјыг. Стефан бу саһәдә дә јахшы нүмунәдир. Шүбһәсиз, о, Синедрионун өнүндә тәгдим етдији о гәдәр дәлилин дашүрәкли һакимләрә тәсир етмәдијини көрүрдү. Бу сәбәбдән Стефан мүгәддәс руһун тәсири алтында чәсарәтлә онларын да Јусифи, Мусаны вә пејғәмбәрләрин һамысыны рәдд едән улу бабалары кими олдугларыны көстәрмәклә нитгинә јекун вурду (Һәв. иш. 7:51—53). Синедрионун бу һакимләри Муса вә дикәр пејғәмбәрләр тәрәфиндән кәлиши габагчадан хәбәр верилән Мәсиһи өлдүрмүшдүләр. Онлар Мусанын Ганунуну ән ағыр шәкилдә позмушдулар!

«Ағам Иса, руһуму гәбул ет» (Һәвариләрин ишләри 7:54—8:3)

[20] Стефанын сөзләриндәки данылмаз һәгигәти ешидәндә һакимләр гәзәбдән од тутуб јандылар. Онлар ләјагәти, әдәб-әркан гајдаларыны унудуб Стефана дишләрини гычадылар. Јәгин бу садиг инсан баша дүшүрдү ки, Ағасы Исаја мәрһәмәт көстәрмәдикләри кими, она да рәһм етмәјәчәкләр.

[21] Баш верәчәк шејләрә таб кәтирмәк үчүн Стефана чәсарәтли олмаг лазым иди. Шүбһәсиз, һәмин вахт Јеһованын вердији көрүнтү ону чох руһландырды. Стефан Аллаһын иззәтини вә Атасынын сағында дуран Исаны көрдү! О, бу көрүнтүнү тәсвир едәндә һакимләр гулагларыны тутдулар. Нә үчүн? Ахы бир мүддәт әввәл Иса елә һәмин мәһкәмәјә

18. Стефаны нәдә тәглид етмәјә чалышмалыјыг?

19. Стефан Јеһованын һөкм хәбәрини Синедриона горхмадан нечә чатдырды?

20, 21. Синедрион Стефанын сөзләрини ешидәндә нә етди вә Јеһова Стефаны нечә мөһкәмләндирди?

өзүнүн Мәсиһ олдуғуну вә тезликлә Атасынын сағында отурачағыны демишди (Марк 14:62). Стефанын алдығы көрүнтү Исанын дедикләринин һәгигәт олдуғуну сүбут етди. Синедрион маһијјәт етибары илә Мәсиһә хәјанәт едиб онун гатили олмушду! Онларын һамысы бирдән һүчум чәкиб Стефаны өләнә кими дашгалаг етдиләр*.

22 Стефанын өлүмү чох шејдә Ағасынын өлүмүнә охшајырды. О, гәлб раһатлығы вә Јеһоваја там әминликлә, еләчә дә гатилләрини бағышлајараг өлдү. Еһтимал ки, Атасынын јанында дуран инсан Оғлуну һәлә дә көрдүјү үчүн: «Ағам Иса, руһуму гәбул ет», — деди. Шүбһәсиз, Стефан Исанын: «Дирилмә вә һәјат мәнәм», — дејә сөјләдији руһландырычы сөзләрдән хәбәрдар иди (Јәһ. 11:25). Ахырда Стефан учадан бирбаша Аллаһа дуа едиб деди: «Јеһова, бу күнаһа көрә онлары мәһкум етмә». Бу сөзләри дејиб өлүм јухусуна кетди (Һәв. иш. 7:59, 60).

23 Беләликлә, Стефан Мәсиһин давамчылары арасында иманы уғрунда өлән илк шәһид олду. (48-чи сәһифәдәки «Һансы мәнада “шәһид”?» адлы чәрчивәјә бах.) Анчаг тәәссүф ки, сонунчусу олмады. Та бизим күнләрә кими Јеһованын бәзи хидмәтчиләри дини вә сијаси фанатикләр вә дикәр амансыз тәгибчиләр тәрәфиндән гәтлә јетирилирләр. Бунунла белә, биз дә Стефан кими Исанын дирилмә вәдинин јеринә јетәчәјинә әмин ола биләрик. Инди Иса Падшаһ кими Атасынын она вердији бөјүк сәлаһијјәтлә һөкмранлыг едир. Садиг давамчыларыны дирилтмәјә она һеч нә мане ола билмәјәчәк (Јәһ. 5:28, 29).

24 Шаул адлы бир чаван бүтүн баш верәнләри мүшаһидә едирди. Стефанын өлдүрүлмәси онун үрәјиндән иди. О, һәтта Стефаны дашлајанларын палтарларына көз олурду. Бундан аз сонра онун рәһбәрлији алтында шакирдләрә гаршы амансыз тәгиб далғасы башлады. Амма Стефанын өлүмү узун мүддәт өз тәсир гүввәсини итирмәјәчәкди. Онун нүмунәси дикәр мәсиһчиләри садиг галмаг вә зәфәр чалмаг үчүн мөһкәмләндирәчәкди. Бундан башга, сонралар Павел кими танынан Шаул Стефанын өлүмүндә иштирак етдијинә көрә чох пешман олачагды (Һәв. иш. 22:20). О, Стефанын өлдүрүлмәсинә көмәк етсә дә, сонралар сәһвини баша дүшәрәк демишди: «Мән күфр данышыр, Аллаһын халгыны тәгиб едирдим вә чох һәјасыз адам идим» (1 Тим. 1:13). Ајдындыр ки, Стефан вә онун һәмин күн сөјләдији нитг Павелин јаддашына һәмишәлик һәкк олунмушду. Һәтта Павелин нитгләриндән вә јазыларындан бәзиләри Стефанын тохундуғу мөвзулары инкишаф етдирирди (Һәв. иш. 7:48; 17:24; Ибр. 9:24). Вахт кечдикчә Павел ‘Аллаһын лүтфү вә гүдрәти илә долу’ олан инсанын, Стефанын гојдуғу иман вә чәсарәт нүмунәсини тамлығы илә изләмәји өјрәнди. Бәс биз белә едәчәјикми?

* Рома ганунуна әсасән Синедрионун өлүм һөкмүнү ичра етмәјә сәлаһијјәти чатмасы шүбһәли мәсәләдир (Јәһ. 18:31). Һәр нечә олса да, Стефанын өлүмү мәһкәмә һөкмүнүн ичрасындан чох гәзәбли күтләнин төрәтдији чинајәтә бәнзәјир.

22, 23. Стефанын өлүмү һансы чәһәтдән Ағасынын өлүмүнә бәнзәјирди вә бу күн мәсиһчиләр Стефан кими нәјә әмин ола биләрләр?

24. Шаул Стефанын өлүмүндә нечә иштирак етди вә бу садиг инсанын өлүмү узун мүддәт һансы тәсири көстәрди?

«Иса һаггындакы хош хәбәри» бәјан един

Филип әсил мүждәчи нүмунәси гојур

Һәвариләрин ишләри 8:4—40

МӘСИҺЧИЛӘРӘ гаршы гәфләтән амансыз тәгибләр далғасы баш галдырыр. Шаул јығынчаға ‘зүлм едир’. Бу ифадә гәдим јунан дилиндә сон дәрәчә гәддар, амансыз рәфтары билдирир (Һәв. иш. 8:3). Шакирдләрин һәрәси бир јана дағылышыр вә ола билсин, бәзиләринә елә көлир ки, Шаулун мәсиһчилијин көкүнү кәсмәк нијјәти баш тутачаг. Лакин мәсиһчиләрин башга-башга јерләрә сәпәләнмәси көзләнилмәз нәтичәләр верир. Һансы нәтичәләри?

[2] Сәпәләнмиш мәсиһчиләр кетдикләри јерләрдә «Аллаһын сөзүнү, хош хәбәри бәјан едирдиләр» (Һәв. иш. 8:4). Бир тәсәввүр един! Тәгибләр тәблиғи сусдурмаға нәинки мүвәффәг олмады, һәлә үстәлик, онун јајылмасына да сәбәб олду! Шакирдләри јурд-јуваларындан дидәркин салмагла тәгибчиләр өзләри дә истәмәдән Падшаһлығын тәблиғи ишинин узаг әразиләрдә јајылмасына јол ачдылар. Бу фәсилдә көрәчәјимиз кими, мүасир дөврдә дә буна охшар бир шеј баш верир.

«Дағылышыб сәпәләнән шакирдләр» (Һәвариләрин ишләри 8:4—8)

[3] ‘Дағылышыб сәпәләнән шакирдләрдән’ бири дә Филип иди*. (Һәв. иш. 8:4; әлли үчүнчү сәһифәдәки «“Мүждәчи” Филип» адлы чәрчивәјә бах.) О, Самарија шәһәринә кетди. Вахтикән Иса һәвариләринә: «Самаријалыларын шәһәрләринә кирмәјин. Јалныз Исраил евинин итмиш гојунларынын јанына кедин», — дејә сөјләдији үчүн оранын әһалисинин әксәријјәти хош хәбәри ешитмәмишди (Мат. 10:5, 6). Лакин Иса билирди ки, вахт кәләчәк Самаријада хош хәбәр һаггында әтрафлы шаһидлик вериләчәк, чүнки көјә галхмаздан әввәл о, шакирдләринә демишди: «Бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олачагсыныз» (Һәв. иш. 1:8).

---

* Бу, һәвари Филип дејил. Китабын 5-чи фәслиндә гејд олундуғу кими, о, Јерусәлимдә јунан вә ибранидилли мәсиһчи дул гадынлара күндәлик јемәк пајламаг үчүн тәјин олунан ‘јахшы ад газанмыш једди кишидән’ бири иди (Һәв. иш. 6:1—6).

1, 2. Биринчи әсрдә тәблиғи сусдурмаг чәһдләри һансы әкс нәтичәни кәтирди?

3. а) Филип ким иди? б) Нә үчүн Самаријада әһалинин әксәријјәти хош хәбәри ешитмәмишди, бунунла белә, Иса һәмин әрази һаггында нә демишди?

[4] Филип көрдү ки, Самарија «бичинә һазырдыр» (Јәһ. 4:35). Падшаһлыг хәбәри орада јашајанларын үрәјинә сәринлик кәтирди. Бунун сәбәбини анламаг һеч дә чәтин дејил. Јәһудиләр самаријалылардан јан гачыр, чохлары исә онлара икраһ етдијини һеч кизләтмәјә белә чалышмырды. Анчаг самаријалылар көрдүләр ки, бунун әксинә олараг, хош хәбәр синфи ајры-сечкилик етмәдән бүтүн инсанлара үмид верир, бунунла да дар дүшүнчәли фәрисејләрин дүшүнчә тәрзиндән јерлә көј гәдәр фәргләнир. Самаријалылара сәјлә вә ајры-сечкилик салмадан тәблиғ етмәклә Филип онлара јухарыдан ашағы бахан адамларын гәрәзли әһвал-руһијјәсинә јолухмадығыны көстәрди. Беләликлә, самаријалыларын «јекдилликлә» Филипә гулаг асмалары һеч дә тәәччүблү дејил (Һәв. иш. 8:6, «Инчил», 1996).

[5] Биринчи әсрдә олдуғу кими бу күн дә тәгибләр тәблиғ ишини дајандырмајыб. Вахташыры мәсиһчиләрин мәчбурән бир јердән башга јерә, истәр һәбсханаја, истәрсә дә башга өлкәјә көндәрилмәси јалныз вә јалныз јахшы нәтичәләр верир. Бунун сајәсиндә Падшаһлыг хәбәри

4. Самаријалылар Филипин тәблиғинә нечә һај вердиләр вә буна нә сәбәб ола биләрди?

5—7. Мәсиһчиләрин һәр јана сәпәләнмәсинин хош хәбәрин јајылмасына кәтириб чыхардығына даир нүмунәләр чәк.

«МҮЖДӘЧИ» ФИЛИП

Мәсиһин давамчылары тәгибләр учбатындан сәпәләнәндә Филип Самаријаја кетмишди. Еһтимал ки, о, биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасы илә сых әмәкдашлыг едирди, белә ки, ‘Јерусәлимдәки һәвариләр Самарија әһлинин Аллаһын сөзүнү гәбул етдијини ешидәндә Петерлә Јәһјаны ора көндәрмишдиләр’. Бунун сајәсиндә, имана јени кәләнләр мүгәддәс руһ әнамыны алмышдылар (Һәв. иш. 8:14—17).

«Һәвариләрин ишләри» китабынын 8-чи фәслиндә јазылан һадисәләрдән сонра Филипин ады чәми бир дәфә чәкилир. Бу да онун хош хәбәри тәблиғ етмәјә башладығы вахтдан тәхминән 20 ил сонраја тәсадүф едир. Һәмин вахт һәвари Павел үчүнчү миссионер сәјаһәтини баша вурурду. О, јолдашлары илә бирликдә кәми илә Јерусәлимә јола дүшмүшдү. Онлар Птолемаидада саһилә енмишдиләр. Лука дејир: «Ертәси күн јола дүшдүк. Гејсәријјәјә чатанда једдиләрдән бири олан мүждәчи Филипин евинә кетдик вә онунла галдыг. Онун пејғәмбәрлик едән дөрд субај гызы вар иди» (Һәв. иш. 21:8, 9).

Көрүнүр, Филип тәблиғ етмәк үчүн тәјин олундуғу әразидә галмышды. О, аиләли иди. Луканын Филипи «мүждәчи» адландырмасы бөјүк әһәмијјәт кәсб едир. Мүгәддәс Јазыларда бу ифадәдән тәблиғ олунмамыш әразиләрдә хош хәбәри чатдырмаг мәгсәдилә евләрини тәрк едәнләр һаггында данышыларкән истифадә олунур. Демәли, Филип әввәлки кими сәјлә хидмәт едирди. Дөрд гызынын пејғәмбәрлик етмәси исә онун өз аиләсинә Јеһоваја мәһәббәти ашыладығыны вә Она хидмәт етмәји өјрәтдијини ајдын көстәрир.

‘Шимон ҝөрдү ки, һәвариләр әлләрини кимин үзәринә гојурларса, о адам мүгәддәс руһ алыр. Онда һәвариләрә пул тәклиф етди’

(Һәвариләрин ишләри 8:18)

јени-јени әразиләрдә тәблиғ олунур. Мәсәлән, Икинҹи Дүнја мүһарибәси заманы Јеһованын Шаһидләри насист һәбс дүшәркәләриндә чох бөјүк шаһидлик верә билмишләр. Орада Шаһидләрлә таныш олан бир јәһуди дејир: «Јеһованын Шаһидләринин дөзүмлүлүјү мәни әмин етди ки, онларын иманы Мүгәддәс Јазылара әсасланыб, буна көрә мән өзүм дә Шаһид олдум».

6 Бәзи һалларда һәтта тәгибчиләрин өзләринә дә шаһидлик едилирди вә онлар да хәбәри гәбул едирдиләр. Мисал үчүн, Франс Деш адлы Шаһид Австријадакы Гүзен һәбс дүшәркәсинә көчүрүләндә орада СС забити илә Мүгәддәс Китабы өјрәнмәјә башламышды. Тәсәввүр елә, илләр сонра *һәр икиси* хош хәбәрин тәблиғчиси кими Јеһованын Шаһидләринин конгресиндә көрүшәндә һәмин ики нәфәр нечә севинмишди!

7 Мәсиһчиләр тәгибләр учбатындан бир өлкәдән башга өлкәјә гачмалы оланда да охшар вәзијјәт баш верир. Мәсәлән, 1970-ҹи илләрдә малавили Шаһидләр Мозамбикә гачмаға мәҹбур оланда орада бөјүк шаһидлик верилмишди. Һәтта сонралар Мозамбикдә тәгибләр баш галдырса да, тәблиғ иши давам едирди. «Дүздүр бизләрдән бәзиләрини тәблиғ етдијинә көрә бир нечә дәфә һәбсә алмышдылар, — дејә Франсиско Куоно данышыр, — лакин Падшаһлыг һаггында хәбәрә һај верәнләрин сајы артдыгча биз әмин олурдуг ки, Аллаһ биринҹи әсрдәки мәсиһчиләр кими, бизә дә көмәк едир».

8 Әлбәттә, мәсиһчилијин башга јерләрдә инкишафына јеканә сәбәб тәгибләр олмамышдыр. Сон онилликләрдә сијаси вә игтисади дәјишикликләр дә бир чох дилләрдә данышан вә мүхтәлиф милләтләрдән олан инсанларын Падшаһлыг хәбәрини ешитмәсинә јол ачмышдыр. Бәзи инсанлар мүһарибә зонасындан вә ја игтисади вәзијјәтин чәтин олдуғу јерләрдән нисбәтән сакит јерләрә көчмүш вә орада Мүгәддәс Китабы өјрәнмәјә башламышды. Гачгынларын сајынын артмасы әҹнәбидилли әразиләрин јаранмасына сәбәб олмушдур. АБШ-ын Калифорнија штатынын Сан-Дијего шәһәриндә јүздән чох дилдә данышылыр, она көрә дә бурада чохлу сајда әҹнәбидилли јығынҹаг тәшкил олунмушдур. Сән дә өз әразиниздә «һәр милләтдән, һәр гәбиләдән, һәр халгдан вә һәр дилдән» олан адамлара тәблиғ етмәјә чалышырсанмы? (Вәһј 7:9).

«Мәнә дә белә гүдрәт верин» (Һәвариләрин ишләри 8:9—25)

9 Филип Самаријада чохлу әламәтләр көстәрирди. Мәсәлән, о, хәстәләри сағалдыр, һәтта пис руһлары да говурду (Һәв. иш. 8:6—8). Филипин мөҹүзәви әнамлары бир кишијә хүсусилә дәрин тәсир бағышламышды. Бу, сеһрбаз Шимон иди. Ҹамаат она елә бөјүк һөрмәтлә јанашырды ки, онун һаггында: «О, Аллаһын гүввәсидир», — дејирди. Инди исә Шимон Филипин көстәрдији мөҹүзәләр тимсалында Аллаһын *әсил*

8. Сијаси вә игтисади дәјишикликләр тәблиғ ишинә нечә тәсир көстәрир?

9. Шимон ким иди вә көрүнүр Филипдә ону ҹәлб едән нә олмушду?

гүввәсини көрдү вә иман кәтирди (Һәв. иш. 8:9—13). Лакин бир гәдәр сонра Шимонун нијјәтләри сынаға чәкилди. Нечә?

10 Һәвариләр Самаријада олан артымдан хәбәр тутанда Петери вә Јәһјаны ора көндәрдиләр. («Петер ‘Падшаһлығын ачарларындан’ истифадә едир» адлы чәрчивәјә бах.) Ора кәлиб чатанда һәвариләр јени шакирдләрин үзәринә әлләрини гојдулар, бундан сонра шакирдләрин һәр бири мүгәддәс руһ алды*. Шимон буну көрәндә һејрәтдән ағзы ачыла галды вә һәвариләрә деди: «Мәнә дә белә гүдрәт верин ки, кимин үзәринә әлими гојсам, о адам мүгәддәс руһ алсын». Шимон һәтта бу бачарығы сатын ала биләчәјинә үмид едәрәк онлара пул да тәклиф етди! (Һәв. иш. 8:14—19).

11 Петерин Шимона чавабы сәрт олду. Һәвари она деди: «Күмүшүн дә сәнинлә бир јердә батсын, чүнки көнлүнә Аллаһын әнамыны пулла алмаг фикри дүшдү. Сәнин бу ишдә зәррә гәдәр дә пајын јохдур, чүнки үрәјин Аллаһын гаршысында тәмиз дејил». Сонра Петер Шимона мәсләһәт көрдү ки, төвбә етсин вә Аллаһдан әфв диләсин. «Јеһоваја јалварыб-јахар, — дејә Петер ону тәшвиг етди, — бәлкә, үрәјиндә тутду-

* Көрүнүр, һәмин вахт јени шакирдләр адәтән вәфтиз олунанда мәсһ олунур, јәни мүгәддәс руһ алырдылар. Бунунла да онлар кәләчәкдә Иса илә көјдә падшаһ вә каһин кими идарә етмәк үмидинә малик олурдулар (2 Кор. 1:21, 22; Вәһј 5:9, 10; 20:6). Лакин бу мүстәсна бир һал иди, белә ки, јени шакирдләр вәфтиз олунанда мәсһ олунмамышдылар. Тәзәчә вәфтиз олунмуш шакирдләр мүгәддәс руһу вә онунла бирликдә мөчүзәви әнамлары Петер вә Јәһја әлләрини онларын үзәринә гојандан сонра *алдылар*.

10. а) Петерлә Јәһја Самаријада нә етдиләр? б) Шимон көрдүкдә ки, Петерлә Јәһја јени шакирдләрин үзәринә әлләрини гојанда онлар мүгәддәс руһ алырлар, нә етди?

11. Петер Шимона нә мәсләһәт көрдү вә Шимон бу мәсләһәтә нечә јанашды?

ПЕТЕР ‘ПАДШАҺЛЫҒЫН АЧАРЛАРЫНДАН’ ИСТИФАДӘ ЕДИР

Иса Петерә: «Мән сәнә сәмави падшаһлығын ачарларыны верәчәјәм», — демишди (Мат. 16:19). О нәји нәзәрдә тутурду? Бу о демәк иди ки, Петер мүхтәлиф груп инсанларын гаршысында билик әлдә етмәк вә Падшаһлыға дахил олмаг имканы ачачагды. Петер бу ачарлардан нә вахт истифадә етди?

- Биринчи ачардан Петер б. е. 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында истифадә етди. Һәмин вахт о, јәһудиләри вә прозелитләри төвбә етмәјә вә вәфтиз олунмаға тәшвиг етди. Тәхминән 3 000 адам бу чағырыша һај верди вә Падшаһлығын кәләчәк вариси олду (Һәв. иш. 2:1—41).
- Икинчи ачардан исә Стефанын өлүмүндән гыса мүддәт сонра истифадә етди. Бу һалда Петерлә Јәһја самаријалыларын үзәринә әлләрини гојдулар, бундан сонра бу јени шакирдләр мүгәддәс руһ алдылар (Һәв. иш. 8:14—17).
- Петер үчүнчү ачардан б. е. 36-чы илиндә истифадә етди. Һәмин ил о, сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрин гаршысында сәмави варис олмаг үмидини ачды. Бу, һәваринин илк дәфә гејри-јәһудијә, Корнилијә тәблиғ етдији вә онун Мәсиһин шакирди олдуғу вахт баш верди (Һәв. иш. 10:1—48).

ғун нијјәт бағышланды». Көрүнүр, Шимон пис адам дејилди; о, дүзкүн давранмаг *истәјирди*, садәчә бир анлыг јанлыш фикирләрә гапылмышды. Шимон һәвариләрдән хаһиш етди: «Нә олар, сиз мәним үчүн Јеһоваја дуа един ки, дедикләринииздән һеч бири башыма кәлмәсин» (Һәв. иш. 8:20—24).

ҺАНСЫ МӘНАДА «ХӘДИМ»?

Мүгәддәс Китабын бәзи тәрчүмәләриндә һәбәшистанлы «һәрәмағасы» вә ја «хәдим» адландырылыр («Мүгәддәс Китаб», 2009, «Инҹил», 1996). Јунан сөзү *евнухос* һәм нәсил артырма габилијјәтиндән мәһрум едилмиш кишијә, һәм дә јүксәк вәзифәли сарај мәмуруна аид едилир. Падшаһын һәрәмханасына нәзарәт едән мәмур доғрудан да ахталанырды, лакин дикәр мәмурлары, мәсәлән, сагини, јахуд хәзинәдары ахталамаг тәләб олунмурду. Филипин вәфтиз етдији һәбәшистанлы, еһтимал ки, ахырынчыларын сырасына дахил иди, чүнки о, хәзинәдар, мүасир дилдә десәк, малијјә назири иди.

Һәбәшистанлы, һәмчинин прозелит, јәни Јеһоваја ибадәт едән гејри-јәһуди иди. О, Јерусәлимдән ибадәтдән гајыдырды (Һәв. иш. 8:27). Демәли, һәбәшистанлы ахталанмыш мәнасында хәдим ола билмәзди. Чүнки Мусанын Ганунү белә адама Исраил иҹмасынын үзвү олмағы гадаған едирди (Ганун. т. 23:1).

[12] Петерин Шимону данламасы бу күн мәсиһчиләр үчүн бир дәрсдир. Латын сөзү олан «симониа» мәһз бу һадисә илә әлагәдар јаранмышды. «Симониа» дини вәзифәләрин алыныб-сатылмасына аиддир. Дөнүк христианлығын тарихиндә бу чүр һаллара истәнилән гәдәр раст кәлмәк олар. «Британија енсиклопедијасы»-нын доггузунчу нәшриндә (1878) гејд олунур: «Католик папаларынын конклавы* тарихини арашдырдыгда шүбһә јери галмыр ки, һеч вахт симониасыз сечки олмамышдыр, әксинә, әксәр һалларда симониаја ачыг-ашкар, ән биабырчы вә әдәбсиз шәкилдә әл атылмышдыр» («The Encyclopædia Britannica»).

[13] Мәсиһчиләр өзләрини симониадан горумалыдырлар. Мәсәлән, онлар нәзарәтчиләрә сәхавәтлә һәдијјәләр верәрәк, јахуд онлары һәддиндән артыг тәрифләјәрәк јығынчагда мәсулијјәт әлдә етмәјә чалышмамалыдырлар. Дикәр тәрәфдән, мәсул гардашлар еһтијатлы олмалыдырлар ки, варлылары башгаларындан үстүн тутмасынлар. Бунларын һәр икиси симониадыр. Аллаһын бүтүн хидмәтчиләри «тәвазөкар» олмалы вә хидмәтлә бағлы мәсулијјәтләри Јеһованын руһу васитәсилә алачаглары вахты көзләмәлидирләр (Лука 9:48). Аллаһын тәшкилатында ‘өзүнә иззәт ахтаран’ адамлара јер јохдур (Сүл. мәс. 25:27, «Китабы Мукаддес»).

«Охудуғуну баша дүшүрсән?» (һәвариләрин ишләри 8:26—40)

[14] Јеһованын мәләји Филипә Јерусәлимдән Гәззаја енән јола чыхмағы бујурду. Бәлкә дә Филипдә суал јаранды ки, о, нәјә көрә ора кетмәлидир,

* Папа конклавы јени папанын сечилмәси үчүн кардиналларын кечирдији көрүшдүр.

12. «Симониа» нәдир вә о, Христиан дүнјасы үчүн нечә тәлә олмушдур?

13. Мәсиһчиләр симониадан өзләрини нечә көзләмәлидирләр?

14, 15 а) Һәбәшистанлы мәмур ким иди вә Филип онунла нечә растлашды?
б) Һәбәшистанлы Филипин хәбәринә нечә һај верди вә нәјин әсасында демәк олар ки, о, һиссләрә гапылараг вәфтиз олунмамышды? (Һашијәјә бах.)

амма тезликлә ‘учадан Јешаја пејғәмбәрин китабыны охујан’ һәбәшистанлы мәмура раст кәләндә суалына чаваб тапды. (57-чи сәһифәдәки «Һансы мәнада “хәдим”?» адлы чәрчивәјә бах.) Јеһованын мүгәддәс руһу Филипә онун арабасына јахынлашмағы деди. Араба илә јанашы гача-гача Филип һәбәшистанлыдан сорушду: «Охудуғуну баша дүшүрсән?» «Изаһ едән олмаса, нечә баша дүшә биләрәм?» — дејә һәбәшистанлы чаваб верди (Һәв. иш. 8:26—31).

15 Һәбәшистанлы Филипдән арабаја минмәји хаһиш етди. Тәсәввүр ет, нечә мараглы сөһбәт башлады! Јешајанын пејғәмбәрлијиндәки ‘гојунун’, јахуд ‘гулун’ кимлији узун мүддәт сирр олараг галмышды (Јешаја 53:1—12). Инди исә Филип јол боју һәбәшистанлы мәмура бу пејғәмбәрлијин Иса Мәсиһин үзәриндә јеринә јетдијини изаһ едирди. Јәһуди прозелити олан һәбәшистанлы ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында вәфтиз олунанлар кими нә етмәли олдуғуну дәрһал анлады. «Бу да су! — дејә о, үзүнү Филипә тутду. — Вәфтиз олунмағыма нә мане олур?» Филип елә һәмин дәгигә һәбәшистанлыны вәфтиз етди!* («‘Суда’ вәфтиз» адлы чәрчивәјә бах.) Бундан сонра Јеһованын руһу Филипи Ашдода хош хәбәри тәблиғ етмәјә көндәрди (Һәв. иш. 8:32—40).

16 Филип кими мүасир мәсиһчиләрин дә гаршысында надир имкан ачылыр. Чох вахт онлар Падшаһлыг һаггында хош хәбәри гејри-рәсми шәраитдә, мәсәлән, јол кедәндә растлашдыглары адамлара чатдырырлар. Бир чох һалларда ачыг-ајдын баша дүшүлүр ки, онларын сәмими инсанла растлашмасы садәчә тәсадүф дејил. Бу белә дә олмалыдыр, чүнки Мүгәддәс Китаб ајдын шәкилдә көстәрир ки, хош хәбәрин «һәр милләтә, гәбиләјә, дилә вә халга» чатдырылмасы үчүн мәләкләр тәблиғ ишинә рәһбәрлик едирләр (Вәһј 14:6).

* Бу, һиссләрә гапылараг атылан аддым дејилди. Јәһуди прозелити олдуғу үчүн һәбәшистанлы Мәсиһлә бағлы пејғәмбәрликләр дә дахил олмагла, Мүгәддәс Јазыларла артыг таныш иди. Аллаһын нијјәтиндә Исанын ојнадығы ролу анлајанда она дәрһал вәфтиз олунмаға һеч нә мане олмурду.

16, 17. Бу күн мәләкләр тәблиғ ишиндә нечә иштирак едирләр?

‘СУДА’ ВӘФТИЗ

Мәсиһчиләр нечә вәфтиз олунур? Бәзиләринин фикринчә, бунун үчүн адамын башына бир аз су төкмәк вә ја чиләмәк кифајәтдир. Лакин һәбәшистанлы мәмур ‘суда’ вәфтиз олунмушду. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Һәр икиси — Филип вә мәмур суја *кирдиләр*» (Һәв. иш. 8:36, 38). Әкәр јалныз су төкмәк вә ја чиләмәк бәс едирдисә, онда мәмура өз арабасыны су һөвзәсинин јанында сахламаг нәјә лазым иди? Вәфтиз олунмаг үчүн һәтта аз мигдарда, мәсәлән, бир тулуг су белә кифајәт едәрди. Јолу «чөллүкдән» кечдијиндән, һәбәшистанлыда тулуг олмамыш олмазды (Һәв. иш. 8:26).

Лидл вә Скотун тәртиб етдији «Јунанча—инкилисчә лүғәт»ә әсасән, јунан сөзү *баптизо* батырмаг мәнасыны верир («A Greek-English Lexicon»). Мүгәддәс Китабда тәсвир олунан вәфтиз буна ујғун кәлир. Јәһја 3:23 ајәсиндә дејилир: «Јәһја да Салимин јахынлығында, Ајнонда вәфтиз едирди, чүнки орада *чохлу* су вар иди». Буна бәнзәр тәрздә, Исанын вәфтизи һаггында дејилир: «Иса *судан чыхар-чыхмаз* көјләрин ачылдығыны... көрдү» (Марк 1:9, 10). Буна көрә дә, һәгиги мәсиһчиләр суја тамамилә батырылараг вәфтиз олунурлар.

«Ај Аллаһ, әкәр варсанса, јалварырам, мәнә көмәк ет»

Мәләкләрин тәблиғ ишинә рәһбәрлик едәҹәјини Иса габагчадан хәбәр вермишди. Буғда вә алаг отлары һаггында мәсәлиндә Иса бичин вахты, јәни дөврүн јекунунда бичиндә иштирак едән ‘бичинчиләрин мәләкләр’ олдуғуну демишди. О әлавә етмишди ки, руһани варлыглар «күнаһа сүрүкләјән һәр шеји вә ганунсуз ишләр көрән һәр кәси онун падшаһлығындан јығыб... атачаглар» (Мат. 13:37—41). Ејни заманда, мәләкләр әввәлчә Падшаһлығын сәмави варисләрини, сонра исә Јеһованын Өз тәшкилатына ҹәлб етмәк истәдији ‘башга гојунлардан’ ибарәт ‘бөјүк издиһамы’ топламалы идиләр (Вәһј 7:9; Јәһ. 6:44, 65; 10:16).

17 Бунун јеринә јетмәсинә сүбутлар вар. Мәсәлән, хидмәт заманы данышдығымыз инсанларын бәзиләри дејирләр ки, онлар көмәк үчүн Аллаһа дуа едирдиләр. Ики тәблиғчинин балача ушагла тәблиғ етдији заман баш верән бир һадисәјә нәзәр салаг. Күнортаја јахын һәмин ики Шаһид тәблиғи дајандырмаг истәјирди, ушаг исә нөвбәти гапыја јахынлашмағы тәкид едирди. Бирдән ушаг гачыб гапыны дөјдү. Гапыны ҹаван гадын ачды, Шаһидләр дә мәҹбур галыб онунла данышдылар. Гадын елә индиҹә киминсә кәлиб она Мүгәддәс Китабы баша салмасы һагда дуа етдијини дејәндә онлар чох тәәҹҹүбләндиләр. Беләликлә, онунла Мүгәддәс Китабы өјрәнмәјә башладылар!

18 Бу күн, тәблиғ ишинин көрүнмәмиш мигјасда һәјата кечирилдији бир вахтда мәсиһчи јығынҹағынын үзвү кими, сәнин дә гаршында мәләкләрлә әмәкдашлыг етмәк кими шәрәфли имкан ачылмышдыр. Һеч вахт бу имкана ади бир шеј кими бахма! Усанмадан чалышсан, «Иса һаггындакы хош хәбәри» бәјан етмәкдән бөјүк севинч дујаҹагсан (Һәв. иш. 8:35).

---

18. Биз нә үчүн хидмәтимизә һеч вахт ади јанашмамалыјыг?

«Јығынҹаг үчүн әмин-аманлыг дөврү башланды»

Амансыз тәгибчи Шаул чалышган тәблиғчи олур

Һәвариләрин ишләри 9:1—43

ҮЗЛӘРИНДӘН гәзәб јаған јолчулар Дәмәшгә јахынлашыр. Орада онлар гәддар бир планы һәјата кечирмәк истәјирләр. Онлар Исанын ҹамаатын нифрәтинә туш кәлмиш шакирдләрини евләриндән чыхараҹаг, әл-голларыны бағлајыб алчалдаҹаг вә Синедрион тәрәфиндән ҹәзаландырылмалары үчүн Јерусәлимә апараҹаглар.

[2] Бу дәстәјә әли гана булашмыш Шаул адлы бир нәфәр башчылыг едир*. Бу јахынларда о, дини фанатикләрин Исанын садиг шакирди Стефаны дашлајыб өлдүрдүкләрини мәмнунлугла мүшаһидә етмишди (Һәв. иш. 7:57—8:1). Исанын Јерусәлимдә јашајан давамчыларыны тәгиб етмәклә кифајәтләнмәјиб Шаул тәгиб аловуну башга јерләрә дә јајмаға һазырлашыр. О, ‘Јол’ кими танынан бу тәһлүкәли тәригәтин көкүнү кәсмәк истәјир. (Һәв. иш. 9:1, 2; алтмыш биринҹи сәһифәдәки «Шаулун Дәмәшглә бағлы алдығы сәлаһијјәт» адлы чәрчивәјә бах.)

[3] Гәфләтән кур ишыг Шаулун әтрафыны ишыгландырды. Онун јанындакылар ишығы көрәндә һејрәтдән донуб галдылар. Шаулун көзләри тутулду вә о, јерә јыхылды. Көјдән бир сәс кәлди: «Шаул, Шаул, мәни нијә тәгиб едирсән?» Дуруxуб галан Шаул сорушду: «Аға, сән кимсән?» Јәгин алдығы ҹаваб Шаулун үрәјинә хәнҹәр кими батды: «Мән сәнин тәгиб етдијин Исајам» (Һәв. иш. 9:3—5; 22:9).

[4] Исанын Шаула дедији илк сөзләрдән нә мәлум олур? Шаулун мәсиһчилији гәбул етдији әрәфәдә баш верән һадисәләри арашдырмағын бизә һансы фајдасы дәјә биләр? Шаулун мәсиһчи олмасындан сонра јаранан әмин-аманлыг дөврүндә јығынҹағын неҹә давранмасындан өзүмүзә һансы дәрси көтүрә биләрик?

«Мәни нијә тәгиб едирсән?» (Һәвариләрин ишләри 9:1—5)

[5] Дәмәшгә кедән јолда Шаулу дајандыранда Иса она: «Мәним шакирдлә-

---

* 62-чи сәһифәдәки «Фәрисеј Шаул» адлы чәрчивәјә бах.

1, 2. Шаул Дәмәшгдә нә етмәк нијјәтиндә иди?

3, 4. а) Шаулун башына нә кәлди? б) Бу фәсилдә һансы суаллары мүзакирә едәҹәјик?

5, 6. Исанын Шаула дедији сөзләрдән нә өјрәнирик?

рими нијә тәгиб едирсән?» — демәди. Әксинә, јухарыда гејд едилдији кими, «*Мәни* нијә тәгиб едирсән?» — дејә сорушду (Һәв. иш. 9:4). Бәли, Иса давамчыларынын јашадығы чәтинликләрә өз чәтинлији кими бахыр (Мат. 25:34—40, 45).

6 Әкәр Мәсиһә иман етдијин үчүн тәгиб олунурсанса, әмин ол ки, һәм Јеһова, һәм дә Иса сәнин нәләр чәкдијиндән хәбәрдардыр (Мат. 10:22, 28—31). Јеһова һал-һазырда сынағы арадан галдырмаја биләр. Унутма, Иса Стефанын өлүмүндә Шаулун иштирак етдијини, һәмчинин онун Јерусәлимдәки садиг шакирдләри евләриндән сүрүјүб чыхардығыны көрүрдү (Һәв. иш. 8:3). Лакин һәмин вахт о мүдахилә етмәди. Буна бахмајараг, Јеһова Мәсиһ васитәсилә Стефана вә дикәр шакирдләрә садиг галмалары үчүн күч верди.

7 Нөвбәти аддымлары атсан, сән дә тәгибләр гаршысында әјилмәјәчәксән: 1) нә олурса-олсун, садиг галмаға гәти гәрарлы ол. 2) Јеһовадан көмәк истә (Филип. 4:6, 7). 3) Гисасы Јеһованын өһдәсинә бурах (Ром. 12:17—21). 4) Әмин ол ки, Јеһова сынағы арадан галдырмағы лазым биләнәчән сәнә кифајәт гәдәр күч верәчәк (Филип. 4:12, 13).

‘Шаул, гардаш, Ағамыз мәни сәнин јанына көндәрди’ (Һәвариләрин ишләри 9:6—17)

8 Шаулун: «Аға, сән кимсән?» суалына чаваб вердикдән сонра Иса она деди: «Дур, шәһәрә кет, нә етмәк лазым олдуғу орада сәнә дејиләчәк» (Һәв. иш. 9:6). Көзләри тутулан Шаулу Дәмәшгә апардылар, орада о, үч күн оруч тутуб дуа етди. Бу арада Иса Дәмәшгдә јашајан «бүтүн јәһудиләрин рәғбәтини газанмыш» Һананја адлы шакирдә Шаул һаггында данышды (Һәв. иш. 22:12).

9 Јәгин Һананјанын һиссләри бир-биринә гарышмышды. Јығынчағын Башы олан дирилмиш Иса Мәсиһ онунла шәхсән данышыб мәһз она хүсуси тапшырыг верди. Һананјаја бөјүк шәрәф көстәрилмишди. Амма тапшырыг шәрәфли олдуғу гәдәр дә чәтин иди! Иса Һананјаја Шаулла данышмағы

7. Тәгибләрин гаршысында сынмамаг үчүн нә етмәк лазымдыр?

8, 9. Һананја алдығы тапшырығын нәдән ибарәт олдуғуну биләндә һансы һиссләри кечирмишди?

ШАУЛУН ДӘМӘШГЛӘ БАҒЛЫ АЛДЫҒЫ СӘЛАҺИЈЈӘТ

Шаул һансы ихтијарла башга өлкәнин шәһәриндә мәсиһчиләри һәбс едә биләрди? Синедрионун вә баш каһинин истәнилән јердә јашајан бүтүн јәһудиләрә сәлаһијјәти чатырды. Баш каһин, һәмчинин башга өлкәнин чинајәткары гајтармасыны тәләб етмәк игтидарында иди. Беләликлә, баш каһиндән олан мәктублар Дәмәшг шәһәриндәки синагогларын ағсаггалларыны әмәкдашлыг етмәјә вадар едәчәкди (Һәв. иш. 9:1, 2).

Бундан башга ромалылар јәһудиләрә өз мәһкәмә ишләрини идарә етмәјә сәлаһијјәт вермишди. Бу, јәһудиләрин һансы ихтијарла һәвари Павелә «беш дәфә отуз доггуз көтәк» вурдугларыны баша дүшмәјә көмәк едир (2 Кор. 11:24). Һәмчинин 1 Маккавејләр китабында Рома консулунун ерамыздан әввәл 138-чи илдә Мисирә, VIII Птоломејә јаздығы мәктуб хатырланыр. Орада дејилирди: «Әкәр тәһлүкәли адамлар өз өлкәләриндән [Јәһудејадан] сәнин өлкәнә гачыбларса, онлары баш каһин Шимона тәһвил вер ки, онлары өз ганунларына ујғун олараг чәзаландырсын» (1 Мак. 15:21). Ерамыздан әввәл 47-чи илдә Јули Сезар өзүндән әввәл баш каһинә верилән сәлаһијјәти тәсдиг етди, үстәлик она јәһуди адәт-әнәнәләри әтрафында галхан мүбаһисәли мәсәләләри һәлл етмәк ихтијары да верди.

тапшыранда о деди: «Аға, мән чохларындан ешитмишәм ки, о, сәнин Јерусәлимдәки мүгәддәс хидмәтчиләринә зүлмләр едиб. Бурада да сәнин адыны чағыран һәр кәси һәбс етмәк үчүн бөјүк каһинләрдән ихтијар алыб» (Һәв. иш. 9:13, 14).

10 Иса һиссләрини дилинә кәтирдијинә көрә Һананјаны мәзәммәт етмәди. Амма нә етмәли олдуғуну она ајдын шәкилдә билдирди. Үстәлик, бу чәтин тапшырығы нә үчүн ичра етмәли олдуғуну сөјләјәрәк онун ләјагәтинә һөрмәтлә јанашды. Иса Шаул һаггында Һананјаја деди: «Кет, чүнки бу адам адымы милләтләрә, о чүмләдән һөкмдарлара вә Исраил оғулларына билдирмәк үчүн сечдијим аләтдир. Адым уғрунда нәләр чәкәчәјини она көстә-

10. Һананја илә рәфтарындан Иса һаггында нә өјрәнирик?

ФӘРИСЕЈ ШАУЛ

«Һәвариләрин ишләри» китабында Стефаны дашлајаркән пејда олан ‘Шаул адлы чаван’ Тарсдан иди. Тарс Романын Киликија әјаләтинин пајтахты иди. О, һал-һазырда Түркијәнин чәнубунда јерләшир (Һәв. иш. 7:58). Һәмин шәһәрдә бөјүк јәһуди ичмасы вар иди. Өз јазыларына әсасән, Шаул ‘сәккизинчи күндә сүннәт едилмиш, Исраил сојундан, Бинјамин гәбиләсиндән, ибрани валидејнләрдән дүнјаја кәлмиш бир ибрани, Гануна кәлдикдә фәрисеј иди’. Белә нәсил шәчәрәсинә аид олмаг јәһудиләр арасында бөјүк шәрәф һесаб олунурду (Филип. 3:5).

Шаулун еви бөјүк, јунан мәдәнијјәтинин мәркәзи олан тичарәт шәһәриндә јерләширди. Тарсда бөјүјүб боја-баша чатан Шаул јунан дилини билирди. Еһтимал ки, о, илк тәһсилини јәһуди мәктәбиндә алмышды. Шаул өз әразисинә хас олан чадыр дүзәлтмәк пешәсинә дә јијәләнмишди. Чох күман ки, бу сәнәти һәлә кәнч икән атасындан өјрәнмишди (Һәв. иш. 18:2, 3).

Һәмчинин «Һәвариләрин ишләри» китабындан өјрәнирик ки, Шаул Рома вәтәндашы олуб (Һәв. иш. 22:25—28). Бу о демәкдир ки, онун нәслиндән кимсә вахтилә Рома вәтәндашлығыны әлдә едиб. Шаулун аиләсинин һансы јолла бу вәтәндашлығы алмасы мәлум дејил. Һәр нечә олса да, бу үстүнлүјә малик олмагла онун аиләси чәмијјәтин күбар тәбәгәсинә дахил олмушду. Өз мәншәји вә тәһсили сајәсиндә Шаул үч мүхтәлиф мәдәнијјәтлә — јәһуди, јунан вә Рома мәдәнијјәти илә јахшы таныш иди.

Еһтимал ки, тәхминән 13 јашы оланда о, тәһсилини давам етдирмәк үчүн евләриндән 840 километр аралыда јерләшән Јерусәлимә көчдү. Һәмин шәһәрдә Шаул фәрисеј тәлимләрини өјрәдән бөјүк һөрмәт саһиби Гамалиелин јанында тәһсил алмышды (Һәв. иш. 22:3).

Мүасир университет тәһсилинә бәрабәр олан бу әлавә тәһсил өзүнә һәм Мүгәддәс Јазылары, һәм дә јәһудиләрин шифаһи ганунуну әзбәрләмәји дахил едирди. Гамалиелин бачарыглы тәләбәсинин гаршысында көзәл имканлар ачылырды вә көрүнүр, Шаул мәһз белә тәләбә олмушду. Чүнки сонралар о јазмышды: «Мән өз сојдашларым арасында әчдадларымызын адәтләринин гызғын тәәссүбкеши олараг, јәһудиликдә бир чох һәмјашыдымдан хејли габаға кетмишдим» (Галат. 1:14). Әлбәттә, јәһуди адәтләринин гызғын тәәссүбкеши олмасы Шаулун јени јаранан мәсиһчи јығынчағыны амансызчасына тәгиб етмәсинә сәбәб олду.

рәҹәјәм» (Һәв. иш. 9:15, 16). Һананја дәрһал Исанын сөзүнү јеринә јетирди. Тәгибчи Шаулу тапыб она деди: «Шаул, гардаш, бура кәләркән јолда сәнә көрүнән Ағамыз Иса мәни сәнин јанына көндәрди ки, көзләрин ачылсын вә мүгәддәс руһла доласан» (Һәв. иш. 9:17).

11 Шаулун мәсиһчилији гәбул етмәси илә әлагәдар баш верән һадисәләр бир нечә факты үзә чыхарыр. Мәсәлән, Иса сөз вердији кими, тәблиғ ишинә фәал сурәтдә рәһбәрлик едир (Мат. 28:20). Дүздүр, о, бу күн һеч бир инсанла билаваситә данышмыр. Амма евиндәки гуллугчулары үзәринә гојдуғу садиг вә ағыллы нөкәрин васитәсилә тәблиғ ишинә рәһбәрлик едир (Мат. 24:45—47). Рәһбәрлик Шурасынын көстәриши илә тәблиғчиләр, пионерләр вә миссионерләр Мәсиһ һагда даһа чох өјрәнмәк истәјән инсанлары тапмаг үчүн көндәрилирләр. Өтән фәсилдә гејд олундуғу кими, бу инсанларын чоху Аллаһдан рәһбәрлик истәмиш, сонра исә Јеһованын Шаһидләри онлара баш чәкмишләр (Һәв. иш. 9:11).

12 Һананја итаәткарлыг көстәрәрәк тапшырығы јеринә јетирди вә хејир-дуа алды. Бәс сән, һәтта горхсан белә, әтрафлы шәһадәт вермәк әмринә табе олурсан? Бәзиләри евдән-евә тәблиғ етмәјә вә танымадыглары адамларла сөһбәт етмәјә чәкинирләр. Башгалары үчүн исә иш јериндә, күчәдә, јахуд телефон васитәсилә тәблиғ етмәк чәтиндир. Һананја үрәјиндәки горхуну дәф етди, бунун да сајәсиндә Шаулун мүгәддәс руһу алмасына көмәк етмәк кими шәрәфли иши јеринә јетирди*. Һананја Исаја етибар етдији вә Шаула гардаш көзү илә бахдығы үчүн тапшырығынын өһдәсиндән мүвәффәгијјәтлә кәлди. Һананја кими биз дә Исанын тәблиғ ишинә рәһбәрлик етдијини јадда сахласаг, инсанлара гаршы шәфгәтли олсаг вә һәтта ән амансыз адамлара да кәләҹәк бачы-гардашларымыз кими бахсаг, үрәјимиздәки горху һиссинә галиб кәлә биләрик (Мат. 9:36).

О, «Иса һаггында... тәблиғ етмәјә башлады» (Һәвариләрин ишләри 9:18—30)

13 Шаул дәрһал өјрәндикләринә ујғун давранды. Шәфа тапан кими вәфтиз олду вә Дәмәшгдәки шакирдләрлә сых үнсијјәт етмәјә башлады. Амма бу һәлә һарасыдыр? О, «вахт итирмәдән синагогларда Иса һаггында шәһадәт верәрәк, онун Аллаһын Оғлу олдуғуну тәблиғ етмәјә башлады» (Һәв. иш. 9:20).

* Адәтән мүгәддәс руһун әнамлары һәвариләр васитәсилә верилирди. Бу дәфә исә һәмишәкиндән фәргли олараг, көрүнүр, Иса ‘сечдији аләтә’, Шаула әнамлар өтүрмәк үчүн Һананјаја сәлаһијјәт вермишди. Мәсиһчи оландан сонра Шаул хејли вахт 12 һәвари илә тәмасда олмады. Буна бахмајараг, һәмин мүддәт әрзиндә, чох күман ки, о, мәсиһчи ишләрилә мәшғул олурду. Беләликлә, көрүнүр, Иса гајғы көстәрди ки, тәблиғ ишини јеринә јетирмәк үчүн Шаулун кифајәт гәдәр күчү олсун.

11, 12. Шаулун мәсиһчилији гәбул етмәси илә бағлы һадисәләрдән нә өјрәнирик?

13, 14. Әкәр Мүгәддәс Китабы өјрәнир, амма һәлә вәфтиз олмамысанса, Шаулун нүмунәсиндән нә өјрәнә биләрсән?

[14] Әкәр сән Мүгәддәс Китабы өјрәнир, амма һәлә вәфтиз олмамысанса, Шаул кими өјрәндикләринә ујғун олараг, гәти аддымлар атачагсанмы? Дүздүр, Шаул Мәсиһин мөчүзәсини өз үзәриндә һисс етмишди вә шүбһәсиз, бу, ону һәрәкәтә тәшвиг етмишди. Анчаг башгалары да Исанын етдији мөчүзәләрин шаһиди олмушдулар. Мәсәлән, бәзи фәрисејләр Исанын әли гурумуш адама шәфа вермәсини көрмүшдү, еләчә дә бир чох јәһудиләр онун Лазары өлүләрдән дирилтмәсини ешитмишди. Бунунла белә, онларын чоху буна етинасыз јанашырды, һәтта бәзиләри Исаја дүшмән кәсилмишди (Марк 3:1—6; Јәһ. 12:9, 10). Амма онлардан фәргли олараг, Шаул дәјишди. Нә үчүн о, хош хәбәрә һај верди? Чүнки Шаул инсандан чох Аллаһдан горхурду вә Мәсиһин она көстәрдији мәрһәмәти јүксәк гијмәтләндирирди (Филип. 3:8). Ејни әһвал-руһијјәдә олсан, тәблиғ етмәјә вә вәфтиз олмаға сәнә дә һеч нә мане олмајачаг.

[15] Тәсәввүр едә биләрсән, Шаул синагогларда Иса һаггында тәблиғ етмәјә башлајанда чамаат арасында нечә чашгынлыг, тәәччүб вә һиддәт баш галдырды? Онлар бир-биринә дејирдиләр: «Мәкәр бу адам Јерусәлимдә Исанын адыны чағыранлара көз вериб, ишыг вермәјән адам дејил?» (Һәв. иш. 9:21). Шаул нәјә көрә фикрини дәјишдијини изаһ едәркән Исанын ‘Мәсиһ олдуғуну мәнтигли сурәтдә сүбут едирди’ (Һәв. иш. 9:22). Амма мәнтиг һәр шеји һәлл етмир. Адәт-әнәнә буховунда олан һәр зеһни, гүрурла зәнчирләнән һәр үрәји тәк мәнтиглә азад етмәк мүмкүн дејил. Лакин Павел үмидини үзмүрдү.

[16] Үч ил кечдикдән сонра Дәмәшгдәки јәһудиләр һәлә дә Шаула гаршы чыхырдылар. Ахырда ону өлдүрмәк гәрарына кәлдиләр (Һәв. иш. 9:23; 2 Кор. 11:32, 33; Галат. 1:13—18). Онларын суи-гәсд һазырладыгларынын үстү ачыланда Шаул еһтијатла давраныб шәһәрдән чыхды. Ону зәнбилдә шәһәр диварындакы пәнчәрәдән ашағы салладылар. Лука јазыр ки, һәмин кечә Шаула гачмаға көмәк едән адамлар «Шаулун шакирдләри» иди (Һәв. иш. 9:25). Бу сөзләрдән белә нәтичәјә кәлмәк олар ки, Шаулу Дәмәшгдә динләјәнләрдән һеч олмаса бәзиләри хош хәбәрә һај вермиш вә Мәсиһин давамчысы олмушду.

[17] Илк дәфә аиләнә, достларына вә башгаларына өјрәндијин јахшы шејләр һаггында данышанда јәгин үмид едирдин ки, Мүгәддәс Китабдакы мәнтиг данылмаз олдуғу үчүн һәр кәс ону гәбул едәчәк. Ола билсин, бәзиләри белә дә давранмышды, чохлары исә әксинә, ону рәдд етмишди. Бәлкә дә аиләнин бәзи үзвләри сәнинлә дүшмән кими рәфтар етмәјә башламышлар (Мат. 10:32—38). Лакин Мүгәддәс Китабдан дәлилләр кәтирәрәк нәзакәтлә сөһбәт етмәјә чалышсан вә өзүнү һәмишә әсил мәсиһчи кими апарсан, һәтта сәнә гаршы чыханларын белә фикри дәјишә биләр (Һәв. иш. 17:2; 1 Пет. 2:12; 3:1, 2, 7).

15, 16. Шаул синагогларда нә едирди вә Дәмәшгдәки јәһудиләр онун чатдырдығы хәбәрә нечә һај вердиләр?

17. а) Инсанлар Мүгәддәс Китаб һәгигәтләринә нечә һај верирләр? б) Биз бундан сонра да нә етмәлијик вә нә үчүн?

[18] Шаул Јерусәлимә кәләндә мәлум сәбәбләрә көрә шакирдләр онун мәсиһчилији гәбул етдијинә инанмадылар. Амма Барнаба замин дуранда һәвариләр ону гәбул етдиләр, о да бир мүддәт онларла галды (Һәв. иш. 9:26—28). Шаул еһтијатлы иди, амма хош хәбәрдән утанмырды (Ром. 1:16). О, бир заманлар Иса Мәсиһин шакирдләрини амансызчасына тәгиб етдији Јерусәлимдә чәсарәтлә тәблиғ едирди. Јерусәлимдәки јәһудиләр тәрәфдарларынын дүшмән мөвгеjә кечдијини баша дүшәндә дәһшәтә кәлдиләр вә ону өлдүрмәк үчүн фүрсәт ахтармаға башладылар. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Гардашлар бундан хәбәр тутанда, ону [Шаулу] Гејсәријјәјә кәтириб орадан Тарса јола салдылар» (Һәв. иш. 9:30). Шаул Исанын јығынчаг васитәсилә вердији көстәриши јеринә јетирди. Бу һәм Шаулун, һәм дә јығынчағын хејринә олду.

[19] Диггәт јетир ки, Шаула көмәк етмәк үчүн Барнаба өзү тәшәббүс көстәрди. Сөзсүз ки, бу хејирхаһ аддым Јеһованын ики чалышган хидмәтчиси арасында мөһкәм достлуғун тәмәлини гојду. Сән дә Барнаба кими јығынчағын јени үзвләринә чанла-башла көмәк едир, онларла тәблиғә чыхыр вә руһани чәһәтдән инкишаф етмәләринә јардым көстәрирсәнми? Әкәр беләдирсә, онда бол-бол хејир-дуалар алачагсан. Бәс әкәр тәзәчә тәблиғчи олмусанса, Шаулдан нүмунә көтүрәрәк тәклиф олунан көмәји гәбул едирсәнми? Тәчрүбәли тәблиғчиләрлә әмәкдашлыг етмәклә сән тәблиғ етмәк бачарығыны јахшылашдырачаг, севинч әлдә едәчәк вә өмүрлүк достлар тапачагсан.

«Бир чохлары... иман кәтирди» (Һәвариләрин ишләри 9:31—43)

[20] Шаулун мәсиһчилији гәбул етмәсиндән вә сағ-саламат Јерусәлимдән јола салынмасындан сонра «бүтүн Јәһудеја, Галилеја вә Самаријадакы јығынчаг үчүн әмин-аманлыг дөврү башланды» (Һәв. иш. 9:31). Шакирдләр јаранан бу ‘сабит вахтдан’ нечә истифадә етдиләр? (2 Тим. 4:2). Мүгәддәс Китабда дејилир ки, онлар ‘мөһкәмләнирди’. Һәвариләр вә дикәр мәсул гардашлар шакирдләрин иманыны мөһкәмләндирир вә ‘Јеһова Аллаһын горхусу вә мүгәддәс руһун тәсәллиси илә јашајан’ јығынчаға рәһбәрлик едирдиләр. Мәсәлән, Петер фүрсәтдән истифадә едиб Шарон дүзүндә јерләшән Лидда шәһәриндәки шакирдләри руһландырырды. Онун сәји нәтичәсиндә һәмин әразидә јашајан бир чохлары «Ағамыза иман кәтирди» (Һәв. иш. 9:32—35). Шакирдләрин фикри башга шејләрә јајынмырды, әксинә, онлар бир-бириләринин гајғысына галыр вә хош хәбәри тәблиғ едирдиләр. Бунун сајәсиндә јығынчаг «бөјүјүрдү».

[21] Ијирминчи әсрин сонларына јахын бир чох өлкәләрдә Јеһованын Шаһидләри үчүн ‘сабит вахт’ башланды. Аллаһын халгыны сыхышдыран сијаси гурулушлар бир көз гырпымында дағылды вә гадағалар гисмән вә ја

18, 19. а) Барнаба нә заман Шаула замин дурду вә бунун сајәсиндә нә мүмкүн олду? б) Барнаба вә Шаулдан нечә нүмунә көтүрә биләрик?

20, 21. Аллаһын хидмәтчиләри кечмишдә сабит вахтдан максимум нечә истифадә едирдиләр вә мүасир дөврдә нечә истифадә едирләр?

тамамилә арадан галдырылды. Он минләрлә Шаһид фүрсәтдән истифадә едиб ачыг сурәтдә тәблиғ етмәјә башлады вә бу, чох көзәл нәтичәләр кәтирди. Мәсәлән, Русијада Јеһованын Шаһидләри 1991-чи илдә рәсми олараг танынанда орада 16 000-дән аз тәблиғчи вар иди. Ҹәми 16 илдән сонра, 2007-чи илдә артыг 150 000-дән чох Шаһид хош хәбәри сәјлә тәблиғ едирди.

[22] Сән дә малик олдуғун азадлыгдан там шәкилдә истифадә едирсәнми? Әкәр јашадығын өлкәдә дин азаддырса, о заман Шејтан сәни Падшаһлығын марагларыны бир кәнара гојуб вар-дөвләт далынча гачмаға тәһрик етмәк истәјәҹәк (Мат. 13:22). Гојма диггәтин башга шејләрә јајынсын. Малик олдуғун нисбәтән сабит вахтдан сәмәрәли истифадә ет. Буна шаһидлик етмәк вә јығынчағы мөһкәмләндирмәк үчүн бир фүрсәт кими бах. Унутма, вәзијјәт көзләнилмәдән дәјишә биләр.

[23] Кәл Табита, јахуд Ҹејран адлы бир шакирдлә баш верәнләрә нәзәр салаг. О, Лидданын јахынлығында јерләшән Јаффа шәһәриндә јашајырды. Бу садиг бачы вахтындан вә әмлакындан дүзкүн истифадә едирди: о, «чох хејирхаһ иди вә касыблара һәмишә әл тутурду». Бир дәфә о, гәфилдән хәстәләнди вә өлдү*. Јаффадакы шакирдләр, хүсуси илә дә Табитанын јахшылыг етдији дул гадынлар онун өлүмүнү бөјүк кәдәрлә гаршыладылар. Петер онун ҹәсәдинин дәфн үчүн һазырландығы евә кәләндә, Иса Мәсиһин һәвариләри арасында о вахтадәк көрүнмәмиш бир мөҹүзә көстәрди. О дуа едиб Табитаны дирилтди! Петер дул гадынлары вә дикәр шакирдләри отаға чағырыб дирилмиш Табитаны көстәрәндә онларын нечә севиндијини тәсәввүр едә биләрсәнми? Јәгин бүтүн баш верәнләр гаршыдакы сынаглара таб кәтирмәк үчүн онлары чох мөһкәмләндирди. Тәбии ки, мөҹүзә һагда «хәбәр бүтүн Јаффаја јајылды вә бир чохлары Ағамыза иман кәтирди» (Һәв. иш. 9:36—42).

Ҹејрандан нечә нүмунә көтүрә биләрсән?

[24] Табитанын башына кәлән бу һадисәдән ики ваҹиб шеји өјрәнирик. 1) Инсан бу күн вар, сабаһ јохдур. Буна көрә дә әлимиздә имкан вар икән Аллаһын јанында јахшы ад газанмаг нечә дә ваҹибдир! (Ваиз 7:1). 2) Дирилмә үмиди хәјал дејил. Табитанын етдији чохлу хејирхаһ ишләр Јеһованын нәзәриндән гачмырды, буна көрә дә Јеһова ону мүка-

* 67-чи сәһифәдәки «Чохлу хејирхаһ ишләр көрән Ҹејран» адлы чәрчивәјә бах.

22. Малик олдуғун азадлыгдан максимум дәрәҹәдә нечә истифадә едә биләрсән?

23, 24. а) Табитанын һадисәсиндән нә өјрәнирик? б) Нәјә гәти гәрарлы олмалыјыг?

фатландырды. О, бизим дә әмәјимизи унутмајачаг вә әкәр Һар-Македондан әввәл көзләримизи һәјата јумсаг, бизи дирилдәчәк (Ибр. 6:10). Беләликлә, «сабит» вә ја «кәркин вахтда» јашамағымыздан асылы олмајараг, кәл мәтанәтлә Мәсиһ һаггында әсаслы сурәтдә шаһидлик едәк (2 Тим. 4:2).

ЧОХЛУ ХЕЈИРХАҺ ИШЛӘР КӨРӘН ЧЕЈРАН

Чејран лиман шәһәри Јаффадакы мәсиһчи јығынчағынын үзвү иди. ‘Чох хејирхаһ олдуғу вә касыблара һәмишә әл тутдуғу’ үчүн һәмиманлылары ону чох севирдиләр (Һәв. иш. 9:36). Јәһуди вә гејри-јәһудиләрин гарышыг јашадығы әразиләрдәки бир чох јәһудиләр кими, Чејранын да ики ады вар иди: бири јәһуди вә ја арами, дикәри јунан, јахуд латын. Онун јунан ады Дорка, арами ады Табита иди. Һәр ики адын мәнасы чејран демәкдир.

Күнләрин бир күнү Чејран хәстәләнди вә көзләнилмәдән өлдү. Адәт үзрә ону јујуб дәфнә һазырладылар. Чәсәди, еһтимал ки, онун өз евинин үст мәртәбәсиндә бир отаға гојдулар. Орта шәргдә һавалар исти кечдијиндән өлүнү ја өлән күнү, ја да сәһәри күнү дәфн едирдиләр. Јаффадакы мәсиһчиләр һәвари Петерин јахынлыгдакы Лидда шәһәриндә олдуғундан хәбәр тутмушдулар. Чејран дәфн олунана кими Петерин өзүнү Јаффаја чатдырмасы үчүн кифајәт гәдәр вахт вар иди. Белә ки, бу шәһәрләрин арасындакы мәсафә чәми 18 километр, пијада тәхминән дөрд саатлыг јол иди. Буна көрә дә јығынчаг Петерин далынча ики нәфәр көндәриб ондан јубанмадан кәлмәји хаһиш етди (Һәв. иш. 9:37, 38). Буна даир бир алим демишди: «Еркән иудаизмдә гасидләри ики-ики көндәрмәк ади һал иди. Сәбәбләрдән бири о иди ки, бири дикәринин сөзүнү тәсдиг етсин».

Петер кәлиб чыханда нә олду? Мүгәддәс Китабда дејилир: «Ораја кәләндә ону үст мәртәбәдәки отаға апардылар. Бүтүн дул гадынлар ағлаша-ағлаша Петерин јанына кәлдиләр, Чејранын сағ икән тикдији палтарлары она көстәрдиләр» (Һәв. иш. 9:39). Чејраны јығынчағын үзвләринә севдирән сәбәбләрдән бири о иди ки, бу хејирхаһ бачы һәмишә онлар үчүн палтар тикирди. О, чылпаг бәдәнә кејилән туника вә онун үстүндән кејилән бүрүнчәк вә ја халат тикирди. Мүгәддәс Китабда дејилмир ки, парчаны да Чејранын өзү алырды, јохса јалныз тикирди. Һәр нечә олурса-олсун, хејирхаһлығына вә ‘касыблара һәмишә әл тутдуғуна’ көрә ону севирдиләр.

Еһтимал ки, үст мәртәбәдә көрдүкләри Петерин үрәјини риггәтә кәтирди. Алим Ричард Ленскинин сөзләринә көрә, «бурадакы ағлашма Јаирин евиндәки пулла тутулмуш шивән салан, ағы дејән гадынларын вә неј чаланларын гурдуғу ағлашмаја бәнзәмирди. Бу, ағлашма орадакы кими сүни дејилди» (Мат. 9:23). Онлар үрәкләри јандығындан ағлајырдылар. Мүгәддәс Китабда Чејранын әри һагда һеч нә дејилмәдији үчүн чохлары белә гәнаәтә кәлир ки, о, субај иди.

Иса һәвариләринә тапшырыг верәндә онлара ‘өлүләри дирилтмәк’ үчүн күч дә вермишди (Мат. 10:8). Петер Исанын бу чүр мөчүзәләр етдијини, мәсәлән, Јаирин гызыны дирилтдијини көрмүшдү, лакин Мүгәддәс Китабда бу һадисәјә гәдәр һансыса һәваринин кимисә дирилтдији һагда һеч бир мәлумат јохдур (Марк 5:21—24, 35—43). Петер чамааты отагдан чыхарыб үрәкдән дуа етди. Бундан сонра Табита көзләрини ачыб отурду. Петер һамынын севимли бачысы олан Чејраны дирилдиб дул гадынлара вә гардашлара көстәрәндә, јәгин ки, јаффалы мәсиһчиләрин севинчи јерә-көјә сығмырды! (Һәв. иш. 9:40—42).

‘БАШГА ХАЛГЛАРДАН ОЛАНЛАР АЛЛАҺЫН СӨЗҮНҮ ГӘБУЛ ЕТДИЛӘР’

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 11:1

Исанын јәһуди халгындан олан давамчылары хош хәбәри сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәк истәјәчәкләрми? Бу бөлмәдә биз Јеһованын руһунун мәсиһчиләри үрәкләрини кениш ачмаға, инсанлара гаршы гәрәзсиз олмаға нечә көмәк етдији вә онлары бүтүн халглара шәһадәт вермәјә нечә тәшвиг етдији һагда өјрәнәчәјик.

«Аллаһымыз ајры-сечкилик етмәјән Аллаһдыр»

Мәсиһчиләр сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәјә башлајырлар

Һәвариләрин ишләри 10:1—11:30

ЕРАМЫЗЫН 36-чы илидир. Илыг пајыз күнәши һаваны исиндирир. Петер лиман шәһәри Јаффада, дәнизин јахынлығында јерләшән евин јасты дамында дуа едир. О, артыг бир нечә күндүр ки, бу евдә гонагдыр. Петерин бурада галмасы мүәјјән дәрәчәдә онун гәрәзсиз олдуғундан хәбәр верир. Евин саһиби Шимон даббағлыг етдијиндән һәр јәһуди онун евиндә галмаға разы олмазды*. Лакин буна бахмајараг, Петер Јеһованын инсанлара гәрәзсиз мүнасибәтинә даир һәлә вачиб бир шеји баша дүшмәлидир. Тезликлә о, буну өјрәнәчәк.

2 Петер дуа едән заман она көрүнтү верилир. Бу көрүнтү һәр бир јәһудини чаш-баш гојарды. Көјдән арасында Гануна көрә мурдар сајылан һејванлар олан кәтан сүфрәјә охшар бир шеј енир. Гејбдән кәлән бир сәс Петерә һејванлары кәсиб јемәји дејәндә о чаваб верир: «Мәним дилимә һеч вахт мурдар вә натәмиз шеј дәјмәјиб». Сәс дүз үч дәфә тәкрарлајыр: «Бир дә Аллаһын тәмизләдији шејләрә мурдар демә» (Һәв. иш. 10:14—16). Көрүнтү Петери чаш-баш гојса да, бу, чох чәкмир.

3 Петерин алдығы көрүнтү һансы мәнаны дашыјырды? Буну өјрәнмәк вачибдир, чүнки бу суалын чавабы Јеһованын инсанлара мүнасибәти илә бағлы мүһүм һәгигәти ачыглајыр. Инсанлара Аллаһын көзү илә бахмағы өјрәнмәјинчә һәгиги мәсиһчи олан бизләр Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт верә билмәрик. Көрүнтүнүн мәнасыны баша дүшмәк үчүн кәл онунла әлагәдар баш верән һәјәчанландырычы һадисәләри нәзәрдән кечирәк.

О, «даима Аллаһа дуа едирди» (Һәвариләрин ишләри 10:1—8)

4 Петерин хәбәри јох иди ки, бир күн әввәл тәхминән 50 километр шималда јерләшән Гејсәријјәдә Корнили адлы бир нәфәрә дә көрүнтү верилмишди.

* Јәһудиләр даббағлыгла мәшғул олан адама јухарыдан ашағы бахырдылар, чүнки даббағ һејванларын көнү вә леши илә ишләјир, еләчә дә көнү емал едәркән ит нәчисиндән истифадә едирди. Даббағлар мурдар сајылдыгларындан мәбәдә кедә билмәздиләр вә онларын иш јери шәһәрдән ән азы 22 метр аралы олмалы иди. Шимонун евинин дәниз кәнарында олмасынын сәбәбләриндән бири дә бу ола биләр (Һәв. иш. 10:6).

1—3. Петер һансы көрүнтүнү алды вә нәјә көрә онун мәнасыны баша дүшмәк вачибдир?

4, 5. Корнили ким иди вә о дуа едән заман нә баш верди?

Рома ордусунда јүзбашы олан Корнили «мөмин бир адам иди»*. Ону һәмчинин нүмунәви аилә башчысы да адландырмаг олар, белә ки, онун «ев әһли дә өзү кими Аллаһдан горхан адамлар иди». Корнили јәһуди прозелити дејилди; о, сүннәт олунмамыш гејри-јәһуди иди. Буна бахмајараг, Корнили јохсул јәһудиләрлә шәфгәтлә давраныр, онлара әл тутурду. Бу сәмими инсан «даима Аллаһа дуа едирди» (Һәв. иш. 10:2).

⁵ Тәхминән күнорта саат үчдә Корнили дуа едәркән көрүнтү алды. Бир мәләк она деди: «Сәнин дуаларын, хејирхаһ ишләрин Аллаһын дәркаһына јетишиб вә Аллаһ онлары јад етди» (Һәв. иш. 10:4). Мәләјин көстәриши илә Корнили Петерин далынча адам көндәрди. Сүннәт олунмамыш гејри-јәһуди Корнили индијәдәк онун үчүн бағлы олан гапыдан кирмәк үзрә иди. О, тезликлә хилас хәбәрини ешидәчәкди.

⁶ Бәс бу күн Аллаһ Онун һаггында һәгигәти өјрәнмәк истәјән сәмими инсанларын дуаларына чаваб верирми? Бир нүмунәјә бахаг. Албанијада јашајан бир бачы евдән-евә тәблиғ едәркән бир гадына ичиндә ушагларын тәрбијәси илә бағлы мәгалә олан «Көзәтчи Гүлләси» журналыны тәклиф етди#. Гадын журналы көтүрдү вә бачыја деди: «Десәм инанмазсыныз, амма елә индичә гызларымын тәрбијәсиндә мәнә көмәк етмәси үчүн Аллаһа дуа едирдим. Әминәм ки, сизи О көндәриб! Сиз дүз мәним үрәјимдән хәбәр вердиниз!» Гадын гызлары илә бирликдә Мүгәддәс Китабы өјрәнмәјә башлады, сонралар исә һәјат јолдашы да онлара гошулду.

⁷ Бәлкә бу, истисна һалдыр? Әсла! Бу кими һадисәләр бүтүн дүнјада дөнә-дөнә, һәтта о гәдәр тез-тез баш верир ки, буну садәчә тәсадүф адландырмаг мүмкүн дејил. Белә исә бурадан нә нәтичә чыхармаг олар? Биринчиси, Јеһова Ону ахтаран сәмими инсанларын дуасына чаваб верир (1 Пад. 8:41—43; Мәз. 65:2). Икинчиси, тәблиғ хидмәтиндә мәләкләр бизә көмәк едир (Вәһј 14:6, 7).

* «Корнили вә Рома ордусу» адлы чәрчивәјә бах.

\# 2006-чы ил, 1 нојабр сајынын 4-дән 7-дәк сәһифәләриндәки «Тәрбијәјә аид етибарлы мәсләһәтләр» адлы мәгалә.

6, 7. а) Аллаһын Онун һаггында һәгигәти билмәк истәјән инсанларын дуаларына чаваб вердијини көстәрән һадисә даныш. б) Бу кими һадисәләрдән һансы нәтичәјә кәлирик?

КОРНИЛИ ВӘ РОМА ОРДУСУ

Романын Јәһудеја әјаләтинә бахан инзибати вә һәрби идарә Гејсәријјәдә јерләширди. Валинин рәһбәрлији алтында олан гошун 500-дән 1 000-дәк сүваридән вә һәр бириндә 500-дән 1 000-дәк әскәр олан беш когортадан, башга сөзлә, пијада дәстәсиндән ибарәт иди. Бу гошунларда адәтән Рома вәтәндашлары јох, әјаләтләрдә јашајанлар хидмәт едирди. Әксәријјәт Гејсәријјәдә хидмәт едирди, лакин Јәһудејанын мүхтәлиф јерләриндә дә кичик гарнизонлар олурду. Бир когорта Мәбәд дағына вә шәһәрә нәзарәт етмәк үчүн даими олараг Јерусәлимдәки Антониа галасында јерләшдирилмишди. Јәһуди бајрамларында гарма-гарышыглығын гаршысыны алмаг үчүн шәһәрдә Рома әскәрләринин сајы артырылырды.

Когорта һәр бири тәхминән 100 нәфәрдән ибарәт олан алты сентуријаја бөлүнүрдү. Онларын һәр биринә сентурион вә ја јүзбашы рәһбәрлик едирди. Һәвариләрин ишләри 10:1 ајәсиндә дејилир ки, Корнили, Гејсәријјәдә јерләшдији еһтимал олунан италјан һәрби дәстәсинин јүзбашысы иди. Ола билсин, бу, Рома вәтәндашларындан ибарәт көнүллүләрин Икинчи италјан когортасы иди*. Јүзбашылар һәм чәмијјәтдә, һәм дә ордуда чох јүксәк мөвгејә малик олурду. Онларын мадди вәзијјәти дә әһәмијјәтли дәрәчәдә јүксәк иди. Јүзбашынын маашы сырави әскәринкиндән, еһтимал ки, 16 дәфә чох иди.

* Латынча *Cohors II Italica voluntariorum civium Romanorum*. Бу һәрби дәстәнин ерамызын 69-чу илиндә Суријада олдуғу сүбут олунмушдур.

‘Петер чаш-баш галды’ (Һәвариләрин ишләри 10:9—23а)

8 Һәлә дә дамда олан Петер «чаш-баш галыб» көрдүјү көрүнтүнүн мәнасы һагда дүшүнәркән Корнилинин адамлары евә јахынлашдылар (Һәв. иш. 10:17). Гануна көрә мурдар сајылан һејванлары јемәкдән үч дәфә имтина едән Петер, көрәсән, бу адамларла бирликдә кетмәјә вә гејри-јәһудинин евинә кирмәјә разы олачагмы? Мүгәддәс руһ бу мәсәләјә даир Аллаһын ирадәсинин нәдән ибарәт олдуғуну артыг мүәјјән дәрәчәдә ачыгламышды. Руһ Петерә деди: «Сәни үч нәфәр ахтарыр. Дур, ашағы дүш вә онларла кет, тәрәддүд етмә, чүнки онлары мән көндәрмишәм» (Һәв. иш. 10:19, 20). Мурдар һејванларла бағлы алдығы көрүнтү, шүбһәсиз ки, Петери мүгәддәс руһун рәһбәрлијинә табе олмаға һазырламышды.

9 Петер өјрәнәндә ки, онун далынча адам көндәрмәји Корнилијә Аллаһ тапшырыб гејри-јәһуди гасидләри евә дәвәт етди вә «онлара гонагпәрвәрлик көстәрди» (Һәв. иш. 10:23а). Аллаһын ирадәси илә бағлы билији артдығы үчүн итаәткар һәвари артыг өз бахышларыны дәјишмәјә башламышды.

10 Бу күн дә Јеһова Өз ирадәсини халгына тәдричән ачыглајыр (Сүл. мәс. 4:18). О, мүгәддәс руһу васитәсилә ‘садиг вә ағыллы нөкәри’ идарә едир (Мат. 24:45). Һәрдән Аллаһын Кәламындан өјрәндијимиз һәгигәтләрә ајдынлыг кәтирилир вә ја мүәјјән тәшкилати мәсәләләрдә дәјишикликләр едилир. Биз өзүмүздән сорушмалыјыг: «Белә дәјишикликләри нечә гаршылајырам? Бу мәсәләләрдә Аллаһын руһунун рәһбәрлијинә табе олурамMы?»

Петер «онлара... вәфтиз олунмағы тапшырды» (Һәвариләрин ишләри 10:23б—48)

11 Көрүнтү алдығы күнүн ертәси Петер дикәр доггуз нәфәрлә — Корнилинин көндәрдији үч гасид вә Јаффадан олан ‘алты [јәһуди] гардашла’ Гејсәријјәјә јола дүшдү (Һәв. иш. 11:12). Корнили, еһтимал ки, һамысы гејри-јәһуди олан «гоһум-әгрәбасыны вә јахын достларыны» јығыб Петерин јолуну көзләјирди (Һәв. иш. 10:24). Ораја чатанда Петер һеч вахт ағлындан белә кечирмәдији бир шеји етди: сүннәт олунмамыш гејри-јәһудинин евинә ајаг басды! Петер деди: «Сиз јахшы билирсиниз ки, јәһудинин башга милләтдән олан адамла үнсијјәт гурмасына вә ја онун јанына кетмәсинә Ганун јол вермир. Лакин Аллаһ мәнә көстәрди ки, мән һеч кәси мурдар вә ја натәмиз сајмамалыјам» (Һәв. иш. 10:28). Петер инди анламаға башлајырды ки, алдығы көрүнтү она садәчә һансы гиданын јејилә биләчәјини көстәрмәк үчүн дејилди. О, ‘*һеч кәси* [һәтта гејри-јәһудини дә] мурдар вә ја натәмиз сајмамалы’ иди.

12 Корнилинин евинә јығышанларын һәр бири Петерин нә сөјләјәчәјини сәбирсизликлә көзләјирди. «Һамымыз Аллаһын гаршысында јығышмышыг. Бујур даныш, Јеһованын сәнә әмр етдији шејләри динләмәјә һазырыг», — дејә Корнили сөјләди (Һәв. иш. 10:33). Кимсә сәнә Јеһова һаггында өјрәнмәк истәдијини десәјди, һансы һиссләри кечирәрдин? Петер нитгинә бу чүр

8, 9. Аллаһ мүгәддәс руһу васитәсилә Петерә нәји ачыглады вә о, буна нечә һај верди?

10. Јеһова халгыны нечә идарә едир вә биз өзүмүзә һансы суаллары вермәлијик?

11, 12. Петер Гејсәријјәјә чатанда нә етди вә о, нәји баша дүшдү?

тәсирли сөзләрлә башлады: «Доғрудан да, көрүрәм ки, Аллаһымыз ајры-сечкилик етмәјән Аллаһдыр, һәр халгын ичиндә Ондан горхан вә салеһ һәјат сүрән адамы хошлајыр» (Һәв. иш. 10:34, 35). Петер баша дүшмүшдү ки, Аллаһын инсанлара мүнасибәти онларын иргиндән, миллијјәтиндән вә ја дикәр харичи факторлардан асылы дејил. О, сөзүнә Исанын хидмәтинә, өлүмүнә вә дирилмәсинә даир шәһадәт вермәклә давам етди.

13 Бу ан көрүнмәмиш бир шеј баш верди: «Петер һәлә сөзүнү гуртармамыш» мүгәддәс руһ «дикәр милләтләрин адамларынын» үзәринә төкүлдү (Һәв. иш. 10:44, 45). Бу, Аллаһын Кәламында мүгәддәс руһун вәфтиздән *әввәл* төкүлдүјү һаггында верилән јеканә мәлуматдыр. Бунун Аллаһын разылығына әламәт олдуғуну баша дүшәрәк Петер ‘онлара [һәмин гејри-јәһудиләрә] вәфтиз олунмағы тапшырды’ (Һәв. иш. 10:48). Ерамызын 36-чы илиндә гејри-јәһудиләрин мәсиһчи олмасы јәһудиләрә хүсуси лүтф көстәрилән дөврүн битдијини билдирирди (Дан. 9:24—27). Бу дәфә шаһидлик вермәклә Петер падшаһлығын сонунчу, үчүнчү ‘ачарындан’ истифадә етди (Мат. 16:19). Бу ачар сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрин гаршысында руһла мәсһ олунмуш мәсиһчи олмаг имканы ачды.

14 Падшаһлығын тәблиғчиләри олан бизләр дә ‘Аллаһын ајры-сечкилији севмәдијини’ дәрк едирик (Ром. 2:11). О, ‘һәр чүр инсанын хилас олмасыны’ истәјир (1 Тим. 2:4). Беләликлә, биз һеч вахт инсанлар һаггында онларын харичи көрүнүшүнә вә дикәр хүсусијјәтләринә әсасланараг мүһакимә јүрүтмәмәлијик. Бизә Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк тапшырылыб. Бу, иргиндән, миллијјәтиндән, харичи көрүнүшүндән вә ја дини бахышларындан асылы олмајараг, *бүтүн* инсанлара шаһидлик етмәји өзүнә дахил едир.

‘Онлар сакитләшдиләр вә Аллаһа һәмд етдиләр’ (Һәвариләрин ишләри 11:1—18)

15 Петер Јерусәлимә јола дүшдү. Јәгин ки, о, баш верәнләри орадакы гардашлара данышмаг арзусу илә алышыб јанырды. Көрүнүр, сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрин ‘Аллаһын сөзүнү гәбул етдикләри’ хәбәри артыг Јерусәлимдәкиләрин гулағына чатмышды. Петер ораја чатан кими ‘сүннәт тәрәфдарлары онунла мүбаһисәјә киришди’. Петерин ‘сүннәт едилмәмишләрин евинә кирмәси вә онларла чөрәк кәсмәси’ онларын хошуна кәлмәмишди (Һәв. иш. 11:1—3). Онлар гејри-јәһудиләрин Мәсиһин давамчысы ола биләчәјини шүбһә алтына алмырдылар. Әксинә, јәһуди шакирдләр тәкид едирдиләр ки, ибадәтләринин Јеһоваја мәгбул олмасы үчүн гејри-јәһудиләр, сүннәт олунмаг да дахил олмагла, Гануна риајәт етмәлидирләр. Ајдындыр ки, бәзи јәһуди шакирдләрә Мусанын ганунундан әл чәкмәк чәтин иди.

16 Петер һәрәкәтини нә илә изаһ етди? Һәвариләрин ишләри 11:4—16 ајәлә-

---

13, 14. а) Ерамызын 36-чы илиндә Корнилинин вә дикәр гејри-јәһудиләрин мәсиһчилији гәбул етмәси нәјә көрә диггәтә лајигдир? б) Нә үчүн биз инсанлар һаггында харичи факторлар әсасында мүһакимә јүрүтмәмәлијик?

15, 16. Нә үчүн бәзи јәһуди мәсиһчиләр Петерлә мүбаһисәјә киришди вә Петер өз һәрәкәтини нә илә изаһ етди?

ринә әсасән, о, бу ишин Аллаһын рәһбәрлији илә олдуғуна дөрд сүбут кәтирди: 1) алдығы көрүнтүнү (4—10 ајәләр); 2) руһун көстәриш вердијини (11, 12-чи ајәләр); 3) мәләјин Корнилинин јанына кәлмәсини (13, 14-чү ајәләр); 4) мүгәддәс руһун гејри-јәһудиләрин үзәринә енмәсини (15, 16-чы ајәләр). Петер сөзүнә дүшүндүрүчү бир суалла јекун вурду: «Әкәр Аллаһ Ағамыз Иса Мәсиһә иман кәтирән бизләрә бағышладығы әнамы [мүгәддәс руһу] онлара да [иманлы гејри-јәһудиләрә] бағышлајыбса, мән кимәм ки, Аллаһа мане олум?» (Һәв. иш. 11:17).

17 Петерин сөзләри һәмин гардашлары әмәлли-башлы сынаға чәкди. Көрәсән, онлар һәр чүр гәрәзли фикри бир кәнара атыб јеничә вәфтиз олунмуш гејри-јәһудиләри һәмиманлылары кими гәбул едә биләчәкләрми? Мүгәддәс Китабда дејилир: «Онлар [һәвариләр вә дикәр јәһуди мәсиһчиләр] бу сөзләри ешидәндә сакитләшдиләр вә Аллаһа һәмд едиб дедиләр: “Демәли, Аллаһ башга милләтләрдән оланлара да төвбә едиб јашамаг имканы верди”» (Һәв. иш. 11:18). Белә мүсбәт әһвал-руһијјә јығынчағын бирлијини горуду.

18 Һәгиги мәсиһчиләр «һәр милләтдән, һәр гәбиләдән, һәр халгдан вә һәр дилдән» олдуглары үчүн бу күн дә јығынчагда бирлији горумаг асан олмаја биләр (Вәһј 7:9). Бир чох јығынчагларда мүхтәлиф иргләрдән, мәдәнијјәтләрдән олан, еләчә дә мәншәји бир-бириндән фәргләнән инсанлара раст кәлмәк олар. Биз өзүмүздән сорушмалыјыг: «Мән үрәјимдән гәрәзли фикирләри тамамилә силиб атмышаммы? Милләтчилик, јерлибазлыг, өз мәдәнијјәти илә фәхр етмәк вә иргчилик дә дахил олмагла, бу дүнјанын парчалајычы хүсусијјәтләринин мәсиһчи бачы-гардашларыма мүнасибәтимә тәсир етмәмәсинә диггәт јетирирәмми? Бу чүр галмаға гәтијјәтлијәмми?» Илк гејри-јәһудиләрин мәсиһчилији гәбул етмәсиндән бир нечә ил сонра Петерлә (Кифајла) нә баш вердијини јадына сал. О, башгаларынын тәсири алтына дүшүб «гејри-јәһудиләрдән узаг кәзмәјә башлады» вә Павел она мәсләһәт вермәли олду (Галат. 2:11—14). Кәл һәмишә гәрәзли фикирләрдән өзүмүзү горујаг.

СУРИЈА АНТАКИЈАСЫ

Сурија Антакијасы Аралыг дәнизи саһилиндә јерләшән Селевкијадан 30 километр јухарыда, Јерусәлимдән исә тәхминән 550 километр шималда, Оронт чајынын саһилиндә јерләширди (Һәв. иш. 13:4). Антакијанын әсасыны б. е. ә. 300-чү илдә Селевкиләр империјасынын биринчи һөкмдары Селевк I Никатор гојмушдур. Империјанын пајтахты олан Антакија чох кечмәмиш дөвләтин һәјатында мүһүм рол ојнамаға башлады. Ерамыздан әввәл 64-чү илдә Рома кенералы Помпеј Суријаны Рома әјаләтинә чевирди вә Антакијаны онун пајтахты етди. Ерамызын биринчи әсринә јахын шәһәр бөјүклүјүнә вә зәнкинлијинә көрә Рома империјасында Рома вә Искәндәријјәдән сонра үчүнчү шәһәр иди.

Антакија сијаси вә игтисади мәркәз иди. Суријанын һәр јериндән кәлән маллар Аралыг дәнизи саһилләриндә јерләшән дикәр әразиләрә орадан ихрач олунурду. Бир алим дејир: «Шәһәр јунанларын вә ромалыларын јашадығы јерлә шәрг дөвләтләрини бир-бириндән ајыран сәрһәдә јахын јерләшдијиндән орада әксәр еллин шәһәрләри илә мүгајисәдә даһа чох милләтин нүмајәндәләри јашајырды». Антакијада бөјүк јәһуди ичмасы вар иди. Јәһуди тарихчиси Иосиф Флавинин сөзләринә көрә, онлар орада јашајан «чохлу сајда јунаны өз динләринә» чәкмишдиләр.

17, 18. а) Петерин сөзләри јәһуди мәсиһчиләри һансы мәнада сынаға чәкди? б) Нә үчүн јығынчагда бирлији горумаг чәтин ола биләр вә өзүмүзә һансы суаллары вермәк јахшы оларды?

‘Хејли адам иман кәтирди’ (Һәвариләрин ишләри 11:19—26а)

[19] Исанын шакирдләри сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәјә башладылармы? Кәл бир гәдәр сонра Сурија Антакијасында баш верәнләрә нәзәр салаг*. Һәмин шәһәрдә бөјүк јәһуди ичмасы вар иди. Буна бахмајараг, јәһудиләрлә гејри-јәһудиләр арасында, демәк олар ки, әдавәт јох иди. Бу сәбәбдән гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәк үчүн Антакијадакы шәраит чох әлверишли иди. Бәзи јәһуди шакирдләр хош хәбәри ‘јунандилли әһалијә’ мәһз бурада тәблиғ етмәјә башладылар (Һәв. иш. 11:20). Онлар јалныз јунандилли јәһудиләрә јох, һәмчинин сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрә дә тәблиғ едирдиләр. Јеһова бу ишә хејир-дуа верди вә ‘хејли адам иман кәтирди’ (Һәв. иш. 11:21).

[20] Бичинә һазыр олан бу әразидә тәблиғ ишинә нәзарәт етмәк үчүн Јерусәлимдәки јығынчаг Барнабаны Антакијаја көндәрди. Хош хәбәрә һај верәнләрин сајы чох олдуғундан Барнаба тәкбашына бу ишин өһдәсиндән кәлә билмәзди. Она милләтләрә һәвари олачаг Шаулдан јахшы ким көмәк едә биләрди? (Һәв. иш. 9:15; Ром. 1:5). Барнаба Шаулу өзүнә рәгиб билдими? Хејр. Әксинә, о, тәвазөкарлыгла давранды. Шәхсән Тарса јолланды, Шаулу ахтарыб тапды вә көмәк етмәси үчүн ону көтүрүб Антакијаја гајытды. Бир ил әрзиндә онлар чијин-чијинә чалышараг јерли јығынчагдакы шакирдләри руһландырдылар (Һәв. иш. 11:22—26а).

[21] Бәс биз хидмәтимизи ичра едәркән нечә тәвазөкарлыг көстәрә биләрик? Бу хүсусијјәт өзүнә имканларымызын мәһдуд олдуғуну баша дүшмәји дахил едир. Һәр биримизин мүхтәлиф күчлү чәһәтләри вә бачарыглары вар. Мәсәлән, кимәсә әдәбијјат пајламаг асан, тәкрар башчәкмә етмәк вә ја Мүгәддәс Китаб өјрәнмәсинә башламаг исә чәтин кәлә биләр. Әкәр сәнә хидмәтин һансыса саһәсиндә тәкмилләшмәк лазымдырса, нә үчүн көмәк истәмәјәсән? Белә етсән, хидмәтин даһа сәмәрәли олачаг вә сәнә бөјүк севинч кәтирәчәк (1 Кор. 9:26).

‘Шакирдләр јардым көндәрдиләр’ (Һәвариләрин ишләри 11:26б—30)

[22] «Шакирдләр Аллаһын рәһбәрлији илә илк дәфә Антакијада мәсиһчи адланмаға башладылар» (Һәв. иш. 11:26б). Аллаһын ризасы илә верилән бу ад һәјат тәрзи Мәсиһинкинә бәнзәјән инсанлара чох ујғун кәлирди. Јәһуди вә дикәр халглардан олан инсанлар мәсиһчи олдугдан сонра онлар арасында гардашлыг телләри јарандымы? Кәл бахаг көрәк ерамызын 46-чы илиндә

---

* 73-чү сәһифәдәки «Сурија Антакијасы» адлы чәрчивәјә бах.

---

19. Јәһуди мәсиһчиләр Антакијада кимләрә тәблиғ етмәјә башладылар вә бу, һансы бәһрәләри кәтирди?

20, 21. Барнаба нечә тәвазөкарлыг көстәрди вә биз хидмәтимизи ичра едәркән ону нечә тәглид едә биләрик?

22, 23. Антакијадакы мәсиһчиләр өз гардашлыг мәһәббәтләрини нечә көстәрдиләр, бәс бу күн Аллаһын халгы нечә давраныр?

«Корнили бүтүн гоһум-әгрәбасыны вә јахын достларыны евинә јығыб онларын јолуну ҝөзләјирди»
(Һәвариләрин ишләри 10:24)

бөјүк гытлыг оланда нә баш верди*. Кечмишдә гытлыг ән чох еһтијатда пулу вә әрзағы олмајанлара тәсир едирди. Еһтимал ки, әксәријјәти касыб олан Јәһудејадакы мәсиһчиләр гытлыг вахты ән зәрури шејләрә еһтијач дујурдулар. Араларында гејри-јәһуди мәсиһчиләр дә олан Антакијадакы гардашлар Јәһудејадакы һәмиманлыларынын еһтијач ичиндә олдуғуну биләндә онлара «јардым» көндәрдиләр (Һәв. иш. 11:29). Бу, сәмими гардашлыг мәһәббәтинин нечә дә көзәл тәзаһүрүдүр!

23 Бу күн дә Аллаһын халгы ејни ҹүр давраныр. Башга өлкәдә вә ја өз әразимиздә јашајан һәмиманлыларымызын фәлакәтлә үзләшдијини ешидәндә биз онлара ҹанла-башла јардым әлимизи узадырыг. Филиалын Комитәләри гасырға, зәлзәлә вә сунами кими тәбии фәлакәтләрдән зәрәр чәкмиш гардашлара көмәк етмәк мәгсәдилә тез бир заманда јардым комитәләри тәшкил едир. Көмәк үчүн көрүлән бүтүн бу тәдбирләр бизим арамызда сөзүн әсил мәнасында гардашлыг телләринин олдуғуну көстәрир (Јәһ. 13:34, 35; 1 Јәһ. 3:17).

24 Һәгиги мәсиһчи олан бизләр Петерин тәхминән 19 әср бундан әввәл Јаффадакы евин дамында алдығы көрүнтүнүн нә гәдәр мүһүм мәна кәсб етдијини јахшы баша дүшүрүк. Биз ајры-сечкилик етмәјән Аллаһа ибадәт едирик. Јеһованын ирадәси ондан ибарәтдир ки, биз Онун Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт верәк, јәни, бүтүн ирггләрдән, милләтләрдән вә ја тәбәгәләрдән олан инсанлара тәблиғ едәк. Кәл бизи динләјән һәр кәсин хош хәбәрә һај вермәсинә имкан јаратмағы гаршымыза мәгсәд гојаг (Ром. 10:11—13).

* Јәһуди тарихчиси Иосиф Флави дә император Клавдинин (б. е. 41—54) һакимијјәти вахты баш галдыран бу «бәрк гытлыг» һаггында мәлумат верир.

24. Биз Петерин алдығы көрүнтүнүн мүһүм мәна кәсб етдијини јахшы баша дүшдүјүмүзү нечә көстәрә биләрик?

Гардашларымыз көмәјә еһтијач дујанда биз ҹанла-башла онлара јардым әлимизи узадырыг

‘Јеһованын сөзү вүсәт алырды’

Петер хилас олунур, тәгибләр хош хәбәрин јајылмасына мане ола билмир

Һәвариләрин ишләри 12:1—25

БӨЈҮК дәмир дарваза бәркдән чырпылараг Петерин архасынча бағланыр. Ики ромалы кешикчи әл-голу гандалланмыш Петери зиндана апарыр. Орада башына нә кәләчәјини өјрәнмәк үчүн о, саатларла, бәлкә дә күнләрлә көзләмәли олачаг. Бурада онун көрдүјү тәкчә һәбсхана диварлары, дәмир бармаглыглар, зәнчирләр вә кешикчиләрдир.

² Петер пис хәбәр алыр. I Һирод Агриппа Петери едам етдирмәјә гәрарлыдыр*. Пасхадан сонра ону чамаатын гаршысына чыхарачаглар. Халгы разы салмаг үчүн онун өлүмүнә фитва верилмишдир. Бу, садәчә һәдә-горху дејил. Агриппа һәвариләрдән бири олан Јагубу бу јахынларда едам етдирмишди.

³ Ахшамдыр. Сабаһ Петер едам олунмалыдыр. Көрәсән, гаранлыг зинданда Петер инди нә һагда дүшүнүр? Бәлкә о, илләр өнчә Исанын дедији сөзләри јадына салыр? Иса демишди ки, күн кәләчәк Петерин әлләрини бағлајыб истәмәдији јерә, өлдүрмәјә апарачаглар (Јәһ. 21:18, 19). Ола билсин, Петер инди һәмин вахтын јетишиб-јетишмәдији һагда дүшүнүр.

⁴ Бәс сән Петерин јериндә олсајдын, һансы һиссләри кечирәрдин? Чохлары һеч бир чыхыш јолунун олмадығыны дүшүнәрәк үмидсизлијә гапыларды. Амма һеч елә ола биләрми ки, Иса Мәсиһин һәгиги давамчысы үмидсиз вәзијјәтә дүшсүн? Петерин вә дикәр мәсиһчиләрин тәгибләр заманы нечә даврандыгларындан нә өјрәнә биләрик? Кәл бу суаллара чаваб тапмаға чалышаг.

«Јығынчаг... кечә-күндүз дуа едирди» (Һәвариләрин ишләри 12:1—5)

⁵ Әввәлки фәсилләрдән өјрәндијимиз кими, гејри-јәһуди олан Корнилинин вә аиләсинин мәсиһчилији гәбул етмәси мәсиһчи јығынчағы үчүн әламәтдар һадисә олду. Лакин иман кәтирмәјән јәһудиләр бир чох јәһуди мәсиһчиләрин сәрбәст шәкилдә гејри-јәһудиләрлә бирликдә ибадәт етдикләрини өјрәнәндә јәгин дәһшәтә кәлдиләр.

---

* 79-чу сәһифәдәки «I Һирод Агриппа» адлы чәрчивәјә бах.

1—4. Петер һансы чәтин вәзијјәтә дүшүб вә сән онун јеринә олсајдын, һансы һиссләри кечирәрдин?

5, 6. а) I Һирод Агриппа мәсиһчи јығынчағына нә үчүн вә нечә һүчум етди? б) Јагубун өлүмү нәјә көрә јығынчаг үчүн әсил сынаг иди?

[6] Инди һијләкәр сијасәтчи олан Һиродун әлинә јәһудиләрин рәғбәтини газанмаг үчүн фүрсәт дүшмүшдү. Буна көрә дә о, мәсиһчиләри тәгиб етмәјә башлады. Шүбһәсиз, о, һәвари Јагубун Иса Мәсиһлә хүсуси мүнасибәтләринин олдуғуну ешитмишди. Она көрә дә Һирод «Јәһјанын гардашы Јагубу гылынчла өлдүрдү» (Һәв. иш. 12:2). Јагубун өлүмү јығынчаг үчүн әсил сынаг иди! Јагуб Иса Мәсиһин көркәминин дәјишилмәсинин вә дикәр һәвариләрин көрмәдији мөчүзәләрин чанлы шаһиди олмушду (Мат. 17:1, 2; Марк 5:37—42). Чылғын тәбиәтли олдугларына көрә Иса Јагуб вә Јәһјаны «илдырым оғуллары» адландырмышды (Марк 3:17). Бәли, јығынчаг чәсарәтли вә садиг бир шаһиди, севимли һәварини итирмишди.

[7] Агриппа дүз фикирләшмишди: Јагубун едамы јәһудиләрин үрәјинчә олду. Бундан үрәкләнән Агриппа Петери һәдәфә алды. Фәслин әввәлиндә тәсвир олундуғу кими, о, Петери һәбс етди. Бунунла белә, көрүнүр, Агриппа бир дәфә һәвариләрин мөчүзәви шәкилдә һәбсханадан азад олундугларыны унутмамышды. Бу һагда 5-чи фәсилдә данышмышдыг. Һирод Петерин гача билмәмәси үчүн ишини мөһкәм тутараг ону ики кешикчинин арасында зәнчирләди вә кечә-күндүз онун кешијини чәкмәк үчүн 16 гаровулчу тәјин етди. Петер гачсајды, онун үчүн кәсилмиш чәзаны һәмин кешикчиләр алачагды. Бу чүр тәһлүкәли вәзијјәтдә Петерин һәмиманлылары нә едә биләрдиләр?

[8] Јығынчағын үзвләри нә етмәк лазым кәлдијини јахшы билирди. Һәвариләрин ишләри 12:5 ајәсиндә охујуруг: «Беләликлә, Петер зинданда иди, јығынчаг исә онун үчүн кечә-күндүз дуа едирди». Бәли, јығынчағын үзвләри өз севимли гардашлары үчүн кечә-күндүз үрәкдән дуа едирдиләр. Јагубун өлүмү нә онлары үмидсизлијә мәһкум етмишди,

7, 8. Петер һәбс олунанда јығынчаг нә етди?

Биз иманлары уғрунда һәбсханада јатан гардашларымыз үчүн дуа едирик

нә дә онларын көзүндә дуанын әһәмијјәтини азалтмышды. Дуа Јеһова үчүн бөјүк әһәмијјәт кәсб едир. Јеһова ирадәсинә ујғун олан дуалары ҹавабсыз гојмур (Ибр. 13:18, 19; Јаг. 5:16). Мүасир мәсиһчиләр буну јахшы-јахшы јадда сахламалыдырлар.

[9] Танıдығын һәмиманлыларынын арасында чохлу сынагларла үзләшәнләри вармы? Ола билсин, онлардан кимсә тәгиб олунур, дөвләт тәрәфиндән гадаға гојулан өлкәдә јашајыр вә ја тәбии фәлакәтләрә мәруз галыб. Нәјә көрә онлар үчүн үрәкдән дуа етмәјәсән? Бәлкә дә илк бахышдан көзә чарпмајан чәтинликләрлә, мәсәлән, аилә проблемләри илә гаршылашан, руһ дүшкүнлүјүнә гапылан вә ја иманы башга ҹүр сынаға чәкилән бачы-гардашлары танıјырсан. Әкәр дуадан габаг бир гәдәр фикирләшсән, «дуалары ешидән» Јеһова илә данышаркән адыны чәкә биләҹәјин бир нечә нәфәри јадына сала биләрсән (Мәз. 65:2). Ахы чәтинлијә дүшәндә сән өзүн дә бачы-гардашларын дуасына еһтијаҹ дујурсан.

«Далымҹа кәл» (Һәвариләрин ишләри 12:6—11)

[10] Көрәсән дүшдүјү тәһлүкәли вәзијјәт Петери нараһат едирди? Дәгиг һеч нә дејә билмәрик. Бирҹә о мәлумдур ки, зинданда кечирдији сонунҹу кечә һәвари ики ајыг-сајыг кешикчинин арасында дәрин јухуја кетмишди. Бу иманлы адам әмин иди ки, сабаһ һәр нә баш версә дә, Јеһова онунла олдуғу үчүн она һеч нәјин горхусу јохдур (Ром. 14:7, 8). Амма тезликлә баш верәҹәк гејри-ади һадисәләр Петерин һеч ағлына белә кәлмирди. Гәфләтән онун олдуғу јери кур ишыг нурландырды. Бир мәләк пејда олуб Петери тәләсик јухудан ојатды. Көрүнүр, кешикчиләр мәләји көрмүрдүләр.

---

9. Петерин һәмиманлыларындан дуа илә бағлы нә нүмунә көтүрә биләрик?

10, 11. Јеһованын мәләјинин Петери һәбсдән неҹә азад етдијини тәсвир ет.

I ҺИРОД АГРИППА

Јагубу едам етдирән вә Петери һәбсә салдыран I Һирод Агриппа Бөјүк Һиродун нәвәси иди. Һиродлар сүлаләси јәһудиләрин үзәриндә һөкмранлыг едирди. Онлар идумејалы, јәни едомлу идиләр. Тәхминән е. ә. 125-ҹи илдә мәҹбури сүннәт едилдикләри үчүн идумејалылар јәһуди һесаб олунурдулар.

Ерамыздан әввәл 10-ҹу илдә доғулан I Һирод Агриппа Ромада тәһсил алмышды. О, император аиләсинин мүхтәлиф үзвләри илә достлуг мүнасибәтләри гурмушду. Онун достларындан бири ерамызын 37-ҹи илиндә император тахтына чыхан вә даһа чох Калигула кими танынан Гај олмушдур. Император олдугдан аз сонра Гај Агриппаны Итурејა, Трахонит вә Абиленија үзәриндә падшаһ елан етди. Калигула сонралар Галилеја вә Перејаны да Агриппанын ихтијарына верди.

Ерамызын 41-ҹи илиндә Калигула суигәсд нәтиҹәсиндә өлдүрүләндә Агриппа Ромада иди. Дејиләнә көрә, Агриппа бундан сонра баш галдыран бөһранын арадан галдырылмасында мүһүм рол ојнамышды. О, дикәр нүфузлу досту Клавди илә Рома сенатынын арасында кедән кәркин данышыгларда иштирак етмишди. Бунун нәтиҹәсиндә Клавди император елан олунмуш вә вәтәндаш мүһарибәсинин гаршысы алынмышды. Васитәчилик етдијинә көрә Агриппаны мүкафатландырмаг үчүн Клавди ону ерамызын 6-ҹы илиндән етибарән Рома прокураторлары тәрәфиндән идарә олунан Јәһудеја вә Самарија үзәриндә дә падшаһ етмишди. Беләликлә, Һирод Агриппа бир вахтлар Бөјүк Һиродун һакимијјәти алтындакы торпагларын әразисинә бәрабәр олан әразидә һөкмранлыг етмәјә башламышды.

Агриппанын һөкмранлыг етдији әразинин пајтахты Јерусәлим иди. О, бурада јәһуди дин рәһбәрләринин рәғбәтини газанмышды. Дејиләнә көрә, Агриппа ҹидд-ҹәһдлә јәһуди ганунуна вә адәтләринә риајәт едирди, мәсәлән, мәбәддә һәр күн гурбан кәтирир, Гануну уҹадан охујур вә «јәһуди иманынын тәәссүбкеш мүдафиәчиси ролуну» ојнајырды. Лакин гладиатор дөјүшләри вә бүтпәрәстләрин тамашаларыны тәшкил етмәси онун Аллаһа јаландан ибадәт етдијини ифша едирди. Агриппа «хәјанәткар, јүнкүлхасијјәт, дәлисов вә исрафчы» адам кими тәсвир едилир.

Петерин әлиндәки чох мөһкәм көрүнән гандаллар асанлыгла ачылыб јерә дүшдү!

[11] Мәләк бир-биринин ардынча Петерә гыса көстәришләр верди: «Тез ол, дур!.. Гуршағыны бағла вә сәндәлләрини кеј... Әбаны кејин». Петер мәләјин сөзләрини дәрһал јеринә јетирди. Ахырда мәләк она деди: «Далымча кәл». Онлар зиндандан чыхыб бајырда дуран гаровулчуларын дүз јанындан кечдиләр вә сакитчә ири дәмир дарвазаја доғру ирәлиләдиләр. Бәс инди бу дарвазадан нечә чыхачаглар? Петерин бејниндә белә бир суал јарандыса да, јарандығы кими дә јох олду. Онлар дарвазаја јахынлашдыгда дарваза «өз-өзүнә ачылды». Петер көзләрини ачмаға мачал тапмамыш, онлар артыг күчәдә идиләр. Мәләк Петери орада гојуб јох олду. Бирдән Петер өзүнә кәлиб бүтүн бунларын һәгигәт олдуғуну анлады. Бу, көрүнтү дејилди. О, азад иди! (Һәв. иш. 12:7—11).

[12] Јеһованын өз хидмәтчиләрини хилас етмәк үчүн мисилсиз гүввәјә малик олдуғу үзәриндә дүшүнәндә тәсәлли тапмырсанмы? Петери дүнјанын ән күчлү сијаси гүввәсинә архаланан падшаһ һәбс етмишди. Бунунла белә, Петер зиндандан чыхды. Дүздүр, Јеһова бүтүн хидмәтчиләри үчүн белә мөчүзә етмир. О, Јагуб үчүн буну етмәмишди. Сонралар Исанын Петерлә бағлы дедији пејғәмбәрлик јеринә јетәндә Петер үчүн дә буну етмәди. Бу күн мәсиһчиләр мөчүзәли шәкилдә хилас олачагларыны көзләмирләр. Лакин биз унутмамалыјыг ки, Јеһова һеч вахт дәјишмир (Мал. 3:6). О, тезликлә Оғлунун васитәсилә милјонларла инсаны ән сәрт һәбсханадан, өлүмүн буховларындан гуртарачаг (Јәһ. 5:28, 29). Сынагларла үзләшәркән бу чүр вәдләрин үзәриндә дүшүнмәк бизә чох бөјүк чәсарәт верә биләр.

«Петери көрүб тәәччүбләндиләр» (Һәвариләрин ишләри 12:12—17)

[13] Петер гаранлыг күчәдә дајаныб һара кедәчәјини көтүр-гој етмәјә башлады. Нәһајәт бир гәрара кәлди. Јахынлыгда Мәрјәм адлы мәсиһчи јашајырды. Көрүнүр, бир гәдәр имканлы олан бу дул бачынын еви јығынчағын орада кечирилмәси үчүн кифајәт гәдәр бөјүк иди. О, Марк ләгәбли Јәһјанын анасы иди. «Һәвариләрин ишләри» китабында Маркын ады илк дәфә бурада чәкилир вә о, ахырда Петерә оғлу кими әзиз олур (1 Пет. 5:13). Һәмин кечә јығынчағын үзвләриндән чоху, кеч олмасына бахмајараг, Мәрјәмин евиндә јығышыб дуа едирдиләр. Шүбһәсиз ки, онлар Петерин азадлығa бурахылмасы үчүн дуа едирдиләр. Амма Јеһованын белә тез чаваб верәчәјини көзләмирдиләр!

[14] Петер евин гаршысындакы һәјәтә ачылан дарвазаны дөјдү. Рода («гызылкүл» мәнасыны верән, кениш јајылмыш јунан ады) адлы гуллугчу гыз дарвазаја кәлди. Гыз гулагларына инанмады. Бу, Петерин сәси

12. Нә үчүн Јеһованын Петери хилас етмәси үзәриндә дүшүнмәк бизә тәсәлли верә биләр?

13—15. а) Мәрјәмин евиндә јығышан јығынчаг үзвләри Петери нечә гаршыладылар? б) «Һәвариләрин ишләри» китабынын 13-чү фәслиндән башлајараг диггәт нәјә јөнәлдилир вә Петерлә бағлы нәјә әмин ола биләрик?

иди. Һәјәчандан өзүнү итирән гыз гапыны ачмаг әвәзинә, Петери күчәдә гојуб евә гачды вә евдәкиләри Петерин кәлдијинә инандырмаға чалышды. Онлар Роданын сөзләринә инанмајыб, дедиләр ки, онун башына һава кәлиб. Амма гыз дедијини дејирди. Онда бәзиләри фикирләшдиләр ки, ола билсин о, Петери тәмсил едән мәләјин сәсини ешидиб (Һәв. иш. 12:12—15). Бүтүн бу вахт әрзиндә Петер гапыны дөјүрдү. Нәһајәт ки, кәлиб гапыны ачдылар.

15 Бачы-гардашлар дарвазанын ағзында дуран «Петери көрүб тәәччүбләндиләр»! (Һәв. иш. 12:16). Онлар о дәрәчәдә севинирдиләр ки, сәсләри аләми бүрүмүшдү. Петер онлары сакитләшдириб, башына кәләнләри данышды, сонра исә бүтүн бунлары Јагуба вә гардашлара данышмағы тапшырыб, Һиродун әскәрләри ону тапмамыш орадан узаглашды. Петер хидмәтини давам етдирмәк үчүн тәһлүкәсиз јерә кетди. «Һәвариләрин ишләри» китабынын 15-чи фәслиндә јазылан сүннәт мәсәләсинин һәлл едилмәсини чыхмаг шәртилә, бу китабда онун һаггында бир даһа данышылмыр. Бундан сонра әсас диггәт Павелин ишләринә вә сәјаһәтләринә чәмләнир. Лакин әмин ола биләрик ки, Петер һара кетмәсиндән асылы олмајараг, һәр јердә бачы-гардашларынын иманыны мөһкәмләндирирди. О, Мәрјәмин евини тәрк едәндә, сөзсүз ки, орада јығышанлар севинч ичиндә идиләр.

16 Бәзән Јеһова хидмәтчиләринин дуаларына көзләдикләриндән артыг чаваб верир вә онлар елә севинирләр ки, бунун һәгигәт олдуғуна инана билмирләр. Петер азад олунан кечә онун руһани бачы-гардашлары мәһз бу чүр һиссләри кечирмишдиләр. Ола билсин, биз дә Јеһовадан бол-бол хејир-дуалар аланда һәрдән ејни һиссләри кечиририк (Сүл. мәс. 10:22). Кәләчәкдә Јеһованын бүтүн вәдләри дүнја мигјасында һәјата кечәчәк. Керчәклик бу күн бизим тәсәввүр етдијимиздән гат-гат үстүн олачаг. Буна көрә дә нә гәдәр ки садигик, гаршыда бизи чохлу хошбәхт анларын көзләдијинә үмид едә биләрик.

«Јеһованын мәләји... Һироду вурду» (Һәвариләрин ишләри 12:18—25)

17 Петерин гачмасы Һироду да һејрәтләндирди, амма бу, хош тәәччүб дејилди. Һирод дәрһал ахтарыша башлады, сонра Петерин кешијини чәкән гаровулчулары сорғу-суала чәкди. Онлары, еһтимал ки, едам едәрәк «чәзаландырды» (Һәв. иш. 12:19). Һирод Агриппа мәрһәмәтли вә ја рәһмли адам дејилди. Бәс көрәсән бу гәддар адам нә вахтса чәзаландымы?

18 Јәгин Петери едам едә билмәмәси Һиродун шәнинә тохунмушду. Лакин тезликлә о, јараланмыш гүруру үчүн тәсәлли тапды. Дүшмәнләри онунла сүлһ јаратмаг фикринә дүшдүләр вә бу сәбәбдән тәнтәнәли мәрасим кечирмәк лазым кәлди. Сөзсүз ки, бөјүк бир аудиторија гаршысында чыхыш етмәк Һиродун үрәјиндән иди. Лука хәбәр верир ки, бу мүнасибәтлә Һирод ‘шаһлыг либасыны кејинмишди’. Јәһуди тарихчиси

---

16. Нәјә көрә әминик ки, кәләчәк бизә чохлу севинчли анлар бәхш едәчәк?

17, 18. Издиһам Һирода нә үчүн јалтагланды?

Иосифин сөзләринә көрә Һиродун либасы күмүшдән иди, буна көрә дә үстүнә ишыг дүшәндә падшаһ санки иззәтә гәрг олурду. Өзүнүн вурғуну олан падшаһ нитглә чыхыш етди. Ҹамаат јалтагланараг гышгырды: «Бу, инсан сәси дејил, бу, аллаһ сәсидир!» (Һәв. иш. 12:20—22).

19 Бу ҹүр иззәт Аллаһа мәхсус иди вә О, һәр шеји көрүрдү! Һиродун фәлакәтдән гачмасы мүмкүн иди. О, издиһамы мәзәммәт едә вә ја ән азындан онларла разылашмаја биләрди. О исә өз һәрәкәти илә нөвбәти мәсәлин һәгигәт олдуғуну парлаг шәкилдә нүмајиш етдирди: «Әҹәлдән әввәл тәкәббүр кәләр» (Сүл. мәс. 16:18). «Јеһованын мәләји һәмин андаҹа Һироду вурду» вә өзүндән разы олан бу гүрурлу инсан дәһшәтли өлүмлә ҹәзаланды. Һироду ‘гурдлар једи вә о өлдү’ (Һәв. иш. 12:23). Иосиф дә Агриппанын гәфләтән хәстәләндијини гејд едир вә әлавә едир ки, падшаһ издиһамын јалтагҹасына дедији сөзләри гәбул етдији үчүн өлдүјүнү фикирләширди. Иосифин сөзләринә көрә, Агриппа беш күн әзаб чәкдикдән сонра өлмүшдү*.

20 Бәзән бизә елә кәлә биләр ки, аллаһсыз инсанлар үрәкләри истәјәни едирләр, һеч ҹәзаланмырлар да. Бу, бизи тәәҹҹүбләндирмәмәлидир, чүнки «бүтүн дүнја Шәририн әлиндәдир» (1 Јәһ. 5:19). Бунунла белә, пис инсанларын санки ҹәзасыз галмасы һәрдән Аллаһын садиг хидмәтчиләрини нараһат едир. Бу ҹүр һадисәләрин тәсәлливериҹи олмасынын сәбәбләриндән бири дә будур. Белә ки онлардан Јеһованын һәрәкәтә кечдијини вә бунунла да хидмәтчиләринә әдаләти севдијини хатырлатдығыны көрүрүк (Мәз. 33:5). Кеч-тез Аллаһын әдаләти зәфәр чалаҹаг.

21 Бу әһвалатын сону әввәлиндән дә руһландырыҹыдыр. Орада дејилир: «Јеһованын сөзү исә вүсәт алыр вә аләмә јајылырды» (Һәв. иш. 12:24). Тәблиғ ишинин ирәлиләмәси һаггында олан бу хәбәр бизә Јеһованын мүасир дөврдә давам едән һәмин ишә нечә хејир-дуа вердијини хатырладыр. Беләликлә, «Һәвариләрин ишләри» китабынын 12-чи фәслиндәки әһвалат садәҹә бир һәваринин өлүмү, дикәринин исә хиласы һаггында дејил. Бу, Јеһова һаггында вә Онун Шејтанын мәсиһчи јығынҹағыны мәһв етмәк вә тәблиғ ишини дајандырмаг үчүн көстәрдији ҹәһдләри нечә боша чыхармасы барәдәдир. Шејтанын бүтүн ҹәһдләри һәмин һүҹумлар кими мүвәффәгијјәтсизлијә уғрајаҹаг (Јешаја 54:17). Јеһова илә Иса Мәсиһин тәрәфиндә оланлар исә һеч вахт мүвәффәгијјәтсизлијә уғрамајаҹаг бир ишдә иштирак едирләр. Елә бунун өзү руһландырыҹы фикир дејилми? Бу күн ‘Јеһованын сөзүнү’ јајмаг ишинә өз төһфәмизи вермәк нечә дә бөјүк шәрәфдир!

* Бир һәкимин вә јазычынын сөзләринә көрә, Иосифин вә Луканын тәсвир етдији симптомлара кирдә гурдларын јаратдығы өлүмҹүл бағырсаг кечмәмәзлији сәбәб ола биләрди. Бәзән хәстә бу гурдлары гусуб гајтарыр, јахуд онлар хәстә өлән заман бәдәндән чыхырлар. Бир китабда јазылыр: «Луканын бир һәким кими дәгиглији [Һиродун] өлүмүнүн нә гәдәр дәһшәтли олдуғуну ачыг-ајдын көстәрир».

19, 20. а) Јеһова нә үчүн Һироду ҹәзаландырды? б) Һирод Агриппанын гәфил өлүмү илә бағлы мәлумат бизә һансы тәсәллини верир?

21. «Һәвариләрин ишләри» китабынын 12-чи фәслиндәки әһвалатын әсас мәғзи нәдән ибарәтдир вә нә үчүн бу, бизә тәсәлли кәтирә биләр?

«Онлар... шәһәрә ачылан дәмир дарвазанын габағына ҝәлдиләр. Дарваза өз-өзүнә ачылды»
(Һәвариләрин ишләри 12:10)

IV БӨЛМӘ • ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 13:1—14:28

‘МҮГӘДДӘС РУҺ ТӘРӘФИНДӘН ҜӨНДӘРИЛДИЛӘР’

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 13:4

Бу бөлмәдә һәвари Павели биринҹи миссионер сәјаһәти боjунҹа мүшаjиәт едәҹәjик. Һәвари кетдиjи бүтүн шәһәрләрдә тәгибләрлә үзләшир. Бунунла белә, мүгәддәс руһун рәһбәрлиjи алтында шәһадәт верир вә jени-jени jығынҹаглар тәсис едир. Әминик ки, бу мараглы мәлумат сизи даһа да һәвәслә хидмәт етмәjә тәшвиг едәҹәк.

«Шакирдләрин севинҹи ашыб-дашыр, онлар мүгәддәс руһла долурдулар»

Павел әдавәтли мүнасибәт көстәрән вә хош хәбәрә һај вермәјән инсанларла нечә рәфтар етмәјә даир нүмунә гојур

Һәвариләрин ишләри 13:1—52

БУ КҮН Антакијадакы јығынчаг һәјәчан долу анлар јашајыр. Хош хәбәрин учгар әразиләрә чатдырылмасы үчүн мүгәддәс руһ бурадакы бүтүн пејғәмбәрләрин вә мүәллимләрин арасындан Барнаба вә Шаулу сечиб* (Һәв. иш. 13:1, 2). Дүздүр, бундан әввәл дә тәҹрүбәли кишиләри тәблиғ етмәк үчүн башга јерләрә көндәрмишдиләр. Амма һәмин вахт миссионерләр мәсиһчилијин артыг көк салдығы әразиләрә кетмишдиләр (Һәв. иш. 8:14; 11:22). Бу дәфә исә Барнаба вә Шаул, еләҹә дә онлара хидмәт едәҹәк Марк ләгәбли Јәһја әһалисинин әксәријјәтинин хош хәбәрлә таныш олмадығы әразиләрә јолланаҹаглар.

2 Тәхминән 14 ил бундан әввәл Иса давамчыларына демишди: «Сиз... Јерусәлимдә, бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олаҹагсыныз» (Һәв. иш. 1:8). Барнаба вә Шаулун миссионер тәјин олунмасы Исанын сөјләдији пејғәмбәрлијин јеринә јетмәсиндә ирәлијә доғру бир аддым олаҹаг!#

«Иш» үчүн ајрыланлар (Һәвариләрин ишләри 13:1—12)

3 Бу күн автомобил вә тәјјарә кими ихтираларын сајәсиндә инсанлар кифајәт гәдәр бөјүк мәсафәләри ҹәми бир вә ја ики саата гәт едә билирләр. Лакин ерамызын биринчи әсриндә вәзијјәт тамам башга ҹүр иди. О дөврдә гуру јолла, әсас етибарилә пијада, үстәлик, чох вахт кәлә-көтүр јолларла сәјаһәт едирдиләр. Бир күнә олса-олса 30 километр јол кетмәк олурду, бу исә адамы тамамилә әлдән салырды△. Беләликлә, Барнаба вә Шаул

* 86-чы сәһифәдәки «“Тәсәлли оғлу” Барнаба» адлы чәрчивәјә бах.

\# Һәмин вахт Јерусәлимдән тәхминән 550 километр шималда јерләшән Сурија Антакијасына гәдәр узанан әразиләрдә артыг јығынчаглар вар иди.

△ 87-чи сәһифәдәки «Јолда» адлы чәрчивәјә бах.

1, 2. Барнаба вә Шаулу гаршыда көзләјән сәјаһәт башгаларындан нә илә фәргләнир вә онларын иши Һәвариләрин ишләри 1:8 ајәсинин јеринә јетмәсиндә һансы ролу ојнајаҹаг?

3. Нә үчүн биринчи әсрдә сәјаһәт етмәк чәтин иш иди?

алдыглары тапшырығы ичра етмәји сәбирсизликлә көзләсәләр дә, баша дүшүрдүләр ки, бу сәјаһәт онлардан чохлу күч вә фәдакарлыг тәләб едәҹәк (Мат. 16:24).

4 Бәс нәјә көрә мүгәддәс руһ «иш» үчүн мәһз Барнаба вә Шаулу ајырмағы бујурду? (Һәв. иш. 13:2). Мүгәддәс Китабда бунунла бағлы һеч нә дејилмир. Тәкҹә ону билирик ки, бу кишиләр мүгәддәс руһун рәһбәрлији алтында сечилдиләр. Мүгәддәс Јазыларын һеч бир јериндә дејилмир ки, Антакијадакы пејғәмбәрләр вә мүәллимләр бу гәрарла разылашмадылар. Әксинә, онлар бу тәјинаты үрәкдән дәстәкләдиләр. Руһани гардашлары пахыллыг етмәдән ‘оруҹ тутуб дуа едәндә вә сонра әлләрини онларын үзәринә гојуб јола саланда’ Барнаба вә Шаулун һансы һиссләри кечирдијини бир тәсәввүр ет (Һәв. иш. 13:3). Биз дә јығынҹагда тәјинат алан һәмиманлыларымызы, еләҹә дә, ағсаггал тәјин олунмуш гардашлары дәстәкләмәлијик. Бу ҹүр мәсулијјәтләри аланларын пахыллығыны чәкмәмәлијик, әксинә, ‘чәкдикләри зәһмәтә көрә онлара бөјүк еһтирам вә мәһәббәт бәсләмәлијик’ (1 Салон. 5:13).

5 Антакија јахынлығында јерләшән лиман шәһәри Селевкијә чатандан сонра Барнаба вә Шаул орадан тәхминән 200 километр аралыда јерләшән

---

4. а) Барнаба вә Шаул нечә сечилдиләр вә һәмиманлылары онларын бу тәјинатына нечә јанашдылар? б) Јығынҹагда тәјинат алан һәмиманлыларымызы нечә дәстәкләјә биләрик?

5. Кипр адасында шаһидлик етмәк үчүн Барнаба вә Шаула нә етмәк лазым кәлди?

«ТӘСӘЛЛИ ОҒЛУ» БАРНАБА

Јерусәлимдәки еркән мәсиһчи јығынҹағынын нүфузлу үзвләриндән бири дә әслән кипрли вә Леви нәслиндән олан Јусиф иди. Һәвариләр хасијјәтинә көрә она «тәсәлли оғлу» мәнасыны дашыјан Барнаба адыны да вермишдиләр (Һәв. иш. 4:36). Барнаба һәмиманлыларындан киминсә еһтијаҹ ичиндә олдуғуну көрәндә дәрһал јардым әлини узадырды.

Ерамызын 33-ҹү илинин Әллинҹи күн бајрамында 3 000 нәфәр вәфтиз олунуб шакирдләрин сырасына гошулду. Еһтимал ки, онларын чоху Јерусәлимә бајрамы гејд етмәјә кәлмишди вә орада узун мүддәт галмағы планлашдырмамышды. Бу гәдәр адамын тәләбатыны өдәмәк үчүн јығынҹағын мадди јардыма еһтијаҹы вар иди. Буна көрә дә Барнаба өз торпаг саһәсини сатыб пулуну ианә олараг һәвариләрә верди (Һәв. иш. 4:32—37).

Јеткин мәсиһчи ағсаггал кими Барнаба ҹан-дилдән башгаларына әл тутурду. Әввәлләр мәсиһчиләри тәгиб етдији үчүн бүтүн башга шакирдләр тарслы Шаулдан горханда онун көмәјинә чатан мәһз Барнаба олмушду (Һәв. иш. 9:26, 27). Павел она вә Петерә гејри-јәһуди мәсиһчиләрә нечә мүнасибәт көстәрмәклә бағлы ҹидди мәсләһәт верәндә Барнаба тәвазөкарлыгла һәмин мәсләһәти гәбул етмишди (Галат. 2:9, 11—14). Бу бир нечә нүмунә көстәрир ки, Барнаба һәгигәтән дә өзүнүн «тәсәлли оғлу» адыны доғрулдурду.

Кипрә үздүләр*. Өзү кипрли олан Барнаба, јәгин ки, хош хәбәри һәмвәтәнләринә чатдырмағы чох арзулајырды. Аданын шәрг саһилиндә јерләшән Саламис шәһәринә чатанда бу кишиләр бош јерә вахт итирмәдиләр. Онлар дәрһал «јәһуди синагогларында Аллаһын сөзүнү тәблиғ етмәјә башладылар»# (Һәв. иш. 13:5). Барнаба вә Шаул, еһтимал ки, јолүстү әсас шәһәрләрдә тәблиғ едәрәк Киприн бир учундан о бири учуна сәјаһәт етдиләр. Тутдуглары истигамәтдән асылы олараг, миссионерләр, еһтимал ки, тәхминән 220 километр јол кетмишдиләр.

6 Биринчи әсрдә Кипрдә бүтпәрәстлик баш алыб кедирди. Барнаба вә Шаул аданын гәрб саһилинә, Пафоса чатанда бу, өзүнү даһа габарыг шәкилдә бүрузә верди. Орада, миссионерләр бир нәфәрлә растлашдылар. Барјешу адлы бу јәһуди «сахта пејғәмбәр иди вә чадукәрлик едирди. О, вали Серки Павелин гуллуғунда иди. Серки Павел чох ағыллы адам иди»△. Биринчи әсрдә бир чох зијалы ромалылар, һәтта Серки Павел кими ‘ағыллы адамлар’ белә, вачиб гәрарлар гәбул едәркән чадукәрләрә, јахуд мүнәччимләрә мүрачиәт едирдиләр. Буна бахмајараг, Серки Павел Падшаһлыг хәбәринә мараг көстәрди вә ‘Аллаһын сөзүнү динләмәји үрәкдән арзулады’. Бу, пешәсинә ујғун олараг Елима (мәнасы «чадукәр») адланан Барјешуја әл вермирди (Һәв. иш. 13:6—8).

ЈОЛДА

Гәдимдә гуру јолла сәјаһәт су јолуна нисбәтән даһа узун сүрүр, јоручу олур вә еһтимал ки, баһа баша кәлирди. Лакин бир чох јерләрә јалныз пијада кетмәк олурду.

Јолчу күн әрзиндә 30 километрә кими мәсафәни гәт едирди. Күнүн истиси, јағышлы вә сојуг һава јолу даһа да чәтинләшдирирди. Бир тәрәфдән дә о, јолда оғрулар тәрәфиндән гарәт олунмаг тәһлүкәси илә үзүзә олурду. Һәвари Павел ‘тез-тез сәфәрә чыхдығыны, чајларда вә гулдурларын әлиндән тәһлүкә’ илә үзләшдијини јазырды (2 Кор. 11:26).

Рома империјасынын һәр јериндә даш дөшәнмиш чохлу јоллар салынмышды. Әсас јолларда бир-бириндән бир күнлүк мәсафәдә јерләшән меһманханалар олурду. Бу меһманханаларын арасында јемәкханалар јерләширди ки, јолчулар да орада әсас еһтијачларыны өдәјә билирдиләр. Һәмин дөврдә јашајан јазычылар меһманханалары вә јемәкханалары чиркли, рүтубәтли, бит-бирә басмыш вә адамларла долу олан јер кими тәсвир едирдиләр. Бу јерләрин ады писә чыхмышды, белә ки, ән чиркин ишләрлә мәшғул олан адамлар оранын даими сакинләри идиләр. Меһманхана саһибләри чох вахт мүштәриләри сојур вә башга хидмәтләрлә јанашы онлара фаһишә дә тәклиф едирди.

Мәсиһчиләр белә јерләрдән мүмкүн гәдәр узаг гачырдылар. Лакин аилә үзвләринин вә достларынын олмадығы јерләрә сәјаһәт етдикдә онларын бу кими јерләрдә галмагдан башга әлачы олмурду.

7 Барјешу Падшаһлыг хәбәринә гаршы чыхмаға башлады. Онун үчүн Серки Павелин мәсләһәтчиси кими нүфузлу мөвгејини сахламағын јеканә јолу валини «имандан дөндәрмәк» иди (Һәв. иш. 13:8). Лакин Шаул сарај чадукәринин Серки Павелин марағыны һәгигәтдән јајындырмасына сакит бахмаг фикриндә дејилди. Бәс о нә етди? Мүгәддәс Китабда дејилир: «Онда һәмчинин Павел адланан Шаул мүгәддәс

* Биринчи әсрдә, күләк әлверишли истигамәтдә әсәрдисә, кәми бир күнә 150 километр јол кедә биләрди. Сәрт һава шәраитиндә белә сәјаһәтләр чох узун сүрәрди.

89-чу сәһифәдәки «Јәһуди синагоглары» адлы чәрчивәјә бах.

△ Кипр Рома сенатынын идарәчилији алтында иди. Аданы проконсул рүтбәли әјаләт валиси идарә едирди.

6, 7. а) Серки Павел ким иди вә нә үчүн Барјешу онун хош хәбәрә гулаг асмасына мане олмаға чалышды? б) Шаул Барјешунун мүгавимәтләринә нечә чаваб верди?

Мүгавимәтлә гаршылашанда биз дә Павел кими һәгигәти чәсарәтлә мүдафиә едирик

руһла долду вә көзләрини она [Барјешуја] зилләјиб деди: "Еј Иблисин баласы, салеһлијин дүшмәни! Сәнин ичин һәр чүр јалан вә писликлә долудур! Нә вахта гәдәр Јеһованын дүз јолларыны әјәчәксән? Бах, Јеһованын әли сәнә гаршы галхыб. Сән кор олачагсан, бир мүддәт күнәш ишығына һәсрәт галачагсан". О андача Елиманын көзүнә гаты думан вә гаранлыг чөкдү. О, ора-бура вурнухараг өзүнә бәләдчи ахтармаға башлады»*. Бу мөчүзәнин сајәсиндә нә баш верди? «Вали буну көрәндә иман кәтирди, чүнки Јеһова һаггында өјрәндикләри ону валеһ етмишди» (Һәв. иш. 13:9—12).

[8] Павел Барјешудан горхмады. Падшаһлыг хәбәринә гаршы дуран инсанлар она мараг көстәрәнләрин иманыны мәһв етмәјә чалышанда биз дә горхмамалыјыг. Әлбәттә, бизим сөзләримиз «һәмишә дузлу, үрәкачан» олмалыдыр (Колос. 4:6). Бунунла белә, садәчә мүнагишәләрдән гачмаг хатиринә марагланан инсанын руһани рифаһыны тәһлүкәјә атмаг истәмәздик. Үстәлик, бу күн јалан тәлимләр Барјешу кими 'Јеһованын дүз јолларыны әјмәјә' давам едир. Биз онлары ифша етмәкдән горхуб чәкинмәмәлијик (Һәв. иш. 13:10). Кәл Павел кими, биз дә һәгигәти чәсарәтлә бәјан едәк вә сәмими инсанларын үрәјинә јол тапаг. Һәтта Аллаһын бизи дәстәкләмәси Павелин вәзијјәтиндә олдуғу кими ајдын көрүнмәсә дә, әмин ола биләрик ки, Јеһова мүгәддәс руһундан истифадә едәрәк лајигли инсанлары һәгигәтә чәлб едәчәк (Јәһ. 6:44).

'Руһландырычы сөз' (Һәвариләрин Ишләри 13:13—43)

[9] Көрүнүр, миссионерләр Пафосдан чыхыб Кичик Асијанын саһилиндә јерләшән вә дәниз јолу илә тәхминән 250 километр аралыда олан Перкијаја кедәндә мүәјјән дәјишикликләр баш верди. Һәвариләрин ишләри 13:13 ајәсиндә бу груп һаггында «Павел вә онунла оланлар» («Инчил», 1996) кими данышылыр. Бу ифадәдән белә гәнаәтә кәлмәк олар ки, инди гру-

* Бу вахтдан етибарән Шаула Павел кими мүрачиәт олунур. Бәзиләринин фикринчә, бу Рома адыны о, Серки Павелин шәрәфинә көтүрмүшдү. Лакин Кипрдән кетдикдән сонра да онун Павел ады илә чағырылмасы бунун башга сәбәбини үзә чыхарыр — 'дикәр халглара көндәрилмиш һәвари' олан Павел о андан етибарән јалныз өзүнүн Рома ады илә чағырылмасыны гәрара алды. Еһтимал ки, һәмчинин онун ибрани адынын, јәни Шаулун јунан дилиндә тәләффүзү о дилдә пис мәна дашыјан сөзлә чох охшар олдуғундан о, Павел адындан истифадә етмәк гәрарына кәлди (Ром. 11:13).

8. Биз Павел кими нечә чәсарәт көстәрә биләрик?

9. Павеллә Барнаба бу күн јығынчагда мәсулијјәт дашыјан гардашлар үчүн һансы саһәдә көзәл нүмунә гојмушдур?

пун фәалиjjәтинә Павел рәһбәрлик едирди. Буна бахмаjараг, Мүгәддәс Китабын һеч бир jериндә Барнабанын Павелә һәсәд апардығыны ҝөстәрән еjһам белә jохдур. Әксинә, бу ики киши Аллаһын ирадәсини jеринә jетирмәк үчүн чијин-чијинә чалышмаға давам едирди. Павеллә Барнаба бу ҝүн jығынҹагда мәсулиjjәт дашыjан гардашлар үчүн ҝөзәл нүмунә гојмушдур. Мәсиһчиләр нүфуз үстүндә рәгабәт апармамалы, әксинә, Исанын «сиз исә бир-биринизә гардашсыныз» сөзләрини jадда сахламалыдырлар. Иса һәмчинин демишди: «Өзүнү jүксәлдән алчалдылачаг, өзүнү алчалдан исә jүксәлдиләҹәк» (Мат. 23:8, 12).

[10] Пергиjаjа чатанда Марк ләгәбли Јәһjа Павеллә Барнабаны гојуб Јерусәлимә гајытды. Мүгәддәс Китабда онун гәфилдән чыхыб ҝетмәсинин сәбәби изаһ едилмир. Павеллә Барнаба јолларына давам едәрәк Пергиjадан Писидиjадакы Антакиjаjа, Галатиjа вилаjәтиндә jерләшән шәһәрә ҝәлдиләр. Бу јолу ашмаг асан иш деjилди, чүнки Писидиjа Антакиjасы дәниз сәвиjjәсиндән 1 100 метр һүндүрлүкдә jерләширди. Һәмчинин тәһлүкәли дағ јоллары адәтән гулдурларла долу олурду. Бу азмыш кими, еһтимал ки, һәмин вахт Павелин сәһһәти дә jахшы деjилди*.

[11] Писидиjа Антакиjасында Павеллә Барнаба Шәнбә ҝүнү синагога ҝетдиләр. Мүгәддәс Китабда деjилир: «Ганун вә Пеjғәмбәрләрин китаблары охундугдан сонра синагогун рәисләри онларын jанына адам ҝөндәриб сорушдулар: "Гардашлар, халгы руһландырмаға сөзүнүз варса, бујурун, сөјләјин"» (Һәв. иш. 13:15). Павел данышмаг үчүн аjаға галхды.

[12] Павел нитгинин әввәлиндә: «Еj исраиллиләр вә үрәjиндә Аллаһ горхусу

* Павел галатиjалылара мәктубу бу һадисәдән бир нечә ил сонра гәләмә алмышды. Һәмин мәктубда о jазмышды: «Мән илк дәфә хош хәбәри сизә хәстәлиjим саjәсиндә чатдырмышам» (Галат. 4:13).

10. Пергиjадан Писидиjа Антакиjасына ҝедән јолу тәсвир ет.

11, 12. Писидиjа Антакиjасындакы синагогда данышаркән Павел динләjичиләриндә нечә мараг оjатды?

ЈӘҺУДИ СИНАГОГЛАРЫ

«Синагог» сөзү һәрфи тәрҹүмәдә «топланты» мәнасыны верир. Бу сөз илк вахтлар jәһудиләрин jығынҹағына аид едилирди, сонралар исә һәмин jығынҹағын кечирилдиjи jер вә jа бина белә адланмаға башлады.

Белә һесаб едилир ки, синагоглар jа jәһудиләрин Бабилдә 70 ил әсарәтдә олдуғу вахт, jа да әсирликдән чыхдыгдан дәрһал сонра тәсис олунмушдур. Синагогларда тәлим вә руһани нәсиһәт верилир, ибадәт олунур, Мүгәддәс Јазылар охунурду. Ерамызын биринҹи әсриндә Фәләстиндә һәр шәһәрин өзүнүн синагогу олурду. Бөjүк шәһәрләрдә бирдән артыг, Јерусәлимдә исә чохлу синагог вар иди.

Бабил әсирлиjиндән гуртулдугдан сонра jәһудиләрин һамысы Фәләстинә гајытмады. Чохлары ишләмәк үчүн башга өлкәләрә ҝетмишди. Артыг е. ә. V әсрдә Фарс империjасынын 127 вилаjәтинин һәр бириндә jәһуди иҹмалары мөвҹуд иди (Ест. 1:1; 3:8). Вахт кечдикҹә Арал дәнизинин әтрафында олан бүтүн шәһәрләрдә дә jәһуди иҹмалары меjдана ҝәлди. Бу jәһудиләр «Диаспор», jахуд «Сәпәләнмә» адланмаға башладылар. Онлар да өз нөвбәсиндә мәскунлашдыглары һәр jердә синагог тәсис едирдиләр.

Синагогларда һәр шәнбә Гануну охуjуб изаһ едирдиләр. Мүгәддәс Јазылары адәтән һүндүр ҝүрсүдән охуjурдулар, ҝүрсүнүн үч тәрәфиндә исә отураҹаглар гојулурду. Бурада һәр бир диндар jәһуди киши охуjа, тәблиғ едә вә нәсиһәт верә биләрди.

оланлар», — дејәрәк динләјичиләрә мүрачиәт етди (Һәв. иш. 13:16). Ону динләјәнләр јәһудиләрдән вә прозелитләрдән ибарәт иди. Павел Исанын Аллаһын нијјәтиндә ојнадығы ролу гәбул етмәјән динләјичиләриндә мараг ојатмаг үчүн нә етди? Биринчиси, о, гысача олараг јәһуди халгынын тарихиндән данышды. Јеһованын «Мисир торпағында гәриб кими јашајан бу халгы» нечә учалтдығыны вә көләликдән азад олдугдан сонра Аллаһын «гырх ил әрзиндә сәһрада онларын һәр бир һәрәкәтинә» нечә дөздүјүнү тәсвир етди. Павел һәмчинин исраиллиләрин Вәд едилмиш дијара нечә саһиб олдуглары, еләчә дә Јеһованын «торпағы пүшклә араларында» нечә бөлүшдүрдүјү һагда данышды (Һәв. иш. 13:17—19). Бәзиләринин фикринчә, еһтимал ки, Павел бир нечә дәгигә әввәл шәнбә ајининин бир һиссәси кими, учадан охунан Мүгәддәс Китаб парчасына истинад етмишди. Әкәр белә идисә, онда бу, Павелин ‘һәр чүр адам үчүн һәр шеј олмағы’ бачардығына даһа бир нүмунәдир (1 Кор. 9:22).

13 Биз дә тәблиғ етдијимиз инсанларда мараг ојатмаға чалышмалыјыг. Мәсәлән, инсанын һансы динә мәнсуб олдуғуну билсәк, онун үчүн хүсусилә мараглы олачаг мөвзулары сечмәк бизә асан олачаг. Һәмчинин биз Мүгәддәс Китабдан һәмсөһбәтимизә таныш олан һиссәләри ситат кәтирә биләрик. Инсанын ајәләри өз Мүгәддәс Китабындан охумасы даһа еффектив ола биләр. Шаһидлик етдијин инсанларын үрәјинә јол тапмаг үчүн үсуллар ахтар.

14 Сонра Павел Исраил падшаһларынын нәслиндән ‘хиласкар Исанын’ кәлдији вә Вәфтизчи Јәһјанын онун кәлишинә јол һазырладығы һаггында данышды. Бундан сонра Павел Исанын нечә өлдүрүлдүјүнү вә дирилдијини тәсвир етди (Һәв. иш. 13:20—37). О деди: «Буну билин ки, биз сизә бу адам васитәсилә күнаһларын бағышландығыны билдиририк... Иман кәтирән һәр кәс онун васитәсилә бағышланыр». Сонра һәвари динләјичиләринә хәбәрдарлыг етди: «Өзүнүзү көзләјин ки, Пејғәмбәрләрин китабларында дејиләнләр сизин башыныза кәлмәсин: “Еј һәгарәтли адамлар, бахын вә мат галын, көзүмүн габағындан итилин, чүнки Мән сизин күнләрдә елә бир иш көрәчәјәм ки, онун һаггында сизә әтрафлы данышсалар да, әсла инанмајачагсыныз”». Павелин нитгинин динләјичиләрдә ојатдығы тәәссүрат диггәтәлајиг иди. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Чамаат јалвар-јахар едиб онлардан хаһиш етди ки, кәлән шәнбә дә бу һагда данышсынлар». Үстәлик, «синагогдакылар дағылышандан сонра јәһудиләрин вә прозелитләрин арасындан хејли диндар адам Павеллә Барнабанын далынча кетди» (Һәв. иш. 13:38—43).

«Биз дикәр милләтләрә мүрачиәт едирик» (Һәвариләрин ишләри 13:44—52)

15 Нөвбәти шәнбә, «демәк олар ки, бүтүн шәһәр» Павелә гулаг асмаға јығышды. Бу, бәзи јәһудиләрин хошуна кәлмәди вә онлар «күфр даныша-даныша Павелин дедикләринә гаршы чыхмаға башладылар». Белә олдугда,

---

13. Шаһидлик етдијимиз инсанларын үрәјинә нечә јол тапа биләрик?

14. а) Павел Иса һаггында хош хәбәри чатдыраркән сөзүнә нечә башлады вә о, динләјичиләринә һансы хәбәрдарлығы сөјләди? б) Чамаат Павелин нитгинә нечә һај верди?

15. Нөвбәти шәнбә күнү нә баш верди?

‘Јәһудиләр адамлары гызышдырыб Павел илә Барнабаја гаршы галдырдылар. Шакирдләрин севинҹи ашыб-дашыр, онлар мүгәддәс руһла долурдулар’ (Һәвариләрин ишләри 13:50—52)

Павеллә Барнаба чәсарәтлә онлара деди: «Аллаһын сөзү илк нөвбәдә сизә чатдырылмалы иди. Мадам ки, сиз бу сөзү рәдд етдиниз вә өзүнүзү әбәди һәјата лајиг һесаб етмирсиниз, биз дикәр миллләтләрә мүрачиәт едирик. Јеһова бизә беләэмр едиб: “Мән сәни милләтләр үчүн нур тәјин етдим ки, јерин учгарларына гәдәр хилас кәтирәсән”» (Һәв. иш. 13:44—47; Јешаја 49:6).

[16] Башга милләтләрдән оланлар севиндиләр вә «үрәјиндә әбәди һәјата дүзкүн мејли оланларын һамысы иман кәтирди» (Һәв. иш. 13:48). Јеһованын сөзү тезликлә бүтүн о әразијә јајылды. Јәһудиләрин исә хош хәбәрә мүнасибәти тамамилә башга чүр олду. Миссионерләр маһијјәт етибарилә јәһудиләрә дедиләр ки, Аллаһын кәламы биринчи онлара чатдырылса да, онлар Мәсиһи рәдд етдиләр, буна көрә дә Аллаһын һөкмүнә уғрајачаглар. Јәһудиләр шәһәрин һөрмәтли гадынларыны вә нүфузлу кишиләрини «гызышдырыб Павел илә Барнабаја гаршы галдырдылар вә онлар һәвариләри өз торпагларындан говдулар». Бәс Павел вә Барнаба нә етди? «Онларын гаршысында ајагларынын тозуну чырпыб Конјаја кетдиләр». Бунунла Писидија Антакијасында мәсиһчилијә сон гојулдуму? Гәтијјән! Орада галан шакирдләрин «севинчи ашыб-дашыр, онлар мүгәддәс руһла долурдулар» (Һәв. иш. 13:50—52).

[17] Бу садиг инсанларын мүгавимәтләр гаршысында өзләрини нечә апармасындан өзүмүзә вачиб дәрс көтүрә биләрик. Һәтта дүнјанын нүфузлу инсанлары бизә мане олмаға чалышанда белә биз тәблиғи дајандырмырыг. Әкәр фикир вердинсә, Антакијадакы чамаат хош хәбәри рәдд едәндә Павеллә Барнаба ајагларынын тозуну чырпды. Онлар буну гәзәбләндикләри үчүн јох, һәмин инсанларын кәләчәк талејинә көрә мәсулијјәт дашымадыгларыны көстәрмәк үчүн етдиләр. Бу миссионерләр баша дүшүрдүләр ки, инсанларын хош хәбәрә нечә мүнасибәт көстәрәчәји онлардан асылы дејил. Онлардан *асылы* олан шеј тәблиғә давам едиб-етмәјәчәкләри иди. Буна көрә дә Конјаја чатана кими онлар јолбоју тәблиғ етдиләр!

[18] Бәс Антакијада галан шакирдләр һагда нә демәк олар? Дүздүр, онлары әһатә едән инсанлар хош хәбәрә дүшмән кәсилмишди. Лакин онларын севинчи башгаларынын хәбәрә јахшы һај вермәсиндән асылы дејилди. Иса демишди: «Аллаһын сөзүнү ешидиб она әмәл едәнләр хошбәхтдирләр!» (Лука 11:28). Писидија Антакијасындакы шакирдләр мәһз бу чүр давранмаг әзминдә идиләр.

[19] Кәл Павеллә Барнаба кими һеч вахт унутмајаг ки, биз хош хәбәри тәблиғ етмәк мәсулијјәтини дашыјырыг. Хәбәри гәбул едиб-етмәмәк јалныз вә јалныз тәблиғ етдијимиз адамын ишидир. Инсанлар мүждәјә һај вермәјәндә биз биринчи әсрдәки шакирдләрин нүмунәсини изләјә биләрик. Һәгигәти гијмәтләндирсәк вә мүгәддәс руһун бизә рәһбәрлик етмәсинә јол версәк, һәтта тәгибләр гаршысында белә севинчимизи горуја биләрик (Галат. 5:18, 22).

---

16. Јәһудиләр миссионерләрин кәскин сөзләринә нечә мүнасибәт көстәрдиләр вә Павеллә Барнаба онларын мүгавимәтләринин гаршысында нә етди?

17—19. Павеллә Барнабанын гојдуғу көзәл нүмунәни нечә тәглид едә биләрик вә бу, бизә севинчимизи горумаға нечә көмәк едәчәк?

«Јеһовадан сәлаһијјәт алараг ҹәсарәтлә данышырдылар»

Павел вә Барнаба тәвазөкарлыг, мәтанәт вә ҹәсарәт нүмајиш етдирирләр

Һәвариләрин ишләри 14:1—28

ЛИСТРАДА ҹамаат бир-биринә гарышыб. Һеч кимин танымадығы ики нәфәр анаданкәлмә чолаг олан бир кишини сағалдыб. Киши севиндијиндән атылыб дүшүр. Һамы һејрәт ичиндәдир, ҹамаат онлары аллаһ саныр. Зевсин мәбәдиндә хидмәт едән каһин онлар үчүн чәләнк кәтирир. Каһинин кәсмәјә һазырлашдығы өкүзләрин фынхыртысы, бөјүртүсү аләми бүрүјүб. Һәмин ики киши, Павеллә Барнаба онлара мане олмаг үчүн палтарларыны ҹыраг издиһамын ичинә атылыр вә күч-бәла илә ҹамааты өзләринин аллаһ олмадығына инандырыр.

² Сонра Писидија Антакијасындан вә Конјадан јәһудиләр кәлиб чыхырлар. Павеллә Барнабаја дүшмән кәсилмиш бу адамлар онлара гара јахараг, бөһтанлары илә листралыларын зеһнини зәһәрләјир. Бир аз бундан әввәл Павелә ситајиш етмәјә һазыр олан издиһам инди ону һушуну итирәнә кими дашлајыр. О ки вар дашлајандан сонра јаралы Павели өлмүш саныб сүрүјәрәк шәһәр дарвазаларындан кәнара чыхарырлар.

³ Бу драматик вәзијјәтин јаранмасына һансы һадисәләр кәтириб чыхарды? Мүасир тәблиғчиләр Барнаба, Павел вә Листранын һәрдәмхәјал сакинләри илә баш верән һадисәдән нә өјрәнә биләрләр? Бәс мәсиһчи ағсаггаллар хидмәтдә мәтанәт көстәрән вә ‘Јеһовадан сәлаһијјәт алараг ҹәсарәтлә данышан’ садиг Барнаба вә Павелин гојдуғу нүмунәни неҹә изләјә биләрләр? (Һәв. иш. 14:3).

«Хејли адам иман кәтирди» (Һәвариләрин ишләри 14:1—7)

⁴ Бу һадисәдән ҹәми бир нечә күн әввәл Павеллә Барнабаны Рома шәһәри олан Писидија Антакијасындан говмушдулар. Белә ки, бәзи јәһудиләр халгы онлара гаршы галдырмышды. Анҹаг онлар руһдан дүшмәмиш, әксинә, хош хәбәрә һај вермәјән шәһәр сакинләринин гаршысында ‘ајагларынын тозуну чырпмышдылыар’ (Һәв. иш. 13:50—52; Мат. 10:14). Павеллә Барнаба онлары Аллаһын ихтијарына вериб сакитҹә чыхыб кетмишдиләр (Һәв. иш. 18:5, 6; 20:26). Бүтүн баш верәнләр

1, 2. Павеллә Барнаба Листрада оланда нәләр баш верир?

3. Бу фәсилдә һансы суаллары арашдырачағыг?

4, 5. Нә үчүн Павеллә Барнаба Конјаја јолланды вә орада нә баш верди?

‘Бу бош шејләрдән әл чәкиб жөјү вә јери јарадан дири Аллаһа тәрәф дөнүн’

(Һәвариләрин ишләри 14:15)

бу ики миссионерин севинчини гәтијјән азалтмады, онлар өз сәјаһәтләринә давам етдиләр. Чәнуб-шәрг истигамәтиндә тәхминән 150 километр кетдикдән сонра Торос вә Султан дағ силсиләси арасында јерләшән, мүнбит торпағы олан јајлаја кәлиб чыхдылар.

5 Әввәлчә, Павеллә Барнаба Романын Галатија әјаләтинин әсас шәһәрләриндән бири олан Конјаја кәлдиләр. Конја һәмин әјаләтдә јунан мәдәнијјәтини горујуб сахлајан јеканә шәһәр иди*. Бу шәһәрдә нүфузлу јәһудиләр вә чохлу сајда гејри-јәһуди прозелитләр јашајырды. Павел илә Барнаба адәтләри үзрә синагога кирдиләр вә тәблиғ етмәјә башладылар (Һәв. иш. 13:5, 14). «Онлар елә данышдылар ки, һәм јәһудиләрин, һәм дә јунанларын ичиндән хејли адам иман кәтирди» (Һәв. иш. 14:1).

6 Нәјә көрә Павеллә Барнабанын сөзләри инсанларын үрәјинә белә тәсир едирди? Павел Мүгәддәс Јазылардакы мүдриклијә дәриндән јијәләнмишди. Исанын вәд олунмуш Мәсиһ олдуғуну сүбут етмәк үчүн о, тарихә, пејғәмбәрликләрә вә Мусанын Ганунуна мәһарәтлә истинад едирди (Һәв. иш. 13:15—31; 26:22, 23). Барнабанын данышығындан инсанларын гајғысына галдығы ачыг-ајдын һисс олунурду (Һәв. иш. 4:36, 37; 9:27; 11:23, 24). Һәвариләрин һеч бири өз дәрракәсинә күвәнмирди, әксинә, ‘Јеһовадан сәлаһијјәт алараг данышырды’. Тәблиғ ишиндә бу миссионерләри нечә тәглид етмәк олар? Нөвбәти аддымлары атмагла: Аллаһын Кәламыны дәриндән өјрән. Мүрачиәт етдијин инсанларын үрәјинә јол тапмаг үчүн Мүгәддәс Јазылардан онлара мараглы олан ајәләр сеч. Тәблиғ етдијин инсанлара әмәлдә көмәк етмәклә тәсәлли вер. Һәмчинин өз мүдриклијинә архаланма, Јеһованын Кәламы әсасында тәлим вер.

7 Лакин Конјада Павеллә Барнабанын сөзләри һәр кәсин үрәјинчә олмады. Лука сөзүнә белә давам едир: «Иман кәтирмәјән јәһудиләр дикәр милләтләрдән оланлары гызышдырыб гардашлара гаршы галдырдылар». Павеллә Барнаба баша дүшүрдү ки, хош хәбәри мүдафиә етмәк лазымдыр, буна көрә дә ‘хејли вахт орада галыб чәсарәтлә данышдылар’. Бу она кәтириб чыхарды ки, ‘шәһәр әһли ики јерә бөлүндү, бир тәрәф јәһудиләри, дикәр тәрәф исә һәвариләри дәстәкләјирди’ (Һәв. иш. 14:2—4). Бу күн дә хош хәбәр инсанларда ејни мүнасибәти доғурур: бәзи аиләләри бирләшдирир, дикәрләринин исә парчаланмасына сәбәб олур (Мат. 10:34—36). Бәлкә дә хош хәбәри гәбул етдијин үчүн сәнин дә аиләндә фикир ајрылығы јараныб. Әкәр беләдирсә, о заман унутма ки, әксәр һалларда аилә үзвләринин мүгавимәт көстәрмәсинә һеч бир әсасы олмајан деди-году вә ја ачыг-ашкар атылан бөһтанлар сәбәб олур. Сәнин нүмунәви давранышын бүтүн бунлара гаршы күчлү силаһ ола биләр вә әввәл-ахыр сәнә гаршы дуранларын үрәјини јумшалда биләр (1 Пет. 2:12; 3:1, 2).

* 96-чы сәһифәдәки «Конја — фрикијалыларын шәһәри» адлы чәрчивәјә бахын.

6. Нәјин сајәсиндә Павеллә Барнабанын сөзләри инсанларын үрәјинә тәсир едирди вә биз онлары нечә тәглид едә биләрик?

7. а) Хош хәбәр инсанларда һансы мүнасибәти доғурур? б) Әкәр хош хәбәри гәбул етдијин үчүн сәнин дә аиләндә фикир ајрылығы јараныбса, нәји јадда сахламалысан?

[8] Бир гәдәр вахт кечдикдән сонра Конјада хош хәбәрә пис јанашан адамлар Павеллә Барнабаны дашгалаг етмәк үчүн план гурдулар. Бундан хәбәр тутан ики миссионер шаһидлик етмәк үчүн башга јерә кетмәк гәрарына кәлди (Һәв. иш. 14:5—7). Бу күн дә Падшаһлығын тәблиғчиләри онлар кими еһтијатла давранырлар. Кимсә бизи сөз атәшинә тутанда биз чәсарәтлә данышырыг (Филип. 1:7; 1 Пет. 3:13—15). Лакин көрәндә ки, иш артыг зоракылыға кечир, лазымсыз јерә өзүмүзүн вә ја һәмиманлыларымызын һәјатыны тәһлүкәјә атачаг һеч бир шеј етмирик (Сүл. мәс. 22:3).

‘Дири Аллаһа тәрәф дөнүн’ (Һәвариләрин ишләри 14:8—19)

[9] Павеллә Барнаба Конјадан чәнуб-шәргә доғру 30 километр аралыда јерләшән Листраја кетдиләр. Рома колонијасы олан бу шәһәр Писидија Антакијасы илә сых мүнасибәтләри горујуб сахлајырды, лакин орадан фәргли олараг, бу шәһәрдә о гәдәр дә чох јәһуди јашамырды. Шәһәрин сакинләри еһтимал ки, јунан дилиндә данышырдылар, амма онларын доғма дили Ликаонија дили иди. Көрүнүр, бурада синагог олмадығындан Павел илә Барнаба адамларын чох олдуғу јерләрдә шаһидлик етмәјә башладылар. Јерусәлимдә оланда Петер анадан кәлмә чолаг адамы сағалтмышды. Листрада исә Павел доғуландан ајагларындан шикәст олан кишини ајаға галдырды (Һәв. иш. 14:8—10). Петерин көстәрдији мөчүзәнин сајәсиндә чохлу сајда адам хош хәбәрә иман кәтирмишди (Һәв. иш. 3:1—10). Павелин көстәрдији мөчүзә исә тамамилә экс нәтичәни верди.

[10] Фәслин әввәлиндә тәсвир олундуғу кими, чолаг атылыб-дүшмәјә башлајанда Листранын бүтпәрәст сакинләри јанлыш нәтичә чыхардылар. Онлар Барнабаны баш аллаһ олан Зевс, Павели исә Зевсин оғлу вә аллаһларын тәмсилчиси олан Һермес адландырдылар. (97-чи сәһифәдә-

КОНЈА — ФРИКИЈАЛЫЛАРЫН ШӘҺӘРИ

Конја шәһәри јүксәкликдә јерләшән, јахшы суварылан вә мәһсулдар торпағы олан јајлада салынмышды. Суријаны Рома, Јунаныстан вә Романын Асија әјаләти илә бирләшдирән мүһүм тичарәт јолу бу шәһәрдән кечирди.

Конјада фрикијалыларын мәһсулдарлыг илаһәси Кибелаја ситајиш едирдиләр. Еллинизм дөврүндә конјалыларын дининә јунан ибадәтиндән елементләр дә дахил олмушду. Шәһәр б. е. ә. 65-чи илдә Романын тәсири алтына дүшмүш, ерамызын биринчи әсриндә исә тичарәт вә әкинчилик мәркәзинә чеврилмишди. Конјада нүфузлу јәһудиләр јашаса да, көрүнүр, шәһәр јунан мәдәнијјәтини горујуб сахламышды. Әбәс јерә дејил ки, «Һәвариләрин ишләри» китабында да орада јашајан јәһуди вә ‘јунанлардан’ сөз ачылыр (Һәв. иш. 14:1).

Конја Галатијанын Ликаонија вә Фрикија бөлкәләринин сәрһәдиндә јерләширди. Гәдимдә јашајан бәзи јазычылар, еләчә дә Сисерон вә Страбон Конјаны Ликаонијанын шәһәри адландырмышлар. Доғрудан да, чоғрафи мөвгејинә көрә шәһәр һәмин әразијә аид иди. Лакин «Һәвариләрин ишләри» китабында Конја илә Ликаонија һаггында ајры-ајры әразиләр кими данышылыр вә орада чамаатын «Ликаонија дилиндә» данышдығы дејилир (Һәв. иш. 14:1—6, 11). Бу сәбәбдән, тәнгидчиләр «Һәвариләрин ишләри» китабынын дәгиглијини шүбһә алтына алырдылар. Анчаг 1910-чу илдә археологларын шәһәрдә тапдыглары јазылар тәсдиг етди ки, Павеллә Барнабанын Конјаја кәлишиндән сонра ики әср әрзиндә Конјада Фрикија дилиндә данышырдылар. Демәли, «Һәвариләрин ишләри» китабынын јазычысы Конјаны Ликаонија шәһәрләриндән ајырмагда јанылмамышды.

8. Нә үчүн Павеллә Барнаба Конјадан чыхыб кетдиләр вә биз онлардан нә өјрәнирик?

9, 10. Листра һарада јерләширди вә оранын сакинләри һаггында бизә нә мәлумдур?

ки «Листра шәһәри, Зевсә вә Һермесә ситајиш» адлы чәрчивәјә бах.) Лакин Барнаба илә Павел тәслим олмаг фикриндә дејилдиләр. Онлар гәти гәрарлы идиләр ки, чамаата данышдыглары вә етдикләри шејләр үчүн бүтләрдән дејил, јеканә һәгиги Аллаһ олан Јеһовадан сәлаһијјәт алдыгларыны баша салсынлар (Һәв. иш. 14:11—14).

11 Јаранан кәркин вәзијјәтә бахмајараг Павеллә Барнаба әлләриндән кәлдији гәдәр динләјичиләринин үрәјинә јол тапмаға чалышырды. Бу һадисәни арашдырмагла бүтпәрәстләрә хош хәбәри тәблиғ етмәјин көзәл үсулуну өјрәнә биләрик. Көр Павел илә Барнаба динләјичиләринә нечә мүрачиәт етмишди: «Гардашлар, сиз нә едирсиниз? Биз дә сизин кими ади инсаныг вә хош хәбәри сизә чатдырмагда мәгсәдимиз одур ки, бу бош шејләрдән әл чәкиб көјү, јери, дәнизи вә онларын ичиндәки һәр шеји јарадан дири Аллаһа тәрәф дөнәсиниз. О, кечмишдә һәр бир милләтә өз јолу илә кетмәјә изин вермишди. Һәрчәнд Өзү һаггында даима шәһадәт верирди: сизә јахшылыг едәрәк көјдән јағыш јағдырыр, бәрәкәтли мөвсүмләр вә бол-бол гида верир, үрәјинизи шадлыгла дојдурурду» (Һәв. иш. 14:15—17).

12 Бу дәрин мәналы сөзләрдән нә өјрәнә биләрик? Биринчиси, Павел вә Барнаба өзләрини тәблиғ етдикләри инсанлардан үстүн сајмырдылар. Онлар өзләрини башга чүр гәләмә вермәдиләр. Әксинә, онлары динләјән бүтпәрәстләр кими күнаһлы инсан олдугларыны тәвазөкарлыгла етираф етдиләр. Дүздүр, Павеллә Барнаба мүгәддәс руһ алмыш вә јалан тәлимләрдән азад олмушдулар. Һәмчинин онлар Мәсиһлә биркә рәһбәрлик етмәк үмидинә малик идиләр. Лакин миссионерләр баша дүшүрдүләр ки, Листра шәһәринин сакинләри дә Мәсиһә табе олсалар, ејни немәтләри ала биләр.

11—13. а) Павел вә Барнаба Листра сакинләринә нә дедиләр? б) Павеллә Барнабанын сөзләриндән нә өјрәнә биләрик?

ЛИСТРА ШӘҺӘРИ, ЗЕВСӘ ВӘ ҺЕРМЕСӘ СИТАЈИШ

Листра әсас јоллардан узагда јерләшән вадидә салынмышды. Сезар Август шәһәри Рома колонијасы етмиш вә Јулија Феликс Кемина Лустра адландырмышды. Орадакы гарнизон Галатија әјаләтини дағларда јашајан јерли тајфалардан горумалы иди. Беләликлә, шәһәр Романын шәһәр идарәетмә үсулуна мүвафиг олараг идарә олунур, мәмурлары да латын адлары дашыјырды. Бунунла белә, Листра өзүнүн сәчијјәви хүсусијјәтләрини горујуб сахламышды. Ора Рома шәһәриндән чох, Ликаонија шәһәри олараг галмышды. «Һәвариләрин ишләри» китабында да дејилир ки, Листранын нүфузлу шәхсләри Ликаонија дилиндә данышырдылар.

Гәдим Листра шәһәринин јерләшдији әразидә апарылан археоложи газынтылар заманы «Зевсин каһинләри» вә Һермесин һејкәли һаггында гејд олунан јазылар тапылмышдыр. Бундан башга орада Зевс вә Һермес үчүн дүзәлдилән гурбанкаһ да ашкар олунмушдур.

Рома шаири Овидинин (б. е. ә. 43 — б. е. 17) гәләмә алдығы әфсанә «Һәвариләрин ишләри» китабындакы әһвалаты баша дүшмәјә көмәк едир. Һәмин әфсанәдә дејилир ки, јунан аллаһлары Зевс вә Һермесә ујғун олан Рома аллаһлары Јупитер вә Меркури инсан чилдинә кирәрәк Фрикијаја кәлирләр. Онлар минләрлә евин гапысыны дөјүб орада гонаг олмаг истәјирләр. Амма һамы онлары гапыдан говур. Јалныз бир гоча әр-арвад, Филимон вә Босис онлары өз касыб дахмаларына дәвәт едир. Зевс вә Һермес һәмин еви мәрмәрдән вә гызылдан олан мәбәдә чевирир, онлары гәбул етмәјән адамларын евләрини исә дармадағын едир. «Павеллә Барнабанын чолаг кишини сағалтдығыны көрәндә, бәлкә дә, Листра сакинләринин јадына бу әфсанә дүшмүшдү. Әкәр беләдирсә, о заман онларын миссионерләр үчүн гурбан кәсмәк истәмәләри һеч дә тәәччүблү дејил», — дејә бир китабда гејд олунур («The Book of Acts in Its Graeco-Roman Setting»).

[13] Бәс биз тәблиғ етдијимиз инсанлара нечә јанашырыг? Онлары өзүмүзлә ејни сәвијјәдә тутуругму? Инсанлара Аллаһын Кәламындан һәгигәтләри өјрәдәркән Павеллә Барнаба кими, биз дә јол вермәмәлијик ки, бизи илаһиләшдирсинләр. XIX әсрин сонлары, XX әсрин әввәлләриндә тәблиғ ишинә рәһбәрлик едән көркәмли Мүгәддәс Китаб мүәллими Чарлз Тејз Рассел бу бахымдан көзәл нүмунә гојмушдур. О јазырды: «Биз өзүмүзә, јахуд јазыларымыза көрә инсанлардан еһтирам вә ја пәрәстиш көзләмирик. Үрәјимиздән мүгәддәс ата дејә мүрачиәт олунмаг арзусу кечмир». Рассел гардаш Павел вә Барнаба кими тәвазөкар иди. Бизим дә тәблиғ етмәкдә мәгсәдимиз өзүмүзә иззәт кәтирмәк јох, инсанлара «дири Аллаһа» тәрәф дөнмәјә көмәк етмәкдир.

[14] Бу сөзләрдә өјрәнә биләчәјимиз даһа бир шеј дә вар. Павеллә Барнаба шәраитә ујғунлашырды. Конјадакы јәһудиләрдән вә прозелитләрдән фәргли олараг, Листра сакинләри нә Мүгәддәс Јазылара, нә дә Аллаһын Исраил халгы илә рәфтарына даир, демәк олар ки, һеч нә билмирдиләр. Павеллә Барнабаја гулаг асан адамлар әкинчиликлә мәшғул олурдулар. Листранын мүлајим иглими, бәрәкәтли торпаглары вар иди. Бу адамлар Јараданын кејфијјәтләрини чох шејдән, мәсәлән, бәрәкәтли мөвсүмләрдән көрә биләрдиләр. Миссионерләр дә онлары дүшүндүрмәк үчүн үмуми мөвзу кими мәһз бундан истифадә етдиләр (Ром. 1:19, 20).

[15] Биз дә онлар кими вәзијјәтә ујғунлаша биләрикми? Әкинчи мүхтәлиф саһәләрдә ејни тохумдан әксә дә, торпағы әкинә јарарлы һала кәтирмәк үчүн мүхтәлиф үсуллардан истифадә едир. Бәзи јерләрдә торпаг јумшаг вә әкинә һазыр олур. Дикәр јерләрдә исә тохуму әкмәздән әввәл даһа чох иш көрмәк лазым кәлә биләр. Бу күн биз дә инсанларын үрәјинә мүхтәлиф дејил, ејни нөв тохум сәпирик — Аллаһын Кәламындакы Падшаһлыг хәбәрини. Лакин Павел вә Барнаба кими, биз дә тәблиғ етдијимиз инсанларын вәзијјәтини, дини бахышларыны баша дүшмәјә чалышмалыјыг. Сонра исә Падшаһлыг хәбәрини бүтүн бунлары нәзәрә алараг тәгдим етмәлијик (Лука 8:11, 15).

[16] Бу һадисәдән үчүнчү бир шеји дә өјрәнирик. Нә гәдәр чидд-чәһдлә чалышсаг да, һәрдән сәпдијимиз тохум оғурланыр, јахуд дашлыға дүшүр (Мат. 13:18—21). Белә оланда руһдан дүшмә. Павелин сонралар Ромадакы шакирдләрә хатырлатдығы кими, «һәр кәс [еләчә дә Аллаһын Кәламыны арашдырдығымыз инсанлар] өзүнә көрә Аллаһын гаршысында чаваб верәчәк» (Ром. 14:12).

«Шакирдләри... Јеһоваја әманәт етдиләр» (Һәвариләрин ишләри 14:20—28)

[17] Листра чамааты Павели өлмүш саныб шәһәрдән кәнара чыхартдыгдан сонра шакирдләр онун әтрафына топлашдылар. О, галхыб шәһәрә

14—16. Павеллә Барнабанын Листра сакинләринә дедији сөзләрдән даһа нәләри өјрәнирик?

17. Дербијадан чыхдыгдан сонра Павел вә Барнаба һара јола дүшдүләр вә нә үчүн?

кирди вә орада кечәләди. Ертәси күн Павел вә Барнаба орадан 100 километр аралыда јерләшән Дербија шәһәринә јолланды. Тәсәввүр ет, чәми бир нечә саат әввәл дашгалаг едилмиш Павел үчүн бу сәјаһәти баша вурмаг нечә чәтин иди. Амма буна бахмајараг, Павел вә Барнаба мәтанәтлә јолларына давам етдиләр вә кәлиб Дербијаја чыхдылар. Орада онлар 'хејли шакирд һазырладыгдан' сонра сәјаһәтләринә башладыглары Сурија Антакијасына јола дүшдүләр. Мәнзилбашына јетишмәк үчүн кәсә јолу гојуб јолларыны 'Листра, Конја вә [Писидијадакы] Антакијадан' салдылар. Ахы нә үчүн? 'Орадакы шакирдләри үрәкләндириб иманда галмаға тәшвиг етмәк' үчүн (Һәв. иш. 14:20—22). Бу ики тәблиғчи нечә дә көзәл нүмунә гојмушдур! Онлар јығынчағын рифаһыны өз раһатлыгларындан үстүн тутурдулар. Бу күн сәјјар нәзарәтчиләр вә миссионерләр онларын гојдуғу нүмунәни изләјирләр.

18 Шакирдләри сөзләри вә нүмунәләри илә үрәкләндирмәкдән әлавә Павеллә Барнаба «һәр јығынчагда ағсаггаллар тәјин етдиләр». Миссионер сәјаһәтинә 'мүгәддәс руһ тәрәфиндән көндәрилсәләр' дә Павел вә Барнаба ағсаггаллары 'Јеһоваја әманәт етмәздән' әввәл дуа едиб оруч тутдулар (Һәв. иш. 13:1—4; 14:23). Бу күн дә ејни шеј баш верир. Һансыса гардашы мүәјјән тәјинат үчүн төвсијә етмәздән әввәл јығынчағын ағсаггаллар шурасы дуа едәрәк онун Мүгәддәс Јазылардакы тәләбләрә чаваб вериб-вермәдијини нәзәрдән кечирир (1 Тим. 3:1—10, 12, 13; Тит. 1:5—9). Бу заман әсас амил кими гардашын нә гәдәр мүддәт мәсиһчи олмасы көтүрүлмүр. Онун данышығы, давранышы вә газандығы ад мүгәддәс руһун онун һәјатына нә дәрәчәдә тәсир етдијини көстәрир. Гардашын ағсаггал олмаға јарарлы олуб-олмадығыны Мүгәддәс Јазыларда көстәрилән тәләбләрә чаваб вермәси мүәјјән едир (Галат. 5:22, 23).

19 Ағсаггаллар билирләр ки, јығынчагла нечә рәфтар етдикләринә көрә Јеһоваја чаваб верәчәкләр (Ибр. 13:17; 1 Пет. 5:1—3). Павеллә Барнаба кими ағсаггаллар да тәблиғ ишиндә рәһбәрлији өз үзәрләринә көтүрүрләр. Онлар һәмиманлыларыны сөзләри илә үрәкләндирир, үстәлик, јығынчағын рифаһыны өз раһатлыгларындан үстүн тутурлар (Филип. 2:3, 4).

20 Павеллә Барнаба сәјаһәтә башладыглары Сурија Антакијасына кери дөнәндә «Аллаһын онларын васитәсилә көрдүјү ишләри, һәмчинин дикәр милләтләрә иман гапысыны ачдығыны гардашлара данышдылар» (Һәв. иш. 14:27). Мәсиһчи бачы-гардашларымызын сәдагәтлә хидмәт етмәси вә Јеһованын онлара нечә хејир-дуа вермәси һагда охујанда биз дә Јеһовадан сәлаһијјәт алараг дурмадан чәсарәтлә данышмаға тәшвиг олунуруг.

---

18. Ағсаггаллар нечә тәјин олунур?

19. Ағсаггаллар Аллаһ гаршысында һансы мәсулијјәти дашыјырлар вә онлар Павеллә Барнабаны нечә тәглид едирләр?

20. Һәмиманлыларымызын сәдагәтлә етдикләри хидмәт һагда охујанда биз нечә руһланырыг?

«ҺӘВАРИЛӘР ВӘ АҒСАГГАЛЛАР... ТОПЛАШДЫЛАР»

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 15:6

Јығынҹагларда сүлһү вә бирлији тәһлүкә алтына алан мүбаһисәли бир мәсәлә мејдана чыхыр. Бу мәсәләнин һәллиндә јығынҹаглар рәһбәрлик үчүн кимә үз тутаҹаглар? Бу бөлмәдә биринҹи әсрдәки јығынҹағын неҹә тәшкил олундуғуну вә Аллаһын мүасир халғынын ондан неҹә нүмунә көтүрдүјүнү дәриндән араșдыраҹағыг.

«Ҹидди фикир ајрылығы јаранды»

Сүннәт мәсәләси рәһбәрлик шурасына кедиб чыхыр

Һәвариләрин ишләри 15:1—12

ПАВЕЛЛӘ Барнаба јеничә илк миссионер сәјаһәтиндән Писидија Антакијасына гајыдыблар. Јеһованын ‘дикәр милләтләрә иман гапысыны ачмасы’ онлары вәҹдә кәтириб (Һәв. иш. 14:26, 27). Елә Антакијанын өзүндә дә хош хәбәрин тәблиғ олунмадығы јер галмајыб. Бунун сајәсиндә бурада да гејри-јәһудиләрдән «хејли адам» мәсиһчи олуб (Һәв. иш. 11:20—26).

² Јығынчагларда кедән бу артым барәдә хәбәр тезликлә Јәһудејаја чатыр. Лакин буну ешидәндә һеч дә һамы севинмир. Ишләрин бу ҹүр кедишаты сүннәтлә бағлы онсуз да сәнкимәк билмәјән мүбаһисәләри даһа да гызышдырыр. Јәһуди вә гејри-јәһудиләр бир-бири илә нечә мүнасибәтдә олмалыдырлар? Гејри-јәһудиләр Мусанын Ганунуна риајәт етмәлидирләрми? Мәсәлә о гәдәр бөјүјүр ки, мәсиһчи јығынчағында парчаланма тәһлүкәси јараныр. Көрәсән бунун ахыры нечә олачаг?

³ «Һәвариләрин ишләри» китабында јазылан бу һадисәни арашдырдыгҹа чохлу дәјәрли фикирләр өјрәнәҹәјик. Бу фикирләр мүбаһисәли мәсәләләр јаранан заман бизә мүдрик давранмаға көмәк едәҹәк.

«Сүннәт едилмәсәниз, хилас олмајачагсыныз» (Һәвариләрин ишләри 15:1)

⁴ Шакирд Лука јазырды: «Јәһудејадан [Антакијаја] бәзи адамлар кәлиб гардашлары: “Әкәр Мусанын гојдуғу адәт үзрә сүннәт едилмәсәниз, хилас олмајачагсыныз”, — дејә өјрәтмәјә башладылар» (Һәв. иш. 15:1). Мүгәддәс Китабда һәмин адамларын мәсиһчилији гәбул етмәздән әввәл фәрисеј олуб-олмадығы һагда һеч бир шеј дејилмир. Һәр нечә олса да ачыг-ајдын көрүнүр ки, јәһуди тәригәтинин сәрт бахышлары, тәләбкарлығы онлара өз тәсирини көстәрмишди. Һәмчинин, ола билсин, онлар јаландан дејирдиләр ки, Јерусәлимдәки һәвариләрин вә ағсаггалларын адындан данышырлар (Һәв. иш. 15:23, 24). Бәс нә үчүн јәһудиләрдән олан иманлылар һәлә дә сүннәт мәсәләсинин үстүндә мүбаһисәләр едирдиләр? Ахы тәхминән 13 ил әввәл Аллаһ һәвари Петерин васитәсилә сүннәт олунмамыш

1—3. а) Јеничә јаранмыш мәсиһчи јығынчағынын парчаланма тәһлүкәси илә үз-үзә кәлмәсинә нә сәбәб олду? б) «Һәвариләрин ишләри» китабында јазылан бу һадисәни арашдырмағын бизә һансы көмәји дәјәҹәк?

4. Бәзи мәсиһчиләр һансы јанлыш фикирләри јајырдылар вә бурадан һансы суал мејдана чыхыр?

гејри-јәһудиләри мәсиһчи јығынчағына гәбул етдијини көстәрмишди* (Һәв. иш. 10:24—29, 44—48).

5 Бунун бир нечә сәбәби ола биләр. Биринчиси, кишиләрин сүннәт олунмасыны Јеһова Өзү тапшырмышды вә бу, Онунла хүсуси мүнасибәтләрин олдуғуна әламәт иди. Сүннәт һәлә Мусадан чох-чох әввәл, Ибраһимин вахтындан тәтбиг олунмаға башланмышды, сонра исә Мусаја верилән Гануна әсас тәләбләрдән бири кими дахил олмушду# (Лев. 12:2, 3). Мусанын Ганунуна әсасән мүәјјән ишләрдә иштирак етмәк, мәсәлән, Пасха јемәјиндән јемәк истәјән јаделлиләр белә, әввәлчә сүннәт олунмалы идиләр (Чых. 12:43, 44, 48, 49). Јәһудиләрин тәсәввүрүндә сүннәт олунмамыш киши мурдар, мәнфур инсан иди (Јешаја 52:1).

6 Бу сәбәбдән, јени тәлими гәбул етмәк үчүн јәһудиләрдән иман вә тәвазөкарлыг тәләб олунурду. Ганун әһди јени әһдлә әвәз едилмишди, демәли, артыг һеч кәс садәчә јәһуди кими доғулдуғу үчүн Аллаһын халгынын үзвү ола билмәзди. Бундан башга, јәһудиләрин ичиндә, мәсәлән, Јәһудејада јашајан јәһуди мәсиһчиләрә Мәсиһә инандыгларыны ачыг етираф етмәк вә сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләри һәмиманлылары кими гәбул етмәк үчүн чәсарәт лазым иди (Јер. 31:31—33; Лука 22:20).

7 Амма бу, Аллаһын нормаларынын дәјишдијини көстәрмирди. Буна сүбут кими ону кәтирмәк олар ки, јени әһд Мусанын Ганунунун *мәғзини* өзүндә әкс етдирирди (Мат. 22:36—40). Мәсәлән, сонралар һәвари Павел сүннәтлә бағлы јазмышды: «Дахилән јәһуди олан әсил јәһудидир вә онун сүннәти јазылы Ганун топлусу әсасында јох, мүгәддәс руһла гәлбдә едилмиш сүннәтдир» (Ром. 2:29; Ганун. т. 10:16). Јәһудејадан кәлән һәмин адамлар бунлары баша дүшмүрдүләр, онлар иддиа едирдиләр ки, Аллаһ сүннәтлә бағлы вердији гануну ләғв етмәјиб. Көрәсән онлар кәтирилән дәлилләрә гулаг асачагдылар?

‘Чидди фикир ајрылығы вә мүбаһисә’ (Һәвариләрин ишләри 15:2)

8 Лука сөзүнә белә давам едир: «Бу адамларла [Јәһудејадан кәләнләрлә] Павел вә Барнаба арасында чидди фикир ајрылығы јаранды вә онлар мүба-

* 103-чү сәһифәдәки «Иудаизм тәрәфдарлары» адлы чәрчивәјә бах.

Сүннәт әһди Ибраһимлә бағланан әһдә дахил дејилди. Бу күн дә гүввәдә олан Ибраһимлә бағланан әһд 1943-чү илдә, Ибраһим (һәмин вахт Ибрам) Кәнана кедәркән Фәрат чајыны кечәндә гүввәјә минмишди. О вахт Ибраһимин 75 јашы вар иди. Сүннәт әһди исә б. е. ә. 1919-чу илдә, Ибраһимин 99 јашы оланда бағланмышды (Јар. 12:1—8; 17:1, 9—14; Галат. 3:17).

5, 6. а) Бәзи јәһуди мәсиһчиләрин сүннәт тәрәфдары олмаларыны нә илә изаһ етмәк олар? б) Сүннәт әһди Ибраһимлә бағланан әһдин бир һиссәси идими? Изаһ ет. (Һашијәјә бах.)

7. Јәһудејадан кәлән адамлар һансы һәгигәти баша дүшмүрдүләр?

8. Нә үчүн сүннәт мәсәләсини Јерусәлимдәки рәһбәрлик шурасына тәгдим етмәк гәрара алынды?

һисәјә башладылар. Буна көрә дә [ағсаггаллар тәрәфиндән] белә гәрара алынды ки, Павел, Барнаба вә бир нечә нәфәр башга гардаш бу мәсәлә илә әлагәдар Јерусәлимә, һәвариләрин вә ағсаггалларын јанына кетсинләр»* (Һәв. иш. 15:2). ‘Чидди фикир ајрылығы вә мүбаһисәнин’ јаранмасындан көрүнүр ки, һәр ики тәрәф өзүнүн доғрулуғуна әмин иди, бу сәбәбдән Антакијадакы јығынчаг мәсәләни һәлл едә билмәди. Сүлһүн вә бирлијин хатиринә јығынчаг ағыллы һәрәкәт едиб гәрара кәлди ки, мәсәлә рәһбәрлик шурасынын, јәни ‘Јерусәлимдәки һәвариләрин вә ағсаггалларын’ нәзәринә чатдырылсын. Бу һадисә бизә нә өјрәдир?

9 Антакијадакы ағсаггалларын нечә давранмасындан Аллаһын тәшкилатына етибар етмәјин вачиб олдуғуну өјрәнирик. Фикир вер ки, Антакијадакы гардашлар рәһбәрлик шурасынын јалныз јәһуди мәсиһчиләрдән тәшкил олундуғуну чох көзәл билирдиләр. Бунунла белә, онларын сүннәт мәсәләсини Мүгәддәс Јазылара мүвафиг шәкилдә һәлл едәчәкләринә етибар едирдиләр. Бу архајынлыг онларда һарадан иди? Јығынчаг әмин иди ки, Јеһова мүгәддәс руһу вә мәсиһчи јығынчағынын башы олан Иса Мәсиһ васитәсилә бу ишә рәһбәрлик едәчәк (Мат. 28:18, 20; Ефес. 1:22, 23). Бу күн дә чидди мәсәләләр баш галдыранда кәлин Антакијадакы һәмиманлыларымызын көзәл нүмунәсини изләјәрәк Аллаһын тәшкилатына вә Рәһбәрлик Шурасына етибар едәк.

10 Бу һадисә һәмчинин тәвазөкарлығын вә сәбирлилијин нә дәрәчәдә вачиб олдуғуну бизә хатырладыр. Бахмајараг ки, Павеллә Барнаба башга халглара тәблиғ етмәк үчүн мүгәддәс руһ тәрәфиндән билаваситә сечилмиш хидмәтчиләр иди, онлар сәлаһијјәтләриндән истифадә едәрәк Антакијада сүннәт мәсәләсини өзләри һәлл етмәјә чалышмадылар (Һәв. иш. 13:2, 3). Үстәлик, һәвари Павел сонралар: «Мән вәһј алдығыма

* Көрүнүр, Јерусәлимә көндәриләнләрин арасында сонралар Павелин етибарлы әмәкдашы вә тәмсилчиси олан Титус да вар иди (Галат. 2:1; Тит. 1:4). Миллијјәтчә јунан олан Титус сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрин мүгәддәс руһла мәсһ олунмасына чох көзәл нүмунә иди (Галат. 2:3).

9, 10. Антакијадакы гардашлар, еләчә дә Павеллә Барнаба бизим үчүн нечә көзәл нүмунә гојмушлар?

ИУДАИЗМ ТӘРӘФДАРЛАРЫ

Биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасы сүннәт мәсәләсини һәлл етдикдән сонра да өзләрини мәсиһчи адландыран бәзи шәхсләр инадла бу мәсәләни бағламырдылар ки бағламырдылар. Һәвари Павел онлары ‘Мәсиһ һаггындакы хош хәбәри тәһриф етмәк истәјән’ ‘сахтакар гардашлар’ адландырмышды (Галат. 1:7; 2:4; Тит. 1:10).

Көрүнүр иудаизмин тәрәфдарлары белә етмәклә истәјирдиләр ки, јәһудиләри сакитләшдирсинләр, бунунла да онларын мәсиһчилијә амансыз мүгавимәтләринин гаршысыны алсынлар (Галат. 6:12, 13). Иудаизм тәрәфдарлары иддиа едирдиләр ки, јемәк, сүннәт вә јәһуди бајрамлары кими мәсәләләрдә Мусанын Ганунуна риајәт етмәклә салеһ сајылмаг мүмкүндүр (Колос. 2:16).

Ајдын мәсәләдир ки, бу чүр фикирләрлә разылашанлар гејри-јәһудиләрдән олан һәмиманлыларынын јанында өзләрини нараһат һисс едирдиләр. Тәәссүф ки, јәһудиләрдән олан һәтта бир нечә нүфузлу мәсиһчи дә бу тора дүшмүшдү. Мәсәлән, Јерусәлим јығынчағындан кәлән гардашлар Антакијадакы јығынчаглара баш чәкәндә гејри-јәһуди гардашлардан узаг дурурдулар. Һәтта о вахта кими гејри-јәһудиләрлә чәкинмәдән үнсијјәт едән Петер дә онлардан узаг дурмаға, онларла јемәк белә јемәмәјә башлады. Бәли, о, әввәлләр мүдафиә етдији принсипләри тапдалады. Нәтичәдә, Павел Петерә чидди мәсләһәт вермәли олду (Галат. 2:11—14).

көрә ора [Јерусәлимә] кетмишдим», — јазараг, Аллаһын бу мәсәлә илә бағлы рәһбәрлик вердијини көстәрмишди (Галат. 2:2). Бу күн дә бирлији тәһлүкә алтына ата биләчәк мәсәләләр јарананда ағсаггаллар тәвазөкарлыгла вә сәбирлә давранмаға чалышырлар. Онлар мүбаһисә етмир, әксинә, Мүгәддәс Јазылары, садиг нөкәрин вердији рәһбәрлик вә мәсләһәтләри арашдырараг Јеһоваја күвәнирләр (Филип. 2:2, 3).

11 Бәзи һалларда Јеһованын мүәјјән мәсәләләрә ајдынлыг кәтирмәси үчүн биздән сәбирлә көзләмәк тәләб олуна биләр. Унутма ки, I әсрдә гардашлар Јеһованын сүннәт мәсәләсини һәлл етмәсини 13 ил, ерамызын 36-чы илиндә Корнилинин мәсһ олундуғу вахтдан тәхминән 49-чу иләдәк көзләмәли олдулар. Бәс нәјә көрә мәсәләнин һәлли бу гәдәр узун чәкди? Ола билсин, Аллаһ сәмими гәлбли јәһудиләрә өзләрини бу чүр бөјүк дәјишиклијә һазырламаг үчүн вахт вермәк истәјирди. Ахы јәһудиләрин дәрин һөрмәт бәсләдији улу бабалары Ибраһимлә бағланан 1 900 иллик сүннәт әһдинин ләғв олунмасы чидди мәсәлә иди! (Јәһ. 16:12).

12 Сәбирли вә хејирхаһ Јараданымызын бизә тәлим-тәрбијә вермәси нечә дә бөјүк шәрәфдир! Бу, бизә јалныз вә јалныз фајда кәтирир (Јешаја 48:17, 18; 64:8). Буна көрә дә кәлин һеч вахт тәкәббүр көстәрәрәк өз дедијимизин үстүндә дурмајаг, јахуд тәшкилати дәјишикликләрә вә ја мүәјјән ајәләрин јени изаһатына кәскин мүнасибәт көстәрмәјәк (Ваиз 7:8). Әкәр өзүндә зәррә гәдәр дә олсун бу чүр мејил һисс едирсәнсә, дуа едәрәк «Һәвариләрин ишләри» китабынын 15-чи фәслиндәки принсипләр үзәриндә дүшүн*.

13 Мүгәддәс Китабы өјрәтдијимиз инсанлара Мүгәддәс Јазылара зидд кедән инанчлардан вә ја адәтләрдән әл чәкмәк чәтин оланда да биздән сәбир тәләб олуна биләр. Белә һалларда Аллаһын руһунун өјрәнән инсанын үрәјинә тәсир етмәси үчүн она мүәјјән гәдәр вахт вермәк лазымдыр (1 Кор. 3:6, 7). Һәмчинин бу мәсәлә һагда дуа етмәк јахшы оларды. Аллаһ өз вахтында бизә нечә давранмалы олдуғумузу ачыглајачаг (1 Јәһ. 5:14).

Онлар «тәфәррүаты илә» руһландырычы һадисәләр данышдылар (Һәвариләрин ишләри 15:3—5)

14 Көрәк сонра нә баш верди: «Јығынчаг онлары бир гәдәр өтүрдү. Сонра онлар Финикија вә Самаријадан кечәркән дикәр милләтләрдән олан адамларын имана нечә кәлдикләрини тәфәррүаты илә данышыр вә бүтүн гардашларын үрәјини шад едирдиләр» (Һәв. иш. 15:3). Һәмиманлыларын Павели, Барнабаны вә онларын јол јолдашларыны јары јола гәдәр өтүрмәси көстәрир ки, онлар бу гардашлара мәһәббәт, һөрмәт бәсләјир, Аллаһдан

* 105-чи сәһифәдәки «‘Јеһованын Шаһидләринин етигадлары Мүгәддәс Китаба әсасланыр’» адлы чәрчивәјә бах.

11, 12. Нә үчүн Јеһоваја етибар етмәк вачибдир?

13. Хидмәтимиздә Јеһованы тәглид едәрәк нечә сәбирли ола биләрик?

14, 15. Антакијадакы јығынчаг Павели, Барнабаны вә онларын јол јолдашларыны нечә јола салды вә бу гардашлар јолүстү һәмиманлыларыны нечә руһландырдылар?

‘ЈЕҺОВАНЫН ШАҺИДЛӘРИНИН ЕТИГАДЛАРЫ МҮГӘДДӘС КИТАБА ӘСАСЛАНЫР’

Еркән мәсиһчи јығынҹағынын нүмунәсиндән көрүндүјү кими, Јеһова Өз халгына һәмишә јени-јени биликләр ачыр (Сүл. мәс. 4:18; Дан. 12:4, 9, 10; Һәв. иш. 15:7—9). Бу күн дә Јеһованын халгы өз етигадларыны онлара ачылан һәгигәтә ујғунлашдырырлар; онлар Мүгәддәс Јазылары өз бахышларына ујғунлашдырмаға чалышмырлар. Бу, гәрәзсиз инсанларын нәзәриндән гачмыр. АБШ-да Шимали Аризона Университетинин профессору Ҹејсон Девид Бедун өз китабында јазыр ки, Јеһованын Шаһидләри Мүгәддәс Китаба «бир нөв садәдилликлә јанашырлар, онлар өз етигадларыны вә әмәлләрини сырф Мүгәддәс Китабда јазыланлара әсасландырыр, орада нә јазылмалы олдуғуну өзләри мүәјјән етмирләр» («Truth in Translation»).

онлара хејир-дуа диләјирдиләр. Нечә дә көзәл нүмунәдир! Сән дә руһани бачы-гардашларына, ‘хүсусән дә, Аллаһын сөзүнү чанла-башла данышан вә өјрәдән ағсаггаллара’ һөрмәт көстәрирсәнми? (1 Тим. 5:17).

15 Гардашлар јолүстү Финикија вә Самаријадакы һәмиманлылара да дәјиб гејри-јәһудиләрә нечә тәблиғ етдикләрини «тәфәррүаты илә» данышараг онлары руһландырдылар. Бу һәмиманлыларын арасында, еһтимал ки, Стефанын өлдүрүлмәсиндән сонра оралара көчән јәһуди мәсиһчиләр дә вар иди. Бу күн дә Јеһованын тәлим вә тәблиғ ишинә нечә хејир-дуа вермәси һагда хәбәрләр бүтүн гардашлары, хүсусән дә сынаглара мәруз галан һәмиманлыларымызы руһландырыр. Бәс сән јығынчаг көрүшләринә, конгресләрә кедәрәк, еләчә дә әдәбијјатларымызда нәшр олунан һадисәләри вә биографијалары охујараг бу чүр мәлуматлардан руһланырсанмы?

16 Антакијадан кәлән гардашлар тәхминән 550 километр јол кетдикдән сонра нәһајәт ки, мәнзилбашына јетишдиләр. Лука нәгл едир: «Онлар Јерусәлимә чатанда јығынчаг, һәвариләр вә ағсаггаллар тәрәфиндән меһрибанлыгла гаршыландылар вә Аллаһын онларын васитәсилә көрдүјү чохсајлы ишләриндән данышдылар» (Һәв. иш. 15:4). Амма буна ҹаваб олараг «фәрисеј тәригәтиндән иман кәтирмиш бәзиләри ајаға галхыб дедиләр: “Онлар сүннәт едилмәлидирләр. Онлардан тәләб олунмалыдыр ки, Мусанын ганунуна риајәт етсинләр”» (Һәв. иш. 15:5). Сүннәт мәсәләсинин гызғын мүбаһисәләрә сәбәб олмасы бу мәсәләни һәлл етмәјин вахты чатдығыны көстәрирди.

«Һәвариләр вә ағсаггаллар» бир јерә топлашдылар (Һәвариләрин ишләри 15:6—12)

17 Сүлејманын мәсәлләри 13:10 ајәсиндә дејилир ки, јахшы нәсиһәтә гулаг асанын [«мәсләһәтләшәнин», *ЈД*] һикмәти вар. Бу принсипә мүвафиг олараг, «һәвариләр вә ағсаггаллар бу ишә [сүннәт мәсәләсинә] бахмаг үчүн топлашдылар» (Һәв. иш. 15:6). Мүасир Рәһбәрлик Шурасы кими, «һәвариләр вә ағсаггаллар» да бүтүн мәсиһчи јығынчағы үчүн гәрар гәбул едирди. Бәс нә үчүн һәвариләрлә биркә «ағсаггаллар» да хидмәт едирди? Јадындадырса, һәвари Јагуб едам едилмишди, һәвари Петер исә

16. Сүннәт мәсәләсинин чидди шәкил алдығы нәдән көрүнүр?

17. Јерусәлимдәки рәһбәрлик шурасы кимләрдән тәшкил олунмушду вә онларын сырасында ‘ағсаггалларын’ да олмасыны нә илә изаһ етмәк олар?

Јадындадырса, һәвари Јагуб едам едилмишди, һәвари Петер исә мүәјјән мүддәт әрзиндә һәбсдә олмушду. Нә билмәк оларды ки, сабаһ дикәр һәвариләрин башына нә иш кәләчәк. Буна көрә дә башга јеткин мәсһ олунмуш гардашларын һәвариләрлә әмәкдашлыг етмәси кәләчәкдә рәһбәрлијин дүзкүн һәјата кечирилмәсинә көмәк едәчәкди.

[18] Лука сөзүнә давам едир: «Узун мүбаһисәләрдән сонра Петер ајаға галхыб сөзә башлады: “Гардашлар, сизә јахшы мәлумдур ки, Аллаһ дикәр милләтләрдән олан адамларын хош хәбәри ешидиб иман кәтирмәләри үчүн илк күнләрдән сизин араныздан мәни сечиб. Үрәкләри билән Аллаһ, бизә вердији кими, бу адамлара да мүгәддәс руһундан вермәклә онлары гәбул етдијини көстәрди. О, бизимлә онларын арасында һеч бир фәрг гојмады вә иман васитәсилә онларын үрәјини тәмизләди”» (Һәв. иш. 15:7—9). Бир китабда дејилир ки, 7-чи ајәдә «мүбаһисә» кими тәрчүмә олунан јунан сөзү «арашдырмаг», «мүзакирә етмәк» мәнасыны дашыјыр. Көрүнүр, гардашлар тәрслик етмирдиләр, садәчә олараг, һәрәнин өз фикри вар иди вә һамы өз фикрини чәкинмәдән ифадә едирди.

[19] Петерин тәсирли сөзләри һамынын јадына салды ки, илк сүннәт олунмамыш гејри-јәһудиләрин, Корнилинин вә онун аиләсинин ерамызын 36-чы илиндә мүгәддәс руһла мәсһ олунмасына о, шәхсән шаһид олмушду. Беләликлә, әкәр Јеһова артыг јәһудиләрлә гејри-јәһудиләр арасында фәрг гојмурдуса, онда инсанлар нә ихтијарла буну едә биләрдиләр? Үстәлик, инсанын үрәјини Мусанын Ганунуна риајәт етмәк јох, Мәсиһә иман кәтирмәк саф едир (Галат. 2:16).

[20] Аллаһын Кәламынын вә мүгәддәс руһун тәкзибедилмәз шаһидлијинә әсасланараг Петер белә бир нәтичә чыхарды: «Белә исә нәјә көрә нә әчдадларымызын, нә дә бизим дашыја билмәдијимиз бојундуруғу шакирдләрин бојнуна гојуб Аллаһы сынајырсыныз? Ахы биз өзүмүз дә о инсанлар кими, Ағамыз Исанын лүтфү сајәсиндә хилас олачағымыза инанырыг» (Һәв. иш. 15:10, 11). Сүннәт тәрәфдарлары маһијјәт етибарилә ‘Аллаһы сынајыр’ вә ја башга бир тәрчүмәјә әсасән ‘Онун сәбрини түкәдирдиләр’. Онлар јәһудиләрин өзләринин там риајәт едә билмәдикләри, буна көрә дә онлары өлүмә мәһкум едән гануну гејри-јәһудиләрин үзәринә гојмаг истәјирдиләр (Галат. 3:10). Әслиндә исә Петерин динләјичиләри Иса Мәсиһ васитәсилә ифадә етдији хејирхаһлығына көрә Аллаһа миннәтдар олмалы идиләр.

[21] Көрүнүр, Петерин сөзләри дүз һәдәфә дүшдү, белә ки, ‘бүтүн топлашанлар сусдулар’. Бундан сонра Барнаба илә Павел «Аллаһын дикәр милләтләр арасында онларын әли илә көстәрдији чохлу мөчүзә вә әламәтләрдән данышдылар» (Һәв. иш. 15:12). Нәһајәт ки, инди һәвариләр вә ағсаггаллар вәзијјәти һәртәрәфли көрә вә сүннәт мәсәләсиндә Аллаһын мөвгејини ајдын әкс етдирән гәрар гәбул едә биләрдиләр.

18, 19. Петер һансы тәсирли сөзләри сөјләди вә ону динләјәнләр нәји баша дүшмәли идиләр?

20. Сүннәт тәрәфдарлары Аллаһы нечә ‘сынајырдылар’?

21. Барнаба илә Павел мәсәләнин һәлл олунмасына нечә көмәк етдиләр?

22 Бу күн дә Рәһбәрлик Шурасынын үзвләринин көрүшү кечириләндә онлар рәһбәрлији Аллаһын Кәламында ахтарыр вә мүгәддәс руһ алмаг үчүн сидг-үрәкдән дуа едирләр (Мәз. 119:105; Мат. 7:7—11). Онларын һәр бири көрүшүн програмыны кифајәт гәдәр әввәлдән алыр ки, мәсәләләр үзәриндә дуа едәрәк дүшүнә билсин (Сүл. мәс. 15:28). Көрүш вахты мәсһ олунмуш бу гардашлар сәрбәст вә һөрмәтчил тәрздә өз фикирләрини билдирирләр. Мүзакирә вахты Мүгәддәс Китабдан тез-тез истифадә едилир.

23 Ағсаггаллар онларын нүмунәсини изләмәјә чалышмалыдырлар. Әкәр һәр һансы ҹидди мәсәлә ағсаггалларын көрүшүндән сонра да һәлл олунмамыш галарса, ағсаггаллар шурасы филиалла, јахуд онун нүмајәндәси илә, мәсәлән сәјјар нәзарәтчиләрлә мәсләһәтләшә биләр. Филиал исә лазым кәләрсә, Рәһбәрлик Шурасына мүраҹиәт едә биләр.

24 Бәли, Јеһова теократик гурулуша һөрмәт едәнләрә, тәвазөкарлыг, сәдагәт вә сәбир көстәрәнләрә хејир-дуа верир. Нөвбәти фәсилдә көрәҹәјимиз кими, Аллаһ бу ҹүр мәсиһчиләри һәгиги сүлһ, руһани фираванлыг вә мәсиһчи бирлији илә мүкафатландырыр.

22—24. а) Бу күн Рәһбәрлик Шурасы биринчи әсрдәки ‘һәвариләрин вә ағсаггалларын’ нүмунәсини нечә изләјир? б) Бүтүн ағсаггаллар теократик рәһбәрлијә һөрмәтлә јанашдыгларыны нечә көстәрә биләрләр?

Бәзиләри исрар едирди ки, гејри-јәһудиләрдән Мусанын ганунуна риајәт етмәк тәләб олунмалыдыр

«Биз јекдилликлә гәрара алдыг...»

Рәһбәрлик шурасы сүннәт мәсәләси илә әлагәдар гәрар гәбул едир вә бу гәрар јығынҹагларда һәмрәјлијин горунмасына көмәк едир

Һәвариләрин ишләри 15:13—35

ҺӘЛЛЕДИЧИ мәгам јетишиб. Јерусәлимдә бир јерә топлашан һәвариләр вә ағсаггаллар ваҹиб гәрар гәбул етмәк үзрәдир. Сүннәт мәсәләси ҹидди суаллара сәбәб олуб: мәсиһчиләр Мусанын Ганунуна табе олмалыдырлармы? Јәһуди вә гејри-јәһуди мәсиһчиләр арасында фәрг гојулмалыдырмы?

[2] Гардашлар артыг бир чох дәлилләри — Аллаһын Кәламындакы пејғәмбәрликләри, еләҹә дә Јеһованын хејир-дуа вердијини көстәрән вә шәхсән шаһиди олдуглары сүбутлары нәзәрдән кечирибләр. Һамы өз фикрини ајдын вә там шәкилдә билдириб. Бу мәсәлә илә бағлы онларын әлиндә кифајәт гәдәр дәлил вардыр. Мүгәддәс руһун рәһбәрлији ачыг-ашкар көрүнүр. Көрәсән гардашлар бу рәһбәрлијә табе олаҹаглар?

[3] Бу мәсәләдә мүгәддәс руһун рәһбәрлијинә табе олмаг үчүн һәвариләрдән вә ағсаггаллардан күчлү иман вә ҹәсарәт тәләб олунур. Верәҹәкләри гәрар јәһуди дин рәһбәрләринин онлара гаршы олан нифрәтини артыра биләр. Үстәлик, јығынҹағын ичиндә дә вәзијјәт үрәкачан дејил. Бәзиләри истәјир ки, Аллаһын халгы јенидән Мусанын Ганунуна риајәт етсин. Көрәсән рәһбәрлик шурасы неҹә давранаҹаг? Бу һадисәни арашдырдыгҹа онларын мәсәләни неҹә һәлл етдијини вә бунунла да мүасир Рәһбәрлик Шурасы үчүн һансы нүмунәни гојдуғуну өјрәнәҹәјик. Әслиндә, бизләрдән һәр биримиз бир мәсиһчи кими һәјатда чәтинликләрлә үзләшәндә вә ја гәрар гәбул етмәли оланда онларын нүмунәсини изләмәлијик.

‘Пејғәмбәрләрин китабында јазыланлар бунунла үст-үстә дүшүр’ (Һәвариләрин ишләри 15:13—21)

[4] Исанын гардашы Јагуб сөзә башлады*. Көрүнүр, көрүшә о, сәдрлик

* 112-чи сәһифәдәки «“Ағамызын гардашы” Јагуб» адлы чәрчивәјә бах.

1, 2. а) Биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасы һансы ҹидди суалларла үзләшир? б) Јеһованын рәһбәрлијини анламаг үчүн гардашлар һансы амилләри нәзәрдән кечирирләр?

3. «Һәвариләрин ишләри» китабынын 15-чи фәслиндә јазылан әһвалатын бизә һансы фајдасы дәјә биләр?

4, 5. Јагуб Аллаһын Кәламындан һансы пејғәмбәрлији ситат кәтирди?

едирди. Јагубун сөзләри гардашларын һамылыгла кәлдији нәтичәни конкретләшдирди. О деди: «Аллаһын дикәр милләтләрдән Өз адына бир халг тәшкил етмәк үчүн онлара илк дәфә нечә нәзәр салдығыны Симеон әтрафлы нәгл етди. Пејғәмбәрләрин китабында јазыланлар да бунунла үст-үстә дүшүр» (Һәв. иш. 15:14, 15).

5 Еһтимал ки, Симеонун, јәни Шимон Петерин нитги, еләчә дә Барнаба вә Павелин тәгдим етдији дәлилләр Јагуба мүзакирә олунан мөвзуја аид бәзи ајәләри хатырлатды (Јәһ. 14:26). «Пејғәмбәрләрин китабында јазыланлар да бунунла үст-үстә дүшүр» дејәндән сонра Јагуб Амос 9:11, 12 ајәләрини ситат кәтирди. О вахтлар «Амос» китабы Ибраничә Мүгәддәс Јазыларын «Пејғәмбәрләрин китаблары» адланан бөлмәсинә дахил иди (Мат. 22:40; Һәв. иш. 15:16—18). Әкәр диггәт јетирсән, көрәчәксән ки, Јагубун кәтирдији ситат һазырда «Амос» китабында јазылан сөзләрдән бир гәдәр фәргләнир. Еһтимал ки, Јагуб Ибраничә Мүгәддәс Јазыларын јунан тәрчүмәси олан «Септуагинта»дан ситат кәтирмишди.

6 Амос пејғәмбәр васитәсилә Јеһова габагчадан демишди ки, күнләрин бир күнү ‘Давудун чардағыны’ гурачаг, јәни падшаһлығы Давудун нәслиндән олан Мәсиһә верәчәк (Јез. 21:26, 27). Бәс бу о демәкдирми ки, Јеһова јенидән јалныз вә јалныз јәһудиләри Өзүнүн халгы едәчәк? Хејр. Пејғәмбәрликдә даһа сонра дејилир ки, *‘дикәр милләтләрләрдән оланлар’* Аллаһын ‘ады илә адланан’ халг кими бир јерә јығылачаг. Јадындадырса, бир аз бундан әввәл Петер вурғуламышды ки, Аллаһ јәһуди вә гејри-јәһуди мәсиһчиләр «арасында һеч бир фәрг гојмады вә иман васитәсилә онларын [гејри-јәһудиләрин] үрәјини тәмизләди» (Һәв. иш. 15:9). Башга сөзлә, Аллаһ истәјирди ки, јәһудиләрлә бәрабәр гејри-јәһудиләр дә Падшаһлығын ворисләри олсунлар (Ром. 8:17; Ефес. 2:17—19). Һеч бир пејғәмбәрликдә дејилмирди ки, гејри-јәһудиләрдән олан иманлылар сүннәт олунмалы вә ја јәһуди динини гәбул етмәлидирләр.

7 Мүгәддәс Јазылардан олан бу дәлилләри вә гардашларын инандырычы сөзләрини динләјәндән сонра Јагуб тәклиф етди: «Белә һесаб едирәм ки, дикәр милләтләрдән Аллаһа тәрәф дөнән инсанлар үчүн чәтинлик јаратмамалыјыг. Кәлин онлара јазаг ки, бүтпәрәстликлә мурдарланмыш шејләрдән, чинси әхлагсызлыгдан, боғулмуш һејван әтиндән вә гандан чәкинсинләр. Чүнки та гәдимдән һәр шәһәрдә Мусанын јаздыгларыны изаһ едән адамлар вар. Онлар һәр шәнбә күнү онун китабларыны синагогларда учадан охујурлар» (Һәв. иш. 15:19—21).

8 Бәлкә, Јагуб көрүшүн сәдри кими она верилән сәлаһијјәти ашараг һамынын јеринә гәрар гәбул едирди? Гәтијјән! Јагубун «белә һесаб едирәм» сөзләри көстәрир ки, о, рәһбәрлик шурасында ағалыг етмәјә чалышмырды, садәчә бу мәсәлә илә бағлы Мүгәддәс Јазыларда дејиләнләрә вә

6. Мүгәддәс Јазылар мүзакирәнин кедишатына нечә көмәк етди?

7, 8. а) Јагуб һансы тәклифи ирәли сүрдү? б) Јагубун «белә һесаб едирәм» сөзләри нәји көстәрир?

ЈЕҺОВАНЫН ШАҺИДЛӘРИНИН РӘҺБӘРЛИК ШУРАСЫ НЕЧӘ ТӘШКИЛ ОЛУНУБ?

Биринҹи әсрдәки мәсиһчи јығынҹағында олдуғу кими, бу күн Јеһованын Шаһидләринә дә мәсһ олунмуш гардашлар рәһбәрлик едир. Һәр һәфтә Рәһбәрлик Шурасынын көрүшү кечирилир. Онун үзвләри алты комитәдә хидмәт едир. Һәр комитә мүәјјән ишә бахыр.

- Координаторлар комитәси дикәр комитәләрин координаторларындан вә катибдән ибарәтдир. Катиб дә адәтән Рәһбәрлик Шурасынын үзвләриндән сечилир. Бу комитә дикәр комитәләрин еффектив вә сәмәрәли фәалијјәт көстәрмәсинә көмәк едир. Бундан башга комитә һүгуги ишләрә вә лазым оланда информасија васитәләринә етигадларымыз һаггында дүзкүн мәлуматын тәгдим едилмәси ишинә нәзарәт едир. Һәмчинин фәлакәтләр, тәгибләр вә дикәр фөвгәладә һаллар заманы зәрәр чәкән Јеһованын Шаһидләринә јардым көстәрилмәсинин гајғысына галыр.
- Кадрлар комитәси Јеһованын Шаһидләринин бүтүн дүнјадакы филиалларында хидмәт едән көнүллүләрин рифаһыны тәмин етмәк мәсулијјәтини дашыјыр. Бура көнүллүләр үчүн руһани тәдбирләр тәшкил етмәк дә дахилдир. Бундан башга, комитә филиалларда хидмәт етмәк үчүн јени көнүллүләрин дәвәт олунмасына нәзарәт едир.
- Нәшријјат комитәси Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјатларын нәшр едилмәсинә вә дашынмасына нәзарәт едир. Јеһованын Шаһидләринин һүгуги шәхсләринин мүлкијјәтиндә олан нәшријјатлар вә онларын дикәр әмлакы, һабелә мәһдуд ресурслу әразиләрдә филиалларын, Падшаһлыг вә Конгрес Залларынын тикинтиси бу комитәнин нәзарәти алтындадыр. Һәмчинин көнүллү ианәләрин истифадә олунмасыны да бу комитә идарә едир.
- Хидмәти комитә тәблиғ ишинә рәһбәрлик едир, еләҹә дә ағсаггаллар, сәјјар нәзарәтчиләр вә таммүддәтли тәблиғчиләрлә бағлы мәсәләләри һәлл едир. «Бизим Падшаһлыг Хидмәтимиз»ин тәртиби дә бу комитәнин өһдәсинә дүшүр. Бундан әлавә, һәмин комитә миссионерләр һазырлајан Килеад Мәктәбиндә, һәмчинин субај ағсаггалларын вә хидмәти көмәкчиләрин тәлим алдығы Хидмәти Тәкмилләшдирмә Мәктәбиндә охумаг үчүн тәләбәләри дәвәт едир, сонрадан да онлара тәјинат верир.
- Тәлим комитәси конгресләрдә вә јығынҹаг көрүшләриндә тәгдим олунан тәлим программыны тәртиб едир, о ҹүмләдән, аудио вә видео материалларын һазырланмасы ишинә бахыр. Һәмчинин бу комитәнин рәһбәрлији алтында Килеад Мәктәби, Пионер Хидмәти Мәктәби вә дикәр мәктәбләрин тәдрис планы, филиалларда хидмәт едән көнүллүләр үчүн руһани тәлим програмы һазырланыр.
- Јазы комитәси јығынҹаг вә кениш охуҹу күтләси үчүн јазылы шәкилдә руһани гида һазырлајыр. Бундан башга, Мүгәддәс Китаб тәлимләри илә бағлы суаллара ҹаваб верир, бүтүн дүнјада иҹра едилән тәрҹүмә ишинә нәзарәт едир вә драм ссенариси, нитг планы кими материаллары тәсдиг едир.

Рәһбәрлик Шурасы һәр бир мәсәләнин һәллиндә Аллаһа бел бағлајыр, чүнки онун үзвләри әминдирләр ки, Аллаһ Өз мүгәддәс руһу илә онлара јол көстәрәҹәкдир. Бу мәсһ олунмуш мәсиһчиләр өзләрини Јеһованын халгынын рәһбәри һесаб етмирләр. Әксинә, јер үзүндә јашајан дикәр мәсһ олунмушлар кими «Гузу [Иса Мәсиһ] һара кетсә, онлар да онун ардынҹа кедирләр» (Вәһј 14:4).

гардашларын дәлил кими кәтирдији дикәр фактлара әсасланан бир тәклифи онларын нәзәринә чатдырырды.

9 Јагубун ирәли сүрдүјү фикир ағлабатан идими? Бәли, чүнки һәвариләр вә ағсаггаллар бир гәдәр сонра онун тәклифини гәбул етдиләр. Бәс бунун фајдасы нәдә иди? Әввәла, бу тәклифин әсасында чыхарылан гәрар гејри-јәһудиләр үчүн ‘чәтинлик јаратмајачагды’, јәни онлардан Мусанын Ганунуна ујғун јашамаг тәләб олунмајачагды (Һәв. иш. 15:19). Икинчиси исә, бу гәрар көстәрәчәкди ки, гардашлар илләр узуну һәр шәнбә күнү ‘Мусанын китабларынын синагогларда учадан охундуғуну’ ешидән јәһуди мәсиһчиләрин вичданына һөрмәтлә јанашырлар* (Һәв. иш. 15:21). Сөзсүз ки, белә рәһбәрлик јәһуди вә гејри-јәһуди мәсиһчиләр арасындакы гардашлыг телләрини мөһкәмләндирәчәкди. Ән вачиби исә, бу, Јеһова Аллаһын нијјәтинә ујғун олдуғундан Ону разы салачагды. Нәһајәт ки, Аллаһын халгынын бирлијини вә рифаһыны тәһлүкә алтына алан проблемин һәлли тапылды! Үстәлик, мәсәләни бу чүр мүдрикликлә јолуна гојмагла гардашлар мүасир мәсиһчиләр үчүн дә көзәл нүмунә көстәрдиләр.

10 Өтән фәсилдә гејд олундуғу кими, мүасир дөврдә Јеһованын Шаһидләринин Рәһбәрлик Шурасы биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасындан нүмунә көтүрәрәк, бүтүн мәсәләләрин һәллиндә Каинатын Һөкмдары Јеһова Аллаһын вә јығынчағын Башы Иса Мәсиһин рәһбәрлијини ахтарырлар# (1 Кор. 11:3). Онлар буну нечә едирләр? 1974-чү илдән 2006-чы илин март ајына, јер үзүндәки һәјатынын сонунадәк Рәһбәрлик Шурасында хидмәт едән Алберт Шрөдер демишди: «Һәр чәршәнбә ахшамы Рәһбәрлик Шурасынын көрүшү кечирилир. Көрүшүн әввәлиндә гардашлар дуа едиб Јеһовадан мүгәддәс руһу илә рәһбәрлик етмәсини хаһиш едирләр. Онлар

Алберт Шрөдер. 1998-чи ил, бејнәлхалг конгрес

* Јагуб мүдрик давранараг Мусанын јазыларына истинад етди. Бу китабларда тәкчә Ганун јох, һәм дә Ганунун верилмәсиндән габаг баш верән вә Аллаһын мүәјјән шејләрә гаршы мүнасибәтини көстәрән һадисәләр јазылыб. Мәсәлән, «Јарадылыш» китабында Аллаһын гана, әхлагсызлыға вә бүтпәрәстлијә нечә јанашдығыны ајдын шәкилдә көрмәк олар (Јар. 9:3, 4; 20:2—9; 35:2, 4). Бунунла Јеһова Аллаһ јәһуди вә ја гејри-јәһуди олмасындан асылы олмајараг, бүтүн бәшәријјәт үчүн вачиб олан принсипләри ачыгламышдыр.

110-чу сәһифәдәки «Јеһованын Шаһидләринин Рәһбәрлик Шурасы нечә тәшкил олунуб?» адлы чәрчивәјә бах.

9. Јагубун тәклифи һансы фајдалары кәтирәчәкди?

10. Мүасир Рәһбәрлик Шурасы биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасынын нүмунәсини нечә изләјир?

«АҒАМЫЗЫН ГАРДАШЫ» ЈАГУБ

Исанын гардашларынын ады садалананда ән биринчи Јагубун ады чәкилир (Мат. 13:54, 55). Буна көрә дә демәк олар ки, Јагуб Мәрјәмин икинчи ушағы иди. О, Иса илә бирликдә бөјүмүш, онун хидмәтини мүшаһидә етмишди. Һәмчинин, шәхсән шаһиди олуб-олмадығы дәгиг билинмәсә дә, ән азы онун гүдрәтли ишләриндән хәбәрдар иди. Лакин Иса јер үзүндә хидмәт едәндә Јагуб вә онун гардашлары она «инанмырдылар» (Јәһ. 7:5). Һәтта ола билсин, Јагуб Иса барәдә: «О, ағлыны итириб», — дејән гоһумларынын фикринә шәрик иди (Марк 3:21).

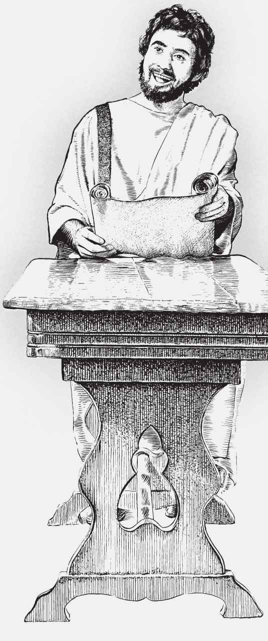

Амма Исанын өлүмүндән вә дирилмәсиндән сонра һәр шеј дәјишди. Јунанча Мүгәддәс Јазыларда Јагуб адлы башга үч нәфәрин ады чәкилсә дә, көрүнүр, Иса дирилдикдән сонра мәһз гардашы Јагуба көрүнмүшдү. Бу, онун дирилмәсиндән сонракы 40 күн әрзиндә баш вермишди (1 Кор. 15:7). Ола билсин, бунун сајәсиндә Јагуб гардашынын әслиндә ким олдуғу һагда дүзкүн нәтичә чыхара билмишди. Һәр нечә олса да, Исанын көјә галхмасындан һеч 10 күн кечмәмишди ки, Јагуб, анасы вә гардашлары дуа етмәк үчүн бир јерә јығышан һәвариләрә гошулмушдулар (Һәв. иш. 1:13, 14).

Вахт кечдикчә, Јагуб Јерусәлимдәки јығынчагда бөјүк һөрмәт газанды. Көрүнүр, она һәмин јығынчағы тәмсил едән һәвари («көндәрилмиш») кими бахырдылар (Галат. 1:18, 19). Јагубун һөрмәт саһиби олдуғу һәм дә ондан бәлли олур ки, һәвари Петер мөчүзәви шәкилдә һәбсдән азад олундугдан сонра шакирдләрә демишди: «Бунлары Јагуба вә дикәр гардашлара чатдырын» (Һәв. иш. 12:12, 17). Јерусәлимдә «һәвариләр вә ағсаггаллар» сүннәт мәсәләсини һәлл етмәк үчүн јығышанда Јагуб көрүшә сәдрлик едирди (Һәв. иш. 15:6—21). Һәвари Павел дә Кифанын (Петер), һәвари Јәһјанын, еләчә дә Јагубун Јерусәлим јығынчағынын ‘сүтунлары һесаб олундуғуну’ гејд етмишди (Галат. 2:9). Һәтта илләр сонра һәвари Павел үчүнчү миссионер сәјаһәтиндән Јерусәлимә гајыданда сәјаһәти барәдә данышмаг үчүн мәһз ‘Јагубун јанына кетди’. Һәмин вахт ‘бүтүн ағсаггаллар да орада’ топлашмышдылар (Һәв. иш. 21:17—19).

Көрүнүр, һәвари Павелин «Ағамызын гардашы» адландырдығы бу Јагуб Мүгәддәс Јазыларда онун адыны дашыјан китабы вә ја мәктубу јазмышды (Галат. 1:19). Һәмин мәктубда Јагуб тәвазөкарлыгла өзүнү һәвари вә ја Исанын гардашы кими дејил, «Аллаһын вә Ағамыз Иса Мәсиһин гулу» кими тәгдим едир (Јаг. 1:1). Јаздығы мәктубдан ајдын олур ки, Иса кими Јагуб да әтраф аләмлә, инсан тәбиәти илә јахындан марагланырды. Руһани мөвзулары баша салмаг үчүн Јагуб тәбиәт һадисәләриндән, дәнизин күкрәк далғаларындан, көј чисимләринин ишығындан, гызмар күнәшдән, зәриф чичәкләрдән, јанғындан вә әһлиләшдирилмиш һејванлардан данышырды (Јаг. 1:6, 11, 17; 3:5, 7). Јагуб Аллаһын мүгәддәс руһунун тәсирилә инсанларын хасијјәтини вә һәрәкәтләрини дәриндән баша дүшүрдү. Буна көрә дә о, јахшы мүнасибәтләри горумаға көмәк едән дәјәрли мәсләһәтләр верә билмишди (Јаг. 1:19, 20; 3:2, 8—18).

Павелин 1 Коринфлиләрә 9:5 ајәсиндә јазылмыш сөзләриндән белә гәнаәтә кәлмәк олар ки, Јагуб евли иди. Мүгәддәс Китабда Јагубун нә вахт вә ја нечә вәфат етдији һагда һеч нә дејилмир. Лакин јәһуди тарихчиси Иосиф Флави јазмышды ки, Рома валиси Порси Фест тәхминән ерамызын 62-чи илиндә вәфат едәндән аз сонра вә онун хәләфи Албинус һакимијјәтә кәлмәздән әввәл баш каһин Һананја «Синедрионун ичласыны чағырды вә Мәсиһ адланан Исанын гардашы Јагубу вә башгаларыны онларын гаршысына чыхарды». Флавинин сөзләринә көрә, Һананја «онлары гануну позмагда күнаһландырды вә дашгалаг олунмаға мәһкум етди».

әлләриндән кәләни едирләр ки, һәлл етдикләри һәр бир мәсәлә вә гәбул етдикләри һәр бир гәрар Аллаһын Кәламына әсаслансын». Јер үзүндәки һәјатыны 2003-чү илин март ајында баша вуран вә узун мүддәт Рәһбәрлик Шурасынын үзвү олан Милтон Һеншел дә Килеад Мәктәбинин 101-чи синфини битирән тәләбәләрә мүрачиәт едәркән бу мәгамы беләә бир суалла вурғуламышды: «Јер үзүндә елә тәшкилат вармы ки, онун рәһбәрләри мүһүм гәрар гәбул етмәздән әввәл Мүгәддәс Китаба мүрачиәт етсин?» Чаваб бәллидир.

Нүмајәндә 'сечиб көндәрдиләр' (Һәвариләрин ишләри 15:22—29)

[11] Јерусәлимдә јерләшән рәһбәрлик шурасы сүннәт мәсәләсиндә јекдил гәрара кәлди. Амма јығынчагдакы гардашларын да бу гәрары гәбул едиб һәмрәј олмасы үчүн һәмин гәрары онлара меһрибанлыгла вә ајдын шәкилдә чатдырмаг лазым иди. Буну нечә етмәк оларды? Лука сөзүнә беләә давам едир: «Ағсаггаллар вә бүтүн јығынчаг өз араларындан Барсаба адланан Јәһуданы вә Силаны сечиб Павел вә Барнаба илә Антакијаја көндәрмәк гәрарына кәлдиләр. Сечиләнләр јығынчагда мәсул гардашлар идиләр». Бундан әлавә, гардашлар онларын әлинә мәктуб да јазыб вердиләр ки, Антакија, Сурија вә Киликија јығынчагларында охусунлар (Һәв. иш. 15:22—26).

[12] «Јығынчагда мәсул гардашлар» олан Јәһуда вә Сила рәһбәрлик шурасынын тәмсилчиси олмаға там лајиг иди. Дөрд нәфәрдән ибарәт бу групун кәлиши ајдын көстәрәчәкди ки, онларын кәтирдији хәбәр садәчә јаранан суала чаваб дејил, рәһбәрлик шурасындан олан конкрет көстәришдир. Һәмчинин Јәһуда илә Силанын кәлмәси Јерусәлимдәки јәһуди мәсиһчиләрлә башга јерләрдәки гејри-јәһуди мәсиһчиләр арасындакы бирлији мөһкәмләндирәчәкди. Бу нечә дә мүдрик һәрәкәт иди! Шүбһә јохдур ки, гардашларын мәһәббәтдән ирәли кәләрәк атдыглары бу аддым Аллаһын халгы арасында бирлији вә һәмрәјлији горумаға көмәк етди.

[13] Мәктубда гејри-јәһуди мәсиһчиләр үчүн тәкчә сүннәт мәсәләсинә даир рәһбәрлик тәгдим олунмамышды. Орада һәмчинин Јеһованы разы салмаг вә Онун хејир-дуасыны алмаг үчүн дикәр көстәришләр дә верилирди. Мәктуба беләә јекун вурулурду: «Биз мүгәддәс руһун көмәји илә гәрара кәлдик ки, үзәринизә бу зәрури шејләрдән әлавә јүк гојмајаг: бүтләрә гурбан кәтирилмиш шејләрдән, гандан, боғулмуш һејван әтиндән вә чинси әхлагсызлыгдан чәкинин. Әкәр бунлардан гәтијјәтлә чәкинсәниз, һәр ишдә уғурлу олачагсыныз. Сағлыгла галын!» (Һәв. иш. 15:28, 29).

[14] Бу күн 100 000-дән чох јығынчагда тәхминән 7 000 000 Јеһованын Шаһиди чијин-чијинә Аллаһа хидмәт едир. Онларын һәмфикир олмасы өзүнү һәм онларын етигадында, һәм дә фәалијјәтиндә бүрузә верир.

11. Рәһбәрлик шурасы чыхардығы гәрары јығынчаглара нечә чатдырды?

12, 13. а) Сила вә Јәһуданын гардашларла көндәрилмәси нә үчүн мүдрик һәрәкәт иди? б) Нәјә көрә мәктубдакы көстәришләр мүһүм әһәмијјәт кәсб едирди?

14. Парчаланманын һөкм сүрдүјү мүасир дүнјада Јеһованын халгы бирлији нечә горујур?

Өзбашыналығын вә парчаланманын кениш јајылдығы мүасир дүнјада бу чүр һәмрәјлик көрәсән нәјин сајәсиндә мөвчуддур? Ән биринчиси, јығынчағын башы олан Иса Мәсиһин рәһбәрлији сајәсиндә. О, «садиг вә ағыллы нөкәр» васитәсилә јығынчаглара ајдын вә конкрет көстәришләр верир (Мат. 24:45—47). Һәмчинин үмумдүнја гардашлығын Рәһбәрлик Шурасына һәвәслә табе олмасы бу чүр бирлијин јаранмасына көмәк етмишдир.

«Руһландырычы сөзләрә севиндиләр» (Һәвариләрин ишләри 15:30—35)

15 Јерусәлимдән кәлән гардашлар Антакијаја чатанда «шакирдләри топладылар вә мәктубу онлара вердиләр». Јығынчагдакы гардашлар рәһбәрлик шурасынын көстәришини нечә гаршыладылар? «Мәктубу охујуб бу руһландырычы сөзләрә севиндиләр» (Һәв. иш. 15:30, 31). Бундан әлавә, Јәһуда вә Сила «гардашлары бир чох сөзләрлә дөнә-дөнә руһландырыб мөһкәмләндирдиләр». Буна көрә онлар Барнаба, Павел вә дикәрләри кими «пејғәмбәр» адланырдылар. «Пејғәмбәр» адәтән Аллаһын ирадәсини елан едән адамлара дејилирди (Һәв. иш. 13:1; 15:32; Чых. 7:1, 2).

16 Јеһова бу мәсәләнин уғурла һәлл олунмасы үчүн көрүлән бүтүн ишләрә хејир-дуа верирди. Јығынчагларын гардашларын гәрарыны јахшы гәбул етмәсиндә һәлледичи ролу нә ојнады? Шүбһәсиз ки, рәһбәрлик шурасынын Аллаһын Кәламына әсасланан вә мүгәддәс руһун рәһбәрлији илә вахтында вә ајдын шәкилдә вердији көстәриш. Үстәлик, һәмин гәрарын јығынчаглара бөјүк диггәт вә һәссаслыгла чатдырылмасы да бунда бөјүк рол ојнады.

17 Биринчи әсрдәки рәһбәрлик шурасынын нүмунәсини изләјәрәк бу күн дә Јеһованын Шаһидләринин Рәһбәрлик Шурасы үмумдүнја мәсиһчи чәмијјәтинә лазыми рәһбәрлији тәгдим едир. Гәбул олунан гәрарлар јығынчаглара ајдын вә конкрет шәкилдә чатдырылыр. Бунун үчүн Рәһбәрлик Шурасы бир сыра үсуллардан истифадә едир. Мәсәлән, сәјјар нәзарәтчиләр бир-бир јығынчаглара баш чәкәрәк бу рәһбәрлији онлара тәгдим едир вә бачы-гардашлары руһландырырлар. Павел вә Барнаба кими, бу фәдакар гардашлар да өзләрини хидмәтә һәср едәрәк ‘бир чох шакирдлә бәрабәр Јеһованын сөзү һаггындакы хош хәбәри тәблиғ едир вә өјрәдирләр’ (Һәв. иш. 15:35). Һәмчинин Јәһуда вә Сила кими, онлар гардашлары ‘бир чох сөзләрлә руһландырыб мөһкәмләндирирләр’.

18 Бәс јығынчаглар һаггында нә демәк олар? Мүасир јығынчаглара бу дүнјанын руһуна јолухмамаға, сүлһү вә һәмрәјлији горумаға нә көмәк едә биләр? Хатырлатмаг истәјәрдик ки, мәһз Јагуб сонралар јазмышды:

15, 16. Сүннәт мәсәләсинин һәллинә јығынчаглар нечә мүнасибәт көстәрди вә буна сәбәб нә олду?

17. Мүасир дөврдәки сәјјар нәзарәтчиләр биринчи әсрдәки гардашлары нәдә тәглид едирләр?

18. Мәсиһчиләр һәмишә Јеһовадан хејир-дуа алмаг истәјирләрсә, нәјә чан атмалыдырлар?

Јеһова Рәһбәрлик Шурасы вә онун тәмсилчиләри васитәсилә мүхтәлиф руһани тәдбирләр тәшкил едәрәк Өз халгынын гајғысына галыр

«Јухарыдан назил олан һикмәт илк нөвбәдә сафдыр, сонра сүлһпәрвәр, агил, итаәткардыр... Салеһлик бәһрәсинин тохуму исә сүлһпәрвәрләр үчүн әмин-аманлыг шәраитиндә әкилир» (Јаг. 3:17, 18). Бу сөзләри јазаркән Јагубун Јерусәлимдәки көрүшү нәзәрдә тутуб-тутмадығыны дәгиг дејә билмәрик. Лакин «Һәвариләрин ишләри» китабынын 15-чи фәслиндә јазылан һадисәләри нәзәрдән кечирдикдән сонра әминликлә дејә биләрик ки, Јеһованын хејир-дуасы јалныз бирлијин вә әмәкдашлығын һөкм сүрдүјү јердә ола биләр.

19 Антакија јығынчағында сүлһүн вә бирлијин олдуғу инди ајдын көрүнүрдү. Онлар Јерусәлимдән кәлән гардашларла мүбаһисә етмәдиләр, әксинә, Јәһуда илә Силанын кәлишини јүксәк гијмәтләндирдиләр вә јалныз бир мүддәт сонра «онлары керијә, онлары көндәрмиш гардашларын јанына сағ-саламат јола салдылар»* (Һәв. иш. 15:33). Биз әмин ола биләрик ки, Јерусәлимдәки һәмиманлылар да һәмин ики гардашын өз сәјаһәтләри һаггында данышдыгларыны ешидәндә чох севинмишдиләр. Јеһованын лүтфү сајәсиндә гардашлар онлара тапшырылан иши уғурла баша чатдырдылар!

20 Антакијада галан Павеллә Барнаба инди бүтүн күчләрини тәблиғ ишинә вә онун тәшкилинә сәрф едә биләрдиләр. Бу күн сәјјар нәзарәтчиләр дә јығынчаглара баш чәкәндә ејни ишлә мәшғул олурлар (Һәв. иш. 13:2, 3). Бу, Јеһованын халгы үчүн әсил хејир-дуадыр! Бәс Јеһова бу ики чалышган тәблиғчидән даһа сонра нечә истифадә етди вә онлар даһа һансы хејир-дуалары алдылар? Буну нөвбәти фәсилдән өјрәнәчәјик.

* Мүгәддәс Китабын бәзи тәрчүмәләриндә 34-чү ајәдә јазылыб ки, Сила Антакијада галмағы гәрара алыр (*Инчил—96*). Амма, көрүнүр, бу сөзләр мәтнә сонрадан әлавә едилиб.

19, 20. а) Антакија јығынчағында сүлһүн вә бирлијин олдуғу нәдән көрүнүрдү? б) Павеллә Барнаба инди өз күчләрини нәјә сәрф едә биләрдиләр?

‘ҜӘЛ ГАЈЫДАГ ВӘ ГАРДАШЛАРА БАШ ЧӘКӘК’

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 15:36

Сәјјар нәзарәтчиләр јығынҹагда һансы мүһүм ролу ојнајырлар? Теократик тәјинатлары һәвәслә гәбул едәндә һансы хејир-дуалары әлдә едирик? Тәблиғ едәндә Мүгәддәс Јазылардан санбаллы дәлилләр нечә ҝәтирмәк олар вә сөһбәт заманы нә үчүн инсанларын бахышларыны нәзәрә алмаг лазымдыр? Һәвари Павелин икинҹи миссионер сәјаһәти һаггында охудугҹа бу вә дикәр суаллара ҹаваб тапаҹағыг.

Јығынҹаглар иманда мөһкәмләнир

Сәјјар нәзарәтчиләр јығынҹаглара иманда мөһкәмләнмәјә көмәк едир

Һәвариләрин ишләри 15:36—16:5

ГАРДАШЛАР бир шәһәрдән о бирисинә кедирләр. Дашлы-кәсәкли јолларла ирәлиләдикчә Павел онунла јанашы аддымлајан кәнчи дүшүнҹәли нәзәрләрлә сүзүр. Кәнчлијинин гајнар чағларыны јашајан бу мәсиһчијә һәваринин бөјүк етимады вар. Тәхминән 20 јашларында олан бу кәнчин ады Тимотејдир. Атдығы һәр аддым ону евләриндән бир аз да узаглашдырыр. Күн гүруба ендикчә Листра вә Конја көздән итир. Гардашлары гаршыда нә көзләјир? Павелин бу һагда мүәјјән тәсәввүрү вар, чүнки бу, онун икинчи сәјаһәтидир. О, јахшы билир ки, сәјаһәт тәһлүкә вә чәтинликләрсиз өтүшмәјәҹәк. Бәс көрәсән бу кәнҹ бүтүн бунлара дөзә биләҹәк?

² Бу тәвазөкар кәнчин өзүнә инамы зәиф олса да, Павел она архајындыр. Бу јахынларда баш верән һадисәләрдән сонра Павел мүнасиб јол јолдашы сечмәјин ваҹиблијини јахшы баша дүшүб. О, билир ки, гаршыдакы иши ичра етмәк, јәни јығынчаглара баш чәкиб онлары мөһкәмләндирмәк ондан вә әмәкдашларындан гәтијјәтли вә һәмфикир олмағы тәләб едир. Бәс бу гәнаәтә кәлмәјә ону нә вадар етмишди? Ола билсин, бир гәдәр әввәл онунла Барнаба арасында ҹидди мүбаһисәјә сәбәб олан фикир ајрылығы.

³ Бу фәсилдә биз наразылыглары нечә һәлл етмәк барәдә чох шеј өјрәнәҹәјик. Бундан башга, Павелин јол јолдашы кими нә үчүн мәһз Тимотеји сечдијини арашдыраҹаг вә бу күн сәјјар нәзарәтчиләрин тәшкилатда нә дәрәҹәдә ваҹиб рол ојнадығыны бир аз да дәриндән баша дүшәҹәјик.

‘Кәл гајыдаг вә гардашлара баш чәкәк’ (Һәвариләрин ишләри 15:36)

⁴ Әввәлки фәсилдә өјрәндик ки, дөрд гардаш, Павел, Барнаба, Јәһуда вә Сила рәһбәрлик шурасынын сүннәтлә бағлы гәрарыны Антакијадакы јығынчаға чатдырыб орадакы гардашлары руһландырды. Сонра Павел Барнабаја јени тәклифлә јахынлашды: «Кәл, Јеһованын сөзүнү тәблиғ етдијимиз бүтүн шәһәрләрә гајыдаг вә орадакы гардашлара баш чәкәк, көрәк нечәдирләр» (Һәв. иш. 15:36). Павел јени имана кәлән

1—3. а) Павелин јени јол јолдашы кимдир вә онун һаггында нә демәк олар? б) Бу фәсилдә биз нәји өјрәнәҹәјик?

4. Павел икинчи миссионер сәјаһәти заманы нә етмәк нијјәтиндә иди?

МАРКА ЧОХЛУ ИШ ҺӘВАЛӘ ОЛУНУР

Маркын јаздығы «Хош хәбәр»дә дејилир ки, Исаны һәбс етмәјә ҝәлән адамлар «бир ҹаван» оғланы да тутмаға чалышдылар, амма о, «палтарыны гојуб јарычылпаг гачды» (Марк 14:51, 52). Бу һадисәни јалныз Јәһја ләгәбли Марк гәләмә алдығындан, белә еһтимал олунур ки, һәмин ҹаван елә онун өзү олуб. Әҝәр беләдирсә, демәли, Марк Иса илә шәхсән таныш иди.

Тәхминән 11 ил сонра, Һирод Агриппа мәсиһчиләри тәгиб едәндә Јерусәлим јығынҹағынын бир чох үзвләри дуа етмәк үчүн Маркын анасы Мәрјәмин евинә јығышмышды. Һәвари Петер мөҹүзәви шәкилдә һәбсханадан азад оланда мәһз онларын евинә ҝәлмишди (Һәв. иш. 12:12). Беләликлә, еһтимал ки, Марк сонралар мәсиһчи ҝөрүшләринин кечирилирдији евдә бөјүјүб боја-баша чатмышды. Шүбһә јохдур ки, Марк Исанын илк шаҝирдләрини дә танıјырды вә онлар она јахшы тәсир ҝөстәрмишдиләр.

Марк еркән мәсиһчи јығынҹағынын бир чох ағсаггаллары илә чијин-чијинә хидмәт етмишдир. Билдијимиз гәдәр, она верилән илк хүсуси тапшырыг гоһуму Барнаба вә һәвари Павеллә Сурија Антакијасында бирликдә хидмәт етмәк олду (Һәв. иш. 12:25). Барнаба илә Павел илк миссионер сәјаһәтинә чыханда Марк да онларла әввәлҹә Кипрә, сонра Кичик Асијаја ҝетди. Намәлум сәбәбләр үзүндән орадан Јерусәлимә ҝери гајытды (Һәв. иш. 13:4, 13). Маркын үстүндә Павеллә Барнаба арасында дүшән сөз-сөһбәтдән сонра Маркла Барнаба өз хидмәтләрини Кипрдә давам етдирдиләр (Һәв. иш. 15:36—39).

Амма, ҝөрүнүр, тезликлә бу хошаҝәлмәз һадисә унудулду: 60/61-ҹи илләрдә Марк јенидән Павеллә бирҝә хидмәт едирди, лакин бу дәфә Ромада. Һәмин шәһәрдә һәбсдә олан Павел Колос јығынҹағына јазмышды: ‘Мәнимлә бирҝә һәбсханада олан јолдашым Аристарх сизә салам сөјләјир. Барнабанын гоһуму Марк да (сизә дејилмишди ки, о, јанынıза ҝәлсә, ону меһрибанлыгла гаршылајасыныз) сизә салам ҝөндәрир’ (Колос. 4:10, 11). Беләликлә, ҝөрүрүк ки, Павел Маркы өз тәмсилчиси кими Ромадан Колоса ҝөндәрмәк фикриндә иди.

Ерамызын 62—64-ҹү илләр арасында Марк бир мүддәт һәвари Петерлә Бабилдә хидмәт етмишди. Онунҹу фәсилдә гејд олундуғу кими, онлар бир-бири илә јахын идиләр, Петер өзүндән кичик олан Маркы «оғлум» дејә чағырырды (1 Пет. 5:13).

Тәхминән 65-ҹи илдә һәвари Павел икинҹи дәфә Ромада һәбсдә оланда Ефесә, әмәкдашы Тимотејә јазмышды: «Ҝәләндә Маркы да өзүнлә ҝәтирәрсән, чүнки онун мәнә бөјүк көмәји дәјир» (2 Тим. 4:11). Шүбһә јохдур ки, Марк дәрһал Ефесдән Ромаја ҝәлмишди. Бүтүн бунлары нәзәрә аланда ајдын олур ки, Барнаба, Павел вә Петер Маркы нә үчүн белә јүксәк гијмәтләндирирдиләр!

Маркын лајиг ҝөрүлдүјү ән шәрәфли иш исә Јеһовадан илһам алараг «Хош хәбәр»и јазмасы иди. Дејиләнә ҝөрә, Марк мәлуматын чохуну һәвари Петердән алмышды. Фактлар да буну тәсдиг едир, чүнки Маркын өз китабында јаздығы чох шеји јалныз ҹанлы шаһид, мәсәлән, Петер биләр биләрди. Амма дејәсән, Марк «Хош хәбәр»и Петерлә бирҝә Бабилдә хидмәт едәркән јох, Ромада гәләмә алмышды. Марк чохлу латын сөзләри ишләдиб вә гејри-јәһудиләрин баша дүшмәси үчүн ибрани терминләрини тәрҹүмә едиб. Бурадан белә ајдын олур ки, о, бу китабы әсас етибарилә гејри-јәһудиләр үчүн јазмышды.

бу мәсиһчиләрә садәчә дост кими баш чәкиб һал-әһвал тутмагдан данышмырды. «Һәвариләрин ишләри» китабы Павелин икинчи миссионер сәјаһәтинин әсил мәгсәдини ачыглајыр. Биринчиси, о, рәһбәрлик шурасынын вердији гәрары о бири јығынчаглара да чатдырмалы иди (Һәв. иш. 16:4). Икинчиси, сәјјар нәзарәтчи олан Павел јығынчаглары руһландырмаг, онлара иманда мөһкәмләнмәјә көмәк етмәк истәјирди (Ром. 1:11, 12). Јеһованын Шаһидләринин мүасир тәшкилаты һәвариләрин гојдуғу нүмунәни нечә изләјир?

5 Бу күн Мәсиһ Рәһбәрлик Шурасындан истифадә едәрәк мәсиһчи јығынчағыны идарә едир. Мәктублар, әдәбијјатлар вә көрүшләр васитәсилә, еләчә дә дикәр үсулларла бу садиг мәсһ олунмушлар дүнјадакы бүтүн јығынчаглара рәһбәрлик тәгдим едир вә онлары руһландырыр. Рәһбәрлик Шурасы һәмчинин бүтүн дүнјада минләрлә сәриштәли ағсаггалы сәјјар нәзарәтчи тәјин едиб онларын васитәсилә јығынчагларын һәр бири илә сых әлагә сахламаға чалышыр.

6 Павел бир сәјјар нәзарәтчијә белә нәсиһәт вермишди: «Аллаһын сөзүнү тәблиғ ет, бу иши јубанмадан, һәм сабит, һәм дә кәркин вахтда көр, бүтүн сәбрини вә тәлим вермәк габилијјәтини топлајараг тәнбеһ ет, мәзәммәт ет, үрәкләндир... Хош хәбәри тәблиғ ет» (2 Тим. 4:2, 5) Мүасир дөврдәки сәјјар нәзарәтчиләр һәмин мәсләһәти рәһбәр тутараг баш чәкдикләри јығынчагда һәр кәсә шәхсән диггәт јетирмәјә вә онлары руһландырмаға чалышырлар. Бу гардашлар вә әкәр евлидирләрсә, онларын һәјат јолдашлары јерли тәблиғчиләрлә хидмәтин мүхтәлиф саһәләриндә әмәкдашлыг едирләр. Онларын сәјлә тәблиғ етмәси вә мәһарәтлә тәлим вермәси бүтүн јығынчаг үчүн көзәл нүмунә олур (Ром. 12:11; 2 Тим. 2:15).

7 Сәјјар хидмәтдә оланлар ән чох өз фәдакар мәһәббәтләри илә танынырлар. Онлар күчләрини әсиркәмәдән башгаларына хидмәт едирләр. Бәзән әлверишсиз һавада сәјаһәт едир, һәтта тәһлүкәли әразиләрә белә кедирләр (Филип. 2:3, 4). Һәмчинин сәјјар нәзарәтчиләр јығынчагдакы бачы-гардашлары Мүгәддәс Китаба әсасланан нитгләри илә руһландырыр, онлара тәлим вә нәсиһәт верирләр. Бу гардашларын давранышыны мүшаһидә етмәк вә онларын иманындан нүмунә көтүрмәк јығынчагда һәр кәсә фајда кәтирә биләр (Ибр. 13:7).

«Гызғын чәкишмә» (Һәвариләрин ишләри 15:37—41)

8 Барнаба Павелин гардашлара баш чәкмәк тәклифини гәбул етди. Бу ики тәблиғчи хејли мүддәт әрзиндә әмәкдашлыг етмишди. Бундан әлавә, икиси дә кедәчәкләри јерләрлә вә баш чәкмәли олдуглары

5. Мүасир Рәһбәрлик Шурасы јығынчаглара рәһбәрлији нечә тәгдим едир вә онлары нечә руһландырыр?

6, 7. Сәјјар нәзарәтчиләр јығынчаглара нечә хидмәт едирләр?

8. Барнаба Павелин дәвәтини нечә гаршылады?

адамларла артыг таныш иди (Һәв. иш. 13:2—14:28). Буна көрә дә, икинчи миссионер сәјаһәтинә бирликдә чыхмаг, ола билсин, ағлабатан вә әлверишли көрүнүрдү. Амма ортаја бир мәсәлә чыхды. Һәвариләрин ишләри 15:37 ајәсиндә дејилир: «Барнаба Марк ләгәбли Јәһјаны да көтүрмәк истәди». Көрүнүр, Барнаба садәҹә тәклиф ирәли сүрмүрдү. О, бу миссионер сәјаһәтинә гоһуму Маркы көтүрмәји артыг гәрара алмышды.

[9] Павел онунла разылашмады. Бунун сәбәбини Мүгәддәс Китаб белә изаһ едир: «Павел ону [Маркы] бу сәјаһәтә көтүрмәји мүнасиб билмәди, чүнки о, Памфилијада һәвариләрдән ајрылмыш вә онларла бу иши давам етдирмәмишди» (Һәв. иш. 15:38). Марк биринҹи миссионер сәјаһәти заманы Павел вә Барнаба илә јола чыхса да, ахыра гәдәр онларла галмамышды (Һәв. иш. 12:25; 13:13). Сәјаһәтин елә әввәлиндә, һәлә Памфилијада икән онлардан ајрылыб Јерусәлимә, евләринә гајытмышды. Мүгәддәс Китабда онун бу ҹүр давранмасынын сәбәби изаһ едилмир. Амма һәр неҹә олса да, һәвари Павел Маркын һәрәкәтини мәсулијјәтсизлик кими гијмәтләндирмишди. Ола билсин, о, Марка бел бағламырды.

[10] Буна бахмајараг, Барнаба фикриндә гәти иди. Павел дә өз дедијиндән дөнмүрдү. Һәвариләрин ишләри 15:39 ајәсиндә дејилир: «Бу мәсәлә онларын арасында гызғын чәкишмәјә сәбәб олду вә онлар бир-бириндән ајрылдылар». Барнаба Маркы өзү илә көтүрүб доғма јурдуна, Кипрә кетди. Павел исә өз планы үзрә һәрәкәт етди. ‘О, Силаны сечди вә гардашлар ону Јеһованын лүтфүнә әманәт етдикдән сонра јола чыхды’ (Һәв. иш. 15:40). Онлар бирликдә «Сурија вә Киликијадан кечәрәк јығынҹаглары мөһкәмләндирирди» (Һәв. иш. 15:41).

[11] Бу әһвалат гејри-камил олдуғумузу бизә бир даһа хатырладыр. Павеллә Барнаба рәһбәрлик шурасынын хүсуси нүмајәндәси тәјин олунмушду. Еһтимал ки, Павел өзү дә артыг һәмин шуранын үзвү иди. Бунунла белә, гејри-камиллик Павеллә Барнабаја үстүн кәлди. Бәс онлар баш верән һадисәнин араларында учурум јаратмасына јол вердиләрми? Гејри-камил олсалар да, Павеллә Барнаба һәлим инсанлар иди, онлар Мәсиһин дүшүнҹә тәрзини әкс етдирирдиләр. Шүбһә јохдур ки, вахт кечдикҹә онлар әсил мәсиһчи кими давранараг бир-бирини бағышладылар (Ефес. 4:1—3). Сонралар Павел Марк илә дә башга теократик тәјинатларда биркә чалышмышды* (Колос. 4:10).

[12] Әслиндә, гәзәбләниб чәкишмә салмаг нә Барнабаја, нә дә Павелә

* 118-чи сәһифәдәки «Марка чохлу иш һәвалә олунур» адлы чәрчивәјә бах.

9. Нә үчүн Павел Барнаба илә разылашмады?

10. Павеллә Барнаба арасындакы фикир ајрылығы нәјә кәтириб чыхарды?

11. Бизимлә хәтримизә дәјән адам арасында учурум јаранмамасы үчүн һансы кејфијјәтләрин олмасы ваҹибдир?

12. Мүасир нәзарәтчиләр Павел вә Барнабадан нүмунә көтүрәрәк һансы хүсусијјәтләри әкс етдирмәлидирләр?

ТИМОТЕЈ ‘ХОШ ХӘБӘРИН ТӘБЛИҒИНДӘ ЧАНЛА-БАШЛА ХИДМӘТ ЕДИР’

Тимотејин һәвари Павелә чох бөјүк көмәји дәјирди. Онлар тәхминән 11 ил чијин-чијинә әмәкдашлыг етдикдән сонра Павел Тимотеј барәдә јазмышды: «Ахы сизин рифаһыныз үчүн беләчан јандыран башга һеч кимим јохдур... Сиз Тимотејин нечә ад газандығыны јахшы билирсиниз: о, атасына көмәк едән ушаг кими, хош хәбәрин тәблиғиндә мәнимлә бирликдә чанла-башла хидмәт едиб» (Филип. 2:20, 22). Тимотеј тәблиғ ишинин ирәлиләмәсиндә әлиндән кәләни әсиркәмәдији үчүн Павел ону чох истәјирди. Онун хидмәтә мүнасибәти бизим үчүн әсил өрнәкдир.

Тимотејин атасы јунан, анасы исә јәһуди иди. Еһтимал олунур ки, о, Листрада бөјүјүб боја-баша чатмышды. Анасы Евники вә нәнәси Лоида көрпәлијиндән она Мүгәддәс Јазылары өјрәтмишдиләр (Һәв. иш. 16:1, 3; 2 Тим. 1:5; 3:14, 15). Павел Листраја биринчи дәфә кәләндә Тимотеј анасы вә нәнәси илә бирликдә мәсиһчилији гәбул етмишди.

Бир нечә илдән сонра Павел Листраја гајыданда тәхминән 20 јашында олан Тимотеј һаггында «Листра вә Конја шәһәрләриндәки гардашлар... ағыздолусу данышырдылар» (Һәв. иш. 16:2). Аллаһын руһу илә бу кәнч һаггында ‘пејғәмбәрликләр’ едилмишди. Онлара ујғун олараг, Павел вә јерли ағсаггаллар Тимотејә хүсуси иш тапшырдылар (1 Тим. 1:18; 4:14; 2 Тим. 1:6). О, Павели миссионер сәјаһәтиндә мүшајиәт етмәли иди. Тимотејә өз ата-анасындан ајрылмаг лазым кәләчәкди. Баш чәкәчәји јәһудиләрин арасында сөз-сөһбәт јаранмасын дејә, Павел һәр еһтимала гаршы ону сүннәт етди (Һәв. иш. 16:3).

Тимотеј чох јерләрә сәјаһәт етмишди. О, Павел вә Сила илә Филипидә, сонра тәкчә Сила илә Веријада, даһа сонра исә тәкбашына Салоникидә тәблиғ етмишди. Јенидән Коринфә Павелин јанына кәләндә Тимотеј она Салоникидәки мәсиһчиләрин әзаб-әзијјәтлә үзләшмәләринә бахмајараг, хүсуси мәһәббәт вә сәдагәт көстәрдикләри барәдә хәбәр кәтирмишди (Һәв. иш. 16:6—17:14; 1 Салон. 3:2—6). Павел Ефесдә икән Коринфдә баш верәнләр һагда ешидиб нараһат оланда Тимотеји кери, Коринфә көндәрмәји мүнасиб билди (1 Кор. 4:17). Сонралар Павел Тимотеји вә Ерасты Ефесдән Македонијаја көндәрмишди. Амма Павел ромалылара мәктуб јазанда Тимотеј артыг онун јанына, Коринфә гајытмышды (Һәв. иш. 19:22; Ром. 16:21). Бүтүн бунлар хош хәбәр наминә Тимотејин етдији сәјаһәтләрдән чәми бир нечәсидир.

Еһтимал ки, Тимотеј өз сәлаһијјәтиндән там истифадә етмәјә чәкинирди. Буну Павелин сөзләриндән баша дүшмәк олур. О јазырды: «Гој кәнч олдуғуна көрә һеч кәс сәнә сајмазјана јанашмасын» (1 Тим. 4:12). Буна бахмајараг, Павел: «Төвсијә едирәм ки, бәзи адамлара јад тәлимләри өјрәтмәји гадаған едәсән», — дејә мәсләһәт верәрәк Тимотеји там архајынлыгла проблем јашанан јығынчаға көндәрди (1 Тим. 1:3). Павел һәмчинин Тимотејә јығынчагда нәзарәтчиләр вә хидмәти көмәкчиләр тәјин етмәк сәлаһијјәтини верди (1 Тим. 5:22).

Тимотејин көзәл кејфијјәтләри ону Павелә севдирмишди. Мүгәддәс Јазыларда көстәрилир ки, бу кәнч сәдагәтли јолдаш кими Павелә чох јахын иди. Онларын арасында ата-бала мүнасибәти вар иди. Павел Тимотејин көз јашларыны хатырладығыны, ону көрмәк истәдијини вә онун үчүн дуа етдијини јазырды. Һәмчинин мәдәсилә әлагәдар «тез-тез нахошладығына көрә» Тимотејә ата гајғысы илә мәсләһәт верирди (1 Тим. 5:23; 2 Тим. 1:3, 4).

Павел Ромада илк дәфә һәбсдә оланда Тимотеј онун јанында иди. Бир мүддәт Тимотеј өзү дә газаматда јатмышды (Филим. 1; Ибр. 13:23). Бу ики нәфәр арасындакы бағлылығы бир һадисә даһа да габарыг шәкилдә көстәрир. Павел өлүмүнүн јахын олдуғуну дујараг Тимотејә јазмышды: «Чалыш тезликлә јаныма кәләсән» (2 Тим. 4:6—9). Тимотејин Павели кәлиб көрә билмәси һагда Мүгәддәс Китабда һеч нә дејилмир.

хас дејилди. Барнаба елә истиганлы вә сәхавәтли адам иди ки, ону әсил ады (Јусиф) илә дејил, һәвариләрин она вердији вә мәнасы «тәсәлли оғлу» олан Барнаба ады илә чағырырдылар. Елә Павел дә мүлајимлији вә меһрибанлығы илә танынырды (1 Салон. 2:7, 8). Павеллә Барнабадан нүмунә көтүрәрәк бу күн дә бүтүн мәсиһчи ағсаггаллар, еләчә дә сәјјар нәзарәтчиләр һәмишә һәлим олмаға, бир-бири илә, о ҹүмләдән һәмиманлылары илә меһрибан давранмаға чалышмалыдырлар (1 Пет. 5:2, 3).

Онун «һаггында ағыздолусу данышырдылар» (Һәвариләрин ишләри 16:1—3)

13 Икинҹи миссионер сәјаһәти заманы Павел Рома әјаләти олан Галатијаја кетди. Орада артыг бир нечә јығынҹаг фәалијјәт көстәрирди. Әввәлҹә о, «Дербија шәһәринә, орадан да Листраја кәлди». «Бу шәһәрдә Тимотеј адында бир шакирд вар иди. Онун анасы диндар јәһуди, атасы исә јунан иди» (Һәв. иш. 16:1)*.

14 Көрүнүр, Павел Тимотејин аиләси илә илк сәјаһәти заманы, тәхминән 47-илдә һәмин јерә кәләндә таныш олмушду. Инди, ики-үч ил кечәндән сонра Павел кәнҹ Тимотејә хүсуси диггәт јетирди. Ахы нијә мәһз она? Чүнки «гардашлар Тимотеј һаггында ағыздолусу данышырдылар». О, тәкҹә өз јығынҹағында дејил, һәм дә башга шәһәрдә јашајан гардашлар арасында јахшы ад газанмышды. Мүгәддәс Китабда дејилир ки, һәм Листрада, һәм дә орадан тәхминән 30 километр аралыда јерләшән Конјада гардашлар онун һаггында јүксәк фикирдә идиләр (Һәв. иш. 16:2). Мүгәддәс руһун рәһбәрлији алтында ағсаггаллар кәнҹ Тимотејә чох мәсулијјәтли бир иши һәвалә етдиләр. О, сәјјар хидмәтчи олан Павеллә Силаны көмәкчи кими мүшајиәт етмәли иди (Һәв. иш. 16:3).

15 Тимотејә беләкәнҹ јашында јахшы ад газандыран нә олмушду? Ағлы, јарашығы, јохса габилијјәтләри? Чох вахт инсанларын диггәтини чәкән мәһз бу кими шејләр олур. Һәтта Шамуел пејғәмбәр дә бир дәфә харичи көрүнүшә алданмышды. Амма Јеһова она хатырлатмышды: «Рәбб инсанын көрдүјү кими көрмәз, чүнки инсан заһирә, Рәбб исә үрәјә бахар» (1 Шам. 16:7). Тимотејә һәмиманлылары арасында јахшы ад газандыран онун һансыса фитри истедады дејил, мәнәви кејфијјәтләри иди.

16 Илләр сонра һәвари Павел Тимотејин руһани мәзијјәтләриндән бәзиләри һаггында јазмышды. Онун јахшы әһвал-руһијјәсини вә фәдакар мәһәббәтини тәсвир етмиш, теократик тапшырыглары ҹанла-башла је-

* 121-ҹи сәһифәдәки «Тимотеј ‘хош хәбәрин тәблиғиндә ҹанла-башла хидмәт едир’» адлы чәрчивәјә бах.

13, 14. а) Тимотеј ким иди вә Павел онунла илк дәфә нечә таныш олмушду? б) Павел нә үчүн Тимотејә хүсуси диггәт јетирди? ҹ) Тимотеј һансы тапшырығы алды?

15, 16. Тимотеј нәјин сајәсиндә јахшы ад газанмышды?

ринә јетирдијини гејд етмишди (Филип. 2:20—22). Тимотеј һәмчинин 'ријасыз имана' саһиб олмасы илә танынырды (2 Тим. 1:5).

17 Бу күн бир чох кәнчләр Тимотеј кими Аллаһа мәгбул кејфијјәтләрә саһиб олмаг үчүн чидд-чәһдлә чалышырлар. Бунунла да кәнч олмаларына бахмајараг, онлар Јеһованын вә инсанларын гаршысында јахшы ад газанырлар (Сүл. мәс. 22:1; 1 Тим. 4:15). Онлар икили һәјат сүрмүр, беләликлә дә, ријасыз имана саһиб олдугларыны көстәрирләр (Мәз. 26:4). Бунун сајәсиндә, Тимотеј кими бир чох кәнчләр јығынчағын ишинә бөјүк төһфә верә билирләр. Онлар хош хәбәри јығынчагла бир јердә тәблиғ етмәјә башлајанда, һәјатларыны Јеһоваја һәср едиб вәфтиз олунанда онлары танығјан бүтүн бачы-гардашлара гучаг долусу севинч бәхш едирләр!

'Шакирдләрин иманы мөһкәмләнирди' (Һәвариләрин ишләри 16:4, 5)

18 Павел вә Тимотеј илләр бојунча бир јердә чалышдылар. Сәјјар хидмәтчи кими фәалијјәт көстәрән бу гардашлар рәһбәрлик шурасынын мүхтәлиф тапшырыгларыны јеринә јетирирдиләр. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Онлар шәһәрбәшәһәр кәзәрәк шакирдләрә Јерусәлимдәки һәвариләрин вә ағсаггалларын гәрарларыны чатдырыр, бу гәрарлара әмәл етмәји тапшырырдылар» (Һәв. иш. 16:4). Шүбһә јохдур ки, јығынчаглар Јерусәлимдәки һәвариләрин вә ағсаггалларын рәһбәрлијинә риајәт едирдиләр. Нәтичәдә «шакирдләрин иманы мөһкәмләнир вә јығынчаглар күнү-күндән бөјүјүрдү» (Һәв. иш. 16:5).

19 Буна бәнзәр тәрздә бу күн дә Јеһованын Шаһидләри онлара 'рәһбәрлик едәнләрин' көстәришләринә табе олур, бу да онлара чохлу хејир-дуалар кәтирир (Ибр. 13:17). Бу дүнјанын сәһнәси даима дәјишдијиндән олдугча вачибдир ки, мәсиһчиләр һәмишә 'садиг вә ағыллы нөкәрин' тәгдим етдији сон рәһбәрлик вә көстәришләрә риајәт етсинләр (Мат. 24:45; 1 Кор. 7:29—31). Бу, бизә һәгигәтдән узаглашмамаға вә өзүмүзү дүнјадан ләкәсиз сахламаға көмәк едәчәк (Јаг. 1:27).

20 Дүздүр, Рәһбәрлик Шурасынын үзвләри дә Павел, Барнаба, Марк вә биринчи әсрдәки дикәр мәсһ олунмуш ағсаггаллар кими гејри-камилдирләр (Ром. 5:12; Јаг. 3:2). Лакин һәмишә Аллаһын Кәламына сых бағлы галмагла вә һәвариләрин гојдуғу нүмунәни јахындан изләмәклә онлар там етибара лајиг олдугларыны көстәрмишләр (2 Тим. 1:13, 14). Онларын бу чүр садиглији сајәсиндә, јығынчаглар иманда мөһкәмләнир вә руһани чәһәтдән инкишаф едир.

---

17. Бу күн кәнчләр Тимотејдән нечә нүмунә көтүрә биләрләр?

18. а) Павел вә Тимотеј сәјјар нәзарәтчи кими һансы хүсуси ишлә мәшғул идиләр? б) Јығынчаглар һансы хејир-дуалары алырдылар?

19, 20. Нә үчүн мәсиһчиләр онлара «рәһбәрлик едәнләрә» табе олмалыдырлар?

«Беләликлә, биз Троасдан дәнизә чыхдыг»
(Һәвариләрин ишләри 16:11)

«Македонијаја кәл»

Иса Мәсиһин рәһбәрлијинә ујғун давранан вә тәгибләрлә үзләшәркән севинҹини итирмәјән гардашлар хејир-дуа алырлар

Һәвариләрин ишләри 16:6—40

МАКЕДОНИЈАНЫН Филиппи шәһәри јахынлығында ахан кичик Гангит чајы бир чохлары үчүн ибадәт јеринә чеврилиб. Инди дә бир дәстә гадын шәһәрдән чыхыб ораја јолланыр. Онлар адәти үзрә чајын кәнарында әјләшиб Исраилин Аллаһына дуа едирләр. Сөзсүз ки, бу, Јеһованын нәзәриндән гачмыр (2 Салн. 16:9; Мәз. 65:2).

2 Бу арада, Филипидән тәхминән 800 километр шәргдә бир груп киши Галатијанын ҹәнуб шәһәри Листрадан чыхыб гәрбә доғру јол алыр. Бир нечә күн сонра онлар ромалыларын салдығы јола чыхырлар. Даш дөшәнмиш бу јол Асија әјаләтинин ән сых мәскунлашмыш бөлкәсинә, Ефесә вә дикәр шәһәрләрә тәрәф узаныр. Јолчулар — Павел, Сила вә Тимотеј ораја чатмаг арзусу илә алышыб јанырлар. Ахы орада минләрлә инсан Мәсиһ һаггында хәбәри һәлә ешитмәјиб. Амма јола тәзәҹә чатмышдылар ки, мүгәддәс руһ бизә мәлум олмајан тәрздә онлары дајандырыб Асијада тәблиғ етмәји гадаған едир. Нә сәбәбә? Иса мүгәддәс руһ васитәсилә онлары башга истигамәтә јөнәлтмәк истәјир: онлар Кичик Асијаны, Еҝеј дәнизини кечәрәк Гангит чајынын кәнарына кетмәлидирләр!

3 Исанын Павели вә онун јолдашларыны гејри-ади шәкилдә Македонијаја истигамәтләндирмәсиндән чох шеј өјрәнә биләрик. Буна көрә дә, Павелин тәхминән 49-ҹу илдә башладығы миссионер сәјаһәти заманы баш верән бәзи һадисәләри нәзәрдән кечирәҹәјик.

«Аллаһ... бизи ора чағырыр» (Һәвариләрин ишләри 16:6—15)

4 Мүгәддәс руһ Павелә вә онун јолдашларына Асијаја кетмәји гадаған етдикдән сонра онлар шимала, Битинија әјаләтинә үз тутдулар. Ора чатмаг үчүн күнләрлә сејрәк мәскунлашмыш Фрикија вә Галатија бөлкәләри арасындакы кәлә-көтүр, тозлу-торпаглы јолларла јол кетмәли идиләр. Лакин Битинијаја јахынлашанда Иса јенидән мүгәддәс руһ васитәсилә онлары дајандырды (Һәв. иш. 16:6, 7). Јәгин гардашлар чашыб галмышдылар. Онлар билирдиләр *нәји* тәблиғ етмәлидирләр, *нечә* тәблиғ етмәлидирләр,

---

1—3. а) Мүгәддәс руһ Павели вә онун јолдашларыны нечә истигамәтләндирди? б) Бу фәсилдә һансы һадисәләри нәзәрдән кечирәҹәјик?

4, 5. а) Павел вә јолдашлары Битинија јахынлығында оланда Иса нә етди? б) Гардашлар нә етдиләр вә бунун сајәсиндә нә әлдә олунду?

Биз «Македонијаја кәл» чағырышына нечә һај верә биләрик?

амма *һарада* тәблиғ етмәлидирләр, ону билмирдиләр. Онлар, мәчази дилдә десәк, Асијаја ачылан гапыны дөјмүшдүләр, лакин гапы ачылмамышды. Битинијаја ачылан гапыны дөјмүшдүләр, амма нә карә. Буна бахмајараг, Павел ачыг гапы тапана кими раһатлашан дејилди. Сонра гардашлар илк бахышдан ағласығмаз көрүнән бир гәрар гәбул етдиләр. Онлар гәрбә үз тутдулар. Бир сыра шәһәрләрдән јан кечиб 550 километр јол кетдикдән сонра лиман шәһәри Троаса чатдылар. Бура Македонијаја ачылан гапы иди (Һәв. иш. 16:8). Бурада Павел үчүнчү гапыны дөјдү; вә будур, гапы тајбатај ачылды!

5 Троасда Павелкилә гошулан Лука сонра баш верәнләр һагда јазыр: «Кечә Павелә бир хәјал кәлди. Павел көрдү ки, бир македонијалы дуруб она јалварыр: “Нә олар, Македонијаја кәл, бизә көмәк ет”. Павел бу хәјалы көрән кими, биз Македонијаја јола дүшдүк; белә гәнаәтә кәлмишдик ки, Аллаһ онлара хош хәбәри чатдырмаг үчүн бизи ора чағырыр»* (Һәв. иш. 16:9, 10). Нәһајәт Павелә ајдын олду ки, онлар *һарада* тәблиғ етмәлидирләр. Јәгин јолун јарысындан кери гајытмадығына көрә о, инди чох севинирди. Гардашлар јубанмадан кәми илә Македонијаја кетдиләр.

6 Бу һадисәдән нә өјрәнә биләрик? Бир шејә фикир вер: Павел Асијаја јола дүшәндән *сонра* Иса мүгәддәс руһ васитәсилә мәсәләјә мүдахилә етди. Бундан башга, Павел Битинијаја јахынлашандан *сонра* Иса ону дајандыр-

---

* 128-чи сәһифәдәки «Лука — “Һәвариләрин ишләри” китабынын јазычысы» адлы чәрчивәјә бах.

6, 7. а) Павелин сәјаһәти заманы баш верәнләр бизә нәји ачыглајыр? б) Бу һадисә бизи нәјә әмин едир?

ды вә нәһајәт, о, Троаса чатдыгдан *сонра* Иса ону Македонијаја көндәрди. Јығынчағын башы олан Иса бу күн бизи дә еіни чүр истигамәтләндирә биләр (Колос. 1:18). Мәсәлән, тутаг ки, сән пионер хидмәтинә башламаг вә ја тәблиғчиләрә тәләбат олан јерә көчмәк истәјирсән. Лакин ола биләр, Иса сәнә мәгсәдинә доғру мүәјјән аддымлары атдыгдан *сонра* јол көстәрсин. Нијә мәһз сонра? Белә бир нүмунә үзәриндә дүшүн: машын јалныз һәрәкәт етдији тәгдирдә сүрүчү ону сағa вә ја сола дөндәрә биләр. Буна бәнзәр тәрздә, Иса бизә јалныз һәрәкәт етдијимиз, јәни хидмәтимизи кенишләндирмәк үчүн конкрет аддымлар атдығымыз һалда истигамәт верә биләр.

7 Бәс әкәр, илк чәһдләрдән мәгсәдимиз баш тутмурса, онда нечә? Аллаһын руһунун бизә јол көстәрмәдији гәнаәтинә кәләрәк, руһдан дүшмәлијикми? Гәтијјән. Биз унутмамалыјыг ки, Павелдә дә һәр шеј биринчи дәфәдән алынмамышды. Буна бахмајараг, о, ачыг гапы тапана кими тәслим олмады. Әмин ола биләрик ки, руһдан дүшмәјиб мәгсәдимизә доғру ирәлиләсәк, әввәл-ахыр бизим дә гаршымызда «бөјүк фәалијјәт гапысы» ачылачаг (1 Кор. 16:9).

8 Македонијаја чатдыгдан сонра Павел јолдашлары илә биркә Филипијә кетди. Оранын сакинләри Рома вәтәндашы олмалары илә фәхр едирдиләр. Шәһәрдә истефаја чыхан Рома забитләри јашајырды. Онлар үчүн Филипи санки кичик Италија, Македонијада салынмыш кичик Рома шәһәри иди. ‘Дуа јерини’ ахтаран миссионерләр шәһәр дарвазаларындан кәнара, чај гырағына кәләндә баша дүшдүләр ки, ахтардыглары јер бурадыр*. Онлар шәнбә күнү һәмин јерә кетдиләр вә Аллаһа ибадәт етмәк үчүн орада топлашан гадынлара раст кәлдиләр. Гардашлар әјләшиб онларла сөһбәтә башладылар. Лидија адлы бир гадын онлары диггәтлә динләјирди. «Јеһова онун үрәјини ачды». Ешитдикләри Лидијаја елә дәрин тәсир бағышлады ки, о, евиндәкиләрлә бирликдә вәфтиз олду. Сонра Лидија јалвар-јахар едиб Павели вә онун јолдашларыны евинә гонаг апарды# (Һәв. иш. 16:13—15).

9 Тәсәввүр ет, Лидијанын вәфтиз олмасы нечә бөјүк севинчә сәбәб олду! Шүбһәсиз, «Македонијаја кәл» дәвәтини гәбул етдијинә вә бу мөмин гадынларын дуаларына чаваб вермәк үчүн Јеһованын ону вә јолдашларыны сечдијинә көрә Павелин севинчинин һәдди-һүдуду јох иди. Бу күн дә бир чох бачы-гардашлар, һәм кәнчләр, һәм јашлылар, һәм субајлар, һәм дә евлиләр Падшаһлыг тәблиғчиләринин аз олдуғу әразиләрә көчүр. Дүздүр, бу, чәтинликләрсиз өтүшмүр. Лакин онлар Лидија кими һәгигәти гәбул

---

* Ола билсин, Филипидә кечмиш һәрбчиләр јашадығындан јәһудиләрә орада синагог тикмәјә ичазә верилмәмишди. Јахуд бәлкә дә, шәһәрдә он јәһуди киши јох иди, чүнки синагог тәсис етмәк үчүн ән азы он нәфәр киши олмалы иди.

132-чи сәһифәдәки «Бәнөвшәји гумаш парча сатан Лидија» адлы чәрчивәјә бах.

---

8. а) Филипи шәһәри нә илә сәчијјәләнирди? б) Павелин ‘дуа јериндә’ тәблиғ етмәси һансы көзәл бәһрәни кәтирди?

9. Бу күн бир чохлары Павел кими нә едирләр вә бу, онлара һансы хејир-дуалары кәтирир?

ЛУКА — «ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ» КИТАБЫНЫН ЈАЗЫЧЫСЫ

Он алтынҹы фәслин 9-ҹу ајәсинә кими «Һәвариләрин ишләри» китабы сырф үчүнҹү шәхсдә нәгл едилир. Јазычы јалныз башгаларынын дедикләрини вә етдикләрини јазыр. Һәвариләрин ишләри 16:10, 11 ајәләриндә исә нәгл үслубу дәјишилир. Мәсәлән, 11-ҹи ајәдә јазычы дејир: «Биз Троасдан дәнизә чыхдыг вә дүз Самотракијаја үздүк». Китабы јазан Лука мәһз бу замандан етибарән һадисәләрдә иштирак етмәјә башлајыр. «Һәвариләрин ишләри» китабында Луканын ады бир дәфә дә олсун чәкилмир. Белә исә һарадан билирик ки, бу китабы мәһз о јазыб?

Буну «Һәвариләрин ишләри» китабынын вә Луканын јаздығы «Хош хәбәр»ин илк сөзләринә әсасән демәк олар. Һәр ики китаб «Теофил»ә мүраҹиәтлә башлајыр (Лука 1:1, 3; Һәв. иш. 1:1). «Һәвариләрин ишләри» китабынын илк ајәләриндә охујуруг: «Еј Теофил! Биринҹи һекајәтдә Исанын, башланғыҹдан та көјә алындығы күнәдәк, көрдүјү бүтүн ишләри вә тәлимләри... һаггында јазмышам». Мөтәбәр гәдим мәнбәләрә әсасән, ‘биринҹи һекајәти’, јәни «Хош хәбәр»и мәһз Лука јазмышдыр. Демәли, «Һәвариләрин ишләри» китабыны да о јазмышдыр.

Биз Лука һаггында елә дә чох шеј билмирик. Мүгәддәс Китабда онун адына ҹәми үч дәфә раст кәлинир. Һәвари Павел Луканы «севимли һәким гардашымыз» вә әмәкдаш адландырыр (Колос. 4:14; Филим. 24). «Һәвариләрин ишләри» китабынын «биз» дејә нәгл едилән һиссәләриндән, јәни Луканын өзүнү дә әһвалата дахил етдији парчалардан ајдын олур ки, әввәлҹә, о, Павеллә тәхминән 50-ҹи илдә Троасдан Филипијә гәдәр сәјаһәт етмишди. Лакин Павел Филипидән кедәндә Лука артыг онунла дејилди. Тәхминән 56-чы илдә бу ики гардаш јенидән Филипидә көрүшдү вә једди нәфәр башга гардашла Јерусәлимә јола дүшдү. Јерусәлимдә Павел һәбс олунду. Ики ил сонра Лука һәлә дә голлары гандаллы олан Павели Гејсәријјәдән Ромаја кедәркән мүшајиәт етди (Һәв. иш. 16:10—17, 40; 20:5—21:17; 24:27; 27:1—28:16). Икинҹи дәфә Ромада һәбсдә олан Павел јахын вахтларда едам олунаҹағыны һисс етдијини јазанда «тәкҹә Лука» онун јанында иди (2 Тим. 4:6, 11). Ајдындыр ки, Лука хош хәбәр наминә бөјүк мәсафәләр гәт едиб һәр ҹүр әзијјәтә гатлашмаға һазыр иди.

Лука Иса һаггында јаздыгларынын ҹанлы шаһиди олдуғуну иддиа етмирди. Әксинә, о дејирди ки, һадисәләри онларын «шаһиди олмуш» адамларын данышдыглары әсасында тәсвир едир. Бундан башга, оланлары ‘ардыҹыллыгла јазмаг’ үчүн ‘һәр шеји лап башдан дәгигликлә арашдырмышды’ (Лука 1:1—3). Луканын әрсәјә кәтирдији ишдән онун дәрин тәдгигатчылыг габилијјәтинә малик олдуғу ајдын көрүнүр. Ола билсин, китабына дахил етдији мәлуматлары топламаг үчүн о, Елизабетлә, Исанын анасы Мәрјәмлә вә башгалары илә сөһбәт етмишди. Тәсвир етдији һадисәләрин бир чохуна јалныз онун јаздығы «Хош хәбәр»дә раст кәлмәк олар (Лука 1:5—80).

Павел Луканын һәким олдуғуну демишди. Доғрудан да онун јаздыгларындан һәкимә хас бир хүсусијјәт, хәстәләрлә марагландығы һисс олунур. Мәсәлән, Лука гәләмә алдығы һекајәтдә нөвбәти мәгамлары гејд етмишди: Иса ҹинли кишини сағалданда ҹин ‘һеч бир хәтәр јетирмәдән ондан чыхмышды’; һәвари Петерин гајынанасы «гыздырма ичиндә јатырды»; Исанын шәфа вердији гадын ‘дүз он сәккиз ил иди ки, нахошлуг ҹининә тутулмушду, бели там бүкүлмүшдү вә дикәлмирди’ (Лука 4:35, 38; 13:11).

Лука ‘Рәббин ишини’ һәјатында биринҹи јерә гојурду (1 Кор. 15:58). Онун һәјатда мәгсәди мәшһур һәким олмаг, ҹәмијјәтдә јүксәк мөвге газанмаг јох, инсанлара Јеһованы танымаға вә Онун хидмәтчиси олмаға көмәк етмәк иди.

едән сәмими инсанлары тапанда бүтүн проблемләр јаддан чыхыр. Бәс сән тәблиғчиләрә тәләбат олан јерә көчмәк үчүн нә исә едә биләрсәнми? Бунун мүкафаты бөјүк олачаг! Мәсәлән, ијирми јашларында олан Ерон адлы бир гардаш Мәркәзи Америка өлкәләриндән биринә көчмүшдү. О, һиссләрини бөлүшүр: «Башга өлкәдә хидмәт етмәк мәнә руһани чәһәтдән јеткинләшмәјә көмәк етди вә Јеһоваја даһа да јахынлашдырды. Тәблиғ хидмәтинә исә сөз јохдур: дүз сәккиз нәфәрлә Мүгәддәс Китабы өјрәнирәм!» Әслиндә, онун сөзләриндә чохларынын һиссләри әкс олунур.

«Чамаат бу гардашлара гаршы галхды» (Һәвариләрин ишләри 16:16—24)

10 Шејтан, сөзсүз ки, бәрк гәзәбли иди. Ахы онун вә чинләринин ат ојнатдығы јерләрдә хош хәбәр инди көк салмаға башламышды. Буна көрә дә, һеч шүбһә јохдур ки, вәзијјәтин Павелкилә гаршы чеврилмәсиндә онларын бармағы вар иди. Бир дәфә гардашлар дуа јеринә кедәндә фалчылыгла ағаларына чохлу кәлир кәтирән чинә тутулмуш гуллугчу гыз онларын далынча дүшүб гышгырырды: «Бунлар Аллаһ-Тааланын гулларыдыр вә сизә хилас јолуну билдирирләр». Ола билсин, чин гыза бу сөзләри она көрә дедиздирирди ки, һамы Павелин тәлимләри илә гызын етдији фалчылығын бир мәнбәдән кәлдијини фикирләшсин. Беләликлә дә, чамаатын диггәти Мәсиһин давамчыларындан јајыначагды. Лакин Павелин әмри илә чин гыздан чыхды вә гыз даһа һеч нә демәди (Һәв. иш. 16:16—18).

11 Гарабашын ағалары кәлиб көрәндә ки, кәлир мәнбәји әлләриндән чыхыб, һирс башларына вурду. Онлар Павел вә Силаны базар мејданына кәтирдиләр. Бурада Рома һөкумәтинин нүмајәндәләри олан мәмурлар мәһкәмә гурурдулар. Һакимләрин вәтәнпәрвәрлик вә милләтчилик һиссләрини гызышдырмаг үчүн онлар маһијјәт етибары илә белә дедиләр: «Бу Јәһудиләр биз, ромалылара јарашмајан адәт-әнәнәләри өјрәдәрәк шәһәрдә гарышыглыг салырлар». Онларын сөзләри дәрһал өз тәсирини көстәрди. Базар мејданындакы «бүтүн чамаат бу гардашлара гаршы галхды» вә мәмурлар «онлары чубугла дөјмәји әмр етдиләр». Бундан сонра Павел вә Силаны сүрүјүб һәбсханаја атдылар. Һәбсхана рәиси јаралы гардашлары һәбсхананын дахили бөлмәсинә салды вә ајагларына күндә вурду (Һәв. иш. 16:19—24). Гапы бағлананда ичәријә елә зүлмәт гаранлыг чөкдү ки, көз-көзү көрмүрдү. Амма Јеһова һәр шеји көрүрдү (Мәз. 139:12).

12 Илләр әввәл Иса шакирдләринә демишди: ‘Сизи тәгиб едәчәкләр’ (Јәһ. 15:20). Буна көрә дә Павелкил Македонијаја кәләндә тәгибләрлә гаршылашмаға һазыр идиләр. Көзләдикләри доғруланда исә гардашлар Јеһованын онлардан үз дөндәрдијини фикирләшмәдиләр. Онлар баша дүшүрдүләр ки, белә етмәклә Шејтан өз гәзәбини онларын үстүнә төкүр. Бу

10. Вәзијјәти Павелкилә гаршы чевирмәк үчүн чинләр нә етди?

11. Чин гыздан чыхдыгдан сонра Павел вә Сила илә нә баш верди?

12. а) Мәсиһин шакирдләри тәгибләрә нечә јанашыр вә нә үчүн? б) Шејтан вә онун тәрәфдарлары һансы үсуллара әл атараг мәсиһчиләри тәгиб едир?

күн Шејтанын әлалтылары Филипидәки кими ејни үсуллара әл атырлар. Бизә дүшмән кәсилән адамлар ишдә, мәктәбдә јалан мәлуматлар јајараг инсанлары бизә гаршы тәһрик едирләр. Бәзи өлкәләрдә дин рәһбәрләри мәһкәмәдә бизи иттиһам едәрәк дејирләр: «Јеһованын Шаһидләри динимизә зидд кедән, халгымыза јарашмајан әнәнәләри тәблиғ едир, бунунла да асајиши позурлар». Елә дә олур ки, һәмиманлыларымыз дөјүлүр вә һәбсханаја атылыр. Амма бунларын һеч бири Јеһованын көзүндән јајынмыр (1 Пет. 3:12).

«Дәрһал вәфтиз олундулар» (Һәвариләрин ишләри 16:25—34)

13 Павел илә Силаја кечирдикләри сарсынтыдан сонра өзләринә кәлмәк үчүн вахт лазым иди. Лакин чох кечмәмиш, кечә јарысы онлар артыг «дуа едиб маһны охујур, Аллаһа һәмд едирдиләр». Гәфләтән зәлзәлә баш верди, һәбсхана санки јериндән ојнады. Һәбсхана рәиси ојаныб гапыларын ачыг олдуғуну көрәндә елә билди ки, дустаглар гачыб. Буна көрә чәзаланачағыны билдији үчүн «гылынчыны чыхарыб өзүнү өлдүрмәк истәди». Бу ан Павел: «Чанына гәсд етмә, һамымыз бурадајыг!» — дејә гышгырды. Чаш-баш галан һәбсхана рәиси сорушду: «Ағалар, мән нә едим ки, хилас олум?» Нә Павел, нә дә Сила ону хилас етмәк игтидарында дејилди; бу адамын гуртулушу јалныз Исанын әлиндә иди. Гардашлар белә чаваб верди: «Ағамыз Исаја иман ет, онда сән дә, евиндәкиләр дә хилас олачагсыныз» (Һәв. иш. 16:25—31).

14 Һәбсхана рәиси бу суалы сәмими-гәлбдәнми вермишди? Павел онун сәмимијјәтинә шүбһә етмирди. Бу киши јәһуди олмадығына көрә Мүгәддәс Јазыларла таныш дејилди. Мәсиһчи олмаг үчүн о, Аллаһын Кәламындакы әсас һәгигәтләри өјрәниб гәбул етмәли иди. Буна көрә «Павеллә Сила Јеһованын сөзүнү она... данышдылар». Гардашлар Мүгәддәс Јазылары елә һәвәслә баша салырдылар ки, алдыглары зәрбәләрин ағрысыны һисс етмирдиләр. Һәбсхана рәиси исә онларын күрәјиндә ачылмыш дәрин јаралары көрәндә гардашлары евинә апарыб јараларыны јуду. Сонра о, евиндәкиләрлә бирликдә ‘дәрһал вәфтиз олунду’. Бәли, Павел вә Силанын тәгибләр заманы руһдан дүшмәмәсинин мүкафаты бөјүк олду! (Һәв. иш. 16:32—34).

15 Мүасир дөврдә дә бәзи мәсиһчиләр иманлары уғрунда һәбсханада јаткән Павел вә Сила кими, хош хәбәри тәблиғ едиб көзәл нәтичәләр әлдә етмишләр. Мәсәлән, бир вахтлар фәалијјәтимизин гадаған олундуғу өлкәдә Шаһидләрин гырх фаизини һәгигәти һәбсханада өјрәнәнләр тәшкил едирди (Јешаја 54:17). Буну да гејд етмәк лазымдыр ки, һәбсхана рәиси јалныз зәлзәлә баш верәндән *сонра* гардашлардан көмәк истәди. Бу күн дә

---

13. Һәбсхана рәисини: «Ағалар, мән нә едим ки, хилас олум?» — дејә сорушмаға нә вадар етди?

14. а) Павел вә Сила һәбсхана рәисинә нәдә көмәк етдиләр? б) Тәгибләр заманы руһдан дүшмәдикләри үчүн Павеллә Сила һансы мүкафаты алды?

15. а) Бу күн бәзи мәсиһчиләр Павеллә Силанын нүмунәсини нечә изләјирләр? б) Саһәмиздә јашајан инсанлара нәјә көрә тәкрар-тәкрар баш чәкмәлијик?

бәнзәр һаллар баш верә биләр. Падшаһлыг хәбәринә һеч чүр һај вермәјән инсанлардан бәзиләри сарсыдычы һадисә илә үзләшәндән сонра һәгигәти гәбул едә биләрләр. Буна көрә дә саһәмиздә јашајан инсанлара дөнә-дөнә баш чәксәк, лазым олан вахтда јанларында олуб онлара көмәк едә биләрик.

«Бизи... хәлвәти говмаг истәјирләр?» (Һәвариләрин ишләри 16:35—40)

[16] Дөјүлдүкләри күнүн сәһәриси мәмурлар әмр етдиләр ки, Павеллә Силаны азад етсинләр. Анчаг Павел деди: «Сән бир бунлара бах! Бизи, Рома вәтәндашларыны мәһкәмәсиз-филансыз чамаатын габағында дөјүб зиндана атыблар, инди дә хәлвәти говмаг истәјирләр? Јох! Гој өзләри кәлиб бизи бурадан чыхартсынлар!» Павелкилин Рома вәтәндашлары олдуғуну биләндә мәмурлар «бәрк горхдулар», чүнки онларын һүгугларыны позмушдулар*. Вәзијјәт көкүндән дәјишди. Шакирдләр чамаатын көзү гаршысында дөјүлмүшдү, инди һамынын көзү гаршысында да мәмурлар онлардан үзр истәмәли идиләр. Онлар Павеллә Силаја јалвардылар ки, Филипидән чыхыб кетсинләр. Гардашлар разылашдылар, лакин кетмәздән әввәл сајы кет-кедә артан јени шакирдләрлә бир гәдәр вахт кечириб онлары руһландырдылар.

[17] Әкәр гардашлар Рома вәтәндашлары кими малик олдуглары һүгуглара һөрмәт едилмәсини лап әввәлдән тәләб етсәјдиләр, јәгин һеч дөјүлмәјәчәкдиләр (Һәв. иш. 22:25, 26). Анчаг белә олан һалда Филипидәки шакирдләрдә елә тәәссүрат ојаначагды ки, миссионерләр өз мөвгеләриндән истифадә едиб Мәсиһ уғрунда әзаб чәкмәкдән гачынырлар. Бу, Рома вәтәндашы олмајан шакирдләрин иманына нечә тәсир едәрди? Ахы ганун онлары дөјүлмәкдән мүдафиә етмирди. Буна көрә дә чәзаја бојун әјмәклә Павел вә Сила јени шакирдләрә көстәрдиләр ки, Мәсиһин давамчысы тәгибләрә гатлашараг иманда мөһкәм гала биләр. Сонрадан исә вәтәндаш һүгугларынын танынмасыны тәләб етмәклә Павеллә Сила мәмурларын ганун позунтусуна јол вердијини һамыја ашкар етдиләр. Бу да өз нөвбәсиндә мәмурлары кәләчәкдә Павелин һәмиманлылары илә пис давранмагдан чәкиндирә биләрди. Һәмчинин гардашлары бу кими һүчумлара гаршы мүәјјән дәрәчәдә ганунi мүдафиә илә тәмин едә биләрди.

[18] Бу күн дә нәзарәтчиләр нечә давранмаға даир мәсиһчи јығынчағына нүмунә верирләр. Мәсиһчи ағсаггаллар башгаларындан көзләдикләри шејләри, биринчи нөвбәдә өзләри едирләр. Павел кими, биз дә өз һүгугларымыздан нечә вә нә вахт истифадә етмәји јүз өлчүб бир бичирик.

* Рома ганунуна әсасән, һәр вәтәндаш ишинин мәһкәмәдә арашдырылмасы һүгугуна малик иди вә һөкм чыхарылмадан ону чамаат гаршысында чәзаландырмаг олмазды.

16. Павеллә Силанын дөјүлдүјү күнүн сәһәриси вәзијјәт нечә дәјишилди?

17. Павеллә Силанын дөзүм нүмунәсиндән јени шакирдләр һансы вачиб шеји өјрәнә биләрдиләр?

18. а) Мүасир дөврдә мәсиһчи ағсаггаллар Павелдән нечә нүмунә көтүрүрләр? б) ‘Хош хәбәрин мүдафиә едилмәси вә ганунi танынмасы’ үчүн биз нә едирик?

Лазым кәләндә, сәрбәст ибадәт едә билмәк үчүн мүхтәлиф инстансијалы өлкәдахили вә һәтта бејнәлхалг мәһкәмәләрә дә мүрачиәт едирик. Бизим мәгсәдимиз ичтимаи ислаһат апармаг јох, Павелин дедији кими, ‘хош хәбәрин мүдафиәсинә вә гануни танынмасына’ наил олмагдыр. Јери кәлмишкән, о, бу сөзләри Филипидәки һәбсиндән тәхминән он ил сонра орадакы јығынчаға јазмышды (Филип. 1:7). Бунунла белә, мәһкәмәләрин чыхардығы гәрардан асылы олмајараг, биз Павелин вә онун јолдашларынын нүмунәсини изләјир вә хош хәбәри Аллаһын руһунун бизи јөнәлтдији һәр јердә тәблиғ етмәјә давам едирик (Һәв. иш. 16:10).

БӘНӨВШӘЈИ ГУМАШ ПАРЧА САТАН ЛИДИЈА

Лидија Македонијанын әсас шәһәрләриндән бири олан Филипидә јашајырды. О, әслән Кичик Асијанын гәрбиндәки Лидија бөлкәсиндә јерләшән Тиатира шәһәриндән иди. Иши илә әлагәдар Лидија Ећеј дәнизинин о бири саһилинә көчмүшдү. Еһтимал ки, о, бәнөвшәји рәнкли мүхтәлиф маллар — палаз, өртүк, гумаш парча, боја алыб-сатырды. Филипидә тапылан китабә һәмин шәһәрдә бәнөвшәји рәнкли мал тачирләринин килдијасынын (јәни иттифагынын) фәалијјәт көстәрдијини тәсдиг едир.

Мүгәддәс Китабда Лидија «мөмин бир гадын» кими тәсвир едилир. Бундан белә нәтиҹәјә кәлмәк олар ки, о, јәһуди јох, прозелит иди (Һәв. иш. 16:14). Ола билсин, о, јәһуди дини илә доғулдуғу шәһәрдә таныш олмушду. Филипидән фәргли олараг, Тиатирада јәһуди синагогу вар иди. Бәзиләринин фикринҹә, Лидија онун әсил ады дејил, Филипидә она верилән ләгәб иди вә мәнасы «Лидијалы гадын» демәк иди. Лакин јазылы сүбутлар вар ки, Лидија шәхс ады кими дә ишләнирди.

Лидијада вә әтраф бөлкәләрдә јашајанлар Һомерин күнләриндән, јәни е. ә. IX вә ја VIII әсрдән мүхтәлиф мәмулатлары бәнөвшәји рәнкә бојамаг баҹарыглары илә ад газанмышдылар. Белә һесаб олунурду ки, «ән давамлы вә ән парлаг боја» Тиатиранын сују илә һазырланыр.

Бәнөвшәји рәнкли мәмулатлар чох баһа олдуғундан онлары јалныз варлылар ала билирдиләр. Бәнөвшәји бојаны мүхтәлиф үсулларла әлдә етмәк мүмкүн иди, лакин ән јахшы вә ән баһалы боја Аралыг дәнизи молјускларындан алынырды. Ондан назик кәтан парчалары рәнкләмәк үчүн истифадә едирдиләр. Бир молјускдан ҹүзи мигдарда боја алынырды. Бир грам бәнөвшәји боја әлдә етмәк үчүн исә тәхминән 8 000 молјуск лазым кәлирди. Буна көрә дә бәнөвшәји рәнкли палтар чох баһа олурду.

Бу тиҹарәтлә мәшғул олмаг үчүн хејли маја тәләб олунурду. Һәмчинин һекајәтдә дејилир ки, Лидија дөрд нәфәри — Павели, Силаны, Тимотеји вә Луканы гонаг сахламышды. Демәли, онун кифајәт гәдәр бөјүк еви вар иди. Бундан көрүнүр ки, Лидијанын иши јахшы кедирди вә о, имканлы гадын иди. Ајәдә ишләдилән «евиндәкиләр» сөзүндән белә баша дүшмәк олар ки, о, гоһумлары илә јашајырды, амма бу һәм дә онун гулларынын вә хидмәтчиләринин олдуғуну да билдирә биләр (Һәв. иш. 16:15). Шәһәрдән чыхыб кетмәздән әввәл Павеллә Силанын гардашларла бу гонагпәрвәр гадынын евиндә көрүшмәсиндән белә нәтиҹәјә кәлмәк олар ки, бурада Филипидәки илк мәсиһчиләрин көрүшләри кечирилирди (Һәв. иш. 16:40).

Тәхминән он ил сонра Павел Филипидәки јығынчаға мәктуб јазанда Лидијанын адыны чәкмәмишди. Беләликлә, бизә Лидија һаггында «Һәвариләрин ишләри» китабын 16-ҹы фәслиндә јазыланлардан башга һеч нә мәлум дејил.

‘Павел Мүгәддәс Јазылара әсасланараг сөһбәт апарды’

Уғурлу тәлимин әсасы вә верилалыларын ҝөзәл нүмунәси

Һәвариләрин ишләри 17:1—15

РОМАЛЫЛАРЫН усталыгла салдығы һамар јол гајалы дағлары јарыб кечир. Бу јолла әскәрләр, тачирләр, сәнәткарлар сәјаһәт едир. Адәтән бурада сәс сәсә гарышыр: бир тәрәфдән ешшәкләрин ангыртысы, дикәр тәрәфдән галын даш плитәләрин үстүндән кечән араба тәкәрләринин сәси, бир јандан да јолчуларын сәс-күјү. Бу јолла Филипидән Салоникијә кедән Павел, Сила вә Тимотеј 130 километрдән чох мәсафәни гәт етмәлидирләр. Онсуз да асан олмајан бу сәјаһәт Павеллә Сила үчүн лап чәтиндир, ахы Филипидә алдыглары јараларын јери һәлә дә көјнәјир (Һәв. иш. 16:22, 23).

² Јәгин гардашлар сөһбәт едә-едә кетдикләри үчүн сәјаһәт онлара о гәдәр дә чәтин кәлмир. Онлар һәлә дә Филипидә баш верән һадисәнин тәсири алтындадырлар. Һәбсхана рәисинин аиләси илә бирликдә мәсиһчилији гәбул етмәси гардашларын Аллаһын кәламыны усанмадан тәблиғ етмәк гәтијјәтини даһа да мөһкәмләндириб. Амма дәнизин саһилиндә јерләшән Салоники шәһәринә јахынлашдыгча, гардашлар орадакы јәһудиләри фикирләшәндә бир гәдәр һәјәчан кечирирләр. Көрәсән јәһудиләр онларла нечә рәфтар едәчәкләр? Филипидәкиләр кими онлара һүчум едиб, дөјмәјәчәкләр ки?

³ Сонралар Павел Салоникидәки мәсиһчиләрә јаздығы мәктубунда һәмин вахт кечирдији һиссләри белә тәсвир етмишди: «Сизә мәлумдур ки, биз Филипидә чох әзијјәт чәкдик вә тәһгир олундуг. Лакин Аллаһымыз бизи чәсарәтләндирди ки, күчлү мүгавимәтә бахмајараг, Онун хош хәбәрини сизә чатдыраг» (1 Салон. 2:2). Белә мәлум олур ки, хүсусилә дә Филипидә баш верән һадисәләрдән сонра Павел Салоники шәһәринә кетмәјә бир гәдәр тәрәддүд едирди. Павелин һиссләри сәнә танышдырмы? Һәрдән хош хәбәри тәблиғ етмәк сәнә дә чәтин кәлирми? Павел Јеһоваја бел бағлајырды. О әмин иди ки, Јеһова ону мөһкәмләндирәчәк вә чәсарәтини топлајыб тәблиғ етмәјә көмәк едәчәк. Павелин нүмунәсини нәзәрдән кечирдикдә Јеһованын сәнә дајаг олачағына әминлијин даһа да артачаг (1 Кор. 4:16).

1, 2. Филипидән Салоникијә сәјаһәт едәнләр кимләрдир вә онлар нә һагда дүшүнүрләр?

3. Павелин нүмунәси тәблиғ ишиндә чәсарәтли олмаға бизә нечә көмәк едә биләр?

‘Павел Мүгәддәс Јазылара әсасланараг сөһбәт апарды’ (Һәвариләрин ишләри 17:1—3)

4 Павел Салоникидә оланда үч шәнбә синагогда тәблиғ етмишди. Бу о демәкдирми ки, о, шәһәрдә ҹәми үч һәфтә галмышды? Һеч дә јох. Биз билмирик, Павел шәһәрә кәләндән нә гәдәр сонра синагога кетмишди. Бундан башга, Павелин мәктубларындан ајдын олур ки, Салоникидә оларкән о да, јолдашлары да өзләрини доландырмаг үчүн ишләјирдиләр (1 Салон. 2:9; 2 Салон. 3:7, 8). Үстәлик, һәмин вахт әрзиндә Павел ики дәфә Филипидәки гардашлардан јардым алмышды (Филип. 4:16). Бурадан белә нәтиҹәјә кәлмәк олар ки, о, Салоникидә үч һәфтәдән чох галмышды.

5 Павел ҹәсарәтини топлајыб тәблиғ етмәк үчүн синагога кетди. Орадакы ҹамаатла адәти үзрә «Мүгәддәс Јазылара әсасланараг сөһбәт апарды. О, Мүгәддәс Јазылардан сүбутлар кәтирәрәк Мәсиһин әзијјәт чәкмәсинин, өлүб дирилмәсинин лазым олдуғуну онлара изаһ едирди вә дејирди: “Мәсиһ, һаггында тәблиғ етдијим Исадыр”» (Һәв. иш. 17:2, 3). Диггәт јетир ки, Павел динләјиҹиләринин һиссләрә гапылараг нәтиҹә чыхармаларыны истәмирди, онлары дүшүндүрмәјә чалышырды. О, билирди ки, синагога кәләнләр Мүгәддәс Јазыларла танышдырлар вә онлара һөрмәтлә јанашырлар, садәҹә орада јазыланлары ахыра кими баша дүшмүрләр. Буна көрә дә Павел Мүгәддәс Јазылардан сүбут кәтирәрәк, онлары Назаретли Исанын вәд едилмиш Мәсиһ олдуғуна инандырмаға чалышырды.

6 Тәлим верәркән Мүгәддәс Јазылара әсасланмагла Павел Исанын гојдуғу нүмунәни изләјирди. Мәсәлән, Иса јердә икән шакирдләринә сөјләмишди ки, Мүгәддәс Јазылара әсасән о, әзаб чәкиб өлдүрүлмәли, сонра исә дирилмәлидир (Мат. 16:21). Дириләндән сонра о, шакирдләринә көрүнмүшдү. Бу, артыг өзү-өзлүјүндә онун һәгигәти сөјләдијини сүбут едирди. Лакин Иса тәкҹә бунунла кифајәтләнмәмишди. О, ‘Мусадан вә бүтүн Пејғәмбәрләрдән башлајыб Мүгәддәс Јазыларда өзүнә аид олан шејләри [шакирдләриндән икисинә] бир-бир изаһ етмишди’. Бу, шакирдләрә елә күҹлү тәсир бағышламышды ки, онлар: «Мәкәр о, јолда бизимлә данышанда, Мүгәддәс Јазылары бизә изаһ едәндә үрәјимиз алышыб јанмырды?» — дејә сөјләмишдиләр (Лука 24:13, 27, 32).

7 Аллаһын Кәламындакы хәбәр бөјүк күҹә маликдир (Ибр. 4:12). Буна көрә дә Иса Мәсиһ, Павел вә дикәр һәвариләр кими, мүасир мәсиһчиләр дә өз тәлимләрини һәмин Кәлама әсасландырырлар. Биз дә тәблиғ едәркән Мүгәддәс Китабдан ајәләр охујур, мәнасыны изаһ едир, инсанлары тәлимләримизин һәгигилијинә инандырмаға чалышырыг. Чатдырдығымыз

---

4. Нәјә көрә белә нәтиҹәјә кәлмәк олар ки, Павел Салоникидә үч һәфтәдән чох галмышды?

5. Павел инсанларын үрәјинә нечә јол тапмаға чалышырды?

6. Иса Мүгәддәс Јазылардан нечә истифадә етмишди вә бу, шакирдләрә нечә тәсир бағышламышды?

7. Нә үчүн тәлимләримизи Мүгәддәс Јазылара әсасландырмалыјыг?

хәбәр бизә мәхсус дејил. Бу сәбәбдән, Мүгәддәс Китабдан тез-тез истифадә етмәклә инсанлара көстәририк ки, сөјләдикләримиз өз фикирләримиз јох, Аллаһын сөзләридир. Бәли, тәблиғ етдијимиз хәбәр бүсбүтүн Аллаһын Кәламына әсасланыр. Она там етибар етмәк олар. Мәкәр буну билмәк хош хәбәри Павел кими чәсарәтлә бөлүшмәјә сәни тәшвиг етмир?

‘Онлардан бир нечәси имана кәлди’ (Һәвариләрин ишләри 17:4—9)

8 Павел Исанын: «Нөкәр ағасындан артыг дејил. Мәни тәгиб едибләрсә, сизи дә тәгиб едәчәкләр. Мәним сөзүмә әмәл едибләрсә, сизин дә сөзүнүзә әмәл едәчәкләр» сөзләринин доғрулуғуну артыг өз үзәриндә һисс етмишди (Јәһ. 15:20). Салоникидә о, бунун һәгигилијинә бир дә әмин олду: бәзиләри онун сөзләрини һәвәслә динләди, дикәрләри исә она гаршы чыхды. Хош хәбәри јахшы гаршылајанлар һаггында Лука belә јазыр: «Онлардан [јәһудиләрдән] бир нечәси вә мөмин јунанлардан хејли адам имана кәлиб [мәсиһчилији гәбул едиб] Павеллә Силаја гошулду. Араларында нүфузлу гадынлар да аз дејилди» (Һәв. иш. 17:4). Сөзсүз ки, бу јени шакирдләр Мүгәддәс Јазылары дүзкүн баша дүшдүкләринә көрә чох севинирдиләр.

9 Бәзиләри Павелин сөзләрини мәмнунијјәтлә гәбул етдији һалда, дикәрләри она гәзәбләндиләр. ‘Јунанлардан хејли адамын’ мәсиһчилији гәбул етдијинә көрә бәзи јәһудиләрин Павелә пахыллығы тутду. Бу јәһудиләр јунанлары иудаизмә дөндәрмәк үчүн онлара Ибрани Мүгәддәс Јазыларыны өјрәдир, һәмин јунанлара артыг өзләринә мәхсус адамлар кими бахырдылар. Инди исә, Павел көзләри баха-баха бу јунанлары онларын әлиндән алды, өзү дә һарада-һарада, дүз синагогун ичиндә. Јәһудиләр гәзәбдән өзләринә јер тапа билмирдиләр!

10 Көрәк сонра нә баш верди: «Јәһудиләр пахыллыгдан базар мејданындакы авараларын арасындан бир нечә јарамаз адамлары јығыб шәһәрдә һај-күј галдырдылар; Павеллә Силаны тутмаг вә чамаатын габағына чыхартмаг үчүн Јасонун евинә сохулдулар. Онлары тапмајанда Јасону вә бир нечә гардашы шәһәр рәһбәрләринин јанына сүрүјүб кәтирдиләр вә чығыр-бағыр салдылар: “Бүтүн аләми бир-биринә вурмуш бу адамлар инди дә бура кәлибләр. Јасон да онлары евиндә гонаг едиб. Бу адамларын һамысы Иса адында башга бир падшаһ олдуғуну дејиб сезарын фәрманларына гаршы чыхырлар”» (Һәв. иш. 17:5—7). Көрәсән, бу нәјә кәтириб чыхарачаг?

11 Күтләнин ки бејнини долдурдулар, даһа онун гаршысыны алмаг гејри-мүмкүндүр. Онун гәзәби мәчрасындан чыхан чај кими гаршысында олан һәр шеји вуруб дағыдыр. Јәһудиләр дә Павеллә Силаны арадан көтүрмәк үчүн мәһз бу силаһа әл атдылар. Шәһәрдә ‘һај-күј галдырандан’

8—10. а) Салоникилиләр хош хәбәрә нечә һај вердиләр? б) Нә үчүн бәзи јәһудиләрин Павелә пахыллығы тутду? в) Јәһуди әлејһдарлар нә етдиләр?

11. Павелә вә дикәр тәблиғчиләрә гаршы һансы иттиһамлар ирәли сүрүлдү вә иттиһамчылар, еһтимал ки, һансы фәрманы нәзәрдә тутурдулар? (Һашијәјә бах.)

сонра рәһбәрләри гардашларын тәһлүкәли адамлар олдуғуна инандырмаға чалышдылар. Онларын Павелә вә дикәр тәблиғчиләрә гаршы ирәли сүрдүјү биринчи иттиһам ондан ибарәт иди ки, куја гардашлар ‘бүтүн аләми бир-биринә вурублар’, һалбуки аләми бир-биринә гатан онларын өзләри иди. Икинчи иттиһам биринчисиндән гат-гат чидди иди. Јәһудиләр иддиа едирдиләр ки, гардашлар Иса адлы башга падшаһы тәблиғ едир, бунунла да императорун фәрманына гаршы чыхырлар*.

12 Јадындадырса, Исаја гаршы да буна охшар иттиһам ирәли сүрмүшдүләр. Јәһуди дин рәһбәрләри Пилата демишди: «Бу адам халгымызы јолдан чыхарыр... үстәлик өзүнү Мәсиһ, падшаһ адландырыр» (Лука 23:2). Јәгин Пилат горхмушду ки, император онун хәјанәтә көз јумдуғуну дүшүнәр, она көрә дә Исаны өлүмә мәһкум етмишди. Бунун кими, Салоникидәки мәсиһчиләрә гаршы ирәли сүрүлән иттиһамларын нәтичәси чох ачы ола биләрди. Бир китабда бу һагда јазылыб: «Бундан бөјүк тәһлүкә ола билмәзди, чүнки “императорлара гаршы хәјанәтдә шүбһәли билинмәк белә, чох вахт өлүмлә нәтичәләнирди”». Бәс јәһудиләр истәдикләринә наил ола билдиләрми?

13 Издиһам Салоникидә тәблиғ ишини дајандырмаға мүвәффәг олмады. Нәјә көрә? Биринчиси, она көрә ки, онлар Павеллә Силаны тапа билмәдиләр. Бундан башга, көрүнүр, шәһәр рәһбәрләри иттиһамларын доғрулуғуна шүбһә едирдиләр. Киров аландан сонра онлар Јасону вә дикәр гардашлары сәрбәст бурахдылар (Һәв. иш. 17:8, 9). Исанын «илан кими еһтијатлы, ејни заманда көјәрчин кими мәсум олун» мәсләһәтинә риајәт едәрәк Павел тәдбирлә давраныб өзүнү тәһлүкәдән горуду ки, тәблиғ ишини башга јердә давам етдирә билсин (Мат. 10:16). Демәли, Павелин чәсарәтли олмасы о демәк дејилди ки, о, көз көрә-көрә өзүнү ода атырды. Бу күн мәсиһчиләр онун нүмунәсини нечә изләјә биләрләр?

14 Мүасир дөврдә дә дүнјанын бәзи өлкәләриндә елә олуб ки, христиан руһаниләри издиһамы Јеһованын Шаһидләринә гаршы галдырыблар. Бизи иғтишаш салмагда вә дөвләтә хәјанәтдә күнаһландырараг рәһбәрләри әлејһимизә чыхмаға тәһрик едибләр. Биринчи әсрдәки јәһудиләр кими, мүасир дөврдәки әлејһдарларымызын һәрәкәтләринин архасында да әксәр һалларда пахыллыг дурур. Һәр нечә олса да, һәгиги мәсиһчиләр өзләрини билә-билә тәһлүкәјә атмырлар. Биз мүмкүн олан јерләр-

* Бир алимин сөзләринә көрә, о дөврдә сезар фәрман чыхармышды ки, һәр ким јени падшаһын вә ја падшаһлығын кәләчәјини, хүсусилә дә һакимијјәтдә олан императору девирмәк вә ја мүһакимә етмәк үчүн пејда олачағыны хәбәр верәрсә, чәзаландырылсын. Ола билсин, Павелин рәгибләри онун тәблиғ етдији хәбәри тәһриф едәрәк һәварини бу фәрманы позмагда тәгсирләндирирдиләр. 137-чи сәһифәдәки «Сезарлар вә “Һәвариләрин ишләри” китабы» адлы чәрчивәјә бах.

12. Нәдән көрүнүр ки, Салоникидәки мәсиһчиләрә гаршы ирәли сүрүлән иттиһамлар ачы нәтичәләр кәтирә биләрди?

13, 14. а) Нә үчүн издиһамын тәблиғ ишини дајандырмаг чәһдләри баш тутмады? б) Павел Исанын еһтијатлы олмаға даир вердији мәсләһәтә ујғун олараг нечә давранды вә биз бундан нә өјрәнә биләрик?

дә бу чүр гәзәбли, дүшүнчәсиз инсанларла мүбаһисәјә киришмәкдән гачынырыг. Бизим мәгсәдимиз инсанларла мүбаһисә етмәк јох, һеч кимә дәјиб тохунмадан тәблиғимизи давам етдирмәкдир. Буна көрә дә кәркин вәзијјәт јарананда чыхыб кедир вә әкәр мүмкүндүрсә, ара сакитләшәндән сонра гајыдырыг.

Онлар «даһа аличәнаб идиләр» (Һәвариләрин ишләри 17:10—15)

15 Тәһлүкәсизлик наминә гардашлар Павеллә Силаны 65 километр аралыда јерләшән Верија шәһәринә көндәрдиләр. Бураја чатанда Павел синагога кедиб орада јығышанлара тәблиғ етди. Онларла данышмаг чох хош иди. Лука јазыр ки, Веријадакы јәһудиләр «Салоники јәһудиләринә нисбәтән даһа аличәнаб идиләр вә Аллаһын сөзүнү бөјүк һәвәслә гәбул етдиләр. Онлар ешитдикләринин доғру олуб-олмадығыны јохламаг үчүн Мүгәддәс Јазылары һәр күн диггәтлә арашдырырдылар» (Һәв. иш. 17:10, 11). Амма бу о демәк дејилди ки, Салоникидәки мәсиһчиләр веријадакылардан пис иди. Чүнки Павел сонралар онлары да тәрифләјәрәк демишди: «Буна көрә дә биз даима Аллаһа шүкүр едирик, чүнки биздән ешитдијиниз Аллаһын сөзүнү инсан сөзү кими дејил, әслиндә нечә ки вар, Аллаһын сөзү кими гәбул етдиниз. Бу сөз сиз иманлыларда фәалијјәт көстәрир» (1 Салон. 2:13). Бәс Веријадакы мәсиһчиләр һансы мәнада даһа аличәнаб идиләр?

16 Ешитдикләри веријалылар үчүн јени бир шеј олса да, онлара шүбһә илә јанашмыр вә ја кәскин тәнгиди мүнасибәт бәсләмирдиләр. Ејни заманда веријалылары садәлөвһ дә адландырмаг олмаз. Әввәла, онлар диггәтлә Павелә гулаг асырдылар. Сонра исә өјрәндикләрини Мүгәддәс

15. Веријалылар хош хәбәрә нечә һај верди?

16. Нә үчүн Мүгәддәс Китабда веријалылар «аличәнаб» адланырлар?

СЕЗАРЛАР ВӘ «ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ» КИТАБЫ

«Һәвариләрин ишләри» китабында вә үмумијјәтлә бүтүн Јунан Мүгәддәс Јазыларында јер алан һадисәләр Рома империјасы әразисиндә баш вериб. Демәли, һәмин дөврдә али һакимијјәт Рома императорунун әлиндә иди. Салоникидәки јәһудиләр «сезарын фәрманлары» дејәндә мәһз императору нәзәрдә тутурдулар (Һәв. иш. 17:7). «Һәвариләрин ишләри» китабынын әһатә етдији дөвр әрзиндә дөрд император һакимијјәт сүрмүшдүр: Тибери, Гај, I Клавди вә Нерон.

- *Тибери* (б. е. 14—37). Исанын јер үзүндә хидмәт етдији вә мәсиһчи јығынчағынын тәсис едилдији илк бир нечә ил әрзиндә император олуб. Иса мүһакимә едилән вахт јәһудиләр Пилата: «Сән бу адамы азад етсән, сезара дост дејилсән... Бизим сезардан башга падшаһымыз јохдур», — дејәндә Тиберини нәзәрдә тутурдулар (Јәһ. 19:12, 15).
- *Гај* (б. е. 37—41). *Калигула* ады илә да танынып. Јунан Мүгәддәс Јазыларында онун ады чәкилмир.
- *I Клавди* (б. е. 41—54). «Һәвариләрин ишләри» китабында онун адына ики дәфә раст кәлинир. Агаб пејғәмбәрин дедији ‘бүтүн јер үзүндә олачаг бәрк гытлыг’ Клавдинин дөврүндә, тәхминән ерамызын 46-чы илиндә баш верди. Бундан башга, ерамызын 49-чу илиндә ја да 50-чи илин әввәлиндә Клавди ‘бүтүн јәһудиләрә Ромадан чыхмағы әмр етди’. Мәһз бу фәрманла әлагәдар Акила вә Прискила Коринфә көчдү вә орада һәвари Павеллә таныш олду (Һәв. иш. 11:28; 18:1, 2).
- *Нерон* (б. е. 54—68). Павел мәһз бу сезарын мәһкәмәсини тәләб етмишди (Һәв. иш. 25:11). Дејиләнә көрә, тәхминән 64-чү илдә Романы виран гојан јанғынын баш вермәсиндә мәсиһчиләри иттиһам едән бу император олмушду. Бундан аз сонра, тәхминән 65-чи илдә һәвари Павел икинчи дәфә Ромада һәбс олунду вә едам едилди.

Јазыларла тутушдуруб онларын доғрулуғуну јохлајырдылар. Бундан әлавә, онлар Аллаһын Кәламыны јалныз шәнбә күнләри јох, һәр күн охујуб арашдырырдылар. Буну диггәтлә едирдиләр ки, јени тәлимин ишығында Мүгәддәс Китабы даһа да дәриндән баша дүшсүнләр. Ахырда онлар тәвазөкарлыг көстәрәрәк бахышларында дәјишиклик етдиләр, белә ки, Лука онлардан ‘бир чохунун иман кәтирдијини’ јазыр (Һәв. иш. 17:12). Буна көрә дә веријалыларын «аличәнаб» адланмасы тәәччүблү дејил!

17 Јәгин веријалыларын һеч ағлына да кәлмәзди ки, онларын хош хәбәри бу чүр гәбул етмәләри Аллаһын Кәламында бизим үчүн парлаг нүмунә кими горунуб сахланылачаг. Онлар Павелин үмидләрини доғрултдулар вә мәһз Јеһованын истәдији кими даврандылар. Биз дә инсанлары Аллаһын Кәламыны диггәтлә арашдырмаға тәшвиг едирик ки, онларын иманы мөһкәм тәмәл үзәриндә гурулсун. Бәс вәфтиз оландан сонра Мүгәддәс Китабы сәјлә өјрәнмәјә еһтијач галырмы? Сөзсүз ки галыр. Јеһовадан һәвәслә өјрәнмәк вә өјрәндикләримизи һәјатымызда тәтбиг етмәк һәтта әввәлкиндән дә вачиб олур, чүнки белә етмәклә Јеһоваја бизи Өз ирадәсинә ујғун тәрбијә етмәјә имкан веририк (Јешаја 64:8). Бунунла да сәмави Атамызы разы салыр вә Онун ишинә һәмишә јарарлы олуруг.

18 Павелин Веријадакы хидмәти узун чәкмәди. Лука јазыр: «Салоники јәһудиләри Павелин Аллаһын сөзүнү Веријада тәблиғ етдијини ешидәндә чамааты гызышдырыб гармагарышыглыг јаратмаг үчүн ораја кәлдиләр. Онда гардашлар Павели дәрһал дәниз саһилинә апардылар, Сила илә Тимотеј исә шәһәрдә галдылар. Павели өтүрәнләр ону Афинаја кәтирдиләр, сонра Сила вә Тимотејин тезликлә онун јанына кәлмәси үчүн көстәриш алыб кери гајытдылар» (Һәв. иш. 17:13—15). Көрүнүр, хош хәбәрә дүшмән кәсилмиш бу адамлар сакитләшән дејилдиләр. Павели Салоникидән говмаглары азмыш кими, она мане олмаг үчүн Веријаја да кәлиб чыхдылар. Лакин онларын чәһдләри бу дәфә дә боша чыхды. Тәблиғ едиләси һәлә чох јерләр вар иди. Буна көрә дә Павел башга јерә јолланды вә хидмәтини орада давам етдирди. Биз дә ејни чүр дavailrансаг, тәблиғ ишини дајандырмаға чалышанларын чәһдләри биринчи әсрдә олдуғу кими бу күн дә уғурсузлуға уғрајачаг.

19 Салоники вә Веријада әтрафлы шәһадәт верәндән сонра, шүбһәсиз, Павел бир даһа әмин олду ки, чәсарәтлә шаһидлик етмәк вә Мүгәддәс Јазылардан сүбутлар кәтирәрәк инсанлары дүшүндүрмәк олдугча вачибдир. Биз дә бу фәсилдән бунун вачиблијини јахшы баша дүшдүк. Инди исә Павел тамамилә фәргли инсанлара — Афинада јашајан гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәли иди. Бәс бу шәһәрдә ону нә көзләјирди? Буну нөвбәти фәсилдән өјрәнәчәјик.

---

17. Веријалылар бизә нәдә көзәл нүмунә гојублар вә вәфтиздән сонра да биз бу нүмунәни нечә изләјә биләрик?

18, 19. а) Нә үчүн Павел Веријадан кетмәли олду вә гәтијјәт көстәрмәклә бизим үчүн һансы тәгдирәлајиг нүмунә гојду? б) Павел инди кимләрә тәблиғ етмәли иди вә һарада?

‘Јәһудиләр Павеллә Силаны тутмаг вә ҹамаатын габағына чыхартмаг’ истәдиләр (Һәвариләрин ишләри 17:5)

‘Аллаһы ахтарыб тапын’

Павел динләјичиләри илә ортаг фикир тапыр вә сөһбәти онларын бахышларына ујғун гурур

Һәвариләрин ишләри 17:16—34

АФИНА. Елм мәркәзи олан бу шәһәрдә бир заманлар Сократ, Платон вә Аристотел кими философлар тәлим вермишләр. Шәһәри кәзиб долашандан сонра Павелин ганы јаман гаралыб. Афинанын әһалиси чохлу аллаһлара ибадәт етдијиндән һәр јер — мәбәдләр, мејданлар, күчәләр бүтләрлә долудур. Павел һәгиги Аллаһ олан Јеһованын бүтпәрәстлијә нечә мүнасибәт бәсләдијини јахшы билир (Чых. 20:4, 5). Бу садиг һәвари дә бүтпәрәстлијә Јеһованын көзү илә бахыр: бүтә ситајиш онда икраһ доғурур.

² Агораја, базар мејданына кирәндә Павел көрдүкләриндән дәһшәтә кәлир. Мејданын шимал-гәрб күнҹүндә, әсас киришин јахынлығында Һермес аллаһын чохлу сајда фаллик бүтләри (чинсијјәт органы габарыг шәкилдә тәсвир олунан һејкәл) дүзүлүб. Базар мејданы сәчдәкаһларла долудур. Һәвари бүтпәрәстлијин дәриндән нүфуз етдији бу шәһәрдә нечә тәблиғ едәҹәк? Көрәсән һиссләрини чиловламаға вә инсанларла ортаг мөвзу тапмаға мүвәффәг олачагмы? Кимдәсә һәгиги Аллаһы ахтарыб тапмаг истәји ојада биләҹәкми?

³ Павелин Афинанын елмли инсанларына мүрачиәт едәркән сөјләдији нитг бәлағәт, нәзакәт вә бәсирәт нүмунәсидир. «Һәвариләрин ишләри» китабынын 17:22—31 ајәләриндә јазылан бу нитги арашдырсаг, тәблиғ едәндә сөһбәти ортаг мөвзу үзәриндә гурмаг вә һәмсөһбәтимизи дүшүнмәјә тәшвиг етмәклә бағлы чох шеј өјрәнәҹәјик.

«Базар мејданында» тәблиғ (Һәвариләрин ишләри 17:16—21)

⁴ Павел илк дәфә Афинаја икинчи миссионер сәјаһәти заманы кәлмишди*. Ерамызын тәхминән 50-чи или иди. Сила илә Тимотејин Веријадан кәлмәсини көзләјән Павел адәт етдији кими ‘синагогда јәһудиләрлә сөһбәт етмәјә’ башлады. Бундан башга гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәк үчүн мүнасиб јер ахтара-ахтара базар мејданына кәлиб чыхды (Һәв. иш. 17:17). Акро-

* 142-чи сәһифәдәки «Афина — гәдим дүнјанын мәдәнијјәт мәркәзи» адлы чәрчивәјә бах.

1—3. а) Нәјә көрә Афинада һәвари Павелин ганы гаралмышды? б) Павелин афиналылар гаршысында сөјләдији нитги арашдырмагла нә өјрәнә биләрик?

4, 5. а) Афинада јолдашларыны көзләјән Павел һарада тәблиғ етмәјә башлады? б) Базар мејданында адәтән кимләр јығышырды?

полдан шимал-гәрбдә јерләшән агора тәхминән 5 һектарлыг әразини әһатә едирди. Бура садәчә алыш-вериш јери дејилди, шәһәрин дөјүнән үрәји иди. Бир китабда дејилир ки, бу мејдан «шәһәрин игтисади, сијаси вә мәдәни мәркәзи» иди. Афиналылар орада јығышыб интеллектуал сөһбәтләр етмәји хошлајырдылар.

5 Павелин базар мејданында тәблиғ етдији јунанларла дил тапмаг елә дә асан иш дејилди. Онлардан бәзиләри бир-бири илә рәгабәт апаран епикүр вә стоик фәлсәфә мәктәбләринин үзвү иди*. Епикүрчүләр һәјатын тәсадүф нәтичәсиндә мејдана кәлдијинә инанырдылар. Онларын һәјата бахышларыны белә хүласә етмәк олар: Аллаһдан горхмаг лазым дејил; өләндән сонра инсан әзаб чәкмир; хошбәхтлијә чатмаг мүмкүндүр; пислијә дөзмәк олар. Стоикләр Аллаһа бир Шәхсијјәт кими инанмыр, әсас јери ағыл вә мәнтигә верирдиләр. Нә епикүрчүләр, нә дә стоикләр дирилмәјә инанмырдылар. Ајдындыр ки, бу ики групун бахышлары Аллаһын Кәламына әсасланан мәсиһчи тәлимләри илә бир арaја сығмырды.

6 Јунан мүтәфәккирләри Павелин тәблиғ етдији тәлимләрә нечә јанашдылар? Бәзиләри Павел үчүн «бошбоғаз», һәрфи тәрчүмәдә «дән дәнләјән» дејирдиләр (Һәв. иш. 17:18). Бу јунан ифадәсини бир алим белә шәрһ едир: «Бу сөз адәтән дән ахтаран кичик гушларла бағлы ишләнирди. Лакин сонра базарын зибиллијиндә ешәләниб јемәк, чыр-чындыр ахтаран адамлара аид олунмаға башлады. Лап сонралар исә бу ифадә орадан-бурадан гырыг-гырыг мәлумат топлајан, хүсусилә дә топладығы мәлуматы бир-бири илә әлагәләндирә билмәјән адама дејилирди». Һәмин охумуш јунанлар маһијјәт етибарилә дејирдиләр ки, Павел башгаларынын ағзындан ешитдијини тәкрарлајан чаһилдир. Амма ирәлидә көрәчәјимиз кими, адына бу чүр адлар гошулмасы Павели горхутмурду.

7 Бу күн дә ејни шеј тәкрарланыр. Етигадларымыза көрә чох вахт бизә тәһгирамиз адлар гошурлар. Мәсәлән, бәзи зијалылар тәкамүлүн һәгигәт олдуғуну иддиа едирләр. Онларын фикринчә, һәр дүшүнчәли инсан бу һәгигәти гәбул етмәлидир. Беләликлә, онлар бу тәлимлә разылашмајанлара «чаһил» дамғасы вурмуш олурлар. Биз дүнјанын Аллаһ тәрәфиндән јарадылдығына даир Мүгәддәс Китабдан вә тәбиәтдән сүбутлар кәтирәндә онлар башгаларыны бизим бошбоғаз адамлар олдуғумуза инандырмаға чалышырлар. Амма биз горхуб кери чәкилмирик. Әксинә, һәр шеји шүурлу Јараданын, Јеһова Аллаһын јаратдығына олан инамымызы әминликлә мүдафиә едирик (Вәһј 4:11).

8 Павелин тәблиғинә һамы ејни чүр мүнасибәт көстәрмәди. Бәзиләри: «Дејәсән, [бу,] јад аллаһлары тәблиғ едир», — дејирдиләр (Һәв. иш. 17:18).

---

* 144-чү сәһифәдәки «Епикүрчүләр вә стоикләр» адлы чәрчивәјә бах.

6, 7. Охумуш јунанлар Павелин тәблиғ етдији тәлимләрә нечә мүнасибәт көстәрдиләр, бәс биз бу күн зијалы адамлар тәрәфиндән нечә гаршыланырыг?

8. а) Павелин тәблиғини ешидәндә бәзиләри һансы гәнаәтә кәлдиләр? б) Нәјә көрә Павелин Ареопага апарылмасы чидди мәсәлә иди? (142-чи сәһифәдәки һашијәјә бах).

Доғруданмы, Павел афиналылара башга аллаһлар һагда данышырды? Бу, зарафат дејилди. Афиналыларын сөзләриндә әсрләр әввәл Сократын едам едилмәсинә сәбәб олан иттиһамлардан бири әкс олунурду. Буна көрә дә тәәччүблү дејил ки, афиналылар Павели Ареопага апарыб онлара јад олан бу тәлимләри изаһ етмәји тәләб етдиләр*. Павел өз сөзләринин һәгигилијини Мүгәддәс Јазыларла таныш олмајан адамлара нечә сүбут едәчәкди?

«Еј афиналылар! Көрүрәм ки...» (Һәвариләрин ишләри 17:22, 23)

9 Јадындадырса, шәһәрдәки бүтпәрәстлик Павели јаман дилхор етмишди. Лакин о, өзүнү әлә алды вә ачыг һүчума кечмәди. Әксинә, динләјичиләринин үрәјинә јол тапмаг үчүн сон дәрәчә нәзакәтлә давранараг сөзүнә он-

* Акрополдан шимал-гәрбдә јерләшән Ареопагда Афинанын али шурасынын көрүшләри кечирилирди. «Ареопаг» дејилдикдә ја шуранын өзү, ја да онун ичласларынын кечирилдији тәпә нәзәрдә тутула биләр. Буна көрә дә, алимләр арасында Павелин мәһз һараја апарылдығы һагда фикир ајрылығы вардыр. Бәзиләри онун тәпәјә вә ја тәпәнин јахынлығына, дикәрләри исә шуранын башга јердә, мәсәлән, агорада кечирилән көрүшүнә кәтирилдијини фикирләширләр.

9—11. а) Павел динләјичиләринин үрәјинә јол тапмаг үчүн сөһбәтә нәдән башлады? б) Тәблиғ едәркән Павелин нүмунәсини нечә изләјә биләрик?

АФИНА — ГӘДИМ ДҮНЈАНЫН МӘДӘНИЈЈӘТ МӘРКӘЗИ

Афина шәһәринин тарихи е. ә. VII әсрдә јазыја алынмаға башламышдыр. Лакин бундан чох-чох әввәл Афина Акрополу мөһкәм истеһкам кими мөвчуд иди. Кетдикчә Афина Аттика вилајәтиндә әсас шәһәрә чеврилмиш вә дағларла, дәнизлә әһатә олунмуш тәхминән 2 500 квадрат километрлик әразидәки шәһәрләр арасында апарычы рол ојнајырды. Көрүнүр, шәһәрин ады онун баш илаһәси Афинанын адындан көтүрүлмүшдүр.

Ерамыздан әввәл VI әсрдә афиналы Солон шәһәрин сосиал, сијаси, ганунверичи вә игтисади структурунда ислаһатлар етмишди. О, касыбларын күзаранıны јахшылашдырмыш вә дөвләтин демократик јолла идарә едилмәсинин әсасыны гојмушду. Амма демократија јалныз азад инсанлара фајда кәтирирди, шәһәр әһалисинин бөјүк гисми исә гуллардан ибарәт иди.

Јунанларын ерамыздан әввәл бешинчи әсрдә фарслар үзәриндә чалдығы гәләбәдән сонра Афина империјанын пајтахты олду. Бу кичик империјанын дәниз тичарәти гәрбдә Италија вә Сичилијадан тутмуш, шәргдә Кипр вә Сурија гәдәр узанырды. Әзәмәтинин чичәкләнән дөврүндә Афина инчәсәнәт, драматуркија, фәлсәфә, натиглик сәнәти вә елмдә хејли инкишаф етмиш, гәдим дүнјанын мәдәнијјәт мәркәзинә чеврилмишди. Шәһәри чохлу сајда ичтимаи биналар вә мәбәдләр бәзәјирди. Шәһәрә кәнардан баханда илк олараг мөһтәшәм Акропол тәпәси көрүнүрдү. Бу тәпәдә ичиндә илаһә Афинанын гызылдан вә фил сүмүјүндән дүзәлдилмиш 12 метрлик һејкәли учалан Парфенон мәбәди јерләширди.

Афина әввәлчә спарталылар, сонра македонијалылар, даһа сонра исә ромалылар тәрәфиндән зәбт олунмушду. Ромалылар шәһәрин бүтүн вар-дөвләтини гарәт етмишдиләр. Буна бахмајараг, һәвари Павелин дөврүндә Афина һәлә дә шанлы кечмиши сајәсиндә өз хүсуси мөвгејини горујуб сахламышды. Шәһәр һеч вахт Романын һансыса әјаләтинә дахил едилмәмишди. Афинаја өз вәтәндашларыны идарә етмәк үчүн ганун тәсис етмәк сәлаһијјәти верилмиш вә шәһәр Рома веркиләриндән азад едилмишди. Әввәлки еһтишамыны итирмәсинә бахмајараг, Афина али тәһсил очағы олараг галмышды. Адәтән дөвләтлиләр өз оғулларыны тәһсил алмаға ора көндәрирдиләр.

ларын үрәјинчә олачаг фикирдән башлады: «Еј афиналылар! Көрүрәм ки, сиз һәр чәһәтдән башгаларына нисбәтән аллаһлара даһа садигсиниз» (Һәв. иш. 17:22). Бу сөзләри демәклә Павел сөһбәт үчүн әлверишли зәмин јаратды. Маһијјәт етибары илә о дејирди: «Көрүрәм ки, сиз чох диндарсыныз». Афиналылары диндар олдуглары үчүн тәрифләмәк Павел тәрәфиндән мүдрик һәрәкәт иди. О дәрк едирди ки, јалан етигадларын кор етдији бу адамлардан бәзиләринин үрәји бәлкә дә һәгигәтә мејиллидир. Ахы бир заманлар Павелин өзү дә ‘чаһил вә имансыз’ олмушдур (1 Тим. 1:13).

10 Гурдуғу тәмәл үзәриндә мөвзуну инкишаф етдирәрәк Павел афиналыларын диндар олдуғуну көстәрән амили, «Намәлум Аллаһа» һәср олунан гурбанкаһы көрдүјүнү гејд етди. Бир мәнбәјә әсасән, «адәтән јунанлар вә башга халглар ‘намәлум аллаһларын’ шәрәфинә гурбанкаһлар дүзәлдирдиләр ки, танымадыглары үчүн ситајиш етмәдикләри һансыса аллаһын онлара ачығы тутмасын». Белә бир гурбанкаһ гурмагла афиналылар онлара мәлум олмајан Аллаһын мөвчудлуғуну етираф етмиш олурдулар. Павел бу вәзијјәтдән истифадә едәрәк хош хәбәрә кечид алды. О деди: «Мән дә сизин билмәдән сәдагәтлә еһтирам бәслədијиниз бу Аллаһ һаггында сизә тәблиғ едирәм» (Һәв. иш. 17:23). Павел үстүөртүлү данышса да, онун сөзләри чох тәсирли иди. О, бәзиләринин иддиа етдији кими, һеч дә јад бир аллаһы тәблиғ етмирди. Садәчә онлара намәлум олан һәгиги Аллаһ һаггында данышырды.

11 Бәс биз тәблиғ едәркән Павелин нүмунәсини нечә изләјә биләрик? Әкәр диггәтли олсаг, һәмсөһбәтимизин евиндәки вә ја һәјәтиндәки, еләчә дә өзүнүн үстүндәки дини әшјалардан онун диндар олдуғуну көрә биләрик. Сөһбәтә белә башламаг олар: «Көрүрәм, сиз чох диндар адамсыныз. Сизин кими адамларла сөһбәт етмәк чох хошдур». Инсанын дини һиссләринә һөрмәт көстәрсәк, она шаһидлик етмәк үчүн көзәл зәмин јарадарыг. Унутма ки, биз инсанлар һаггында онларын дини бахышлары әсасында тез-тәләсик нәтичә чыхармамалыјыг. Бизим һәмиманлыларымыздан да чохлары вахтилә јалан дини тәлимләрә сидг-үрәкдән етигад етмишләр.

‘Аллаһ һеч биримиздән узаг дејил’ (Һәвариләрин ишләри 17:24—28)

12 Павел нитгини јахшы башлады. Бәс көрәсән һәмин руһда да давам етдирә билдими? О билирди ки, динләјичиләринин бахышлары јунан фәлсәфәсинин тәсири алтында формалашыб, Мүгәддәс Јазылардан исә һеч бир анлајышлары јохдур. Буну нәзәрә алараг өз нитгини онлара ујғунлашдырды. Биринчиси, о, Аллаһын Кәламындакы һәгигәтләрдән данышаркән Мүгәддәс Јазылардан бирбаша ситат кәтирмәди. Икинчиси, Павел һәрдән «биз» кими сөзләр ишләдәрәк өзүнү мүрачиәт етдији адамларла бир тутдуғуну көстәрди. Үчүнчүсү, јунан шаирләриндән ситат кәтирәрәк динләјичиләринин нәзәринә чатдырмаг истәјирди ки, өјрәтдији бәзи һәгигәтләр онларын әдәбијјатында да әкс олунур. Кәл инди Павелин сөјләдији тәсирли

---

12. Павел өз нитгини динләјичиләринә нечә ујғунлашдырды?

ЕПИКУРЧУЛӘР ВӘ СТОИКЛӘР

Епикурчуләр вә стоикләр ики ајры-ајры фәлсәфи мәктәбин давамчылары идиләр. Онларын һеч бири дирилмәјә инанмырды.

Епикурчуләр аллаһларын мөвҹуд олдуғуна инансалар да, дүшүнүрдүләр ки, аллаһлар инсанларла гәтијјән марагланмырлар, онлары нә ҹәзаландырыр, нә дә мүкафатландырырлар. Буна көрә дә онлара дуа етмәјин вә ја гурбан кәтирмәјин һеч бир мәнасы јохдур. Епикурчуләрә көрә, һәзз һәјатын ән али мәгсәди иди. Онлар нә дүшүнҹәдә, нә дә әмәлдә һеч бир мәнәви принсипи рәһбәр тутмурдулар. Тәразлылыг ваҹиб сајылырды, амма јалныз она көрә ки, нәдәсә ифрата вармаг аҹы нәтиҹәләр кәтирир. Онлар билијә садәҹә фөвгәлтәбии гүввәләр гаршысында горхудан вә мөвһуматдан азад олмаг үчүн ҹан атырдылар.

Стоикләр исә һәр шејин симасыз илаһи варлығын бир һиссәси олдуғуна вә инсан руһунун белә бир мәнбәдән доғдуғуна инанырдылар. Бәзи стоикләр руһун ахырда каинатла биркә мәһв олаҹағыны дүшүнүрдүләр. Дикәрләри исә руһун нәһајәтдә башланғыҹыны алдығы илаһи варлыгла бирләшәҹәјини иддиа едирдиләр. Стоик философларына көрә, инсан тәбиәтлә һәмаһәнк јашамагла хошбәхтлијә наил ола биләрди.

нитги нәзәрдән кечирәк вә көрәк о, афиналылара ‘намәлум Аллаһ’ һаггында һансы ваҹиб һәгигәти чатдырды.

[13] *Дүнјаны Аллаһ јарадыб.* Павел бәјан етди: «Дүнјаны вә онун ичиндәки һәр шеји јарадан Аллаһ көјүн вә јерин Ағасыдыр. О, инсан әли илә тикилмиш мәбәдләрдә јашамыр»* (Һәв. иш. 17:24). Дүнја тәсадүфән пејда олмајыб. Һәр шеји һәгиги Аллаһ јарадыб (Мәз. 146:6). Илаһә Афинадан, јахуд башга аллаһлардан фәргли олараг, јери вә көјү јарадан Күлли-Ихтијар Аллаһын иззәти мәбәдләрдән, сәҹдәкаһ вә гурбанкаһлардан асылы дејил. О, инсанын инша етдији һеч бир тикилијә сығмаз (1 Пад. 8:27). Павелин нә демәк истәдији ајдын иди: һәгиги Аллаһ инсан әлинин иши олан мәбәдләрдә гојулан вә инсан әли илә дүзәлдилән бүтләрдән үстүндүр (Јешаја 40:18—26).

[14] *Аллаһ инсандан асылы дејил.* Бүтпәрәстләр адәтән бүтләрини тәмтәраглы либаслара бүрүјүр, онлара баһалы әшјалар, јемәк-ичмәк гурбан кәтирирдиләр, санки бүтләрин бүтүн бу шејләрә еһтијаҹы вар иди. Лакин Павели динләјәнләрин арасында олан јунан философларындан бәзиләри, ола билсин, әмин идиләр ки, әслиндә аллаһ инсана мөһтаҹ олмамалыдыр. Белә олан һалда, јәгин ки, онлар Аллаһын ‘инсан әлләринин хидмәтинә еһтијаҹ дујмамасы’ мәсәләсиндә Павеллә разылашмышдылар. Доғрудан да, инсан Јарадана нә верә биләр ки?! Әксинә, О, Өзү инсанлара «һәјат, нәфәс вә һәр шеји», о ҹүмләдән күнәши, јағышы вә бәрәкәтли торпағы верир (Һәв. иш. 17:25; Јар. 2:7). Демәли, бүтүн немәтләрин мәнбәји олан Аллаһ инсандан асылы ола билмәз.

[15] *Инсаны Аллаһ јарадыб.* Афиналы јунанлар өзләрини бүтүн халглардан үстүн сајырдылар. Лакин милләтчилик вә ја иргчилик Мүгәддәс Кита-

---

* Јунанлар «дүнја» кими тәрҹүмә олунан *космос* сөзүнү мадди каината аид ишләтдикләри һалда Мүгәддәс Китабда бу сөз адәтән инсан ҹәмијјәтини билдирир. Ола билсин, јунанлардан ибарәт динләјиҹиләринин үрәјинә јол тапмаг үчүн Павел *космос* сөзүнү мәһз бу мәнада ишләтмишди.

---

13. Павел дүнјанын мөвҹудлуғу һаггында нәји бәјан етди вә онун сөзүнүн маһијјәти нәдән ибарәт иди?

14. Павел Аллаһын инсанлардан асылы олмадығыны неҹә көстәрди?

15. Павел афиналы јунанларын өзләрини башга милләтләрдән үстүн һесаб етмәси мәсәләсинә неҹә тохунду вә биз онун нүмунәсиндән һансы ваҹиб дәрси өјрәнирик?

ба зидд кедир (Ганун. т. 10:17). Павел бу мәсәләјә бөјүк мәһарәт вә еһтијатла тохунду. Шүбһәсиз, Павелин «[Аллаһ] бир инсандан һәр милләти јаратды» сөзләри онун динләјичиләрини дүшүндүрдү (Һәв. иш. 17:26). Бурада о, «Јарадылыш» китабына истинад едәрәк инсан нәслинин улу бабасы олан Адәмдән данышырды (Јар. 1:26—28). Инсанларын һамысы бир адамдан төрәдији үчүн һеч бир ирг вә ја милләт о бирисиндән үстүн дејил. Бу ејһамы анламамаг мүмкүн дејилди. Павелин бу чүр јанашма тәрзиндән вачиб бир шеји өјрәнирик. Шаһидлик едәркән нәзакәтли олмаг вә ағылла давранмаг лазым кәлсә дә, һәмсөһбәтимизи разы салмаг хатиринә Мүгәддәс Китабдакы һәгигәтләри тәһриф етмәмәлијик.

16 *Аллаһын нијјәтинә көрә инсан Она јахын олмалыдыр.* Павели динләјән философлар һәјатын мәнасынын нәдән ибарәт олдуғуну нә гәдәр мүзакирә едирләрсә етсинләр, һеч вахт бу суала ганеедичи чаваб верә билмәздиләр. Анчаг Павел Јараданын инсана даир нијјәтини ачыг-ајдын көстәрди: «Аллаһы ахтарсынлар, Ону дујсунлар, тапа билсинләр. Һәрчәнд О, һеч биримиздән узаг дејил» (Һәв. иш. 17:27). Бәли, афиналылар үчүн намәлум олан Аллаһ әслиндә һеч дә әлчатмаз дејилдир. Әксинә, Аллаһ Ону тапмаг вә һаггында өјрәнмәк истәјән инсанлара јахындыр (Мәз. 145:18). Диггәт јетирдинсә, Павел биринчи шәхсин чәминдә данышырды, јәни өзүнү дә Аллаһы ‘ахтармалы’ вә ‘дујмалы’ олан инсанларын сырасына дахил едирди.

17 *Инсанлар Аллаһа гаршы доғмалыг һисс етмәлидирләр.* Павел

16. Јараданын инсанлара даир нијјәти нәдән ибарәтдир?

17, 18. Нә үчүн инсанлар Аллаһа гаршы доғмалыг һисс етмәлидирләр вә Павелин өз динләјичиләринин үрәјинә нечә јол тапмасындан биз нә өјрәнә биләрик?

Һәмсөһбәтинлә ортаг фикир тап вә сөһбәтини һәмин мөвзу үзәриндә гур

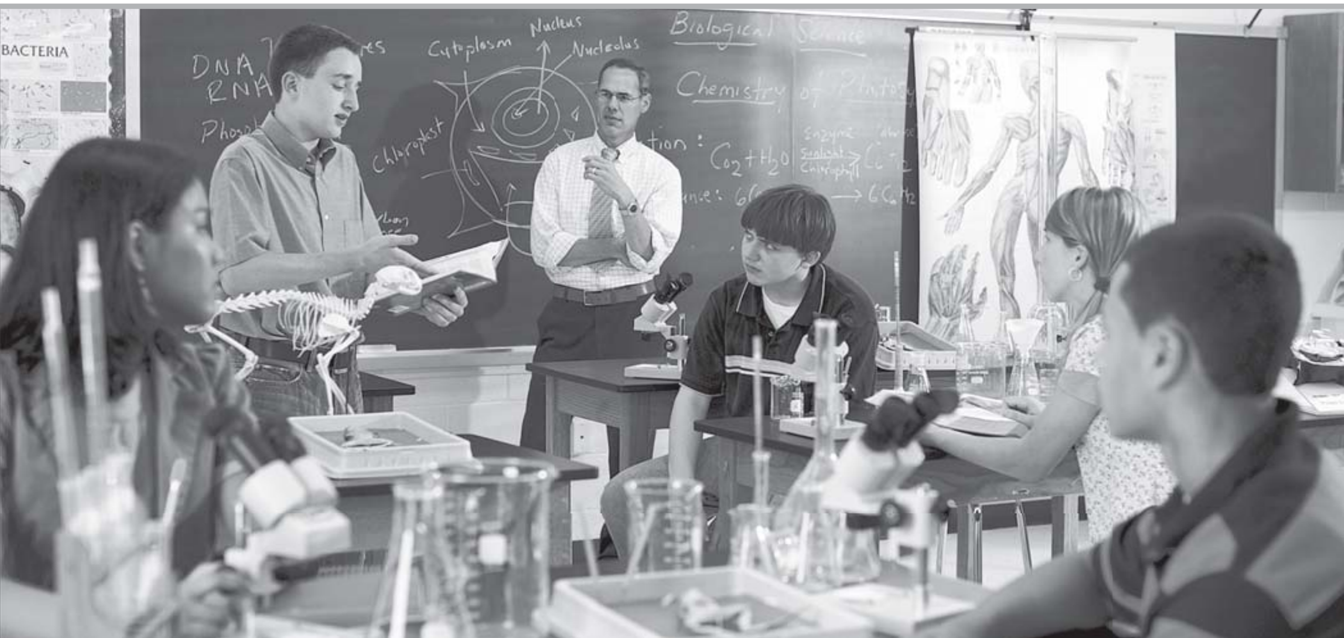

сөзүнә белә давам етди: «Биз Онун сајәсиндә јашајырыг, һәрәкәт едирик вә мөвҹудуг». Бәзи алимләр дејирләр ки, Павел е. ә. VI әсрдә јашајан вә «афиналыларын дини әнәнәсиндә көркәмли јер тутан» критли шаир Епименид-дән ситат кәтирмишди. Павел инсанын өзүнү Аллаһа јахын һисс етмәли олдуғунун даһа бир сәбәбини көстәрди: «Нечә ки, бәзи шаирләриниз дејиб: “Биз Онун өвладларыјыг”» (Һәв. иш. 17:28). Инсанлар Аллаһа гаршы доғмалыг һисс етмәлидирләр; бүтүн бәшәријјәт Онун јаратдығы бир инсандан төрәмишдир. Динләјичиләринин үрәјинә јол тапмаг үчүн Павел онларын һөрмәтлә јанашдығы јунан әдәбијјатындан билаваситә ситат кәтирди*. Павел кими биз дә һәрдән тарих китабларына, енсиклопедијалара вә дикәр дүнјәви мәнбәләрә истинад едә биләрик. Мәсәлән, мүәјјән дини адәт вә ја ајинин јалан диндән доғдуғуну һәмсөһбәтимизә сүбут етмәк үчүн мөтәбәр мәнбәдән мүнасиб ситат кәтирмәк олар.

18 Бу јерә кими Павел сөзләрини диггәтлә сечәрәк Аллаһла бағлы әсас һәгигәтләри ачыгламышды. Бу һәјати вачиб һәгигәтләри данышмагла һәвари афиналылары нәјә тәшвиг етмәк истәјирди? Нитгинин нөвбәти һиссәсиндә Павел мәһз бу һагда данышды.

«Инсанларын һамысы... төвбә етсинләр» (Һәвариләрин ишләри 17:29—31)

19 Артыг динләјичиләри һәрәкәтә тәшвиг етмәјин вахты кәлиб чатмышды. Јунан әсәрләриндән кәтирдији ситата истинад едәрәк Павел деди: «Беләликлә, биз Аллаһын өвлады олдуғумуза көрә, Илаһи Варлығын инсан зәкасы вә усталығы илә гызылдан, күмүшдән дүзәлдилмиш вә ја дашдан јонулмуш бир шејә бәнзәдијини дүшүнмәмәлијик» (Һәв. иш. 17:29). Доғрудан да, әкәр инсан Аллаһын әлләринин ишидирсә, нечә ола биләр ки, Аллаһ инсан әмәјинин мәһсулу олан бүтләрин шәклини гәбул етсин? Павелин нәзакәтлә кәтирдији аргументләр бүтләрә ибадәт етмәјин нә гәдәр бөјүк ағылсызлыг олдуғуну ачыг-ашкар көстәрирди (Мәз. 115:4—8; Јешаја 44:9—20). *«Дүшүнмәмәлијик»* демәклә, јәни өзүнү онлардан ајырмамагла Павел ирадыны бир гәдәр јумшалтды.

20 Һәвари ајдын көстәрди ки, афиналылар һәрәкәт етмәлидирләр. О деди: «Аллаһ әввәлләр белә чаһиллијә [бүтләрә ибадәт етмәјин Аллаһы разы салмасы фикринә] көз јумурду, амма инди бујурур ки, инсанларын һамысы, һарада јашамаларындан асылы олмајараг, төвбә етсинләр» (Һәв. иш. 17:30). Төвбә етмәк чағырышы, ола билсин, Павелин динләјичиләриндән бәзиләри үчүн сөзүн әсил мәнасында зәрбә олду. Амма онун нитги ајдын шәкилдә көстәрди ки, онлар һәјатларыны Аллаһа борчлудурлар вә буна көрә дә Онун гаршысында мәсулијјәт дашыјырлар. Бу адамлар Аллаһы ах-

* Павел стоик шаири Аратын «Феномен» поемасындан ситат кәтирмишди. Башга јунан јазыларында, о ҹүмләдән стоик јазычысы Клеанфын «Зевсә һәмд» әсәриндә дә буна бәнзәр сөзләр вардыр.

19, 20. а) Павел бүтә ибадәт етмәјин ағылсызлыг олдуғуну нәзакәтлә нечә ифша етди? б) Павелин динләјичиләриндән нә тәләб олунурду?

тармалы, Онун һаггында һәгигәти өјрәнмәли вә һәјатларыны дәјишиб һәмин һәгигәтә ујғунлашдырмалы идиләр. Бу о демәк иди ки, афиналылара бүтпәрәстлијин күнаһ олдуғуну баша дүшүб, ондан әл чәкмәк лазым иди.

21 Павел нитгинә бу чүр күчлү сөзләрлә јекун вурду: «[Аллаһ] бир күн тәјин едиб вә һәмин күндә сечдији адам васитәсилә бүтүн јер үзүнү әдаләтлә мүһакимә едәчәк. Аллаһ бу адамы дирилтмәклә һамыја зәманәт вериб» (Һәв. иш. 17:31). Һөкм күнү! Мәкәр бу, инсаны һәгиги Аллаһы ахтарыб тапмаға тәшвиг етмәмәлидир?! Павел Аллаһын тәјин етдији Һакимин адыны чәкмәсә дә, онунла бағлы гејри-ади бир факты ачыглады: бу һаким јер үзүндә јашамыш, өлмүш, сонра исә Аллаһ тәрәфиндән дирилдилмишдир!

22 Павелин јекунда дедији сөзләр бу күн бизим үчүн дә бөјүк мәна кәсб едир. Биз билирик ки, Аллаһын тәјин етдији Һаким Иса Мәсиһдир (Јәһ. 5:22). Һәмчинин бизә мәлумдур ки, Һөкм күнүнә чох аз галыб вә һәмин «күн» мин ил давам едәчәк (Вәһј 20:4, 6). Биз Һөкм күнүндән горхмуруг, чүнки баша дүшүрүк ки, о күн садиг инсанлар үчүн көрүнмәмиш хејир-дуалар кәтирәчәк. Мөһтәшәм кәләчәјә үмидимизин һәјата кечәчәјинә Аллаһ ән бөјүк мөчүзә илә — Иса Мәсиһи дирилтмәклә зәманәт вермишдир.

«Бәзиләри... иман кәтирдиләр» (Һәвариләрин ишләри 17:32—34)

23 Павелин нитгинә һәрә бир чүр мүнасибәт көстәрди. «Дирилмә һаггында ешидәндә бәзиләрини күлмәк тутду». Дикәрләри: «Бу һагда сәнә башга вахт гулаг асарыг», — дејәрәк ону башдан еләдиләр (Һәв. иш. 17:32). Лакин Павелин сөзләринә һај верәнләр дә олду: «Бәзиләри она гошулуб иман кәтирдиләр. Онларын арасында Ареопаг мәһкәмәсинин һакими Диониси, Тамар адында бир гадын вә башгалары вар иди» (Һәв. иш. 17:34). Бу күн дә инсанлар тәблиғ етдијимиз хәбәрә мүхтәлиф чүр јанашырлар. Кимиси бизи лаға гојур, кимиси лагејдлик көстәрир. Лакин Падшаһлыг хәбәринә һај верән адамлар да олур. Беләләри илә растлашанда севинчимиз јерә-көјә сығмыр.

24 Павелин нитгиндән сөһбәти мәнтиги ардычыллыгла гурмаг, инандырычы дәлилләр кәтирмәк, һәмчинин һәмсөһбәтимизин бахышларыны нәзәрә алмагла бағлы чох шеј өјрәнә биләрик. Бундан әлавә, көрүрүк ки, јалан инанчларын әсири олан инсанлара сәбирлә вә нәзакәтлә јанашмаг лазымдыр. Үстәлик, бир вачиб шеј дә ајдын олур: биз инсанлары разы салмаг хатиринә Мүгәддәс Китабдакы тәлимләри тәһриф етмәмәлијик. Һәвари Павелин нүмунәсини изләсәк, Аллаһын сөзүнү мәһарәтлә өјрәдә биләчәјик. Ағсаггаллар исә бунун сајәсиндә јығынчаға тәлим вермәкдә даһа сәриштәли олачаглар. Беләликлә дә, инсанлара ‘Аллаһы ахтарыб тапмаға’ даһа јахшы көмәк едә биләчәјик (Һәв. иш. 17:27).

21, 22. Павел нитгинә нечә јекун вурду вә онун сөзләри бу күн бизим үчүн һансы мәнаны кәсб едир?

23. Афиналылар Павелин сөзләринә нечә мүнасибәт көстәрдиләр?

24. Павелин Ареопагда сөјләдији нитгдән нә өјрәнә биләрик?

«Даныш, сусма!»

Павел өзүнү доландырмаг үчүн ишләмәли олса да, јенә дә биринчи јерә хидмәти гојур

Һәвариләрин ишләри 18:1—22

ӘЛЛИНЧИ илин ахырларыдыр. Һәвари Павел Коринфдәдир. Бу зәнкин тичарәт шәһәриндә чохлу јәһуди, јунан вә ромалы јашајыр*. Павел бура нә алыш-вериш етмәјә, нә дә иш ахтармаға кәлиб. Ону бура кәтирән вачиб бир мәгсәд — Аллаһын Падшаһлығы һаггында шаһидлик етмәкдир. Амма Павелә галмаға јер тапмаг лазымдыр. Бундан башга, онун һеч кимә јүк олмаг фикри јохдур. О истәмир ки, башгалары онун Аллаһын кәламынын һесабына јашадығыны фикирләшсин. Көрәсән о, нә едәчәк?

[2] Павелин әлиндә сәнәти вар — о, чадыр тикә билир. Чадыр тикмәк асан иш дејил, амма Павел әлинин зәһмәти илә доланмаг истәјир. Көрәсән инсанларла гајнашан бу шәһәрдә о, өзүнә иш тапа биләчәк? Һәлә галмаг јериндән данышмырыг. Бу зәрури мәсәләләри һәлл етмәли олса да, Павел Коринфә нә үчүн кәлдијини унутмур.

[3] Көрәчәјимиз кими, Павел Коринфдә хејли мүддәт галды вә бурадакы фәалијјәти чохлу бәһрәләр кәтирди. Павелин Коринфдәки хидмәтиндән биз өзүмүзә һансы нүмунәни көтүрә биләрик вә бу, бизә өз саһәмиздә Аллаһын Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәјә нечә көмәк едә биләр?

«Пешәләри чадыр тикмәк иди» (Һәвариләрин ишләри 18:1—4)

[4] Коринфә кәләндән бир мүддәт сонра Павел Акила вә онун арвады Прискилла илә таныш олду. Император Клавди ‘бүтүн јәһудиләрә Ромадан чыхмағы әмр етдијинә’ көрә бу јәһуди аиләси Коринфә көчүб орада мәскунлашмышды (Һәв. иш. 18:1, 2). Акила вә Прискилла хејирхаһлыг көстәриб Павелә һәм өз евләриндә галмағы, һәм дә бирҝә ишләмәји тәклиф етдиләр. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Пешәләри ејни олдуғундан [Павел] онларын евиндә галды вә бир јердә ишләдиләр.

* 149-чу сәһифәдәки «Ики дәнизин ағасы Коринф» адлы чәрчивәјә бах.

1—3. Һәвари Павел нә үчүн Коринфә кәлиб вә бурада галмаг үчүн о, һансы мәсәләләри һәлл етмәли иди?

4, 5. а) Коринфдә оланда Павел кимин евиндә јашады вә өзүнү доландырмаг үчүн нә ишлә мәшғул олду? б) Нә үчүн Павелин чадыр тикә билмәси тәәччүблү дејил?

Пешәләри чадыр тикмәк иди» (Һәв. иш. 18:3). Павел Коринфдә хидмәт етдији мүддәт әрзиндә бу гонагпәрвәр адамларын евиндә јашады. Еһтимал ки, сонралар Мүгәддәс Китаба дахил олмуш мәктубларындан бәзиләрини Павел бурада јазмышды*.

5 Нечә олур ки, «Гамалиелин јанында тәһсил алмыш» Павел һәм дә чадыр тикмәји бачарырды? (Һәв. иш. 22:3). Биринчи әсрдә јәһудиләрин ушаглары әлавә тәһсил алмагла јанашы һансыса бир пешәјә дә јијәләнә биләрдиләр. Көрүнүр, јәһудиләрдә бу, ејиб сајылмырды. Павел чадыр тикмәк сәнәтини, еһтимал ки, кәнчлијиндә өјрәнмишди. Онун бөјүјүб боја-баша чатдығы Киликија әјаләти чадырларын һазырландығы *киликиум* парчасы илә мәшһур иди. Чадыр тикәнин иши нәдән ибарәт олурду? О, чадыр тикмәк үчүн лазым олан галын, кобуд парчаны ја өзү тохујур, ја да һазыр парчаны кәсиб чадыр тикирди. Һәр нечә олса да, бу чох әзијјәтли иш иди.

6 Павел чадыр тикмәји өзүнүн башлыча иши һесаб етмирди. О, садәчә өзүнү доландырмаг вә хош хәбәри «тәмәннасыз» тәблиғ етмәк үчүн ишләјирди (2 Кор. 11:7). Бәс Акила вә Прискилла өз ишләринә нечә јанашырдылар? Сөзсүз ки, онлар да дүнјәви ишә Павел кими бахырдылар. Әлли икинчи илдә Павел Коринфдән кедәндә Акила вә Прискилла да онун ардынча Ефесә кетмишдиләр. Орада онларын евиндә јығынчаг көрүшләри кечирилирди (1 Кор. 16:19). Сонралар онлар Ромаја гајытмыш, даһа сонра исә јенидән

* 150-чи сәһифәдәки «Руһландырычы мәктублар» адлы чәрчивәјә бах.

6, 7. а) Павел өз пешәсинә нечә јанашырды вә Акила илә Прискилланын да еіни бахыша малик олдуғу нәдән көрүнүр? б) Бу күн мәсиһчиләр Павелин вә Акила илә Прискилланын нүмунәсини нечә тәглид едирләр?

ИКИ ДӘНИЗИН АҒАСЫ КОРИНФ

Гәдим Коринф Јунаныстанын материк һиссәси илә Пелопоннес јарымадасы арасындакы бәрзәхдә јерләширди. Бу бәрзәхин ән назик јери алты километрдән аз иди. Она көрә дә Коринфин ики лиманы вар иди. Онлардан бири, Лехеј Коринф көрфәзиндә јерләширди вә орадан гәрбә, Италија, Сичилија вә Испанијаја кедирдиләр. Сароник көрфәзиндә јерләшән Кенхрејаја исә Ејеј дәнизи бөлкәләринә, Кичик Асија, Сурија вә Мисирә кедән вә оралардан кәлән кәмиләр јан алырды.

Пелопоннесин чәнуб гуртарачағындакы бурунларда күчлү күләкләр олдуғундан оралар кәмиләрин һәрәкәти үчүн тәһлүкәли иди. Буна көрә дә кәмиләр чох вахт Коринфдәки лиманлардан бириндә ләвбәр салыр, онларын јүкү гуру јолла о бири лимана дашыныр вә орада јенидән кәмијә јүкләнирди. Јүнкүл кәмиләри һәтта бәрзәх бојунча узанан хүсуси дүзәлдилмиш јолла дартыб бир лимандан о биринә апарырдылар. Беләликлә шәһәрин мөвгеји онун үчүн шәрг вә гәрб арасында апарылан дәниз тичарәтини, еләчә дә шимал вә чәнуб арасындакы гуру тичарәтини идарә етмәјә әлверишли шәраит јарадырды. Фәал тичарәт Коринфин сәрвәтини артырмагла јанашы, орада бир чох лиман шәһәрләринә хас олан позғунлуғун јајылмасына да сәбәб олмушду.

Павелин күнләриндә Коринф Романын Ахаіја вилајәтинин пајтахты вә мүһүм инзибати мәркәз иди. Шәһәрдә императора ситајиш етмәк үчүн мәбәдин, јунан вә Мисир илаһиләринә һәср олунмуш сәчдәкаһ вә мәбәдләрин, еләчә дә јәһуди синагогунун олмасы бурадакы дини мүхтәлифликдән хәбәр верир (Һәв. иш. 18:4).

Истм шәһәри јахынлығында ики илдән бир кечирилән јарышлар Олимпија јарышларындан сонра икинчи јердә дурурду. Һәвари Павел 51-чи илдә кечирилән јарышлар заманы Коринфдә олмушду. Бундан ирәли кәләрәк бир Мүгәддәс Китаб лүғәтиндә дејилир: «Һеч дә тәсадүфи дејил ки, Павел идман ојунларындан көтүрүлмүш бәдии тәсвир васитәләриндән илк дәфә коринфлиләрә јаздығы мәктубунда истифадә етмишди» (1 Кор. 9:24—27).

Ефесә дөнмүшдүләр. Бу чалышган мәсиһчиләр Падшаһлығын ишини һәјатларында биринчи јерә гојмуш вә өзләрини башгаларына хидмәт етмәјә һәср етмишдиләр. Буна көрә дә «башга милләтләрин адамларындан ибарәт бүтүн јығынҹаглар» онлара миннәтдар идиләр (Ром. 16:3—5; 2 Тим. 4:19).

7 Мүасир дөврдәки мәсиһчиләр Павелдән, Акиладан вә Прискилладан нүмунә көтүрүрләр. «Һеч кими хәрҹә салмамаг үчүн» онлар ишләјиб әлләринин зәһмәтилә доланырлар (1 Салон. 2:9). Тәгдирәлајиг һалдыр ки, таммүддәтли тәблиғчиләр башлыча ишләри олан тәблиғ ишини иҹра едәркән өзләрини доландырмаг үчүн натамам иш графики илә ишләјир вә ја мөвсүми ишдә чалышырлар. Акила вә Прискилла кими Јеһованын бир чох гонагпәрвәр хидмәтчиләри евләринин гапысыны сәјјар нәзарәтчиләрин үзүнә ачырлар. Бу мәсиһчиләр өз тәҹрүбәләриндән

РУҺЛАНДЫРЫҸЫ МӘКТУБЛАР

Ерамызын 50—52-ҹи илләриндә Коринфдә олдуғу 18 ај әрзиндә һәвари Павел Јунан Мүгәддәс Јазыларына дахил олан ики мәктубу — салоникилиләрә биринҹи вә икинҹи мәктубу јазмышды. Галатијалылара мәктубу исә ја һәмин мүддәт әрзиндә, ја да бир гәдәр сонра гәләмә алмышды.

«Биринҹи салоникилиләрә» Павелин Аллаһдан илһам алараг јаздығы илк мәктубдур. Павел Салоникијә тәхминән 50-ҹи илдә икинҹи миссионер сәјаһәти заманы ҝәлмишди. Орада јениҹә тәшкил олунмуш јығынҹаг чох кечмәмиш тәгибләрлә үзләшмиш, бу сәбәбдән Павеллә Сила шәһәри тәрк етмәли олмушдулар (Һәв. иш. 17:1—10, 13). Ҝәнҹ јығынҹағын талејинә ҝөрә нараһат олан Павел ики дәфә ора гајытмаға ҹәһд ҝөстәрсә дә, ‘Шејтан һәр дәфә јолуну кәсмишди’. Буна ҝөрә дә Павел гардашлара тәсәлли вериб мөһкәмләндирмәк үчүн Тимотеји ора ҝөндәрмишди. Әллинҹи илин сонунда Тимотеј Коринфә Павелин јанына гајытмыш вә Салоники јығынҹағындан хош хәбәр ҝәтирмишди. Бундан сонра Павел салоникилиләрә илк мәктубуну јазмышды (1 Салон. 2:17—3:7).

«Икинҹи салоникилиләрә» биринҹидән аз сонра, еһтимал ки, 51-ҹи илдә јазылмышды. Һәр ики мәктубда Павеллә јанашы Тимотеј вә Силуан да («Һәвариләрин ишләри» китабында Сила адланыр) салоникилиләрә салам ҝөндәрмишди, лакин Павел Коринфдән ҝедәндән сонра бу үч нәфәрин јенидән бир јердә олдуғу һагда һеч бир мәлумат јохдур (Һәв. иш. 18:5, 18; 1 Салон. 1:1; 2 Салон. 1:1). Павел икинҹи мәктубуну нә үчүн јазмышды? Ола билсин, бу јығынҹагла бағлы јени хәбәрләр алмышды. Еһтимал ки, хәбәрләри Павелин биринҹи мәктубуну јығынҹаға чатдыран адам ҝәтирмишди. Бу хәбәр Павели ҝөстәрдикләри мәһәббәт вә дөзүмә ҝөрә гардашлары тәрифләмәјә, ејни заманда Ағанын иштиракы илә бағлы бәзиләриндә јаранан јанлыш фикрә дүзәлиш вермәјә тәшвиг етмишди (2 Салон. 1:3—12; 2:1, 2).

«Галатијалылара» мәктубдан belә нәтиҹәјә ҝәлмәк олар ки, һәмин вахта гәдәр Павел ән азы ики дәфә онларын јанында олмушду. 47—48-ҹи илләрдә Павел вә Барнаба Писидија Антакијасына, Конјаја, Листраја вә Дербејә ҝетмишдиләр. Бу шәһәрләр Романын Галатија вилајәтиндә јерләширди. 49-ҹу илдә Павел Сила илә бирликдә һәмин јерләрә бир дә баш чәкмишди (Һәв. иш. 13:1—14:23; 16:1—6). Павели бу мәктубу јазмаға нә вадар етмишди? Һәвари бу шәһәрдән чыхыб ҝедән кими иудаизмин тәрәфдарлары ҝәлиб өјрәтмәјә башламышдылар ки, мәсиһчиләр мүтләг сүннәт олунмалы вә Мусанын Ганунуна риајәт етмәлидирләр. Шүбһәсиз, Павел бу јалан тәлимдән хәбәр тутан кими, дәрһал онлара мәктуб јазмышды. Бөјүк еһтимал вар ки, о, мәктубу Коринфдән јазмышды, лакин ону Сурија Антакијасына гајыдан баш јолүстү дәјдији Ефес шәһәриндән, ја да ки, елә Антакијанын өзүндән дә јаза биләрди (Һәв. иш. 18:18—23).

билирләр ки, гонагпәрвәрлик инсаны сөзүн әсил мәнасында руһландырыр вә тәравәт кәтирир (Ром. 12:13).

«Бир чох коринфлиләр... инаныб вәфтиз олундулар» (Һәвариләрин ишләри 18:5—8)

8 Павелин чадыр тикмәк ишинә садәчә доланышыг үсулу кими бахдығыны бир һадисә ајдын шәкилдә көстәрди. Сила илә Тимотеј Македонијадан әлидолу кәләндә Павел дәрһал «бүтүн вахтыны Аллаһын сөзүнү јајмаға һәср етди» (2 Кор. 11:9; Һәв. иш. 18:5). Лакин Павелин бу чүр шаһидлик етмәси јәһудиләр тәрәфиндән күчлү мүгавимәтлә гаршыланды. Мәсиһ һаггында хәбәри рәдд етдикләринә көрә мәсулијјәтин јәһудиләрин өз үзәринә дүшдүјүнү көстәрмәк үчүн Павел палтарыны силкәләјиб деди: «Гој ганыныз өз бојнунузда галсын. Мән тәмизәм. Бундан белә, башга милләтләрдән оланларын јанына кедәчәјәм» (Һәв. иш. 18:6; Јез. 3:18, 19).

9 Павел тәблиғ ишини һарада давам етдирди? Тит Јуст адлы бир нәфәр евини Павелә тәклиф етди. Еһтимал ки, прозелит олан бу кишинин еви синагогун јанында јерләширди. Павел фәалијјәтини Јустун евиндә давам етдирди (Һәв. иш. 18:7). Беләликлә, Коринфдә олдуғу мүддәтдә Павелин јашадығы јер Акила вә Прискилланын еви, тәблиғ ишини ичра етдији јер исә Јустун еви олду.

10 Јухарыда гејд едилдији кими, Павел јәһудиләрә демишди ки, бундан сонра башга милләтләрдән олан адамларын јанына кедәчәк. Буну нечә баша дүшмәк олар? Павел артыг бүтүн јәһудиләрдән вә прозелитләрдән, һәтта сәмими оланларындан да үз дөндәрмишди? Чәтин ки белә олсун. Нијә? Лука јазыр: ‘Синагог рәиси Крисп вә онун ев әһли Ағамыза иман кәтирди’. Көрүнүр, синагога кәләнләрдән дә бир нечәси Криспә гошулмушду, чүнки һәмин ајәдә дејилир ки, «Аллаһын сөзүнү ешидән бир чох коринфлиләр дә инаныб вәфтиз олундулар» (Һәв. иш. 18:8). Беләликлә, Тит Јустун еви јени јаранмыш Коринф јығынчағы үчүн көрүш јеринә чеврилди. Әкәр Лука Павелин Коринфдәки хидмәтини өзүнә хас үслубда, јәни хроноложи ардычыллыгла гәләмә алыбса, демәли, һәмин јәһудиләр вә прозелитләр Павелин өз әлејһдарларына дедији сөзләрдән *сонра* имана кәлмишдиләр. Бу һадисә бариз сурәтдә көстәрир ки, һәвари һиссләрә гапылмајараг ағылла һәрәкәт едирди.

11 Бу күн бир чох өлкәләрдә христиан килсәси чамааты өз тәсири алтында сахлајыр. Дүнјанын бир сыра јерләриндә христиан миссионерләри чохлу сајда инсанлары христианлыға дөндәрмишләр. Өзләрини

8, 9. Јәһудиләр тәрәфиндән мүгавимәтлә гаршылашанда Павел нә етди вә бундан сонра һарада тәблиғ етмәјә башлады?

10. Нәдән көрүнүр ки, јалныз башга милләтләрдән олан адамлара тәблиғ етмәк Павелин гәти гәрары дејилди?

11. Бу күн Јеһованын Шаһидләри өзүнү мәсиһчи һесаб едәнләрә тәблиғ едәркән Павелдән нечә нүмунә көтүрүрләр?

ПАВЕЛИН ӘҺДИ

Һәвариләрин ишләри 18:18 ајәсиндә дејилир ки, Павел Кенхрејада оланда «сачыны вурдурду, чүнки әһд етмишди». Бу нә әһд иди?

Үмумијјәтлә, әһд Аллаһа һансыса иши ичра етмәји, гурбан кәтирмәји вә ја мүәјјән һәјат тәрзи сүрмәји көнүллү олараг тәнтәнәли шәкилдә вәд етмәкдир. Бәзиләринин фикринчә, Павел сачыны нәзири әһдини јеринә јетирмәк үчүн кәсмишди. Лакин гејд етмәк лазымдыр ки, Мүгәддәс Јазыларда јазыланлара мүвафиг олараг, нәзири хүсуси хидмәтини битирдикдә сачыны «Һүзур чадырынын киришиндә» кәсмәли иди. Бундан ајдын олур ки, нәзири бу тәләби јалныз Јерусәлимдә оларкән јеринә јетирә биләрди. Павел исә сачыны Кенхрејада кәсмишди (Саj. 6:5, 18).

Мүгәддәс Китабда Павелин бу әһди нә вахт етдији һагда һеч бир шеј дејилмир. Ола биләр, о, бу әһди мәсиһчи олмаздан әввәл етмишди. Мүгәддәс Јазыларда һәмчинин Павелин Јеһовадан нә исә хаһиш едиб етмәдији дә дејилмир. Бир арајыш китабында belә фәрз едилир ки, Павел Коринфдә хидмәтини сағ-саламат баша вурдуғу үчүн Аллаһа миннәтдарлыг әламәти олараг сачыны гырхдырмышды.

Мәсиһин давамчысы адландыран адамлар биринчи әсрдә Коринфдә јашајан јәһудиләр кими, дини адәт-әнәнәләрин гулудурлар. Буна бахмајараг, Јеһованын Шаһидләри олан бизләр Павелдән нүмунә көтүрәрәк белә адамлара тәблиғ едир, онлара Мүгәддәс Китабы даһа дәриндән анламаға көмәк едирик. Онлар бизә мүгавимәт көстәрәндә, јахуд дин рәһбәрләри бизи тәгиб едәндә белә үмидимизи үзмүрүк. ‘Аллаһын гејрәтини чәкән, анчаг буну дәгиг билијә әсасланараг етмәјән’ бу адамларын арасында чохлу һәлим инсанлар вар. Онлары ахтарыб тапмаг бизим борчумуздур (Ром. 10:2).

«Бу шәһәрдә һәлә чох адам мәнә инаначаг» (Һәвариләрин ишләри 18:9—17)

[12] Әкәр Коринфдә хидмәтини давам етдирмәклә бағлы Павелин үрәјиндә шүбһәләр вар идисә дә, Иса Мәсиһ она көрүнәндә бүтүн шүбһәләри јох олду. Иса көрүнтүдә Павелә деди: «Горхма, даныш, сусма, чүнки мән сәнинләјәм. Һеч кәс сәнә һүчум едиб хәләл јетирмәјәчәк. Бу шәһәрдә һәлә чох адам мәнә инаначаг» (Һәв. иш. 18:9, 10). Бу, Павели сөзүн әсил мәнасында руһландырды. Мәсиһ Павели шәхсән әмин етди ки, она хәләл дәјмәјәчәк вә шәһәрдә һәлә чохлары мәсиһчилији гәбул едәчәк. Алдығы көрүнтүдән сонра Павел нә етди? Мүгәддәс Китабда дејилир: «Павел орада ил јарым галыб инсанлара Аллаһын сөзүнү өјрәдирди» (Һәв. иш. 18:11).

[13] Коринфдә тәхминән бир ил галдыгдан сонра Павел Исанын она һәгигәтән дә дајаг олдуғуна бир даһа әмин олду. ‘Јәһудиләр јекдилликлә Павелин әлејһинә галхдылар вә ону һаким курсусу гаршысына кәтирдиләр’ (Һәв. иш. 18:12). Бәзиләринин фикринчә, үзәринә нахышлар дөјүлмүш мави вә ағ мәрмәрдән олан һаким курсусу вә ја коринфлиләрин дили илә десәк, *бима* Коринфин базар меjданынын мәркәзинә јахын јерләширди. Биманын гаршысындакы ачыг јердә чохлу адам

---

12. Иса көрүнтүдә Павели нәјә әмин етди?

13. Һөкм курсусунә јахынлашдыгча Павел, ола билсин, кимин һаггында дүшүнүрдү, амма һәр шејин јахшы сонлугла битәчәјинә о, нә үчүн әмин ола биләрди?

јығыша биләрди. Археоложи тапынтылара әсасән, һаким күрсүсү синагогдан, демәли Јустун да евиндән чәми бир нечә аддым аралыда иди. Бимаја јахынлашдыгча, ола билсин, Павел Стефанын дашгалаг едилмәси һаггында дүшүнүрдү. Стефанын өлдүрүлмәси һәмин вахт Шаул кими танынан Павелин үрәјиндән олмушду (Һәв. иш. 8:1). Көрәсән, Павели дә ејни агибәт көзләјир? Јох, ола билмәз. Ахы Иса ону әмин етмишди ки, һеч кәс она хәләл јетирмәјәчәк (Һәв. иш. 18:10).

14 Павел һаким күрсүсүнүн јанына чатанда нә баш верди? Һаким Рома философу Сенеканын бөјүк гардашы, Ахаjја валиси Галлио иди. Јәһудиләр Павелә гаршы белә иттиһам ирәли сүрдүләр: «Бу адам гануна зидд давраныр, инсанлары башга ибадәт јолуна јөнәлдир» (Һәв. иш. 18:13). Јәни онлар демәк истәјирдиләр ки, Павел гејри-гануни олараг инсанлары өз дининә дөндәрир. Лакин Галлио көрүрдү ки, бурада һеч бир ‘ганун позунтусуна вә ја ағыр чинајәтә’ јол верилмәјиб (Һәв. иш. 18:14). Јәһудиләрин мүбаһисәсинә исә гарышмаг фикри јох иди. Павел өзүнү мүдафиә етмәк үчүн ағзыны ачмаға мачал тапмамыш Галлио иддианы рәдд етди. Ган иттиһамчыларын башына вурду. Онлар бүтүн ачыгларыны Состенин үстүнә төкдүләр. (Еһтимал ки, Состен Криспин јеринә синагог рәиси олмушду.) Јәһудиләр ону «тутуб һаким күрсүсү гаршысында дөјдүләр» (Һәв. иш. 18:17).

15 Бәс нә үчүн Галлио чамаата мане олмады? Ола билсин, о фикирләширди ки, издиһамы Павелә гаршы галдыран Состен олуб, инди дә өз чәзасыдыр, чәкир. Һәр нечә олса да, ишин ахыры, көрүнүр, јахшы олду. Белә ки, бу һадисәдән бир нечә ил сонра Коринф јығынчағына јаздығы илк мәктубунда Павел Состен адлы бир гардашын адыны чәкмишди (1 Кор. 1:1, 2). Ола билсин, бу, һәмин дөјүлән Состен иди. Әкәр беләдирсә, онда бу хошакәлмәз һадисә Состенә мәсиһчилији гәбул етмәјә көмәк етмишди.

16 Јадындадырса, јәһудиләр Павелин тәблиғ етдији хәбәри рәдд етдикдән сонра Иса Павелә көрүнүб она үрәк-дирәк вермишди: «Горхма, даныш, сусма, чүнки мән сәнинләјәм» (Һәв. иш. 18:9, 10). Биз дә бу сөзләри һәмишә јадда сахламалыјыг, хүсусилә дә мүгавимәтлә растлашанда. Һеч вахт јаддан чыхарма ки, Јеһова үрәкләри көрүр вә сәмими гәлбли инсанлары Өзүнә чәлб едир (1 Шам. 16:7; Јәһ. 6:44). Елә бу өзү хидмәтдә фәал олмаг үчүн тутарлы сәбәбдир. Һәр ил јүз минләрлә адам вәфтиз олур. Бу о демәкдир ки, күндә јүзләрлә инсан Јеһованын халгына гошулур! «Бүтүн милләтләрин ичиндә шакирд һазырлајын» әмрини јеринә јетирәнләри Иса Мәсиһ әмин едир: «Мән бу дөврүн јекунуна кими һәмишә сизинләјәм» (Мат. 28:19, 20).

14, 15. а) Јәһудиләр Павели нәдә тәгсирләндирирдиләр вә Галлио онларын иддиаларыны нә үчүн рәдд етди? б) Јәһудиләр Состенә нә етдиләр вә сонра еһтимала көрә о ким олду?

16. Исанын «Горхма, даныш, сусма, чүнки мән сәнинләјәм» сөзләринин бизим хидмәтимизә һансы аидијјәти вар?

«Јеһова мәсләһәт билсә» (Һәвариләрин ишләри 18:18—22)

17 Галлионун тутдуғу мөвгејин Коринфдәки кәнч јығынчағын сакит шәраитдә фәалијјәт көстәрмәсинә көмәк едиб-етмәдијини дәгиг дејә билмәрик. Тәкчә ону билирик ки, бу һадисәдән сонра Павел Коринфдә «бир мүддәт» галды. Әлли икинчи илин баһарында о, Суријаја кетмәк гәрарына кәлди. Бунун үчүн Павел Коринфдән 11 километр гәрбдә јерләшән Кенхрејаја кетди. Орада оларкән исә «сачыны вурдурду, чүнки әһд етмишди»* (Һәв. иш. 18:18). Бундан сонра Акила вә Прискилла илә бирликдә Кичик Асијада јерләшән Ефесә кетди.

18 Кәми илә Ефесә кедәркән јәгин Павел Коринфдә јашадығы вахт әрзиндә олуб-кечәнләр һаггында дүшүнүрдү. Онун бу шәһәрлә бағлы чохлу хош хатирәләри вар иди. Инди бунлары бир-бир јада салдыгча о, дәрин мәмнунлуг дујурду. Орадакы 18 ајлыг хидмәти чох мәһсулдар олмушду. Коринфдә, Јустун евиндә илк јығынчаг тәсис едилмишдир. Јуст, Крисп вә аиләси, еләчә дә бир чох башга адамлар мәсиһчилији гәбул етмишдиләр. Бу мәсиһчиләрин һамысы Павелә әзиз иди, ахы һәгигәти онлара Павел чатдырмышды. Сонралар онлара јаздығы мәктубунда Павел бу һәмиманлыларыны үрәјиндә һәкк едилмиш зәманәт мәктубу адландырмышды. Биз дә һәгигәти өјрәтдијимиз инсанлары өзүмүзә доғма һисс едирик. Бу чүр чанлы ‘зәманәт мәктубларыны’ көрәндә инсанын үрәји дağа дөнүр (2 Кор. 3:1—3).

19 Ефесә чатар-чатмаз Павел тәблиғлә мәшғул олмаға башлады. О, «синагога кирди вә јәһудиләрлә сөһбәт етди» (Һәв. иш. 18:19). Бу дәфә Павел Ефесдә аз галды. Гардашлар ондан бир аз да галмағы хаһиш етсәләр дә, «разы олмады». Ефеслиләрлә сағоллашанда исә деди: «Јеһова мәсләһәт билсә, јаныныза гајыдарам» (Һәв. иш. 18:20, 21). Сөзсүз, Павел билирди ки, Ефесдә көрүләси һәлә чох иш вар. Һәвари кери гајытмаг истәсә дә, һәр шеји Јеһованын ихтијарына бурахды. Мәкәр бу, бизим үчүн көзәл нүмунә дејил? Руһани мәгсәдләрә чатмаг үчүн өзүмүз тәшәббүс көстәрмәли олсаг да, мәсәләни Јеһованын өһдәсинә бурахмалы вә онун ирадәсинә ујғун давранмалыјыг (Јаг. 4:15).

20 Павел Акила вә Прискилланы Ефесдә гојуб кәми илә Гејсәријјәјә јола дүшдү. Көрүнүр, орадан Јерусәлимә кедиб орадакы јығынчагла көрүшдү (Һәв. иш. 18:22, һашијә). Сонра Павел сәјаһәтинә башладығы јерә, Сурија Антакијасына кетди. Беләчә, о, икинчи миссионер сәјаһәтини уғурла баша вурду. Көрәсән ахырынчы миссионер сәјаһәтиндә Павели нә көзләјир?

---

* 152-чи сәһифәдә јерләшән «Павелин әһди» адлы чәрчивәјә бах.

17, 18. Ефесә кедәркән Павел, ола билсин, нә һагда дүшүнүрдү?

19, 20. Ефесә чатан кими Павел нә етди вә руһани мәгсәдләрә чатмагла бағлы Павелдән нә өјрәнирик?

«Онлары һаким күрсүсү гаршысындан говду»
(Һәвариләрин ишләри 18:16)

VII БӨЛМӘ • ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 18:23—21:17

‘ИНСАНЛАР ГАРШЫСЫНДА ВӘ ЕВДӘН-ЕВӘ’ ТӘБЛИҒ

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 20:20

Тәлим верәркән нә үчүн һәлимлик көстәрмәли вә һәмишә вәзијјәтә ујғун давранмалыјыг? Хош хәбәри тәблиғ етмәјин башлыҹа үсулу һансыдыр? Аллаһын ирадәсини шәхси мәнафејимиздән үстүн тутдуғумузу нечә көстәрә биләрик? Павелин үчүнҹү, јәни сонунҹу миссионер сәјаһәти заманы баш верән һәјәҹанландырыҹы әһвалатларла таныш олдугҹа бу суаллара ҹаваб тапаҹағыг.

«Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды»

Хош хәбәрин зәфәр чалмасында Аполлосла Павелин ролу

Һәвариләрин ишләри 18:23—19:41

ЕФЕСИН күчәләриндә гәләбәликдир. Һәр јаны гышгырыг, ајаг сәсләри бүрүјүб. Шәһәрдә әмәлли-башлы иғтишаш баш галдырыб! Ҹамаат һәвари Павелин јол јолдашларындан икисини тутуб апарыр. Азғынлашмыш издиһам шәһәрин бөјүк, ијирми беш мин нәфәрлик амфитеатрына доғру ахышдыгча дүканларла долу күчәләр бошалыр. Иғтишашын нәјин үстүндә дүшдүјүндән ҹамаатын чохуну һеч хәбәри дә јохдур. Онлар садәҹә мәбәдләри вә севимли илаһәләри Артемида үчүн тәһлүкә јарандығындан шүбһәләнир, буна көрә дә бир ағыздан: «Ефеслиләрин бөјүк Артемидасына ешг олсун!» — дејә гышгырырлар (Һәв. иш. 19:34).

² Шејтан Аллаһын Падшаһлығы һаггында хош хәбәрин јајылмасына мане олмаг үчүн јенә дә ҹамааты мәсиһчиләрә гаршы галдырыр. Әлбәттә, зоракылыг Шејтанын јеканә үсулу дејил. Бу фәсилдә биринчи әсрдәки мәсиһчиләрин фәалијјәтини дајандырмаг вә онларын арасына парчаланма салмаг үчүн Шејтанын әл атдығыны фитнәләрдән бәзиләрини нәзәрдән кечирәҹәјик. Ән ваҹиби исә көрәҹәјик ки, онун ишләтдији һеч бир фәнд уғурлу олмады, чүнки «Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды» (Һәв. иш. 19:20). Нә үчүн Шејтан биринчи әсрдәки мәсиһчиләрә бата билмәди? Бу күн бизә галиб кәлә билмәдији сәбәбләрә көрә. Әлбәттә, зәфәр бизим јох, Јеһованындыр. Бунунла белә, биринчи әсрдәки мәсиһчиләр кими, биз дә өз өһдәмизә дүшәни етмәлијик. Хидмәтимизи уғурла ичра етмәк үчүн Јеһованын руһунун сајәсиндә өзүмүздә лазыми кејфијјәтләри јетишдирә биләрик. Кәл әввәлҹә Аполлосун нүмунәсини нәзәрдән кечирәк.

‘О, Мүгәддәс Јазылары јахшы билирди’ (Һәвариләрин ишләри 18:24—28)

³ Павел үчүнҹү миссионер сәјаһәти заманы Ефесә кедәркән Аполлос адында бир јәһуди ора кәлди. О, Мисирин мәшһур Искәндәријјә шәһәриндән иди. Аполлос чох баҹарыглы адам иди. Бәлағәтли натиг

1, 2. а) Павел вә јолдашлары Ефесдә һансы тәһлүкә илә үзләшдиләр? б) Бу фәсилдә нәји мүзакирә едәҹәјик?

3, 4. Акила вә Прискилла Аполлосун билији илә бағлы нәји баша дүшдүләр вә она неҹә көмәк етдиләр?

«Сиз јахшы билирсиниз ки, ҝәлиримиз бу ишдән чыхыр»

(Һәвариләрин ишләри 19:25)

олмагла јанашы о, 'Мүгәддәс Јазылары да јахшы билирди'. Бундан әлавә о, 'шөвглә өјрәдирди'. Аполлос синагога кәлән јәһудиләр гаршысында чәсарәтлә чыхыш едирди (Һәв. иш. 18:24, 25).

4 Бир дәфә Аполлос синагогда данышанда Акила илә Прискилла онун нитгини ешитди. 'Иса һаггында дәгигликлә' тәлим вердијини көрәндә, тәсәввүр ет, онлар нечә севиндиләр. Аполлосун Иса һаггында дедикләринин һамысы доғру иди. Лакин, чох кечмәмиш, бу мәсиһчи әрарвад онун вачиб бир шеји билмәдијини баша дүшдүләр. О, «јалныз Јәһјанын вәфтизи илә таныш иди». Ади чадыр тикән олсалар да, бу садә мәсиһчиләр Аполлосун бәлағәтиндән вә савадлы олмасындан чәкинмәјиб «ону јанларына алдылар вә Аллаһын јолуну даһа дәгигликлә она изаһ етдиләр» (Һәв. иш. 18:25, 26). Аполлос да өз нөвбәсиндә, биликли, габилијјәтли олмасына бахмајараг, тәвазөкарлыг көстәриб онларын көмәјини гәбул етди. Мәсиһчинин өзүндә тәрбијә етдирмәси вачиб олан хүсусијјәтләрдән бири мәһз тәвазөкарлыгдыр.

5 Аполлос Акила илә Прискилланын көмәјини гәбул етдији үчүн даһа бачарыглы тәблиғчи олду. О, Ахајјаја кедиб орадакы иманлылара «чох көмәк етди». Һәмчинин, бу шөвглү мәсиһчи һәмин әразидә јашајан вә Исаны вәд едилмиш Мәсиһ кими гәбул етмәјән јәһудиләрә әсаслы сурәтдә шаһидлик едирди. Лука јазыр: «О, јәһудиләрин јанылдыгларыны һамынын көзү гаршысында әзмлә вә дәлилләрә әсасланараг сүбут едир, Мүгәддәс Јазылара истинад едәрәк Исанын Мәсиһ олдуғуну көстәрирди» (Һәв. иш. 18:27, 28). Бәли, бу гардашын јығынчаға чох бөјүк көмәји дәјди! 'Јеһованын сөзүнүн' зәфәр чалмасында Аполлосун әһәмијјәтли ролу олуб. Бәс биз Аполлосун нүмунәсиндән нә өјрәнә биләрик?

6 Тәвазөкар олмаг бүтүн мәсиһчиләр үчүн олдугча вачибдир. Һәр биримизин мүхтәлиф бачарығы вар — кимиси фитри истедада маликдир, кимиси исә биликли вә ја тәчрүбәлидир. Лакин бизим тәвазөкарлығымыз бачарығымыздан үстүн олмалыдыр. Әкс тәгдирдә, үстүн чәһәтләримиз зәиф чәһәтә чевриләр вә үрәјимиздә гүрур баш галдыра биләр (1 Кор. 4:7; Јаг. 4:6). Әкәр биз һәгигәтән дә тәвазөкарыгса, башгаларыны өзүмүздән үстүн һесаб етмәјә чалышачағыг (Филип. 2:3). Кимсә бизә мәсләһәт верәндә инчимәјәчәк, јахуд нәјисә баша саланда дикбашлыг етмәјәчәјик. Көрәндә ки, Мүгәддәс руһ тәшкилаты башга истигамәтә јөнәлдир, инадкарлыг көстәриб шәхси фикирләримизин дүзкүн олдуғуну israр етмәјәчәјик. Нә гәдәр ки, тәвазөкарыг, һәм Јеһова үчүн, һәм дә Онун Оғлу үчүн јарарлы хидмәтчиләр олачағыг (Лука 1:51, 52).

7 Һәмчинин тәвазөкарлыг олан јердә рәгабәт дә олмаз. Јәгин еркән мәсиһчиләр арасында парчаланма салмаг Шејтанын үрәјинин арзусу иди. Әкәр Аполлос вә һәвари Павел кими ики фәал мәсиһчи бир-биринә рәгиб көзү илә бахсајды, бир-биринин јығынчагдакы нүфузуна пахыллыг

5, 6. Аполлос нәјин сајәсиндә хидмәтдә даһа јарарлы олду вә биз онун нүмунәсиндән нә өјрәнирик?

7. Павел вә Аполлос тәвазөкарлыға даир һансы нүмунәни вермишләр?

етсәjди, бу, Шеjтанын үрәjинә jағ кими jаjылларды. Онлар асанлыгла бу тора дүшә биләрдиләр. Коринфдә бәзи мәсиһчиләр: «Мән Павелин», дикәрләри: ‘Мән Аполлосунам’ деjирдиләр. Бәс Павеллә Аполлос бачы-гардашларда jаранан бу чүр һиссләри дәстәкләjирдиләрми? Гәтиjjән! Павел тәвазөкарлыгла гәбул едирди ки, тәблиғ ишинин ирәлиләмәсиндә Аполлосун әмәjи бөjүкдүр, буна көрә дә она әлавә тапшырыглар верирди. Аполлос да өз нөвбәсиндә Павелин көстәришләрини чанлабашла jеринә jетирирди (1 Кор. 1:10—12; 3:6, 9; Тит. 3:12, 13). Бу, тәвазөкарлыгла әмәкдашлыг етмәjә даир көзәл нүмунәдир, елә деjилми?

‘Аллаһын падшаһлығы һаггында инандырычы дәлилләр кәтирирди’ (Һәвариләрин ишләри 18:23; 19:1—10)

8 Павел ефеслиләрә сөз вермишди ки, онларын jанына гаjыдачаг, вердиjи сөзүн үстүндә дә дурду* (Һәв. иш. 18:20, 21). Амма, фикир вер, о, *нечә* гаjытды. Ахырынчы дәфә биз онун Сурија Антакиjасында олдуғуну охумушдуг. Ефесә кетмәк үчүн о, Антакиjанын jахынлығында jерләшән Селевкиjаjа кедиб, орадан кәми илә бирбаша лазым олан jерә үзә биләрди. О исә jолуну «дахили бөлкәләрдән» салды. Бир һесабламаjа көрә, Һәвариләрин ишләри 18:23 вә 19:1 аjәләриндә тәсвир олунан сәjаһәти заманы Павел тәхминән 1 600 километрлик мәсафәни гәт етмишди. Нә үчүн асан jол ола-ола, Павел белә чәтин jолла кетмишди? Чүнки о, ‘шакирдләри мөһкәмләндирмәк’ истәjирди (Һәв. иш. 18:23). Павел билирди ки, үчүнчү миссионер сәjаһәти дә әввәлки ики сәjаһәти кими асан баша кәлмәjәчәк. Амма онун фикринчә, бунун үчүн һәр шеj етмәjә дәjәрди. Бу күн дә сәjjар нәзарәтчиләр вә онларын һәjат jолдашлары еjни әһвал-руһиjjә тәзаһүр етдирирләр. Биз онларын фәдакар мәһәббәтини чох jүксәк гиjмәтләндиририк.

9 Ефесә чатанда Павел Вәфтизчи Јәһjанын тәхминән 12 шакирди илә растлашды. Онлар Јәһjанын вәфтизи илә вәфтиз олунмушдулар, бу вәфтиз исә артыг гүввәдә деjилди. Үстәлик, мүгәддәс руһ һаггында онлар демәк олар ки, һеч нә билмирдиләр. Павел бу шакирдләрә Исанын ады илә вәфтиз олунмағын вачиблиjини ачыглады. Онлар да Аполлос кими тәвазөкарлыг көстәриб, өjрәндикләри jени шеjләри гәбул етдиләр. Исанын ады наминә вәфтиз олундугдан сонра онлар мүгәддәс руһ вә бәзи әнамлар алдылар. Бу һадисә бир даһа көстәрир ки, Јеһованын даим ирәли кедән теократик тәшкилаты илә бир аддымламаг инсана хеjирдуа кәтирир (Һәв. иш. 19:1—7).

10 Тезликлә тәблиғ ишинин ирәлиләдиjини көстәрән башга бир һадисә

* 161-чи сәһифәдәки «Асиjанын паjтахты Ефес» адлы чәрчивәjә бах.

8. Павел Ефесә һансы jолла гаjытды вә ниjә о, мәһз бу jолу сечди?

9. Нә үчүн бир нечә шакирдә jенидән вәфтиз олунмаг лазым кәлди вә биз онлардан һансы нүмунәни көтүрә биләрик?

10. Нә үчүн Павел синагогдан чыхыб Тираннын мәктәбиндә тәблиғ етмәjә башлады вә бунунла бизим үчүн һансы нүмунәни гоjду?

баш верди. Павел үч aj синагогда ҹәсарәтлә тәблиғ етди. ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында инандырыҹы дәлилләр кәтирсә дә’, бәзиләри инадкарлыг көстәриб, әмәлли-башлы әлејһдара чеврилдиләр. Павел ‘Јолу тәһгир едәнләрлә’ бош јерә вахт итирмәди, һәр күн Тираннын мәктәбиндә мәрузәләрлә чыхыш етмәјә башлады (Һәв. иш. 19:8, 9). Руһани ҹәһәтдән инкишаф етмәк истәјән һәр кәс артыг синагога јох, мәктәбә кәлмәли иди. Павел кими, биз дә көрәндә ки, инсан бизә гулаг асмаг истәмир, јахуд фикри садәҹә мүбаһисә етмәкдир, сөһбәти дајандырырыг. Хош хәбәри чатдырмалы олдуғумуз чохлу һәлим инсан ола-ола, нә үчүн беләләринә вахт итирәк?!

[11] Ола билсин, Павел һәр күн сәһәр саат 11-дән күнорта саат 4-ә кими һәмин мәктәбдә мәрузә едирди (Һәв. иш. 19:9). Бу саатлар күнүн ән исти вә ән сакит вахты иди. Чохлары бу вахт ишини дајандырыб наһар едир вә динҹәлирди. Әкәр Павел ики илин һәр күнүнү бу ҹүр графиклә тәблиғ етмишдисә, демәли, тәблиғә 3 000 саатдан чох вахт сәрф етмишди*. Јеһованын сөзүнүн јајылыб зәфәр чалмасынын дикәр сәбәби дә бу иди. Павел чалышган иди вә вәзијјәтә ујғунлашмағы баҹарырды. О, хидмәтини планлашдыранда тәблиғ етдији әразидәки инсанлары нәзәрә алырды. Бунун фајдасы нә олду? «Асија вилајәтинин бүтүн сакинләри — һәм јәһудиләр, һәм дә јунанлар Рәббин сөзүнү ешитди» (Һәв. иш. 19:10). Көр Павел нечә дә әсаслы шаһидлик етмишди!

[12] Мүасир дөврдә Јеһованын Шаһидләри дә чалышганлыгла тәблиғ едир вә вәзијјәтә ујғунлашырлар. Адәтән биз инсанлары тапа биләҹәјимиз вахтда вә јердә тәблиғ етмәјә чалышырыг. Мәсәлән,

АСИЈАНЫН ПАЈТАХТЫ ЕФЕС

Ефес кичик Асијанын гәрбиндә ән бөјүк шәһәр иди. Һәвари Павелин дөврүндә онун әһалиси, еһтимал ки, ики јүз әлли мини ашырды. Романын Асија вилајәтинин пајтахты олдуғу үчүн она «Асијанын илк вә әзәмәтли пајтахты» кими шәрәфли титул верилмишди.

Тиҹарәт вә дин Ефесә чохлу кәлир кәтирирди. Кәмичилијә јарарлы чајын ағзында јерләшән шәһәрин лиманында тиҹарәт јоллары кәсиширди. Ефесдә тәкҹә мәшһур Артемида мәбәди дејил, һәмчинин, јунан, Рома, Мисир вә Анадолу илаһиләринә һәср олунмуш сәҹдәкаһ вә мәбәдләр дә вар иди.

Гәдим дүнјанын једди мөҹүзәсиндән бири һесаб олунан Артемида мәбәдинин һүндүрлүјү тәхминән 105 метр, ени исә 50 метр иди. Орада һәр бири бүнөврәдә диаметри 1,8 метр олан, һүндүрлүјү исә 17 метрә чатан 100 мәрмәр сүтун вар иди. Гәдим Аралыг дәнизи бөлкәләринин һамысында мәбәд мүгәддәс јер һесаб олунурду вә Артемиданын горумасы үчүн мәбәддә чохлу пул сахланылырды. Беләликлә, мәбәд, һәмчинин Асијанын ән мүһүм банкына чеврилмишди.

Ефесдә олан дикәр мүһүм тикилиләр атлетик јарышларын вә ола билсин, гладиатор дөјүшләринин кечирилдији стадион, театр, шәһәр вә базар мејданы вә дүканларын јерләшдији сүтунлу күчәләр иди.

Јунан ҹоғрафијачысы Страбонун сөзләринә көрә Ефесин лиманыны лил басырды. Буна көрә дә вахт кечдикҹә шәһәрин лиманы фәалијјәтини дајандырды вә шәһәр бошалды. Гәдим Ефесин јериндә һеч бир шәһәр салынмадығындан, бу күн онун харабалыгларыны кәзән адам санки гәдим дүнјаја сәјаһәт етмиш олур.

* Павел Ефесдә оланда һәмчинин коринфлиләрә биринчи мәктубуну да јазмышды.

11, 12. а) Павел чалышган олмаға вә вәзијјәтә ујғунлашмаға даир һансы нүмунәни гојуб? б) Јеһованын Шаһидләри Павелин нүмунәсини нечә изләјирләр?

Биз инсанлары тапа биләчәјимиз јерләрдә тәблиғ етмәјә чалышырыг

күчәдә, базарда вә дајаначагда шаһидлик едирик. Адамларла телефон вә ја мәктуб васитәсилә әлагә јарадырыг. Һәмчинин чалышырыг ки, евдән-евә тәблиғи чохларынын евдә олдуғу вахта салаг.

Пис руһларын мүгавимәтинә бахмајараг, «Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды» (Һәвариләрин ишләри 19:11—22)

[13] Луканын сөзләринә көрә, сонра Павелин хидмәтиндә хүсуси дөвр башланды. Јеһованын күчү илә о, «мөһтәшәм, гејриади ишләр» көрүрдү. Һәтта Павелин јајлығыны вә өнлүјүнү һансы хәстәјә кәтирирдиләрсә, сағалырды. Онларла һәтта пис руһлары да говурдулар* (Һәв. иш. 19:11, 12). Шејтанын хидмәтчиләри үзәриндә чалынан бу чүр гәләбә чохларынын диггәтини чәкирди, амма онларын арасында бундан өз мәгсәди үчүн истифадә етмәк истәјәнләр дә вар иди.

[14] «Чин гован сәркәрдан јәһудиләрдән бәзиләри» Павелин мөчүзәләрини тәкрарламаға чалышырдылар. Онлар Исанын вә Павелин адыны чағырараг чинләри говмаға чәһд көстәрирдиләр. Лука јазыр ки, Скева адлы бөјүк каһинин једди оғлу белә етмәк истәјәндә чин онлара демишди: «Исаны танызырам, Павеллә дә танышам, бәс сиз кимсиниз?». Чин тутмуш киши вәһши һејван кими һәмин фырылдагчыларын үстүнә чуммушду. Онлар јаралы вә чылпаг һалда күчлә гачыб чанларыны гуртармышдылар (Һәв. иш. 19:13—16). Бу, «Јеһованын сөзү» үчүн мөһтәшәм гәләбә иди, белә ки, Павелә верилән гүввәнин күчү илә јалан динә етигад едәнләрин күчсүзлүјү арасындакы фәрги бундан ајдын һеч нә көстәрә билмәзди. Бу күн милјонларла инсан дүшүнүр ки, садәчә Исанын адыны чағырмагла вә ја өзүнү мәсиһчи адландырмагла иш битир. Анчаг онлар јанылырлар. Исанын сөјләдији кими, јалныз Аллаһын ирадәсини јеринә јетирәнләр әбәди јашајачагларына үмид едә биләрләр (Мат. 7:21—23).

[15] Скеванын оғулларынын бу чүр алчалдылмасыны ешидән бир чохла-

---

* Ола билсин, Павел көзләринә тәр дүшмәсин дејә, алнына јајлыг бағлајырды. Павелин Ефесдә оланда өнлүк тахмасындан белә нәтичәјә кәлмәк олар ки, о, бош саатларында, јәни, сәһәр тездән чадыр тикмәклә мәшғул олурду (Һәв. иш. 20:34, 35).

13, 14. а) Павел Јеһованын күчү илә һансы ишләри көрүрдү? б) Скеванын оғуллары һансы сәһвә јол вердиләр вә бу күн өзләрини мәсиһчи адландыран бир чохлары ејни сәһви нечә тәкрарлајырлар?

15. Спиритизмә вә онунла бағлы әшјалара кәлдикдә биз ефеслиләрин нүмунәсини нечә тәглид едә биләрик?

ры Аллаһдан горхмаға башлады. Онлар сеһрбазлыгдан әл чәкиб мәсиһчилији гәбул етдиләр. Ефес мәдәнијјәти башдан-ајаға сеһрбазлыгла бағлы иди. Чаду етмәк, һәмаил кәздирмәк, еләчә дә дуа јаздырмаг ефеслиләр үчүн ади һал иди. Инди исә бир чох ефеслиләр сеһрбазлыға аид китабларыны кәтириб һамынын көзү гаршысында јандырдылар. Китабларын гијмәти мүасир пулла өлчсәк, он минләрлә доллара бәрабәр иди*. Лука дејир: «Беләчә, Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды» (Һәв. иш. 19:17—20). Бәли, бу, һәгигәтин јалан вә демонизм үзәриндә мөһтәшәм гәләбәси иди! Бу иманлы инсанлар бизим үчүн көзәл нүмунәдирләр. Белә ки, бизим дә јашадығымыз дүнјада спиритизм кениш јајылмышдыр. Әкәр биз дә өзүмүздә спиритизмлә бағлы нәјә исә раст кәлсәк, нә гәдәр баһалы олурса-олсун, ефеслиләр кими давранараг ону дәрһал атмалыјыг. Кәлин һәмишә бу чүр ијрәнч шејләрдән узаг дураг.

«Бөјүк чахнашма дүшдү» (Һәвариләрин ишләри 19:23—41)

16 Инди биз Шејтанын башга бир фәнди һагда охујачағыг. Лука јазыр ки, «Јола көрә бөјүк чахнашма дүшдү». Бу, һәгигәтән дә белә иди, о, һеч нәји шиширтмирди# (Һәв. иш. 19:23). Чахнашманы салан Деметри адында күмүш устасы иди. Мәсәләнин нә дәрәчәдә чидди олдуғуну әмәкдашларына көстәрмәк үчүн о, әввәлчә гејд етди ки, онларын пулу бүт сатмагдан чыхыр. Сонра деди ки, Павелин тәблиғ етдији хәбәр онларын ишинә әнкәл төрәдәчәк, чүнки мәсиһчиләр бүтләрә ибадәт етмирләр. Ахырда исә бу адамларын өз шәһәрләри вә миллијјәтләри илә гүрур дујмасындан өз мәгсәди үчүн истифадә етди: онлара хәбәрдарлыг етди ки, илаһәләри Артемиданын, һәмчинин онун бүтүн дүнјада мәшһур олан мәбәдинин «әзәмәтинә сон гојулачаг» (Һәв. иш. 19:24—27).

17 Деметри өз мәгсәдинә чатды. Күмүш усталары: «Ефеслиләрин бөјүк Артемидасына ешг олсун!» — дејә чығырмаға башладылар. Шәһәрдә һәнкамә гопду. Нәтичәдә фәслин әввәлиндә тәсвир олунан вәзијјәт јаранды△. Фәдакар Павел чамаатла данышмаг үчүн амфитеатра кетмәк истәди, лакин шакирдләр ону өзүнү тәһлүкәјә атмаға гојмадылар. Александр адлы бири чамаатын гаршысында дајаныб данышмаға чәһд етди. О, јәһуди олдуғундан јәгин јәһудиләрлә мәсиһчиләрин

* Лука китабларын гијмәтинин 50 000 күмүш пул олдуғуну дејир. Әкәр о, динары нәзәрдә тутурдуса, онда бу гәдәр пулу газанмаг үчүн бир адам һәфтәнин једди күнүнү ишләмәк шәртилә 50 000 күн, јәни тәхминән 137 ил ишләмәли иди.

Бәзиләринин фикринчә, Павел коринфлиләрә: «Сағ галачағымыза да үмид етмирдик», — дејәндә бу һадисәјә истинад едирди (2 Кор. 1:8). Амма ола билсин, о, даһа бөјүк тәһлүкәни нәзәрдә тутурду. Павел Ефесдә вәһши һејванларла гарпышдығыны јазанда ја сөзүн әсил мәнасында аренада һејванларла гарпышдығына, ја да әлејһдарлары илә мүбаризәсинә ишарә едә биләрди (1 Кор. 15:32). Павелин сөзләрини һәм һәрфи, һәм дә мәчази мәнада баша дүшмәк олар.

△ Сәнәткарлар килдијасы вә ја иттифагы чох бөјүк күчә малик иди. Мәсәлән, тәхминән бир әср сонра чөрәкчиләрин килдијасы Ефесдә буна бәнзәр иғтишаш салмышды.

16, 17. а) Деметри шәһәрә нечә чахнашма салды? б) Ефеслиләрин фанатизми өзүнү нечә бүрузә верди?

бир-бириндән фәргләндијини көстәрмәк истәјирди. Амма бу изаһат чамаата гәтијјән лазым дејилди. Онлар Александрын јәһуди олдуғуну баша дүшәндә чығыр-бағыр салыб, ики саат дајанмадан: «Ефеслиләрин бөјүк Артемидасына ешг олсун!», — дејә гышгырдылар. О вахтдан бу јана һеч нә дәјишмәјиб. Дини фанатизм һәлә дә инсанларын көзүнү кор едир (Һәв. иш. 19:28—34).

18 Ахырда шәһәр катиби күтләни сакитләшдирә билди. Бу дүшүнҹәли инсан ҹамааты әмин етди ки, мәсиһчиләрдән нә онларын мәбәдинә, нә дә илаһиләринә зәрәр кәлән дејил, Павел вә онун јолдашлары Артемиданын мәбәдинә гаршы һеч бир ҹинајәт төрәтмәјибләр. Бир дә ки бу ҹүр мәсәләләри мүәјјән гајда-ганун үзрә галдырмаг лазымдыр. Амма, көрүнүр, күтләјә даһа чох тәсир едән башга шеј олду. Шәһәр катиби ҹамаата хатырлатды ки, бу ҹүр ганунсуз шәкилдә јығышдыгларына вә һај-күј салдыгларына көрә Рома һөкумәти онлары ҹәзаландыра биләр. Бу сөзләрлә о, издиһамы дағытды. Ҹамаат неҹә бирдән-бирә гәзәбләнмишдисә, бу ағыллы сөзләрдән сонра һирси еләҹә дәрһал јатды (Һәв. иш. 19:35—41).

19 Бу нә биринҹи, нә дә ахырынҹы дәфә дејилди ки, тәмкинли, ағыллы дөвләт мәмуру Исанын давамчыларыны мүдафиә едирди. Һәвари Јәһја көрүнтүдә көрмүшдү ки, бу дүнјанын јер кими тәсвир олунан сабит үнсүрләри Исанын давамчыларына гаршы Шејтанын јөнәлтдији тәгиб селини удур (Вәһј 12:15, 16). Бу, һәгигәтән дә беләдир. Бир чох һалларда әдаләтли һакимләр Јеһованын Шаһидләринин ибадәт үчүн јығышмаг вә хош хәбәри башгалары илә бөлүшмәк һүгугларыны мүдафиә етмишләр. Сөзсүз ки, бу ҹүр гәләбәләрдә бизим давранышымыз да бөјүк рол ојнајыр. Көрүнүр, көзәл давранышына көрә Ефесин бәзи дөвләт мәмурлары Павелә дәрин һөрмәт бәсләјирдиләр, буна көрә дә истәмирдиләр ки, онун башындан бир түк әскик олсун (Һәв. иш. 19:31). Гој бизим дә виҹданлы вә һөрмәтчил давранышымыз әтрафымыздакы инсанларда хош тәәссүрат ојатсын. Нә билмәк олар, бәлкә нә вахтса бунун бәһрәсини бичәҹәјик.

20 Биринҹи әсрдә ‘Јеһованын сөзүнүн әзәмәтлә јајылыб зәфәр чалмасы’ үзәриндә дүшүнмәк мәкәр бизи руһландырмыр? Мүасир дөврдә дә бу гәләбәләрин архасында Јеһованын дурдуғуну көрмәк бизи руһландырыр. Истәмәздинми ки, бу ҹүр гәләбәләрдә, кичик дә олса, сәнин дә пајын олсун? Белә исә јухарыдакы нүмунәләр үзәриндә ҹидди дүшүн. Тәвазөкар вә чалышган ол. Јеһованын даима тәрәгги едән тәшкилаты илә ајаглаш. Спиритизмдән узаг дур. Виҹданлы вә һөрмәтчил давранышынла јахшы шәһадәт вермәк үчүн әлиндән кәләни ет.

18, 19. а) Шәһәр катиби ҹамааты неҹә сакитләшдирди? б) Бәзән сәлаһијјәтли шәхсләр Јеһованын халгыны неҹә мүдафиә етмишләр вә мүдафиә олунмағымыз үчүн биз өз тәрәфимиздән нә едә биләрик?

20. а) Јеһованын сөзүнүн биринҹи әсрдә вә бизим күнләрдә зәфәр чалмасы сәндә һансы һиссләри доғурур? б) Јеһованын бизим күнләрдә чалдығы гәләбәләрдә сәнин дә пајынын олмасы үчүн нә етмәк әзминдәсән?

‘Һәр кәсин ганындан тәмизәм’

Павелин фәал хидмәти вә ағсаггаллара вердији мәсләһәт

Һәвариләрин ишләри 20:1—38

ПАВЕЛ үст мәртәбәдә ағзына кими долу отагда гардашларла данышыр. Троасда сон кечәси олдуғу үчүн Павелин онлара дејиләси чох сөзү вар. Артыг кечә јарыдан кечиб. Чырагларын түстүсүндән отағын һавасы бир аз да ағырлашыб. Павел данышдыгча Ефтик адлы бир кәнч дәрин јухуја кедир вә үчүнчү мәртәбәдән ашағы јыхылыр.

[2] Һәким олдуғу үчүн Лука јәгин һамыдан биринчи оғланын јанына гачыр вә онун вәзијјәтини јохлајыр. Анҹаг артыг һәкимликдән кечиб. Оғлан өлүдүр (Һәв. иш. 20:9). Лакин сонра мөчүзә баш верир. Павел өзүнү оғланын үстүнә атыр вә ҹамаата дејир: «Сәс-күј галдырмајын, о һәјата гајытды». Павел Ефтики дирилтди (Һәв. иш. 20:10).

[3] Бу һадисә Аллаһын мүгәддәс руһунун күчүнү нүмајиш етдирир. Әслиндә, Ефтикин өлүмүндә Павелин һеч бир күнаһы јох иди. Буна бахмајараг, Павел истәмирди ки, оғланын өлүмү бу вачиб һадисәни корласын вә киминсә бүдрәмәсинә сәбәб олсун. Ефтики дирилтмәклә Павел јығынҹаға тәскинлик верди вә хидмәти ичра етмәк үчүн онларын голуну гүввәтләндирди. Ајдындыр ки, Павел инсан һәјатына мәсулијјәтлә јанашырды. О демишди: ‘Һәр кәсин ганындан тәмизәм’ (Һәв. иш. 20:26). Көрәк Павелин нүмунәси бу саһәдә бизә неҹә көмәк едә биләр.

«Македонијаја јолланды» (Һәвариләрин ишләри 20:1, 2)

[4] Өтән фәсилдә өјрәндик ки, Павел чидди сынагла үзләшмишди. Онун Ефесдәки хидмәти чахнашмаја сәбәб олмушду. Кәлирләри Артемидаја ибадәтдән чыхан күмүш усталары әмәлли-башлы иғтишаш галдырмышдылар! Һәвариләрин ишләри 20:1 ајәсиндә дејилир: «Һај-күј јатандан сонра Павел шакирдләри јанына чағырыб руһландырды. Сонра онларла видалашыб Македонијаја јолланды»

[5] Кәми илә Македонијаја кедәндә Павел Троасда еniб бир мүддәт

1—3. а) Павелин Троасда олдуғу ахырынчы кечә нә баш верди? б) Павел нә етди вә бу һадисә онун һаггында бизә нә дејир?

4. Павел һансы сынагла үзләшмишди?

5, 6. а) Павел Македонијада нә гәдәр галды вә орадакы гардашлара һансы фајданы кәтирди? б) Павелин һәмиманлыларына мүнасибәти неҹә иди?

орада галды. О үмид едирди ки, Коринфә көндәрдији Титус Троасда она гошулачаг (2 Кор. 2:12, 13). Лакин ајдын оланда ки, Титус кәлмир, Павел чыхыб Македонијаја кетди. Орада тәхминән бир илә јахын галды вә ‘гардашларла данышыб онлары руһландырды’* (Һәв. иш. 20:2). Титус Македонијаја Павелин јанына кәлиб коринфлиләрин онун мәктубундан дүзкүн нәтичә чыхардығыны сөјләди (2 Кор. 7:5—7). Бу хәбәрдән севинән Павел онлара икинчи мәктубу јазды.

6 Диггәтәлајигдир ки, Павел Ефес вә Македонијадакы гардашлара баш чәкәндә онлары ‘руһландырмышды’. Бурадан Павелин өз һәмиманлыларына олан мүнасибәти ајдын шәкилдә көрүнүр. Башгаларына һәгарәтлә бахан фәрисејләрдән фәргли олараг, Павел бачы-гардашлара әмәкдашлары кими бахырды (Јәһ. 7:47—49; 1 Кор. 3:9). Һәтта чидди мәсләһәт верәндә белә, онлара мүнасибәти дәјишмирди (2 Кор. 2:4).

7 Бу күн дә ағсаггаллар вә сәјјар нәзарәтчиләр Павелдән нүмунә көтүрмәјә чалышырлар. Һәтта кимәсә төһмәт верәндә белә, бу

* Бу сәһифәдә јерләшән «Павелин Македонијадан јаздығы мәктублар» адлы чәрчивәјә бах.

7. Бу күн нәзарәтчиләр Павелин нүмунәсини нечә изләјирләр?

ПАВЕЛИН МАКЕДОНИЈАДАН ЈАЗДЫҒЫ МӘКТУБЛАР

Коринфлиләрә үнванладығы икинчи мәктубунда Павел јазырды ки, Македонијаја кәләндә о, Коринфдәки гардашлар үчүн нараһат иди. Амма Титус Коринфдән шад хәбәр кәтирәндән сонра Павелин үрәји сакитләшмишди. Елә һәмин вахт, јәни тәхминән 55-чи илдә Павел коринфлиләрә икинчи мәктубуну јазмышды. Бу мәктубда о, һәлә дә Македонијада олдуғуну дејирди (2 Кор. 7:5—7; 9:2—4). Һәмин вахт Павелин көрмәк истәдији ишләрдән бири Јәһудејада оланлар үчүн ианәләри топламаг иди (2 Кор. 8:18—21). Бундан башга, Коринфдә ‘гондарма һәвариләрин, фырылдагчыларын’ пејда олмасы ону чох нараһат едирди (2 Кор. 11:5, 13, 14).

Еһтимал ки, Павел Титуса үнванладығы мәктубу Македонијадан јазмышды. 61—64-чү илләр арасында, Ромадакы илк һәбсиндән азад оландан сонра Павел Крит адасына кетди. О, Титусу бурада гојду ки, мүәјјән проблемләри јолуна гојсун вә јығынчагда ағсаггаллар тәјин етсин (Тит. 1:5). Павел Титусдан хаһиш етди ки, Никопола кәлиб онунла көрүшсүн. Гәдимдә Аралыг дәнизи бөлкәсиндә бу адда бир нечә шәһәр вар иди, амма көрүнүр, Павел Јунаныстанын шимал-гәрбиндә јерләшән Никополу нәзәрдә тутурду. Еһтимал ки, Титуса мәктуб јаздығы вахт һәвари ораларда тәблиғ едирди (Тит. 3:12).

Павел Тимотејә илк мәктубуну да Ромадакы ики һәбси (б. е. 61/64 илләр) арасындакы мүддәт әрзиндә јазмышдыр. Мәктубун киришиндән ајдын олур ки, Павел Тимотејдән Ефесдә галмағы хаһиш етмиш, өзү исә Македонијаја кетмишди (1 Тим. 1:3). Көрүнүр, мәктубу да Македонијадан јазмышды. Орада о, Тимотејә ата гајғысы илә мәсләһәт верир, ону руһландырыр вә јығынчагда мүәјјән мәсәләләри һәлл етмәјә даир көстәришләр верирди.

гардашларын мәгсәди һәмин адамы мөһкәмләндирмәк олур. Ағсаггаллар мүһакимә етмәјә јох, инсаны баша дүшүб ону руһландырмаға чалышырлар. Бир сәјјар нәзарәтчи бунунла бағлы нә фикирләшдијини белә дејир: «Бачы-гардашларымызын әксәријјәти дүзкүн давранмаг истәјирләр, амма онлар чох вахт мәјуслугла, горху илә мүбаризә апарыр вә проблемләрин гаршысында өзләрини ачиз һисс едирләр». Нәзарәтчиләр бу чүр һәмиманлылары үчүн гүввә мәнбәји ола биләрләр (Ибр. 12:12, 13).

Павелә ‘суи-гәсд гурурлар’ (Һәвариләрин ишләри 20:3, 4)

8 Павел Македонијадан Коринфә кетди*. Орада үч ај галдыгдан сонра Кенхрејадан кәми илә Сурријаја кетмәји планлашдырды. Белә ки, орадан Јерусәлимә кедиб топладығы ианәләри еһтијач ичиндә олан гардашлара чатдыра биләрди# (Һәв. иш. 24:17; Ром. 15:25, 26). Лакин көзләнилмәдән Павелин планлары алт-үст олду. Һәвариләрин ишләри 20:3 ајәсиндә дејилир: ‘Јәһудиләр она суи-гәсд гурдулар’.

9 Јәһудиләрин Павелә дүшмән кәсилмәси тәәччүблү дејил, чүнки онларын нәзәриндә Павел дөнүк иди. Бундан әввәл Павелин тәблиғи сајәсиндә Коринф синагогунда нүфузлу шәхс олан Крисп мәсиһчи олмушду (Һәв. иш. 18:7, 8; 1 Кор. 1:14). Бир дәфә исә Коринфдәки јәһудиләр Ахајја валиси Галлионун өнүндә Павелә гаршы иттиһам ирәли сүрмүшдүләр. Лакин Галлио бу иттиһамлары әсассыз һесаб едәрәк рәдд етмишди, бу да Павелин дүшмәнләрини даһа да өзләриндән чыхармышды (Һәв. иш. 18:12—17). Ола билсин, Коринфдәки јәһудиләр Павелин Кенхрејадан јола дүшәчәјини ја билирдиләр, ја да тәхмин етмишдиләр, буна көрә дә орада онун үчүн тәлә гурмушдулар. Бәс Павел нә етди?

10 Һәм өзүнү, һәм дә она етибар олунан пуллары горумаг үчүн Павел гәрара кәлди ки, Кенхрејадан кечмәсин, јенидән Македонијаја гајыдыб орадан кетсин. Әлбәттә, гуру јолла кетмәјин дә өз тәһлүкәләри вар иди. Бу гәдим јолларда чох вахт гулдурлар пусгу гурурдулар. Һәтта меһманханалар да тәһлүкәсиз јер дејилди. Буна бахмајараг, Павел Кенхрејада јәһудиләрин әлинә дүшмәкдәнсә, бу јолла кетмәји мәсләһәт билди. Јахшы ки, о, тәк кетмирди. Аристарх, Секунд, Сопатер, Тимотеј, Тихик вә Трофим дә онунла иди (Һәв. иш. 20:3, 4).

11 Мүасир мәсиһчиләр дә Павел кими хидмәт заманы өзләрини

---

* Еһтимал ки, ромалылара мәктубу Павел Коринфә етдији бу сәфәриндә јазмышды.

\# 169-чу сәһифәдәки «Павел ианәләри чатдырыр» адлы чәрчивәјә бах.

8, 9. а) Павелин Сурријаја кетмәк планы нә үчүн баш тутмады? б) Јәһудиләр нәјә көрә Павелә дүшмән кәсилмишдиләр?

10. Павелин Кенхрејаја кетмәмәси онун горхаг олдуғунданмы хәбәр верир? Изаһ ет.

11. Мүасир мәсиһчиләр өзләрини горумаг үчүн нә едирләр вә бу саһәдә Иса нечә нүмунә гојуб?

тәһлүкәдән горумаға чалышырлар. Бәзи әразиләрдә онлар груп шәклиндә вә ја һеч олмаса ики-ики тәблиғ едирләр. Бәс тәгибләр һаггында нә демәк олар? Әлбәттә, мәсиһчиләр баша дүшүрләр ки, тәгибләр гачылмаздыр (Јәһ. 15:20; 2 Тим. 3:12). Бунунла белә, онлар өзләрини билә-билә ода атмырлар. Исанын нүмунәсинә бахаг. Бир дәфә Јерусәлимдә дүшмәнләри Исаны дашламаг истәјәндә о «кизләнди вә мәбәддән чыхды» (Јәһ. 8:59). Башга бир вахт јәһудиләр Исаны өлдүрмәк үчүн суи-гәсд һазырлајанда о, ‘јәһудиләрин арасында ачыг-ашкар кәзмәди, сәһраја јахын бир бөлкәјә кетди’ (Јәһ. 11:54). Аллаһын онунла бағлы нијјәтинә зидд кетмәјәндә Иса өз һәјатыны горумаға чалышырды. Мүасир мәсиһчиләр дә ејни чүр давранырлар (Мат. 10:16).

Онлар «бөјүк тәсәлли тапдылар» (Һәвариләрин ишләри 20:5—12)

12 Павел вә јолдашлары Македонијадан бирликдә кечдиләр, амма сонра ајрылдылар. Көрүнүр, онлар Троасда јенидән бирләшдиләр*. Лука дејир: «Беш күнә Троаса, онларын јанына чатдыг»# (Һәв. иш. 20:6). Фәслин әввәлиндә данышдығымыз һадисә, Ефтикин дирилмәси мәһз бурада баш верди. Тәсәввүр ет, Ефтикин дирилмәсини көрән гардашлар нечә севиндиләр. Мүгәддәс Китабда дејилир ки, онлар «бөјүк тәсәлли тапдылар» (Һәв. иш. 20:12).

13 Әлбәттә, һазырда белә мөчүзәләр баш вермир. Бунунла белә, әзизини итирән адамлар Мүгәддәс Китабдакы дирилмә үмидиндән ‘бөјүк тәсәлли тапа’ биләрләр (Јәһ. 5:28, 29). Гејри-камил олдуғу үчүн Ефтик әввәл-ахыр јенидән өлдү (Ром. 6:23). Лакин јени дүнјада дириләнләрин әбәди јашамаг имканы олачаг! Иса илә көјдә рәһбәрлик етмәк үчүн дириләнләр исә өлмәзлијә говушачаглар (1 Кор. 15:51—53). Мәсһ олунмушлардан вә ја ‘башга гојунлардан’ олмасындан асылы олмајараг, бу күн бүтүн мәсиһчиләр Аллаһын Кәламындан ‘бөјүк тәсәлли ала’ биләрләр (Јәһ. 10:16).

‘Инсанлар гаршысында вә евдән-евә’ (Һәвариләрин ишләри 20:13—24)

14 Павел вә онун јолдашлары Троасдан Асса, орадан Митиленә,

* Луканын Һәвариләрин ишләри 20:5, 6 ајәләриндә биринчи шәхсин чәминдә данышмасындан көрүнүр ки, о, јенидән Филипидә Павелә гошулду. Бир мүддәт әввәл о, Павеллә Филипијә кәләндә бурада галмышды (Һәвариләрин ишләри 16:10—17, 40).

Гардашлар Филипидән Троаса беш күнә кетдиләр. Ола билсин, һава пис олдуғундан сәјаһәт бу гәдәр узун чәкмишди, чүнки бундан әввәл ејни јолу чәми ики күнә кетмишдиләр (Һәв. иш. 16:11).

12, 13. а) Ефтикин дирилмәси јығынчаға нечә тәсир етди? б) Әзизләрини итирән инсанлара Мүгәддәс Китаб һансы үмиди верир?

14. Павел Милетдә Ефес ағсаггаллары илә көрүшәндә онлара нә деди?

Хиоса, Самоса вә Милетә кетдиләр. Павел Әллинчи күн бајрамына гәдәр өзүнү Јерусәлимә чатдырмаг истәјирди. Бу, онун нә үчүн гајыданбаш Ефесә кирмәдијини баша дүшмәјә көмәк едир. Амма Павел Ефес ағсаггаллары илә дә данышмаг истәјирди, буна көрә дә онлардан хаһиш етди ки, Милетә кәлсинләр (Һәв. иш. 20:13—17). Милетдә онларла көрүшәндә Павел онлара деди: «Асија вилајәтинә ајаг басдығым күндән бәри јанынызда нечә јашадығымы јахшы билирсиниз. Рәббә бөјүк тәвазөкарлыгла, көз јашлары илә хидмәт етдим. Јәһудиләрин гурдуғу фәндләрә көрә нечә-нечә сынагла үзләшдим. Јенә дә, бүтүн фајдалы шејләр һаггында сизә данышмагдан, сизи инсанлар гаршысында, евдән-евә өјрәтмәкдән бојун гачырмадым. Һәм јәһудиләрә, һәм јунанлара төвбә едиб Аллаһа дөнмәк вә Ағамыз Исаја иман етмәк һаггында әтрафлы шәһадәт вердим» (Һәв. иш. 20:18—21).

15 Бу күн Јеһованын хидмәтчиләри хош хәбәри инсанлара мүхтәлиф үсулларла чатдырырлар. Павел кими, онлар да адамларын чох олдуғу јерләрдә, мәсәлән, дајаначагда, күчәдә, базарда тәблиғ етмәјә чалышырлар. Бунунла белә, Јеһованын Шаһидләринин әсас тәблиғ

15. Евдән-евә тәблиғ етмәјин үстүн чәһәтләри һансылардыр?

ПАВЕЛ ИАНӘЛӘРИ ЧАТДЫРЫР

Ерамызын 33-чү илиндән сонракы илләрдә Јерусәлимдәки мәсиһчиләр чох әзијјәтләрә дүчар олмушдулар. Бир тәрәфдән ачлыг, дикәр тәрәфдән исә тәгибләр вә сојғунчулуг үзүндән онларын вар-јоху талан олмушду (Һәв. иш. 11:27—12:1; Ибр. 10:32—34). Буна көрә дә тәхминән 49-чу илдә Јерусәлимдәки ағсаггаллар Павели гејри-јәһудиләрә тәблиғ етмәјә көндәрәндә ‘касыб гардашлары унутмамағы’ тапшырдылар. Јығынчагларда јардым үчүн ианә топлајаркән Павел мәһз бу тапшырығы јеринә јетирирди (Галат. 2:10).

Әлли бешинчи илдә Павел Коринфлиләрә јазмышды: «Сиз дә Галатија јығынчагларына вердијим көстәришә әмәл един. Һәр һәфтәнин биринчи күнү һәр кәс евиндә имканына көрә мүәјјән мигдарда пул ајырыб сахласын ки, мән кәләндә пул јығмаға башламајасыныз. Мән кәләндә мәктубларда мәсләһәт көрдүјүнүз адамларын васитәсилә бәхшишинизи Јерусәлимә көндәрәчәјәм» (1 Кор. 16:1—3). Бундан аз сонра Павел коринфлиләрә икинчи мәктубуну јазанда онлара бәхшишләри һазыр етмәји тапшырды вә гејд етди ки, македонијалылар да јардым үчүн ианә едибләр (2 Кор. 8:1—9:15).

Беләликлә, 56-чы илдә мүхтәлиф јығынчагларын нүмајәндәләри Павеллә көрүшүб топланан ианәләри она вердиләр. Павеллә сәккиз нәфәрин кетмәси һәм онун сағ-саламат кедиб чыхмасына көмәк етди, һәм дә бунун сајәсиндә һеч ким ону ианәләрдән башга мәгсәдлә истифадә етмәкдә иттиһам едә билмәзди (2 Кор. 8:20). Павелин Јерусәлимә кетмәјинин әсас сәбәби ианәләри чатдырмаг иди (Ром. 15:25, 26). Сонралар о, вали Феликсә демишди: «Мән узун илләрдән сонра Јерусәлимә кәлдим ки, топланмыш ианәләри халгыма чатдырым вә Аллаһа гурбан тәгдим едим» (Һәв. иш. 24:17).

үсулу евдән-евә тәблиғдир. Нә үчүн? Биринчиси она көрә ки, евдән-евә тәблиғ едәндә биз инсанларын јанына мүнтәзәм олараг кәлә билирик. Беләликлә, онларын Падшаһлыг хәбәрини ешитмәк үчүн кифајәт гәдәр имканы олур, бу да Аллаһын әдаләтли олдуғуну нүмајиш етдирир. Һәмчинин евдән-евә тәблиғ сајәсиндә сәмими инсанлара онларын тәләбатына көрә көмәк етмәк олур. Бундан башга, бу тәблиғ үсулунда иштирак етмәк тәблиғчинин өзүнүн иманыны мөһкәмләндирир вә ону даһа дөзүмлү едир. Доғрудан да, бу күн һәгиги мәсиһчиләр ‘инсанлар гаршысында вә евдән-евә’ тәблиғ етмәләри илә танынырлар.

16 Павел Ефес ағсаггалларына сөјләди ки, һеч билмир Јерусәлимдә онун башына нә кәләчәк. «Лакин мән гәтијјән өзүмү дүшүнмүрәм, — дејә о, гардашлара билдирди, — тәки Ағамыз Исанын мәнә һәвалә етдији хидмәти јеринә јетирим, јәни Аллаһын лүтфү барәсиндәки хош хәбәр һаггында әтрафлы шәһадәт вериб јолуму баша чатдырым» (Һәв. иш. 20:24). Павел горхмаз иди. О јол вермирди ки, нә зәиф сәһһәт, нә дә күчлү тәгибләр она хидмәтини ичра етмәјә мане олсун.

17 Бу күн дә мәсиһчиләр мүхтәлиф проблемләрлә үзләширләр. Бәзиләри һөкумәтин тәблиғ ишинә гадаға гојдуғу вә мәсиһчиләри тәгиб етдији әразиләрдә јашајыр. Дикәрләри хәстәликлә вә ја емосионал проблемләрлә мүбаризә апарырлар. Кәнч мәсиһчиләр мәктәбдә һәмјашыдларынын тәзјигинә дөзмәли олурлар. Јеһованын Шаһидләри бүтүн сынаглар гаршысында, Павел кими, мөһкәм галыр, сынмырлар. Онлар ‘хош хәбәр һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк’ әзминдәдирләр.

«Өзүнүзә вә бүтүн сүрүјә фикир верин» (Һәвариләрин ишләри 20:25—38)

18 Сонра Павел өзүнү нүмунә кәтирәрәк Ефес ағсаггалларына нәсиһәт верди. Әввәлчә билдирди ки, бу, онларын ахырынчы көрүшүдүр. Сонра деди ки, һәр кәсин ганындан тәмиздир, чүнки Аллаһын нијјәтини онлара бүтөвлүклә чатдырмагдан бојун гачырмајыб. Ефес ағсаггаллары Павел кими инсанларын ганындан нечә тәмиз ола биләрдиләр? Павел онлара мәсләһәт верди: «Өзүнүзә вә бүтүн сүрүјә фикир верин. Аллаһ сизи мүгәддәс руһ васитәсилә бу сүрүјә нәзарәт етмәк үчүн тәјин едиб ки, Аллаһын Өз Оғлунун ганы баһасына алдығы јығынчағыны отарасыныз» (Һәв. иш. 20:26—28). Павел хәбәрдарлыг етди ки, сүрүјә «амансыз чанаварлар» дахил олачаг вә «шакирдләри ардынча апармаг үчүн һәгигәти тәһриф едәчәкләр». Бәс ағсаггаллар нә етмәли идиләр? Ојаг галмалы вә Павелин дүз

16, 17. Павел горхмаз олдуғуну нечә көстәрди вә мүасир мәсиһчиләр онун нүмунәсини нечә тәглид едирләр?

18. Павел инсанларын ганындан өзүнү нечә тәмиз сахламышды, бәс Ефес ағсаггаллары бунун үчүн нә едә биләрдиләр?

«Һамы һөнкүр-һөнкүр ағлајырды»
(Һәвариләрин ишләри 20:37)

үч ил көз јашлары ичиндә кечә-күндүз онлара өјүд-нәсиһәт вердијини јаддан чыхартмамалы идиләр (Һәв. иш. 20:29—31).

[19] «Амансыз чанаварлар» биринчи әсрин сонларында артыг пејда олмушдулар. Тәхминән 98-чи илдә һәвари Јәһја јазмышды: «Артыг Мәсиһин бир чох әлејһдары пејда олуб... Онлар арамыздан чыхыблар, лакин бизим кими дејилдиләр; әкәр бизим кими олсајдылар, бизимлә галардылар» (1 Јәһ. 2:18, 19). Дөнүклүк она кәтириб чыхарды ки, III әсрә јахын христиан дүнјасынын руһаниләр синфи мејдана чыхды, IV әсрдә исә император Константин бу сахта «мәсиһчилији» рәсми шәкилдә таныды. Бүтпәрәстләрин дини ајинләрини гәбул едиб, онлара мәсиһчи дону кејиндирән дин рәһбәрләри доғрудан да ‘һәгигәти тәһриф етмишдиләр’. Дөнүклүјүн тәсири христиан динләринин тәлимләриндә вә адәтләриндә индијәдәк һисс олунмагдадыр.

[20] Павелин һәјаты сонралар диндарларын һесабына јашајан дин башчыларынын һәјатындан јерлә-көј гәдәр фәргләнирди. О, јығынчаға јүк олмамаг үчүн ишләјиб өзүнү доландырырды. Һәмиманлыларынын гејдинә галмагда онун мәгсәди мадди кәлир әлдә етмәк дејилди. Павел ефесли ағсаггаллары да фәдакар олмаға тәшвиг едирди: «Беләчә зәһмәт чәкәрәк зәифләрә көмәк етмәлисиниз вә Ағамыз Исанын дедији: “Вермәк алмагдан даһа чох хошбәхтлик кәтирир”, — сөзләрини унутмамалысыныз» (Һәв. иш. 20:35).

[21] Мүасир мәсиһчи ағсаггаллар да Павел кими фәдакардырлар. Чамаатын дәрисини сојан христиан дүнјасынын руһаниләриндән фәргли олараг, ‘Аллаһын јығынчағыны отармаг’ тапшырылан гардашлар өз хидмәтләрини тәмәннасыз ичра едирләр. Мәсиһчи јығынчағында гүрур вә шөһрәтпәрәстлијә јер јохдур, чүнки ‘өзүнә иззәт ахтаран’ әввәл-ахыр башына бәла ачачаг (Сүл. мәс. 25:27, *Китабы Мукаддес*). Өзүндән разылыг рүсвајчылыгдан башга һеч нә кәтирмир (Сүл. мәс. 11:2).

[22] Павелин сәмими мәһәббәти ону гардашлара севдирмишди. Белә ки, кетмәк вахты кәләндә «һамы һөнкүр-һөнкүр ағлајырды вә Павелин бојнуна сарылыб ону нәвазишлә өпүрдү» (Һәв. иш. 20:37, 38). Павел кими, һәмиманлыларына хидмәт едән гардашларын фәдакарлығыны јығынчаг үзвләри јүксәк гијмәтләндирир. Белә гардашлары һамы севир. Павел һаггында бу гәдәр өјрәндикдән сонра јәгин разылашачагсан ки, ‘һәр кәсин ганындан тәмиз’ олдуғуну демәклә Павел нә ловғаланмырды, нә дә һеч нәји шиширтмирди (Һәв. иш. 20:26).

---

19. Артыг биринчи әсрин сонларында дөнүклүк нечә баш галдырмышды вә бу, сонракы әсрләрдә нәјә кәтириб чыхарды?

20, 21. Павелин фәдакарлығы нәдән көрүнүр вә мүасир мәсиһчи ағсаггаллар ејни руһу нечә тәзаһүр етдирә биләрләр?

22. Павели Ефес ағсаггалларына севдирән нә олмушду?

«Јеһова билән мәсләһәтдир»

Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәјә гәтијјәтли олан Павел Јерусәлимә кедир

Һәвариләрин ишләри 21:1—17

ҺАМЫНЫ гәһәр боғур. Павеллә Лука үчүн севимли гардашлардан, ефесли ағсаггаллардан ајрылмаг чох чәтиндир. Буна бахмајараг, онлар гардашларла видалашыб кәминин көјәртәсинә галхырлар. Гардашлар онлар үчүн јол тәдарүкү көрүбләр. Үстәлик Павелкил Јәһудејадакы имкансыз мәсиһчиләр үчүн јардым апарырлар. Бу дәгигә онларын ән бөјүк арзусу ианәләри сағ-саламат гардашлара чатдырмагдыр.

2 Хәфиф күләк јелкәнләри долдурур вә кәми јаваш-јаваш сәсли-күјлү саһилдән узаглашыр. Павел, Лука вә онларла кедән једди гардаш көзләрини онлары јола салан һәмиманлыларынын кәдәрли сималарындан чәкә билмирләр, саһилдәки гардашлар көздән итәнәдәк онлара әл едирләр (Һәв. иш. 20:4, 14, 15).

3 Павел тәхминән үч ил Ефесдәки гардашларла чијин-чијинә чалышмышды. Амма инди мүгәддәс руһун көстәриши илә о, Јерусәлимә кедир. Үмуми көтүрдүкдә, Павелин ону бу шәһәрдә нә көзләдијиндән хәбәри вар. Бир гәдәр әввәл о, ефесли ағсаггаллара демишди: «Инди, руһун көстәриши илә Јерусәлимә кедирәм, һалбуки орада башыма нәләр кәләчәк, билмирәм. Амма һәр шәһәрдә мүгәддәс руһ дөнә-дөнә тәкрар едир ки, мәни гандаллар вә тәгибләр көзләјир» (Һәв. иш. 20:22, 23). Тәһлүкәјә бахмајараг, Павел «руһун көстәриши илә» Јерусәлимә кедир. Руһун көстәришинә табе олмағы о, өзүнә һәм борҹ билир, һәм дә шәрәф. Павел һәјаты севир, амма Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәк онун үчүн һәр шејдән үстүндүр.

4 Сән дә Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәјә бу ҹүр јанашырсан? Биз өзүмүзү Јеһоваја һәср едәндә тәнтәнәли сурәтдә вәд етмишдик ки, Онун ирадәсини јеринә јетирмәк һәјатымызын үмдә мәгсәди олачаг. Һәвари Павелин нүмунәсини арашдырмаг бизә бу вәдә садиг галмаға көмәк едә биләр.

‘Кипр адасынын’ јанындан кечирләр (Һәвариләрин ишләри 21:1—3)

5 Күләк әлверишли сәмтә әсдијиндән Павелкилин кәмиси истигамәтини дәјишмәдән үздү. Буна көрә дә онлар елә һәмин күн Кос адасына чатдылар (Һәв. иш. 21:1). Көрүнүр, кәми кечәни бурада лөвбәр салды, сәһәр

1—4. Павел нә үчүн Јерусәлимә кедир вә орада ону нә көзләјир?

5. Павел вә онун јолдашлары Сура нечә кетдиләр?

исә Родоса, орадан да Патараја үздү. Кичик Асијанын ҹәнуб саһилиндә јерләшән Патарадан гардашлар бөјүк јүк кәмисинә миниб бирбаша Финикијанын Сур шәһәринә кетдиләр. Онлар Кипр адасыны сол тәрәфдә гојараг кечдиләр (Һәв. иш. 21:3). Нә үчүн Лука «Һәвариләрин ишләри» китабында бу мәгамы гејд едир?

6 Бәлкә дә, Павел аданы јолдашларына көстәриб, орада башына кәләнләри онлара данышды. Тәхминән доггуз ил әввәл биринчи миссионер сәјаһәти заманы Павел Барнаба вә Марк ләгәбли Јәһја илә бирликдә бу адада Елима адлы ҹадукәрлә растлашмышды. Һәмин ҹадукәр онлара тәблиғ етмәјә мане олурду (Һәв. иш. 13:4—12). Јәгин һәмин аданы көрәндә вә орада баш верәнләри јадына саланда Павел руһланмыш вә гаршыдакы тәгибләрә таб кәтирә билмәк үчүн күҹ әлдә етмишди. Аллаһын бизә нечә хејир-дуа вердији, еләҹә дә сынаглара дөзмәк үчүн нечә көмәк етдији барәдә дүшүнмәјин бизә дә фајдасы дәјә биләр. Белә етсәк, биз дә Давудун сөзләринә шәрик олачағыг. О јазырды: «Салеһ-

6. а) Нәјә көрә Кипр адасыны көрмәк Павел үчүн руһландырыҹы ола биләрди? б) Јеһованын сәнә нечә хејир-дуа вердији вә көмәк етдији үзәриндә дүшүнсән, һансы нәтиҹәјә кәләҹәксән?

ГЕЈСӘРИЈЈӘ — ЈӘҺУДЕЈА ВИЛАЈӘТИНИН ПАЈТАХТЫ

«Һәвариләрин ишләри» китабынын әһатә етдији вахтда Гејсәријјә Јәһудеја вилајәтинин пајтахты иди. Вали бурада отурурду. Һәрби гәраркаһ да бурада јерләширди. Шәһәри Бөјүк Һирод салдырмыш вә сезар Августун шәрәфинә Гејсәријјә адландырмышды. Орада бүтпәрәст еллин шәһәрләринә хас олан һәр шеј вар иди: «илаһи» сезара һәср олунан мәбәд, театр, арена вә амфитеатр. Әһалинин әксәријјәтини гејри-јәһудиләр тәшкил едирди.

Гејсәријјә лиман шәһәри иди. Һирод бурада нәһәнк далғагыранла тәҹһиз едилмиш јени Себастос (Августун јунан еквиваленти) лиман комплекси тикдирмишди. Далғагырансыз кәмиләрин бура јан алмасы мүмкүн олмазды. Һиродун мәгсәди о иди ки, бу лиман комплекси шәрги Аралыг дәнизи бөлкәләриндә Искәндәријјә илә тиҹарәт мәркәзи кими рәгабәт апарсын. Искәндәријјәдән һеч вахт үстүн ола билмәсә дә, әсас тиҹарәт јолларында әлверишли јердә јерләшдији үчүн Гејсәријјә бејнәлхалг әһәмијјәтли лиман шәһәри олду.

Мүждәчи Филип хош хәбәри Гејсәријјәдә тәблиғ едирди вә көрүнүр, ушагларыны бурада бөјүтмүшдү (Һәв. иш. 8:40; 21:8, 9). Ромалы јүзбашы Корнили дә бурада јашајырды вә мәсиһчилији бурада гәбул етмишди (Һәв. иш. 10:1).

Һәвари Павел Гејсәријјәдә бир нечә дәфә олмушду. Мәсиһчилији гәбул етдәндән гыса мүддәт сонра дүшмәнләри она суи-гәсд һазырламышдылар, буна көрә дә гардашлар ону Јерусәлимдән 90 километр аралыда јерләшән Гејсәријјәјә көндәрмишдиләр ки, орадан кәми илә Тарса кетсин. Икинҹи вә үчүнҹү миссионер сәјаһәтинин сонунда Јерусәлимә кедәркән Павел Гејсәријјәнин лиманындан кечиб кетмишди (Һәв. иш. 9:28—30; 18:21, 22; 21:7, 8). О, ики ил Гејсәријјәдә Һиродун сарајында дустаг кими сахланылмышды. Орада Павел Феликслә, Фестлә вә Агриппа илә данышмышды, сонра исә Ромаја көндәрилмишди (Һәв. иш. 23:33—35; 24:27—25:4; 27:1).

ләр чох бәлаја дүчар олар, лакин Рәбб онлары һәр бириндән гуртарыр» (Мәз. 34:19).

«Шакирдләри ахтарыб тапдыг» (Һәвариләрин ишләри 21:4—9)

7 Павел мәсиһчиләрлә үнсијјәтдә олмағын вачиблијини баша дүшүрдү вә һәмиманлылары илә бир јердә олмаг үчүн һәр фүрсәтдән истифадә едирди. Һәвариләрин ишләри 21:4 ајәсиндә јазылыб ки, Сура кәлиб чатанда гардашлар ‘шакирдләри ахтарыб тапдылар’. Гардашлар бурада мәсиһчиләрин олдуғуну билирдиләр, бу сәбәбдән онлары ахтарыб тапдылар вә еһтимал ки, онларла галдылар. Һәгигәти билмәјин кәтирдији ән бөјүк фајдалардан бири одур ки, һара кедириксә кедәк, етигадымыза шәрик олан вә бизи севинчлә гаршылајан инсанлары тапа биләрик. Аллаһы севән вә Она дүзкүн ибадәт едәнләрин дүнјанын һәр јериндә достлары вар.

8 Сурда галдыглары күнләр һаггында данышаркән Лука илк бахышдан тәәччүблү көрүнән бир шеји јазыр: «Онлар [Сурдакы гардашлар] руһ васитәсилә дөнә-дөнә Павелә дедиләр ки, Јерусәлимә ајаг басмасын» (Һәв. иш. 21:4). Белә чыхыр ки, Јеһова фикрини дәјишмишди? Инди О, Павелә Јерусәлимә кетмәмәјими әмр едирди? Хејр. Руһ Јерусәлимдә Павелин башына бәла кәләчәјини билдирирди, онун шәһәрә кирмәмәсини демирди. Көрүнүр, мүгәддәс руһ васитәсилә Сурдакы гардашлар белә нәтичәјә кәлдиләр ки, Јерусәлимдә Павелин башына бәла кәләчәк. Буна көрә дә ондан ора ајаг басмамағы хаһиш етдиләр. Гардашлары баша дүшмәк олар. Онлар Павели бәладан горумаг истәјирдиләр. Павел исә Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәк үчүн Јерусәлимә кетмәјә гәти гәрарлы иди (Һәв. иш. 21:12).

9 Гардашларын нечә нараһат олдугларыны көрәндә јәгин Павелин јадына Иса дүшдү. Иса да шакирдләринә Јерусәлимә кедәчәјини, орада чохлу әзаб чәкиб өлдүрүләчәјини дејәндә шакирдләри онун кетмәсинә етираз етмишдиләр. Һиссләрә гапылараг Петер Исаја демишди: «Аллаһ узаг еләсин, Аға! Бу иш һеч вахт сәнин башына кәлмәз!» Иса она: «Чәкил мәндән, Шејтан! Сән мәнә мане олурсан. Чүнки сәнин ағлындакы Аллаһын јох, инсанын фикирләридир», — дејә чаваб вермишди (Мат. 16:21—23). Исаны фәдакарлыг јолундан һеч ким дөндәрә билмәзди; о, Аллаһын тапшырдығы иши јеринә јетирмәк фикриндә гәти иди. Павел дә һәмчинин. Һәвари Петер кими, Сурдакы гардашларын да нијјәти тәмиз иди, садәчә онлар Аллаһын ирадәсинин нәдән ибарәт олдуғуну баша дүшмүрдүләр.

10 Бу күн дә бир чохлары Аллаһа мәгбул олуб-олмадығына әһәмијјәт

---

7. Јолчулар Сура чатанда нә етдиләр?

8. Һәвариләрин ишләри 21:4 ајәсини нечә баша дүшмәлијик?

9, 10. а) Сурдакы гардашларын нараһат олдуғуну көрәндә, ола билсин, Павелин јадына ким дүшдү? б) Бу күн инсанлар даһа чох нечә динә мејил едирләр, амма Иса нәјә сәсләјирди?

Исанын давамчысы олмаг үчүн фәдакарлыг тәләб олунур

вермәдән, өзләри үчүн һансы јол раһатдырса, о јолла кедирләр. Үмумиликдә инсанлар онлара әл верән вә елә дә чох шеј тәләб етмәјән динә мејил едирләр. Лакин бунун әксинә олараг, Иса инсанлары тамамилә башга шејә сәсләјирди. О, шакирдләринә демишди: «Ким ардымча кәлмәк истәјирсә, гој өзүнү инкар етсин, ишкәнҹә дирәјини көтүрүб даима ардымча кәлсин» (Мат. 16:24). Исанын көстәрдији јол ән дүзкүн јолдур. Амма бу јолу кетмәк һеч дә асан дејил.

[11] Чох кечмәмиш кетмәк вахты кәлиб чатды. Гардашларын Павелкили нечә јола салдығыны охујанда адам лап көврәлир. Доғрудан да, Сурдакы гардашлар Павели чох истәјирдиләр вә хидмәтдә ону дәстәкләјирдиләр. Гадынлы, ушаглы һамы Павелкили саһилә кими өтүрдү. Диз чөкүб бирликдә дуа етдиләр, сонра сағоллашдылар. Павел, Лука вә дикәр гардашлар кәмијә миниб Птолемаидаја јола дүшдүләр, орада гардашларла көрүшүб бир күн онларла галдылар (Һәв. иш. 21:5—7).

[12] Сонра Лука дејир ки, Павел вә онун јол јолдашлары Гејсәријјәјә јола дүшдүләр. Ора чатанда ‘мүждәчи Филипин евинә кетдиләр’* (Һәв. иш. 21:8). Јәгин Филипи көрәндә онлар чох севиндиләр. Һарадаса ијирми ил әввәл Јерусәлимдә һәвариләр она јемәк пајламаг ишини тапшырмышдылар. Филип артыг узун мүддәт иди ки, тәблиғ ишиндә чанла-башла иштирак едирди. Јадындадырса, Јерусәлимдә тәгиб баш галдыранда Филип Самаријаја кедиб орада тәблиғ етмәјә башламышды. Һәмчинин о, һәбәшистанлы мәмура тәблиғ едиб ону вәфтиз етмишди (Һәв. иш. 6:2—6; 8:4—13, 26—38). Һәгигәтән дә Филип садиг мәсиһчи иди!

[13] Филип инди Гејсәријјәдә јашајырды. Онун хидмәтә һәвәси сөнмәмишди. Луканын ону «мүждәчи» адландырмасындан да көрүндүјү кими о, һәлә дә тәблиғ ишиндә фәал иди. Һәмчинин Мүгәддәс Китабда јазылыб ки, онун пејғәмбәрлик едән дөрд гызы вар иди. Көрүнүр, онлар да аталарынын јолу илә кедирдиләр# (Һәв. иш. 21:9). Јәгин аиләсинин

---

* 174-чү сәһифәдәки «Гејсәријјә — Јәһудеја вилајәтинин пајтахты» адлы чәрчивәјә бах.

177-чи сәһифәдәки «Гадынлар мәсиһчи јығынчағында башчылыг едә биләрләрми?» адлы чәрчивәјә бах.

---

11. Сурдакы шакирдләр Павели чох истәдикләрини вә хидмәтдә ону дәстәкләдикләрини нечә көстәрдиләр?

12, 13. а) Филипин хидмәти һаггында бизә нә мәлумдур? б) Филип мүасир мәсиһчи аталар үчүн һансы нүмунәни гојмушдур?

руһани ҹәһәтдән мөһкәм олмасы үчүн Филип чох гүввә сәрф етмишди. Мүасир дөврдә јашајан мәсиһчи аталар Филипдән нүмунә көтүрәрәк хидмәтдә фәал иштирак етмәли вә өвладларына тәблиғ ишини севдирмәлидирләр.

[14] Кетдији һәр јердә Павел һәмиманлыларыны ахтарыб тапыр вә онлара вахт ајырырды. Сөзсүз ки, јерли гардашлар бу һәваријә вә онун јолдашларына севинҹлә гонагпәрвәрлик көстәрирдиләр. Шүбһәсиз, бу ҹүр үнсијјәт һәр ики тәрәфи руһландырырды (Ром. 1:11, 12). Бу күн дә бачы-гардашларын гаршысында охшар имканлар вар. Евимиз нә гәдәр касыб олурса-олсун, сәјјар нәзарәтчиләри вә онларын һәјат јолдашларыны гонаг чағырмаға чәкинмәмәлијик. Бунун бизә бөјүк фајдасы дәјәҹәк (Ром. 12:13).

«Өлмәјә дә һазырам» (Һәвариләрин ишләри 21:10—14)

[15] Павел Филипин евиндә оландаораја Агаб адлы башга бир һөрмәтли гонаг кәлиб чыхды. Бурада јығышанлар Агабын пејғәмбәр олдуғуну билирдиләр; о, Клавдинин күнләриндә олан бөјүк ачлыг һаггында габагҹадан хәбәр вермишди (Һәв. иш. 11:27, 28). Јәгин онлар нараһат идиләр ки, көрәсән, Агабы бураја нә кәтириб. О, нә хәбәрлә кәлиб? Һамы интизар ичиндә икән о, Павелин гуршағыны (ичиндә пул вә дикәр әшјалар сахланылан белбағы) көтүрүб онунла өз әл-ајағыны бағлады. Агаб чох ҹидди бир хәбәрлә кәлмишди. О сөзә башлајыб деди: «Мүгәддәс руһ белә дејир: “Јәһудиләр Јерусәлимдә бу гуршағын јијәсини бах беләҹә сарыјыб башга милләтләрдән оланларын әлинә верәҹәкләр”» (Һәв. иш. 21:11).

[16] Бу пејғәмбәрлик Павелин Јерусәлимә кедәҹәјини тәсдиг едирди. Һәмчинин көстәрирди ки, Павелин орадакы јәһудиләрә тәблиғ етмәси онун ‘башга милләтләрдән оланларын әлинә верилмәсинә’ кәтириб

14. Павелин һәмиманлыларына баш чәкмәси һансы фајданы кәтирирди вә бу күн бачы-гардашларын һансы имканы вар?

15, 16. Агаб һансы хәбәри кәтирди вә бу хәбәр гардашлара нечә тәсир етди?

ГАДЫНЛАР МӘСИҺЧИ ЈЫҒЫНҸАҒЫНДА БАШЧЫЛЫГ ЕДӘ БИЛӘРЛӘРМИ?

Биринҹи әсрин мәсиһчи јығынҹағында гадынларын ролу нәдән ибарәт иди? Онлар јығынҹагда башчылыг едирдиләрми?

Иса давамчыларына Падшаһлыг һаггында тәблиғ етмәји вә шакирд һазырламағы тапшырмышды (Мат. 28:19, 20; Һәв. иш. 1:8). Бу тапшырыг киши, гадын, оғлан, гыз олмасындан асылы олмајараг, бүтүн мәсиһчиләрә аиддир. Бунун белә олдуғу Јоел 2:28, 29 ајәләриндә јазылан пејғәмбәрликдән көрүнүр. Петер бу пејғәмбәрлијин 33-ҹү илин Әллинҹи күн бајрамында јеринә јетдијини белә көстәрмишди: «Аллаһ дејир: “Сон күнләрдә һәр ҹүр инсанын үзәринә руһумдан төкәҹәјәм вә сизин оғулларыныз да, *гызларыныз* да пејғәмбәрлик едәҹәк, кәнҹләриниз хәјаллар, гоҹаларыныз рөјалар көрәҹәкләр; һәтта нөкәрләримин вә *гуллугчуларымын* да үзәринә һәмин күнләрдә руһумдан төкәҹәјәм вә онлар пејғәмбәрлик едәҹәкләр”» (Јоел 2:28, 29; Һәв. иш. 2:17, 18). Гејд олундуғу кими, мүждәчи Филипин дә дөрд гызы пејғәмбәрлик едирди (Һәв. иш. 21:8, 9).

Јығынҹагда өјрәтмәјә кәлдикдә исә Аллаһын Кәламына әсасән, јалныз кишиләр нәзарәтчи вә хидмәти көмәкчи ола биләрләр (1 Тим. 3:1—13; Тит. 1:5—9). Павел демишди: «Гадынын тәлим вермәсинә, јахуд киши үзәриндә башчылыг етмәсинә изин вермирәм. О, сусуб гулаг асмалыдыр» (1 Тим. 2:12).

чыхарачаг. Бу сөзләр һамыја чох пис тәсир етди. Лука јазыр: «Биз буну ешидәндә јерли гардашларла бирликдә јалвар-јахар едиб Павели Јерусәлимә кетмәк фикриндән дашындырмаға чалышдыг. Онда Павел деди: “Сиз нә едирсиниз? Нә үчүн ағлајыб үрәјими парча-парча едирсиниз? Архајын олун, мән Ағамыз Исанын ады наминә Јерусәлимдә нәинки буховланмаға, һәтта өлмәјә дә һазырам”» (Һәв. иш. 21:12, 13).

[17] Белә бир сәһнәни тәсәввүр ет. Бүтүн гардашлар, о ҹүмләдән Лука Павелә јалвар-јахар едирләр ки, Јерусәлимә кетмәсин. Бәзиләри һәтта ағлајыр. Гардашларын ону бу гәдәр чох истәмәләриндән тәсирләнән Павел нәзакәтлә дејир ки, белә етмәклә онлар онун ‘үрәјини парча-парча едирләр’. Буна бахмајараг, Павел өз гәрарында гәтидир. Сурда олдуғу кими, бурада да о јол вермәјәҹәк ки, гардашларын јалварышлары вә ја көз јашлары ону өз фикриндән дөндәрсин. Әксинә, Павел онлара нәјә көрә кетмәли олдуғуну изаһ едир. Павел сөзүн әсил мәнасында ҹәсарәт вә гәтијјәт нүмајиш етдирди! Иса кими Павел дә Јерусәлимә кетмәјә гәтијјәтли иди (Ибр. 12:2). Павел шәһид олмаг истәмирди, лакин бу, баш верәрдисә, о, Иса Мәсиһ уғрунда өлмәји өзүнә шәрәф биләрди.

[18] Бәс гардашлар Павелин гәрарына неҹә јанашдылар? Бир сөзлә десәк, һөрмәтлә. Биз охујуруг: «Ону гәрарындан дашындыра билмәдијимизи көрәндә чар-начар разылашыб дедик: “Јеһова билән мәсләһәтдир”» (Һәв. иш. 21:14). Гардашлар өз дедикләрини јеритмәјә чалышмадылар. Онлар Павелә гулаг асдылар вә Јеһованын ирадәсинин нәдән ибарәт олдуғуну баша дүшүб она бојун әјдиләр, бахмајараг ки, бу, онлар үчүн чох чәтин иди. Павелин инди кетдији јол ону өлүмә апарырды. Павелә онсуз да чәтин иди, гардашлар ону фикриндән дашындырмаға чалышмасајдылар, һеч олмаса онун үчүн бир аз асан оларды.

[19] Бу һадисәдән өзүмүзә ваҹиб бир дәрс көтүрүрүк: Аллаһа фәдакарчасына хидмәт етмәк истәјәнләри һеч вахт фикирләриндән дашындырмаға чалышмамалыјыг. Буну тәкҹә өлүм-дирим мәсәләсинә јох, һәм дә мүхтәлиф вәзијјәтләрә аид етмәк олар. Мәсәлән, бир чох мәсиһчи валидејнләрә өвладларынын Јеһоваја хидмәт етмәк үчүн узаг јерә көчмәси илә барышмаг елә дә асан дејил, лакин онлар өвладларына мане олмурлар. Инкилтәрәдә јашајан Филис көзүнүн ағы-гарасы бирҹә гызы Африкада миссионер хидмәтинә башлајанда һансы һиссләри кечирдијини белә тәсвир едир: «Бу, һәјатымын чәтин анларындан бири иди. Кәдәрим севинчимә гарышмышды. Гызымын мәндән бу гәдәр узагда олачағыны фикирләшәндә үрәјим партламаға кәлирди. Бу һагда чохлу дуа едирдим. О, өз гәрарыны вермишди, мән исә ону гәрарындан дөндәрмәјә чалышмырдым. Ахы мән она һәмишә Падшаһлыг ишини һәр шејдән үстүн тутмағы өјрәдирдим. О, артыг отуз илдир ки, башга өлкәдә хидмәт едир вә мән гызымын сәдагәтли мәсиһчи олдуғуна көрә һәр күн Јеһоваја шүкр едирәм». Јахшы олар ки, фәдакар һәмиманлыларымызы һәмишә дәстәкләјәк.

17, 18. Павел Аллаһын ирадәсини јеринә јетирмәјә гәти гәрарлы олдуғуну неҹә көстәрди вә гардашлар буна неҹә јанашдылар?

19. Павелин һадисәсиндән өзүмүзә һансы ваҹиб дәрси көтүрүрүк?

Фәдакар һәмиманлыларымызы руһландырмаг лазымдыр

«Гардашлар бизи севинчлә гаршыладылар» (Һәвариләрин ишләри 21:15—17)

[20] Тәдарүк көрдүкдән сонра Павел гардашларла јолуна давам етди. Павеллә кетмәклә гардашлар ону үрәкдән дәстәклədикләрини көстәрдиләр. Јерусәлимә чатана кими дајандыглары һәр јердә Павелкил һәмиманлылары илә бир јердә вахт кечирмәјә чалышырдылар: Сурда шакирдләри тапыб онларла једди күн галдылар. Птолемаидада бачы-гардашларла көрүшүб бир күн онларла олдулар. Гејсәријјәдә бир нечә күн Филипин евиндә гонаг олдулар. Сонра орадакы гардашлардан бир нечәси Павели вә јолдашларыны Јерусәлимә кими јола салды. Јерусәлимә чатанда исә илк шакирдләрдән бири олан Минасон онлары евиндә гонаг етди. Лука дејир ки, гардашлар онлары севинчлә гаршыламышдылар (Һәв. иш. 21:17).

[21] Ајдындыр ки, Павел иманына шәрик оланларла бир јердә олмаг истәјирди. Бачы-гардашларла бир јердә олмаг бизи руһландырдығы кими, ону да руһландырырды. Шүбһәсиз, бу, Павели онун гәсдинә дуран әлејһдарлары илә үз-үзә кәлмәк гәтијјәтиндә даһа да мөһкәмләндирди.

20, 21. Нәдән көрүнүр ки, Павел бачы-гардашларла бир јердә олмаг истәјирди вә нә үчүн о, буна чан атырды?

VIII БӨЛМӘ • ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 21:18—28:31

«АЛЛАҺЫН ПАДШАҺЛЫҒЫ ҺАГГЫНДА... МАНЕӘСИЗ ТӘЛИМ ВЕРИРДИ»

ҺӘВАРИЛӘРИН ИШЛӘРИ 28:31

Бу бөлмәдә гәзәбли күтләнин Павелә гаршы галхдығы, онун һәбс олундуғу вә бир сыра Рома мәмурлары гаршысында өзүнү мүдафиә етдији һагда охујачағыг. Бүтүн бунлара бахмајараг, һәвари Аллаһын Падшаһлығы һаггында шәһадәт етмәјә давам едир. «Һәвариләрин ишләри» китабынын һәјәчан доғуран сон фәсилләрини арашдырдыгча өзүндән соруш: «Бу чәсарәтли вә чалышган һәварини нечә тәглид едә биләрәм?»

‘Мүдафиәм үчүн бир нечә кәлмә демәк истәјирәм’

Павел ачыглы күтләнин вә Синедрионун гаршысында һәгигәти мүдафиә едир

Һәвариләрин ишләри 21:18—23:10

ЈЕРУСӘЛИМ! Адамларла гајнашан дар күчәләр. Јеһованын халгынын тарихинин нечә-нечә сәһифәләри бу шәһәрдә јазылыб. Шәһәр әһалиси өз шанлы тарихи илә гүрур дујур. Павел билир ки, бурадакы мәсиһчиләрин дә чоху һәлә дә кечмишин аб-һавасы илә јашајыр, Јеһованын етдији дәјишикликләрлә ајаглашмыр. Павелин Ефесдән бура кәлмәк фикринә дүшмәсинин әсас сәбәби бурадакы гардашларын мадди ҹәһәтдән корлуг чәкмәси олса да, о баша дүшүрдү ки, онларын руһани көмәјә дә еһтијачы вар (Һәв. иш. 19:21). Буна көрә дә о, тәһлүкәни көзүнүн алтына алыб бура кәлмишди.

² Көрәсән, Јерусәлимдә Павел һансы проблемләрлә үзләшәҹәк? Чәтинликләрдән бири мәсиһчиләр тәрәфиндән олаҹаг. Белә ки, Павел һаггында јајылан сөз-сөһбәтләр онларын арасында нараһатлыға сәбәб олуб. Даһа бөјүк чәтинлији исә Мәсиһин дүшмәнләри јарадаҹаг. Онлар Павелә гаршы јалан иттиһамлар ирәли сүрәҹәк, ону дөјәҹәк вә өлдүрмәк истәјәҹәкләр. Бу һадисәләр Павелә өзүнү мүдафиә етмәјә дә имкан верәҹәк. Бу ҹүр чәтинликләр гаршында онун көстәрдији һәлимлик, ҹәсарәт вә иман мүасир мәсиһчиләр үчүн чох көзәл нүмунәдир. Кәлин онун нүмунәсини арашдыраг.

«Гардашлар... Аллаһа һәмд етмәјә башладылар» (Һәвариләрин ишләри 21:18—20а)

³ Јерусәлимә чатдыглары күнүн ертәси Павел јолдашлары илә бирликдә јығынҹағын ағсаггалларыны көрмәјә кетди. Бу јердә Лука сағ галан һәвариләрдән һеч биринин адыны чәкмир. Ола билсин, онлар хидмәтлә әлагәдар башга-башга јерләрә көчмүшдүләр. Лакин Исанын гардашы Јагуб бурада иди (Галат. 2:9). Еһтимал ки, Јагуб ‘бүтүн ағсаггалларын’ вә Павелин иштирак етдији бу көрүшә сәдрлик едирди (Һәв. иш. 21:18).

⁴ «Павел гардашлары саламлады вә Аллаһын башга милләтләр арасында онун хидмәти васитәсилә көрдүјү ишләри онлара һәртәрәфли данышды» (Һәв. иш. 21:19). Тәсәввүр ет, Павелин данышдыглары онлары нечә руһландырды. Бу күн биз дә мүхтәлиф өлкәләрдә Падшаһлыг ишинин ирәлиләдијини ешидәндә чох руһланырыг (Сүл. мәс. 25:25).

1, 2. Һәвари Павели Јерусәлимә кәлмәјә нә вадар едиб вә ону бурада һансы чәтинликләр көзләјир?

3—5. а) Павел Јерусәлимдә кимләрлә көрүшдү вә онларла нә һагда данышды? б) Павелин Јерусәлимдәки ағсаггалларла көрүшүндән нә өјрәнирик?

[5] Еһтимал ки, сөһбәт әснасында Павел Авропадан ианә кәтирдијини дә гејд етди. Узаг дијарларда јашајан һәмиманлыларынын онлара нечә гајғы көстәрдијини көрәндә јәгин, гардашлар чох севиндиләр. Мүгәддәс Китабда дејилир ки, Павели динләјәндән сонра ағсаггаллар «Аллаһа һәмд етмәјә башладылар» (Һәв. иш. 21:20а). Бу күн дә бәдбәхтликлә үзләшән вә ја хәстәликлә мүбаризә апаран бачы-гардашлар һәмиманлыларынын онлара јардым етмәсини вә хош сөзләрлә руһландырмасыны јүксәк гијмәтләндирирләр.

Чохлары һәлә дә «Ганунун гызғын тәрәфдарларыдыр» (Һәвариләрин ишләри 21:20б, 21)

[6] Сонра ағсаггаллар Павелә билдирдиләр ки, онун һаггында кәзән сөз-сөһбәтләрә көрә Јәһудејада проблем јараныб. Онлар дедиләр: «Гардаш, көрүрсән, јәһудиләрдән нечә минләрлә адам имана кәлиб? Онларын һамысы Ганунун гызғын тәрәфдарларыдыр. Сәнин һаггында кәзән шајиәләр онларын гулағына чатыб, куја сән башга милләтләр арасында јашајан јәһудиләри өјрәдирсән ки, Мусанын ганунундан дөнсүнләр, ушагларыны сүннәт етмәсинләр, адәт-әнәнәләримиздән үз дөндәрсинләр»* (Һәв. иш. 21:20б, 21).

[7] Мусанын Гануну артыг ијирми илдән чох иди ки, гүввәдән дүшмүшдү. Бәс нәјә көрә бу гәдәр чох мәсиһчи һәлә дә она риајәт едилмәсини тәкид едирди? (Колос. 2:14). 49-чу илдә һәвариләр вә ағсаггаллар јығынчаглара мәктуб көндәрдиләр ки, башга милләтләрдән олан иманлылара сүннәт олунмаг вә Мусанын Ганунуна риајәт етмәк лазым дејил (Һәв. иш. 15:23—29). Лакин һәмин мәктубда *јәһуди* иманлылар һаггында һеч нә де-

* Чох сајда јәһудинин мәсиһчилији гәбул етмәсиндән belә нәтичәјә кәлмәк олар ки, Јәһудејада чохлу јығынчаг вар иди. Бу јығынчаглар көрүшләрини евләрдә кечирирдиләр.

6. Гардашлар Павелә һансы проблеми данышдылар?

7, 8. а) Јәһудејадакы бир чох мәсиһчиләрин һансы јанлыш фикирләри вар иди? б) Нәјә көрә јанлыш фикирдә олан јәһуди мәсиһчиләри дөнүк адландырмаг олмаз?

Мүгəддəс Јазылара зидд кетмəјəн мəсəлəлəрдə Павел күзəштə кедирди. Бəс сəн нечə, күзəштə кедирсəнми?

јилмирди. Бу мəсиһчилəрин исə чоху Мусанын Ганунун гүввəдəн дүшдүјүнү баша дүшмүрдү.

⁸ Јəһудилəрдəн олан иманлыларын бу чүр јанлыш фикирлəри онларын мəсиһчи адыны дашымаға лајиг олмадығынымы көстəрир? Хејр. Əкəр онлар əввəллəр бүтлəрə ибадəт едиб, инди дə көһнə динин адəтлəринə риајəт етмəјə давам етсəјдилəр, онда башга мəсəлə. Јəһуди мəсиһчилəрин бу гəдəр чидди јанашдығы Гануну Јеһова вермишди. Онун нə јалан динлə бир бағлылығы вар иди, нə дə адамы һансыса пис һəрəкəтə тəһрик едирди. Садəчə олараг Ганун көһнə əһдə аид иди, мəсиһчилəр исə јени əһдə əсасəн јашамалы идилəр. Инди Аллаһа ибадəт етмəк үчүн көһнə Ганун əһдинə риајəт етмəк тəлəб олунмурду. Ганунун гызғын тəрəфдары олан јəһуди мəсиһчилəр буну баша дүшмүрдүлəр вə мəсиһчи јығынчағына там архајын дејилдилəр. Онлар дүшүнчə тəрзлəриндə дəјишиклик едиб, Аллаһын Ганун əһди илə бағлы ачыгладығы јени һəгигəти гəбул етмəли идилəр* (Јер. 31:31—34; Лука 22:20).

«Һаггындакы шајиəлəр јаландыр» (Һəварилəрин ишлəри 21:22—26)

⁹ Бəс Павелин башга халгларын арасында јашајан јəһудилəрə ‘ушагларыны сүннəт етдирмəмəји, адəт-əнəнəлəрдəн үз дөндəрмəји’ өјрəтдији һагда јајылан шајиəлəр һарадан јаранмышды? Павел гејри-јəһудилəр үчүн

* Бир нечə ил сонра һəвари Павел ибранилəрə јаздығы мəктубда јени əһдин үстүнлүјүнə даир сүбутлар кəтирмишди. Һəмин мəктубда о, ајдын шəкилдə көстəрмишди ки, јени əһд көһнə əһди гүввəдəн салыб. Павелин кəтирдији тутарлы дəлиллəрин фајдасы чох бөјүк иди. Јəһуди мəсиһчилəр онлардан истифадə едəрəк јəһудилəрдəн олан əлејһдарларына чаваб верə билəрдилəр. Һəмчинин, шүбһəсиз ки, бу, Мусанын Ганунуна һəддиндəн артыг əһəмијјəт верəн бəзи мəсиһчилəрин иманыны мөһкəмлəндирмишди (Ибр. 8:7—13).

9. Мусанын Ганунуна даир Павел нə өјрəдирди?

РОМА ГАНУНУ ВӘ РОМА ВӘТӘНДАШЛАРЫ

Рома һөкумәти адәтән јерли һаким даирәләрин ишләринә гарышмырды. Јәһудиләр, үмуми көтүрдүкдә јәһуди гануну алтында јашајырдылар. Ромалылар Павелин ишинә јалныз она көрә бахдылар ки, онун мәбәдә кәлмәси илә јаранан иғтишаш ичтимаи асајиши поза биләрди.

Рома һөкумәти әјаләтләрдә јашајан ади инсанлар үзәриндә бөјүк сәлаһијјәтә малик иди. Лакин Рома вәтәндашларына кәлдикдә мәсәлә башга чүр иди*. Вәтәндашлығы олан адамлар мүәјјән һүгуглара малик идиләр ки, бу һүгуглара да бүтүн империјада һөрмәтлә јанашылырды. Мәсәлән, ганун мәһкум олунмамыш ромалынын әл-голуну бағламағы, јахуд дөјмәји гадаған едирди, чүнки јалныз гулларла беләрәфтар едилирди. Һәмчинин Рома вәтәндашларынын валинин гәрары илә разылашмајыб Ромаја мүрачиәт едәрәк императорун мәһкәмәсини тәләб етмәк һүгугу вар иди.

Рома вәтәндашлығыны мүхтәлиф үсулларла әлдә етмәк оларды. Биринчиси, вәтәндашлыг ирсән кечирди. Һәрдән императорлар һәр һансы хидмәтинә көрә ајры-ајры инсанлары, јахуд бүтөв бир шәһәрин вә ја бөлкәнин азад әһалисини вәтәндашлыгла мукафатландырырды. Өзүнү Рома вәтәндашындан пулла азад едән вә ја Рома вәтәндашынын азад етдији гул, јахуд вахтилә Рома гошунларында дөјүшүб истефаја чыхан әскәр Рома вәтәндашы олурду. Көрүнүр, бәзи һалларда вәтәндашлығы пулла да алмаг мүмкүн иди. Сәркәрдә Клавди Лиси Павелә демишди ки, вәтәндашлығы бир әтәк пула алыб. Павел: «Мән исә елә доғуландан бәри Рома вәтәндашыјам», — дејә чаваб вермишди (Һәв. иш. 22:28). Демәли, Рома вәтәндашлығыны Павелин ата-бабаларындан кимсә алмышды, амма һансы јолла мәлум дејил.

* Ерамызын биринчи әсриндә Јәһудејада чох аз адам Рома вәтәндашлығына малик иди. Јалныз үчүнчү әсрдә бүтүн әјаләт сакинләринә Рома вәтәндашлығы верилди.

һәвари көндәрилмишди вә онлара чатдырырды ки, гејри-јәһудиләрдән Гануна табе олмаг тәләб олунмур. О һәмчинин гејри-јәһуди мәсиһчиләри Мусанын Ганунуна риајәт етмәјин әламәти кими сүннәт олунмаға тәһрик едәнләрин јанылдығыны көстәрирди (Галат. 5:1—7). Еләчә дә олдуғу бүтүн шәһәрләрдә Павел јәһудиләрә хош хәбәри тәблиғ едирди. Сөзсүз ки, о, сәмими инсанлара Исанын өз өлүмү илә Гануну ләғв етдијини изаһ едир вә ачыглајырды ки, салеһлијә чатмаг үчүн Гануна әмәл етмәк јох, иманла јашамаг лазымдыр (Ром. 2:28, 29; 3:21—26).

10 Бунунла белә, Павел бәзи јәһуди адәтләринә риајәт едәнләрә, мәсәлән, мүәјјән јемәкләрдән гачынанлара, шәнбә күнү ишләмәјәнләрә анлајышла јанашырды (Ром. 14:1—6). Һәмчинин о, сүннәтлә бағлы һеч бир гајда-ганун гојмамышды. Әслиндә, Павел Тимотеји сүннәт етдирмишди ки, һеч бир јәһудинин һиссләринә тохунмасын, чүнки јәһудиләр онун атасынын јунан олдуғуну билирдиләр (Һәв. иш. 16:3). Сүннәт олунуб-олунмамаг һәр кәсин шәхси иши иди. Павел галатијалылара демишди: «Сүннәт вә ја сүннәтсизлик һеч бир әһәмијјәт кәсб етмир. Ән әсасы, мәһәббәт васитәсилә фәалијјәт көстәрән имандыр» (Галат. 5:6). Лакин Гануна риајәт етмәк мәгсәдилә сүннәт олунмаг вә ја Јеһованын лүтфүнү газанмаг үчүн сүннәтин вачиб олдуғуну фикирләшмәк јанлыш оларды. Бу, инсанда иманын чатышмадығыны көстәрәрди.

11 Беләликлә, шајиәләр јалан олса да, јәһуди мәсиһчиләрин нараһатчылығына сәбәб олмушду. Бу сәбәбдән ағсаггаллар Павелә дедиләр: «Арамызда әһди олан дөрд адам вар. Онлары өзүнлә көтүр вә кедин пакланын, гој башларыны гырхдырсынлар. Онларын хәрчләрини дә үзәринә көтүр.

10. Павел Ганун вә сүннәтлә бағлы мәсәләләрдә һансы таразлы мөвгеји тутурду?

11. Ағсаггаллар Павелә нә мәсләһәт көрдүләр вә буну етмәк өзүнә нәји дахил едирди? (Һашијәјә бах).

Онда һамы биләчәк ки, сәнин һаггындакы шајиәләр јаландыр, сән дүзкүн јашајыр вә Гануна риајәт едирсән»* (Һәв. иш. 21:23, 24).

12 Павел етираз едә биләрди ки, проблемин көкү онун һаггында кәзән шајиәләрдә јох, јәһуди мәсиһчиләрин Мусанын Ганунунун гызғын тәрәфдары олмасындадыр. Амма о, Аллаһын нормаларына зидд кетмәјән мәсәләләрдә күзәштә кетмәјә һазыр иди. Бир гәдәр әввәл о јазмышды: «Ганунун һөкмү алтында оланлары кәтирмәк үчүн онларла Ганунун һөкмү алтында олан адам кими даврандым, һалбуки өзүм Ганунун һөкмү алтында дејиләм» (1 Кор. 9:20). Павел Јерусәлимдәки ағсаггалларла әмәкдашлыг етди вә ‘Ганунун һөкмү алтында олан адам кими давранды’. Бунунла о, өз дедијини јеритмәјиб ағсаггалларла әмәкдашлыг етмәјә даир бизим үчүн көзәл нүмунә гојду (Ибр. 13:17).

«Беләси јашамалы дејил!» (Һәвариләрин ишләри 21:27—22:30)

13 Мәбәддә вәзијјәт һеч дә јахшы дејилди. Әһдин битдији күнләр јахынлашанда Павел мәбәдә кәлди. Асијадан олан јәһудиләр Павели көрәндә ону гејри-јәһудиләри мәбәдә кәтирмәкдә иттиһам едиб шәһәрдә чахнашма салдылар. Әкәр Рома минбашысы ишә гарышмасајды, Павели өләнә кими дөјәчәкдиләр. Минбашы Павели мүһафизә алтына алды. Одур-будур, Павел бир дә дөрд илдән сонра азадлыға чыхды. Амма тәһлүкә һәлә совушмамышды. Сәркәрдә јәһудиләрдән нә үчүн Павелин үстүнә һүчум чәкдикләрини сорушанда һәрә бир шеј деди. Чамаат елә һај-күј гопармышды ки, сәркәрдә һеч нә баша дүшмәди. Вәзијјәт о јерә кәлиб чыхды ки, әскәрләр Павели һәрфи мәнада көтүрүб апармалы олдулар. Казарманын кирәчәјиндә Павел сәркәрдәјә деди: «Ичазә вер, чамаата мүрачиәт едим» (Һәв. иш. 21:39). Сәркәрдә етираз етмәди вә Павел чәсарәтлә иманыны мүдафиә етмәјә башлады.

14 «Өз мүдафиәм үчүн бир нечә кәлмә сөз демәк истәјирәм», — дејә Павел сөзә башлады (Һәв. иш. 22:1). Павел издиһама ибрани дилиндә мүрачиәт етди. Онун ибрани дилиндә данышдығыны ешидәндә чамаат сакитләшди. Павел нә үчүн Мәсиһин давамчысы олдуғуну бирчә-бирчә изаһ етди.

* Алимләр еһтимал едирләр ки, һәмин дөрд нәфәр нәзири әһди вермишди (Сај. 6:1—21). Бу әһд Мусанын Ганунуна әсасән верилирди, Ганун исә артыг гүввәдә дејилди. Буна бахмајараг, јәгин Павел фикирләширди ки, онларын Јеһова илә бағладыглары әһди јеринә јетирмәләриндә сәһв бир шеј јохдур. Буна көрә дә онларын хәрчләрини чәксә вә онларла бир јердә мәбәдә кетсә, пис һеч нә етмәјәчәк. Биз дәгиг билмирик, сөһбәт һансы әһддән кедир, лакин бир шеј ајдындыр: ола билмәз ки, Павел һејван гурбанынын инсаны күнаһдан тәмизләдијинә инанараг, адәтән нәзириләрин етдији кими, һејван гурбаны кәтирсин. Мәсиһин камил гурбаны олан јердә һејван гурбанынын артыг һеч бир дәјәри јох иди, о, күнаһлары јуја билмәзди. Тәфәррүатлары билмәсәк дә, әмин ола биләрик ки, Павел вичданына зидд кедән һеч бир шеји етмәзди.

12. Павел күзәштә кетмәјә вә әмәкдашлыг етмәјә һазыр олдуғуну нечә көстәрди?

13. а) Нә үчүн бәзи јәһудиләр мәбәддә чахнашма салдылар? б) Павели өлүмдән нә гуртарды?

14, 15. а) Павел јәһудиләрә нәји изаһ етди? б) Јәһудиләрин Павелә гәзәбләнмәләринин сәбәбини өјрәнмәк үчүн ромалы сәркәрдә нә етди?

Бу заман о, елә мәгамлара тохунду ки, әкәр јәһудиләр истәсәјдиләр, өзләри дә бунлары арашдырыб дәгигләшдирә биләрдиләр. Павел гејд етди ки, о, танынмыш фәрисеј Гамалиелин јанында тәһсил алыб вә бурадакыларын бәзиләринин дә билдији кими, вахтилә Мәсиһин давамчыларыны тәгиб едиб. Амма Дәмәшгә кедәндә дирилмиш Иса вәһјдә көрүнүб онунла данышмышды. Павелин јолдашлары сачан кур ишығы көрүр, сәси ешидир, амма сөзләри ‘анламырдылар’ (Һәв. иш. 9:7; 22:9, *Инҹил—96*). Көрүнтүнү аландан сонра Павелин көзләри тутулмушду. Јолдашлары әлиндән тутуб ону Дәмәшгә кәтирмәли олмушдулар. Орада Һананја адлы бир јәһуди мөҹүзәви шәкилдә Павелин көзүнү ачмышды.

15 Павел сөзүнә давам едиб деди ки, Јерусәлимә гајыданда Иса она мәбәддә көрүнмүшдү. Сөз бу јерә кәлиб чатанда јәһудиләр гәзәблә гышгырмаға башладылар: «Бу адамы јер үзүндән јох един, беләси јашамалы дејил!» (Һәв. иш. 22:22). Павели хилас етмәк үчүн минбашы ону казармаја апармағы әмр етди. Јәһудиләрин нәјә көрә она гәзәбләндијини өјрәнмәк истәјән минбашы тапшырды ки, ону гамчылајыб сорғу-суал етсинләр. Павел исә өз һүгугларындан истифадә етмәк гәрарына кәлиб Рома вәтәндашы олдуғуну билдирди. Бу күн дә Јеһоваја ибадәт едәнләр иманларыны мүдафиә етмәк үчүн ганунун тәгдим етдији һүгуглардан истифадә едирләр. (184-ҹү сәһифәдәки «Рома гануну вә Рома вәтәндашлары», еләҹә дә бу сәһифәдәки «Мүасир дөврдә һүгуги мүбаризәләр» адлы чәрчивәјә бах.) Павелин Рома вәтәндашы олдуғуну ешидәндә сәркәрдә баша дүшдү ки, истәдијини өјрәнмәк үчүн башга үсула әл атмалыдыр. Нөвбәти күн о, Синедрионун, јәни

МҮАСИР ДӨВРДӘ ҺҮГУГИ МҮБАРИЗӘЛӘР

Мүасир дөврдә һәвари Павел кими Јеһованын Шаһидләри дә тәблиғ ишинә гојулан мәһдудијјәтләри арадан галдырмаг үчүн ганунла малик олдуглары бүтүн һүгуглардан истифадә етмәјә чалышырлар. Онлар ‘хош хәбәрин мүдафиәси вә ганунла танынмасы’ үчүн әлләриндән кәлән һәр шеји едирләр (Филип. 1:7).

1920-ҹи вә 1930-ҹу илләрдә јүзләрлә Шаһид Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјат пајладығы үчүн һәбс олунмушду. Мәсәлән 1926-чы илә кими Алманија мәһкәмәләринә 897 иш верилмишди. Мәһкәмә ишләринин сајы о гәдәр чохалмышды ки, Јеһованын Шаһидләринин Алманијадакы филиалында һүгуг шөбәси јаратмаг лазым кәлмишди. 1930-ҹу илләрдә Бирләшмиш Штатларда һәр ил јүзләрлә мәсиһчи евдән-евә тәблиғ етдији үчүн һәбс олунурду. 1936-ҹы илдә һәбс олунанларын сајы 1149 нәфәрә чатмышды. Гардашлара рәһбәрлик тәгдим етмәк мәгсәдилә Бирләшмиш Штатларда да һүгуг шөбәси јарадылмышды. 1933-ҹү илдән 1939-ҹу илә кими Румынијада 530 мәһкәмә ишинә бахылмышды. Румынија Али Мәһкәмәсиндә бахылан ишләрин чохунда мәһкәмәнин гәрары мүсбәт олмушду. Башга өлкәләрдә дә охшар вәзијјәт баш вермишди.

Јеһованын Шаһидләринин виҹданы онлара мәсиһчи битәрәфлијини позан ишләрдә иштирак етмәјә иҹазә вермәјәндә һүгуги ҹәһәтдән чәтинликләр јаранырды (Јешаја 2:2—4; Јәһ. 17:14). Әлејһдарлар онлары дөвләтә гаршы үсјанда иттиһам едир, бунун да нәтиҹәсиндә бәзән онларын фәалијјәти тамамилә гадаған едилирди. Лакин илләр кечдикҹә бир чох өлкәләрдә һөкумәт Јеһованын Шаһидләринин дөвләт үчүн тәһлүкәли олмадығыны етираф етмишди*.

* Мүхтәлиф өлкәләрдә Јеһованын Шаһидләринин мәһкәмәләрдә чалдығы гәләбәләр һаггында «Јеһованын Шаһидләри — Аллаһын Падшаһлығынын мүждәчиләри» китабынын 30-ҹу фәслиндә (рус.) охумаг олар.

јәһуди али мәһкәмәсинин хүсуси ичласыны чағырды вә Павели ора кәтиздирди.

«Мән фәрисејәм» (Һәвариләрин ишләри 23:1—10)

16 Павел Синедрион гаршысында өзүнү мүдафиә етмәјә башлајараг деди: «Гардашлар, мән бүтүн өмрүм боју Аллаһын гаршысында тәртәмиз вичданла јашамышам» (Һәв. иш. 23:1). Амма сөзүнүн далыны кәтирә билмәди. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Онда баш каһин Һананја Павелин јанында дуранлара әмр етди ки, онун ағзындан вурсунлар» (Һәв. иш. 23:2). Сән тәһгирә бир бах! Инсаны динләмәмиш онунла јаланчы кими рәфтар едилән јердә һансы һагг-әдаләтдән данышмаг олар? Буна көрә дә тәәччүблү дејил ки, Павел она деди: «Еј икиүзлү, Аллаһ да сәни вурачаг. Нечә олур ки, сән отуруб Ганунун әсасында мәни мүһакимә едирсән, ејни заманда да Гануну позуб мәни вурмағы әмр едирсән?» (Һәв. иш. 23:3).

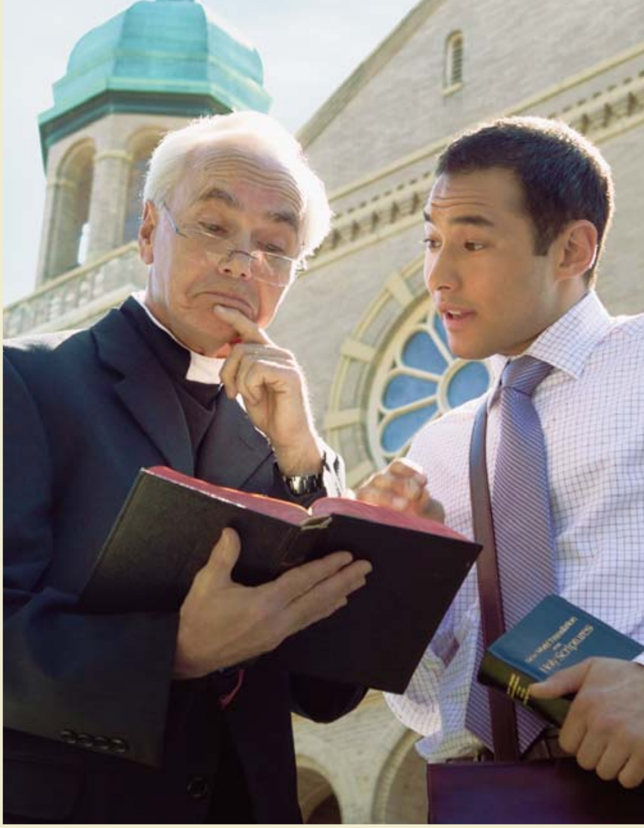

Мүхтәлиф динләрдән олан инсанларла сөһбәт едәркән Павел кими биз дә ортаг фикирләр әсасында данышмаға чалышырыг

17 Әтрафдакылар дәһшәтә кәлдиләр. Амма онлары дәһшәтә кәтирән Павели вуран адамын һәрәкәти јох, Павелин сөзләри олду. Онлар гәзәблә сорушдулар: «Сән Аллаһын баш каһинини тәһгир едирсән?» Павел чавабы илә јанындакылара һәлим олмаға вә гануна нечә һөрмәт көстәрмәјә даир нүмунә верди. О деди: «Гардашлар, мән онун баш каһин олдуғуну билмирдим. Ахы Мүгәддәс Јазыларда јазылыб: "Халгынын башчысы һаггында пис данышма"»* (Һәв. иш. 23:4, 5; Чых. 22:28). Павел Синедрионун фәрисејләрдән вә садукејләрдән ибарәт олдуғуну көрүб тамам башга үсула әл атды. О деди: «Гардашлар, мән фәрисејәм вә фәрисеј оғлујам! Мәни өлүләрин дирилмәсинә инандығым үчүн мүһакимә едирләр» (Һәв. иш. 23:6).

18 Нә үчүн Павел өзүнү фәрисеј адландырды? Чүнки о, 'фәрисеј оғлу' иди, јәни фәрисеј тәригәтинә мәнсуб олан аиләдән чыхмышды. Бу сәбәбдән,

* Бәзиләринин фикринчә, көзләри зәиф көрдүјүндән Павел баш каһини таныја билмәмишди. Јахуд да, ола билсин, чохдандыр Јерусәлимдә олмамышды дејә, кимин баш каһин олдуғуну билмирди. Бәлкә дә, Павел адамларын арасындан кимин ону вурмағы әмр етдијини көрә билмәмишди.

16, 17. а) Павел Синедриона мүрачиәт едәндә нә баш верди? б) Павел һәлим олмаға даир һансы нүмунәни гојду?

18. Нә үчүн Павел өзүнү фәрисеј адландырды вә мүәјјән вәзијјәтләрдә биз ејни үсулдан нечә истифадә едә биләрик?

чохлары һәлә дә она фәрисеј кими бахырдылар*. Бәс Павел фәрисејләрин дирилмәјә даир фикирләринә нечә шәрик ола биләрди? Ахы фәрисејләрин фикринчә, инсан өләндә онун руһу јашамаға давам едирди, салеһләрин исә руһу тәкрар-тәкрар инсан бәдәниндә јашајырды. Павел белә шејләрә инанмырды. О, дирилмәнин Исанын сөјләдији кими олачағына инанырды (Јәһ. 5:25—29). Амма өлүмлә һәр шејин битмәмәси мәсәләсиндә Павел фәрисејләрлә разылашырды. Кәләчәк һәјата инанмајан садукејләр исә бу фикри гәтијјән гәбул етмирдиләр. Биз дә мүхтәлиф динләрдән олан инсанларла сөһбәт едәркән ејни үсулдан истифадә едә биләрик. Онлара дејә биләрик ки, биз дә онлар кими Аллаһа инанырыг. Дүздүр, ола билсин, онлар өз аллаһларына инанырлар, биз исә Мүгәддәс Китабда һаггында данышылан Аллаһа. Бунунла белә, онлар да, биз дә Аллаһын варлығына инанырыг.

19 Павелин сөзләри Синедрионда парчаланма салды. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Орада һај-күј галхды. Фәрисејләрин сырасындан олан мирзәләрдән бәзиләри галхдылар вә һөчәтлә дедиләр: “Бизим фикримизчә, бу адам күнаһсыздыр, јох әкәр онунла мәләк данышыбса...”» (Һәв. иш. 23:9). Елә тәкчә мәләјин Павеллә данышмасыны демәк садукејләри өзләриндән чыхармаг үчүн бәс иди, ахы онлар мәләкләрин мөвчуд олдуғуна инанмырдылар. (Бу сәһифәдәки «Садукејләр вә фәрисејләр» адлы чәрчивәјә бах.) Чахнашма елә дәрәчәјә кәлиб чатды ки, минбашы јенә дә һәварини күч-бәла илә јәһудиләрин әлиндән гуртарды (Һәв. иш. 23:10). Буна бахмајараг, тәһлүкә һәлә совушмамышды. Көрәсән, һәварини инди нә көзләјир? Бу һагда кәлән фәсилдә өјрәнәчәјик.

* Гырх доггузунчу илдә һәвариләрин вә ағсаггалларын гејри-јәһудиләрин Мусанын Ганунуна риајәт едиб-етмәмәли олдугларыны мүзакирә етдији көрүш тәсвир олунаркән орадакы бәзи мәсиһчиләр һаггында «фәрисеј тәригәтиндән иман кәтирмиш» адамлар кими данышылыр (Һәв. иш. 15:5). Көрүнүр, әввәлләр фәрисеј олдугларындан һәмин мәсиһчиләрә һәлә дә фәрисеј кими бахырдылар.

19. Синедрионун ичласына нәјә көрә чахнашма дүшдү?

САДУКЕЈЛӘР ВӘ ФӘРИСЕЈЛӘР

Јәһудиләрин инзибати шурасы вә али мәһкәмәси олан Синедрион ики рәгиб тәригәтин үзвләриндән — садукејләрдән вә фәрисејләрдән тәшкил олунмушду. Биринчи әсрдә јашајан тарихчи Иосиф Флавинин сөзләринә көрә, бу ики тәригәт арасындакы әсас фәрг ондан ибарәт иди ки, фәрисејләр халгы чохлу сајда адәт-әнәнәјә риајәт етмәјә тәһрик едирдиләр, садукејләрин фикринчә исә јалныз Мусанын Ганунунда јазыланлары јеринә јетирмәк лазым иди. Лакин Исаја кәлдикдә бу ики чәрәјанын үзвләри һәмфикир иди: онлар Исаја гаршы чыхырдылар.

Мүһафизәкар бахышлы садукејләрин каһин синфи илә сых әлагәләри вар иди. Һәмчинин әввәлләр баш каһин олмуш Һанна вә Кајафа бу нүфузлу тәригәтә мәнсуб идиләр (Һәв. иш. 5:17). Лакин Иосиф Флави дејирди ки, садукејләрин тәлимләри јалныз варлылары өзүнә чәлб едирди.

Фәрисејләр исә күтлә үзәриндә бөјүк тәсир күчүнә малик идиләр. Анчаг онларын ифрат дәрәчәсинә чатан пакланма ајинләри үчбатындан Ганун халг үчүн ағыр јүкә чеврилмишди. Садукејләрдән фәргли олараг, фәрисејләр алын јазысына, өлүмдән сонра руһун јашадығына вә пис инсанын руһунун чәзаландығына, јахшы инсанынса руһунун мүкафатландығына инанырдылар.

«Ҹәсарәтли ол!»

Павел она гаршы гурулан суи-гәсддән гуртулур вә Феликсин гаршысында өзүнү мүдафиә едир

Һәвариләрин ишләри 23:11—24:27

ЈЕРУСӘЛИМДӘ ҹамаатын әлиндән күчлә гуртулан Павел јенә дә һәбсдәдир. Бурада үзләшдији тәгибләр һәварини һејрәтләндирмир. Павелә ону бу шәһәрдә «гандаллар вә тәгибләр»ин көзләдији габагҹадан дејилмишди (Һәв. иш. 20:22, 23). Гаршыда нә олачағыны дәгиг билмәсә дә, о, бир шејә там әминдир: Исанын ады уғрунда о, бундан сонра да әзијјәт чәкәҹәк (Һәв. иш. 9:16).

[2] Һәтта мәсиһчи пејғәмбәрләр дә Павели хәбәрдар етмишдиләр ки, онун әл-голуну бағлајыб «башга милләтләрдән оланларын әлинә верәҹәкләр» (Һәв. иш. 21:4, 10, 11). Бу јахынларда јәһудиләр ону өлдүрмәјә ҹәһд етмишдиләр. Үстүндән чох кечмәмиш Синедрионун үзвләри Павелин үстүндә мүбаһисә едәндә ону аз гала 'парчалајаҹагдылар'. Һәвари һазырда Рома әскәрләринин нәзарәти алтындадыр. Ону һәлә чох сорғу-суала чәкәҹәк, она гаршы һәлә чох иттиһамлар ирәли сүрәҹәкләр (Һәв. иш. 21:31; 23:10). Инди һәваријә үрәк-дирәк вермәк лазымдыр.

[3] Биз билирик ки, ахыр күнләрдә «Мәсиһ Иса јолунда јеријәрәк Аллаһа сәдагәтлә јашамаг истәјәнләрин һамысы тәгиб олунаҹаг» (2 Тим. 3:12). Тәблиғ ишиндә сәјлә иштирак етмәк үчүн еһтијаҹ дујуруг ки, бизә дә вахташыры үрәк-дирәк версинләр. 'Садиг вә ағыллы нөкәрин' вахтлы-вахтында нәшрләр вә көрүшләр васитәсилә бизи үрәкләндирдијинә көрә она нечә дә миннәтдарыг! (Мат. 24:45). Јеһова бизи әмин едир ки, хош хәбәрә гаршы чыханларын арзусу көзүндә галаҹаг. Онлар һеч вахт Аллаһын хидмәтчиләринин көкүнү кәсмәјә вә тәблиғ ишини дајандырмаға мүвәффәг олмајаҹаглар (Јешаја 54:17; Јер. 1:19). Бәс һәвари Павел һаггында нә демәк олар? Тәгибләрә бахмајараг, әтрафлы шәһадәт вермәк үчүн ону кимсә руһландырдымы? Әкәр руһландырдыса, нечә? Бәс бунун мүгабилиндә Павел нә етди?

«Суи-гәсд» баш тутмур (Һәвариләрин ишләри 23:11—34)

[4] Синедрионда чахнашма дүшән күнүн кечәси һәвари Павели чох

1, 2. Нә үчүн Јерусәлимдә үзләшдији тәгибләр һәварини һејрәтә салмыр?

3. Биз тәблиғ ишини давам етмәк үчүн күчү һарадан алырыг?

4, 5. Иса Павелә нечә үрәк-дирәк верди вә нә үчүн бу, дүз јеринә дүшмүшдү?

‘Гырхдан чох адам Павелә суи-гәсд һазырлајыб’
(Һәвариләрин ишләри 23:21)

руһландыран бир һадисә баш верди. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Кечә Ағамыз Павелин јанында дуруб деди: “Ҹәсарәтли ол! Нечә ки, мәним һаггымда Јерусәлимдә әтрафлы шәһадәт верирсән, Ромада да еләҹә шәһадәт вермәлисән”» (Һәв. иш. 23:11). Исанын бу сөзләри Павели гуртулаҹағына әмин етди. О билди ки, сағ-саламат Ромаја чатаҹаг вә орада Иса һаггында шәһадәт верәҹәк.

5 Иса лап вахтында Павелә үрәк-дирәк вермишди. Дүз һәмин кечәнин сәһәри 40 нәфәрдән чох јәһуди ‘суи-гәсд һазырлады вә анд ичди ки, Павели өлдүрмәјинҹә нә су ичәҹәк, нә дә чөрәк јејәҹәкләр’. Анд ичмәкләриндән көрүнүр ки, јәһудиләр Павели өлдүрмәк фикриндә сон дәрәдә ҹидди идиләр. Онлар фикирләширдиләр ки, әкәр бу планларыны һәјата кечирә билмәсәләр, башларына бәла кәләҹәк (Һәв. иш. 23:12—15). Онларын планыны баш каһин вә ағсаггаллар да дәстәкләјирди. Бу плана көрә онлар мәсәләни даһа дәгиг арашдырмаг ады илә Павели Синедриона кәтиздирәҹәк, өзләри исә јолда пусгу гуруб ону гәтлә јетирәҹәкдиләр.

6 Павелин баҹысы оғлу бу пландан хәбәр тутуб Павели ондан акаһ еләди. О да бу кәнҹ оғланы Рома сәркәрдәси Клавди Лисинин јанына көндәрди ки, кедиб һәр шеји она данышсын (Һәв. иш. 23:16—22). Сөзсүз ки, Јеһова ады чәкилмәјән бу кәнҹ кими Аллаһын халгынын рифаһыны өз шәхси мәнафејиндән үстүн тутан вә Падшаһлығын марагларынын ирәлиләмәси үчүн әлиндән кәләни едән ҹәсарәтли вә садиг кәнҹләри севир.

7 Суи-гәсддән хәбәр тутан кими минбашы Клавди Лиси әмр етди ки, әскәрләрдән, низәли әскәрләрдән вә атлылардан ибарәт 470 нәфәрлик гвардија јарадылсын вә онларын мүһафизәси алтында Павел Јерусәлимдән Гејсәријјәјә апарылыб сағ-саламат вали Феликсин јанына чатдырылсын*. Јәһудејанын пајтахты олан Гејсәријјәдә јәһудиләрин сајы чох олса да, оранын сакинләрини әсас етибарилә гејри-јәһудиләр тәшкил едирди. Бурадакы вәзијјәт, чохларынын дини дөзүмсүзлүк нүмајиш етдирдији вә чәкишмәләрдә иштирак етдији Јерусәлимдән фәргләнирди. Гејсәријјәдә һәмчинин Романын Јәһудејадакы һәрби гүввәләринин баш гәраркаһы јерләширди.

8 Рома ганунуна ујғун олараг, Лиси Феликсә мәктуб јазыб ону мәсәләдән акаһ етди. Орада Лиси јазырды ки, Павелин Рома вәтәндашы олдуғуну билән кими, ону јәһудиләрин әлиндән ‘хилас етди’. О һәмчинин гејд едирди ки, Павелдә «гандала вә ја өлүмә лајиг» һеч бир шеј тапмајыб. Јәһудиләр суи-гәсд һазырладыгларындан Павели онун

* 193-ҹү сәһифәдәки «Јәһудејанын валиси Феликс» адлы чәрчивәјә бах.

6. Суи-гәсдин үстү нечә ачылды вә бу һадисәдә кәнҹләр үчүн һансы нүмунә вар?

7, 8. Павели горумаг мәгсәди илә Клавди Лиси нә етди?

јанына көндәрди ки, иттиһамчылары динләјиб мәсәлә илә бағлы һөкм чыхарсын (Һәв. иш. 23:25—30).

[9] Лиси һәр шеји олдуғу кими јазмышды? Һеч дә јох. О, өзүнү көзә сохмаг истәјирди. Әслиндә, о, Павели Рома вәтәндашы олдуғу үчүн хилас етмәмишди. Үстәлик, Лиси мәктубда Павели «ики зәнчирлә гандалламағы», сонра исә ‘гамчылајыб сорғу-суала тутмағы’ әмр етдијини јазмамышды (Һәв. иш. 21:30—34; 22:24—29). Бунунла Лиси Павелин Рома вәтәндашы кими малик олдуғу һүгуглары позмушду. Бу күн Шејтан дини фанатизмдән истифадә едәрәк тәгибләри аловландырыр. Белә олан һалда бизим вәтәндаш һүгугларымыз тапдалана биләр. Лакин Аллаһын халгы Павелдән нүмунә көтүрәрәк чох вахт дөвләтин бир вәтәндаш кими онлара вердији һүгуглардан истифадә едир вә ганунун һимајәсинә сығыныр.

«Өзүмү мүдафиә етмәјә һазырам» (Һәвариләрин ишләри 23:35—24:21)

[10] Јерусәлимдән иттиһамчылар кәләнә гәдәр Павели Гејсәријјәдә ‘Һиродун сарајында мүһафизә алтында сахладылар’ (Һәв. иш. 23:35). Беш күндән сонра баш каһин Һананја, Тертулл адлы натиг вә бир нечә ағсаггал кәлиб чыхды. Тертулл әввәлчә Феликсин хошуна кәлмәк үчүн јәһудиләрә етдији јахшылыглара көрә јалтагчасына ону тәрифләди*. Сонра исә мәтләбә кечәрәк Павел һаггында белә деди: «Бу адам чәмијјәт үчүн бир бәладыр. О, јер үзүндә јашајан бүтүн јәһудиләри гијама галдырыр, өзү дә Назаретдә јаранмыш тәригәтин башчысыдыр. Биз ону мәбәди мурдарламаг истәјәндә тутдуг». Дикәр «јәһудиләр дә бу иттиһамларын доғру олдуғуну иддиа едәрәк она гошулдулар» (Һәв. иш. 24:5, 6, 9). Чамааты гијама галдырмаг, тәһлүкәли тәригәтин башчысы олмаг, мәбәди мурдарламаг. Бүтүн бунлара көрә адама өлүм һөкмү кәсилә биләрди.

[11] Сонра Павелә данышмаға ичазә верилди. «Гаршынызда өзүмү мүдафиә етмәјә һазырам», — дејә Павел сөзә башлады. О, иттиһамлары гәти шәкилдә тәкзиб етди. Һәвари нә мәбәди мурдарламыш, нә дә јәһудиләри гијама галдырмаға чалышмышды. О, ‘узун илләр’ Јерусә-

* Тертулл Феликсә халгын арасында һөкм сүрән ‘бөјүк әмин-аманлыға’ көрә миннәтдарлығыны билдирди. Әслиндә исә, Ромаја гаршы үсјанадәк Јәһудејада һәлә һеч вахт Феликсин вали олдуғу вахтдакы гәдәр гармагарышыглыг олмамышды. Һәмчинин етдији ислаһатлара көрә јәһудиләрин Феликсә чох миннәтдар олмалары да һәгигәтдән узаг иди. Әслиндә, һәјатларыны ачыначаглы етдији вә үсјанларыны амансызчасына јатырдығы үчүн, демәк олар ки, бүтүн јәһудиләр Феликсә нифрәт едирдиләр (Һәв. иш. 24:2, 3).

9. а) Павелин Рома вәтәндашы кими малик олдуғу һүгуглары нечә позулмушду? б) Биз нә үчүн вәтәндаш һүгугларындан истифадә етмәлијик?

10. Павелә гаршы һансы чидди иттиһамлар ирәли сүрүлдү?

11, 12. Павел она гаршы сүрүлән иттиһамлары нечә тәкзиб етди?

ЈӘҺУДЕЈАНЫН ВАЛИСИ ФЕЛИКС

Тәхминән 52-чи илдә император Клавди хүсуси рәғбәт бәсләдији Антони Феликси Јәһудејанын прокуратору, јәни валиси тәјин етди. Гардашы Палл кими Феликс дә әввәлләр император аиләсинин гулу олмуш, сонралар азадлыға бурахылмышды. Феликсә кими белә бир һал баш вермәмишди ки, азадлыға бурахылмыш гул вали тәјин едилсин вә сәрәнчамына һәрби гүввәләр верилсин.

Рома тарихчиси Таситин сөзләринә көрә, Феликсин гардашы императорун јанында бөјүк нүфуза малик олдуғу үчүн о «елә һесаб едирди ки, чәзасыз галараг истәдијини едә биләр». Тасит әлавә едир ки, «тахт-тач көрән дүнәнки гул гәддарлығы вә шәһвәтпәрәстији илә сечилирди». Һакимијјәтдә оларкән Феликс әрли гадыны, Һирод Агриппанын гызы Друсилланы јолдан чыхарыб онунла евләнмишди. Һәмчинин һәвари Павеллә нечә рәфтар етмәсиндән, ондан рүшвәт уммасындан Феликсин надүрүст вә ганунсуз адам олдуғу көрүнүр.

Феликс о дәрәчәдә вичдансыз вә залым иди ки, 58-чи илдә император Нерон ону вәзифәсиндән азад едиб Ромаја чағыртдырмышды. Ону һакимијјәтдән суи-истифадә етмәкдә иттиһам етмәк үчүн Ромаја, һәмчинин јәһудиләрин нүмајәндәләри дә кетмишдиләр, лакин дејиләнә көрә Палл гардашыны чәзадан гуртармышды.

лимдә олмадығыны вә ора ачлыг, тәгибләр учбатындан јохсуллашан мәсиһчиләрә ‘ианәләр’ кәтирмәк үчүн кәлдијини сөјләди. Павел исрар едирди ки, мәбәдә кирмәздән әввәл ‘пакланмышды’ вә вар күчү илә Аллаһа вә инсанлара гаршы күнаһ ишләтмәмәјә чалышырды (Һәв. иш. 24:10—13, 16—18).

12 Бунунла белә, Павел етираф етди ки, о, дәдә-бабаларынын Аллаһына «“тәригәт” адландырдыглары јола әсасән» ибадәт едир. Лакин о, «Ганунда ифадә едилмиш вә Пејғәмбәрләрин китабларында јазылмыш һәр шејә» инанырды. Бир дә ки, иттиһамчылары кими о да ‘һәм салеһ, һәм дә гејри-салеһләрин дириләчәјинә үмид едирди’. Павел иттиһамчылардан сүбут тәләб етди: «Синедрион гаршысында дурдуғум заман мәндә һансы күнаһы тапдыгларыны гој бу адамлар бурада десинләр. Онларын гаршысында дураркән: “Мәни бу күн өлүләрин дирилмәсинә инандығым үчүн гаршынызда иттиһам едирләр”, — сөзләриндән савајы башга һеч нә демәмишәм» (Һәв. иш. 24:14, 15, 20, 21).

13 Павелдән чох шеј өјрәнә биләрик. Ибадәтимизә көрә бизи наһагдан һаким даирәләрин гаршысында асајиши позмагда, гијам галдырмагда вә ја «тәһлүкәли тәригәтин» үзвү олмагда иттиһам едәндә онун нүмунәсинин бизә көмәји дәјә биләр. Павел валинин рәғбәтини газанмаг үчүн Тертулл кими она јалтагланмады. О, тәмкинини горуду вә һөрмәтчил тәрздә давранды. Нәзакәтлә данышараг, һәр шеји олдуғу кими вә ајдын шәкилдә чатдырды. Павел гејд етди ки, ону мәбәди

13—15. Һаким даирәләр гаршысында чәсарәтлә шаһидлик вермәкдә нә үчүн Павел көзәл нүмунәдир?

мурдарламагда иттиһам едән ‘Асија вилајәтиндән олан јәһудиләр’ орада јохдурлар, гануна көрә исә онлар кәлиб иттиһамларыны онун үзүнә демәли идиләр (Һәв. иш. 24:18, 19).

14 Ән мараглысы исә о иди ки, Павел иманы һаггында шаһидлик вермәкдән чәкинмәди. Һәвари чәсарәтлә дирилмәјә инандығыны бир даһа тәкрар етди, бахмајараг ки, Синедрионда гарма-гарышыглыг салан елә мәһз бу мөвзу олмушду (Һәв. иш. 23:6—10). Нә үчүн өзүнү мүдафиә едәркән Павел дирилмә үмидини вурғулады? Чүнки о, Иса һаггында вә онун дирилмәси барәдә шаһидлик едирди, әлејһдарлар исә һеч бир вәчһлә буну гәбул етмирдиләр (Һәв. иш. 26:6—8, 22, 23). Бәли, мүбаһисәнин әсас сәбәби дирилмә мөвзусу, даһа дәгиг десәк, Исаја вә онун дирилмәсинә инам иди.

15 Павел кими биз дә чәсарәтлә шаһидлик верә биләрик. Исанын шакирдләринә дедији сөзләр бизи дә гүввәтләндирә биләр. О демишди: «Мәним адыма көрә һамы сизә нифрәт едәчәк. Лакин ахыра кими дөзән хилас олачаг». Чәтинә дүшәндә нә дејәчәјимизә көрә нараһат олмамалыјыг. Ахы Иса давамчыларыны әмин етмишди: «Сизи мәһкәмәјә апаранда нә дејәчәјиниз барәсиндә габагчадан нараһат олмајын. Һәмин ан сизә нә вериләчәксә, онлары дејәрсиниз, чүнки данышан сиз јох, мүгәддәс руһ олачаг» (Марк 13:9—13).

«Феликс бәрк горхду» (Һәвариләрин ишләри 24:22—27)

16 Вали Феликс мәсиһчи етигадлары һаггында артыг ешитмишди. Мүгәддәс Китабда дејилир: «Феликс Јол [еркән мәсиһчилији тәсвир етмәк үчүн ишләдилән сөз] һаггында һәр шеји јахшы билсә дә, мәсәләни тәхирә салыб деди: “Сәркәрдә Лиси кәләндә мәсәләнизи һәлл едәрәм”. О, јүзбашыја әмр етди ки, Павелин кешијини чәксин, она бир аз сәрбәстлик версин вә достларынын јанына кәлиб она гуллуг етмәсинә мане олмасын» (Һәв. иш. 24:22, 23).

17 Бир нечә күндән сонра Феликс миллијјәтчә јәһуди олан арвады Друсилла илә кәлди вә Павели чағыртдырыб онун «Мәсиһ Исаја олан иман һаггында дедикләринә гулаг асды» (Һәв. иш. 24:24). Лакин Павел ‘салеһлик, тәмкинлик вә гаршыдакы һөкм һаггында данышанда Феликс бәрк горхду’, јәгин она көрә ки, пис һәјат тәрзи сүрдүјүндән бу кими сөһбәтләр онун вичданыны сызылдадырды. Буна көрә дә: «Сән һәләлик кет, башга вахт сәни јаныма чағыртдырарам», — дејәрәк Павели јанындан көндәрди. Ондан сонра Феликс Павеллә чох данышды, амма һәгигәти өјрәнмәк үчүн јох, ондан рүшвәт умдуғу үчүн (Һәв. иш. 24:25, 26).

16, 17. а) Павелин мәсәләсини һәлл едәндә Феликс нечә давранды? б) Феликсин горхуја дүшмәсинә сәбәб нә ола биләрди вә нә үчүн о, дөнә-дөнә Павели чағыртдырыб онунла данышырды?

[18] Бәс нә үчүн Павел Феликслә вә онун арвады илә «салеһлик, тәмкинлик вә гаршыдакы һөкм һаггында» данышырды? Јадындадырса, онлар «Мәсиһ Исаја олан иман һаггында» өјрәнмәк истәјирдиләр. Онларын әхлагсыз һәрәкәтләриндән, гәддарлығындан вә әдаләтсизлијиндән хәбәрдар олан Павел бу мөвзуда данышараг Исанын давамчысы олмаг истәјән адамдан нә тәләб олундуғуну онлара баша салырды. Павелин дедикләри ачыг-ајдын көстәрирди ки, Феликсин вә онун арвадынын сүрдүјү һәјат тәрзи Аллаһын салеһ нормаларына тамамилә зидд кедир. Онлар баша дүшмәли идиләр ки, һамы фикирләринә, сөзләринә вә һәрәкәтләринә көрә Аллаһ гаршысында чаваб верәчәк, һәмчинин Аллаһын онлар үчүн чыхарачағы һөкм Феликсин Павел үчүн чыхарачағы һөкмдән даһа бөјүк әһәмијјәт кәсб едир. Буна көрә дә Феликсин горхуја дүшмәси тәәччүблү дејил.

[19] Биз дә хидмәт заманы Феликс кими адамларла растлаша биләрик. Өз кефләри үчүн јашадыглары һалда онлар өзләрини елә көстәрә биләрләр ки, куја һәгигәтлә марагланырлар. Белә адамларла еһтијатлы олмаг лазымдыр. Буна бахмајараг, Павел кими биз дә онлара нәзакәтлә Аллаһын салеһ нормалары һаггында даныша биләрик. Нә билмәк олар, бәлкә һәгигәт онларын үрәјинә тәсир едәчәк? Лакин ајдын олса ки, пис һәрәкәтләриндән әл чәкмәк фикирләри јохдур, бу заман биз онлары дилә тутмаға чалышмамалыјыг. Беләләри илә вахт итирмәкдәнсә, јахшы олар ки, һәгигәтә сусајан инсанлары ахтарыб тапаг.

[20] Мүгәддәс Китабда јазылыб ки, ики илдән сонра Феликсин јеринә Порси Фест кәлди. Феликс јәһудиләрин көзүндән дүшмәмәк үчүн Павели дустаг сахламышды (Һәв. иш. 24:27). Бу, Феликсин ич үзүнү ачыб көстәрир. О, Павелә достчасына јанашмырды. Феликс јахшы билирди ки, «Јола» аид оланлар нә гијамчыдырлар, нә дә асајиши позурлар (Һәв. иш. 19:23). О, һәмчинин Павелин Рома ганунларыны позмадығына да әмин иди. Бунунла белә, Феликс «јәһудиләрин көзүндән дүшмәмәк үчүн Павели дустаг сахламышды».

[21] «Һәвариләрин ишләри» китабынын 24-чү фәслинин сон ајәсиндән көрүнүр ки, Феликсин јеринә Порси Фест вали оланда Павел һәлә дә дустаг иди. Инди дә јени вали Павели сорғу-суала тутмаға башлады. Доғрудан да бу горхмаз һәвари ‘падшаһларын вә валиләрин өнүнә кәтирилирди’ (Лука 21:12). Көрәчәјимиз кими, сонралар о, һәмин дөврүн ән нүфузлу рәһбәринә шаһидлик верди. Бүтүн баш верәнләр Павелин иманыны сарсытмады. Шүбһәсиз, Исанын: «Чәсарәтли ол!» сөзләри Павелә гүввәт верирди.

---

18. Нә үчүн Павел Феликслә вә онун арвады илә «салеһлик, тәмкинлик вә гаршыдакы һөкм һаггында» данышды?

19, 20. а) Тәблиғ етдијимиз инсанын өзүнү һәгигәтлә марагланан кими көстәрдијини, әслиндә исә өз кефи үчүн јашадығыны көрәндә биз нә етмәлијик? б) Феликсин Павелә достчасына јанашмадығыны һарадан билирик?

21. Порси Фест вали олдугдан сонра Павеллә нә баш верди вә Павелә күч верән нә иди?

«Сезарын мәһкәмәсини тәләб едирәм!»

Павел хош хәбәри мүдафиә етмәкдә нүмунә гојур

Һәвариләрин ишләри 25:1—26:32

ПАВЕЛ һәлә дә Гејсәријјәдә чидди мүһафизә алтында сахланылыр. О, артыг ики илдир ки, Јәһудејададыр. Бура гајытдығы чәми бир нечә күн иди ки, јәһудиләр азындан үч дәфә ону өлдүрмәјә чәһд көстәрмишдиләр (Һәв. иш. 21:27—36; 23:10, 12—15, 27). Планлары баш тутмаса да, Павелин дүшмәнләринин тәслим олмаг фикри јохдур. Баша дүшәндә ки, һәлә дә онларын әлинә дүшмәк еһтималы вар, Павел Рома валиси Порси Фестә билдирир: «Мән сезарын мәһкәмәсини тәләб едирәм!» (Һәв. иш. 25:11).

2 Јеһова Павелин Рома императоруна мүрачиәт етмәк гәрарыны дәстәкләдими? Бу суалын чавабыны билмәк бизим үчүн чох вачибдир, белә ки, биз Аллаһын Падшаһлығы һаггында әсаслы шәһадәт веририк. Буна көрә дә билмәлијик ки, хош хәбәри мүдафиә едәркән вә онун гануни танынмасына чалышаркән Павел кими давраны биләрик, ја јох? (Филип. 1:7)

«Мәһкәмә күрсүсү гаршысында» (Һәвариләрин ишләри 25:1—12)

3 Вәзифәјә тәјин олунандан үч күн сонра Јәһудејанын јени валиси Фест Јерусәлимә кәлди*. Орада о, Павелә гаршы чидди иттиһамлар ирәли сүрән бөјүк каһинләри вә дикәр нүфузлу јәһудиләри динләди. Онлар билирдиләр ки, бу јени валидән онларла, о чүмләдән бүтүн јәһудиләрлә сүлһдә олмаг тәләб олунур. Буна көрә дә Фестдән хаһиш етдиләр ки, Павели Јерусәлимә кәтиздириб орада мүһакимә етсин. Лакин, бу хаһишин архасында мәкрли план дурурду. Дүшмәнләри Гејсәријјәдән Јерусәлимә кедән јолда пусгу гуруб Павели өлдүрмәк истәјирдиләр. Фест онларын хаһишини рәдд етди: «Гој рәһбәрләриниз мәнимлә кетсинләр вә әкәр бу адамын бир күнаһы варса, ону орада иттиһам етсинләр» (Һәв. иш. 25:5). Беләликлә, Павел јенә дә өлүмдән гуртулду.

4 Үзләшдији бүтүн сынагларда Јеһова Иса Мәсиһ васитәсилә Павелә дајаг олурду. Јадындадырса, Иса көрүнтүдә һәваријә көрүнүб: «Чәсарәт-

*199-чу сәһифәдәки «Вали Порси Фест» адлы чәрчивәјә бах.

1, 2. а) Павелин дүшдүјү вәзијјәти тәсвир ет. б) Павелин сезарын мәһкәмәсини тәләб етмәси илә бағлы һансы суал јараныр?

3, 4. а) Јәһудиләр һансы нијјәтлә Павели Јерусәлимә кәтиздирмәк истәјирдиләр, амма һәвари өлүмдән нечә гуртулду? б) Јеһова Өз мүасир хидмәтчиләринә нечә дајаг олур?

ли ол!» — дејә она үрәк-дирәк вермишди (Һәв. иш. 23:11). Бу күн дә Аллаһын хидмәтчиләри чүрбәчүр манеәләрлә гаршылашырлар. Онлара да һәдә-горху кәлирләр. Дүздүр, Јеһова бизи һәр чәтинликдән мүдафиә етмир, амма јаранан чәтинлијә таб кәтирмәк үчүн мүдриклик вә күч верир. Һансы вәзијјәтә дүшүрүксә-дүшәк, архајын ола биләрик ки, Аллаһ 'инсан күчүндән үстүн олан гүдрәти' биздән әсиркәмәјәчәк (2 Кор. 4:7).

5 Бир нечә күн сонра Фест Гејсәријјәдә 'һаким күрсүсүнә әјләшди'*. Фестин гаршысында Павел вә онун иттиһамчылары дурурду. Әлејһдарларынын әсассыз иттиһамларына чаваб олараг Павел етираз етди: «Мән нә јәһудиләрин Ганунуна, нә мәбәдә, нә дә сезара гаршы күнаһ иш тутмушам». Һәвари күнаһсыз иди. Әслиндә о, азад едилмәли иди. Бәс көрәсән Фест нә гәрар чыхарачаг? Јәһудиләрин рәғбәтини газанмаг истәјән Фест Павелдән сорушду: «Истәјирсән, Јерусәлимә кедәк, бу иттиһамлара көрә сәнә орада һөкм чыхарым?» (Һәв. иш. 25:6—9). Һеч белә дә чәфәнкијат олар? Павели Јерусәлимә көндәрсәјдиләр, «һаким күрсүсү»ндә онун иттиһамчылары отурачагды. Белә олан һалда исә онун өлүмү гачылмаз олачагды. Фест ачыг-ајдын әдаләти сијасәтә гурбан верди. Вали Понти Пилат да Иса Мәсиһин ишинә баханда ејни чүр давранмышды (Јәһ. 19:12—16). Мүасир дөврдә дә бәзән һакимләр сијаси тәзјигләрә ујурлар.

* Һаким күрсүсү хүсуси олараг дүзәлдилмиш һүндүр јердә гојулан күрсү иди. Күрсүнүн һүндүрдә гојулмасы һакимин гәрарларыны даһа санбаллы едир вә онларын дәјишилмәз олдуғуна ишарә едирди. Пилат да Исаја гаршы ирәли сүрүлән иттиһамлары динләјәндә һаким күрсүсүндә отурмушду.

5. Фест Павеллә нечә рәфтар етди?

Әлејһимизә гәрар чыхарылдыгда биз јухары мәһкәмәләрә мүрачиәт едирик

Буна көрә дә ачыг-ашкар дәлилләрә бахмајараг, Аллаһын халгынын әлејһинә әдаләтсиз гәрарлар чыхарыланда биз тәәччүбләнмирик.

6 Фестин јәһудиләрин рәғбәтини газанмаг истәји Павели өлүм тәһлүкәси илә үз-үзә гојурду. Буна көрә дә Павел Рома вәтәндашы кими малик олдуғу һүгуглардан истифадә етмәк гәрарына кәлди. О, Фестә деди: «Мән сезарын мәһкәмә күрсүсү гаршысында дајанмышам вә елә бурадача мүһакимә едилмәлијәм. Мәним јәһудиләрә бир пислијим дәјмәјиб. Сиз өзүнүз дә буну јахшы билирсиниз... Мән сезарын мәһкәмәсини тәләб едирәм!» Белә бир тәләб ирәли сүрән адам адәтән фикрини дәјишә билмәзди. Фест буну вурғулајараг деди: «Сезарын мәһкәмәсини тәләб едирсән, сезарын јанына да кедәчәксән» (Һәв. иш. 25:10—12). Јухары мәһкәмә инстансијасына мүрачиәт етмәклә Павел мүасир һәгиги мәсиһчиләр үчүн нүмунә гојду. Әлејһдарлар ‘ганун бәһанәси илә шәр гурмаға’ чалышанда Јеһованын Шаһидләри хош хәбәри мүдафиә етмәк үчүн һүгуги васитәләрдән истифадә едирләр* (Мәз. 94:20).

7 Төрәтмәдији чинајәтләрә көрә ики илдән чох дустаг оландан сонра Павелә өзүнү Ромада мүдафиә етмәк имканы верилди. Лакин Ромаја кетмәздән әввәл бир нәфәр дә ону көрмәк истәди.

«Итаәт етмәјә билмәздим» (Һәвариләрин ишләри 25:13—26:23)

8 Павел сезарын мәһкәмәсини тәләб едәндән бир нечә күн сонра Агриппа падшаһ вә бачысы Берники һөрмәт әламәти олараг јени вали илә «рәсми көрүшә» кәлди#. О дөврдә вәзифәјә јени кәлән валиләрә мәмурларын баш чәкмәси адәт иди. Фести јени тәјинаты илә тәбрик едән Агриппа, шүбһәсиз ки, кәләчәкдә фајдалы ола биләчәк әлагәләр вә достлуг мүнасибәти гурмаға чалышырды (Һәв. иш. 25:13).

9 Фест Агриппаја Павел һаггында данышды вә о, Павели көрмәк истәди. Нөвбәти күн онлар һаким күрсүсүндә отурдулар. Онлар нә гәдәр дәбдәбәли вә нүфузлу көрүнүрләрсә көрүнсүнләр, бу еһтишам гаршыларында ифадә верәчәк дустағын сөзләринин күчү гаршысында һеч нә иди (Һәв. иш. 25:22—27).

10 Павел һөрмәтлә Агриппаја онун гаршысында өзүнү мүдафиә етмәк имканына көрә тәшәккүрүнү билдирди вә падшаһын јәһуди адәтләринә, еләчә дә мүбаһисәләринә јахшы бәләд олдуғуну гејд етди. Сонра өз кечмишиндән данышды: «Мән динимизин ән тәләбкар мәзһәбинә мувафиг олараг фәрисеј һәјаты сүрмүшәм» (Һәв. иш. 26:5). Бир фәрисеј кими, Павел Мәсиһин кәлишини көзләјирди. Инди исә бир мәсиһчи олараг,

* 200-чү сәһифәдәки «Мүасир дөврдә һәгиги ибадәтин мәһкәмәләрдә мүдафиәси» адлы чәрчивәјә бах.

201-чи сәһифәдәки «II Һирод Агриппа» адлы чәрчивәјә бах.

6, 7. Нә үчүн Павел сезарын мәһкәмәсини тәләб етди вә бунунла да мүасир һәгиги мәсиһчиләр үчүн һансы нүмунәни гојду?

8, 9. Агриппа падшаһ нә үчүн Гејсәријјәјә кәлмишди?

10, 11. Павел Агриппаја нечә һөрмәт көстәрди вә она өз кечмиши һагда нә данышды?

ВАЛИ ПОРСИ ФЕСТ

Порси Фест һаггында ону көрәнләрин вердији мәлуматлардан јалныз «Һәвариләрин ишләри» китабында вә Иосиф Флавинин јазыларында оланлар бу күнә кими кәлиб чатыб. Тәхминән 58-чи илдә Фест Јәһудеја валиси Феликсин јеринә кечмиш вә еһтимал ки, чәми ики-үч ил идарә етдикдән сонра вәфат етмишди.

Сәләфи Феликсдән вә хәләфи Албинусдан фәргли олараг, Фест бир вали кими узагкөрән вә бачарыглы иди. О, вәзифәјә јени кәләндә Јәһудејаны сојғунчулуг башына алмышды. Иосиф Флавинин сөзләринә көрә, «Фест өлкәни гарышыглыг јараданлардан тәмизләмәји гаршысына мәгсәд гојмушду. Буна көрә дә о, сојғунчуларын әксәријјәтини тутду, чохуну да гырдырды». Онун вали олдуғу вахтда јәһудиләр Агриппа падшаһын мәбәдин һәјәтиндә баш верәнләри көрмәмәси үчүн дивар тикмишдиләр. Фест әввәлчә ону сөкмәји әмр етмишди. Лакин сонрадан јәһудиләрин хаһиши илә мәсәләни Рома императору Неронун нәзәринә чатдырмаға ичазә вермишди.

Көрүнүр, Фест чинајәткарлара вә гијамчылара гаршы сәрт мөвге тутмушду. Лакин јәһудиләрлә јахшы мүнасибәтләри горумаг хатиринә о, һагг-әдаләти тапдаламаға һазыр иди; ән азы Павелин мәсәләсиндән бунун белә олдуғу ајдын көрүнүр.

чәсарәтлә Иса Мәсиһин һәмин көзләнилән шәхс олдуғуну сөјләјирди. Павел инди онун да, иттиһамчыларынын да инандығы бир шејә, јәни Аллаһын улу бабаларына вердији вәдин доғрулуғуна үмид етдијинә көрә мәһкәмә гаршысында дурмушду. Вәзијјәтин нә јердә олдуғуну көрәндә Агриппа Павелин нөвбәти сөзләрини даһа бөјүк марагла динләди*.

11 Әввәлләр мәсиһчиләрлә амансыз рәфтар етдијини јада салараг Павел деди: «Доғрусу, мән өзүм дә еләә дүшүнүрдүм ки, назаретли Исанын адына гаршы мүбаризә апармалыјам... Бу адамлары [Мәсиһин давамчыларыны] һәтта башга шәһәрләрдә дә тәгиб едир, онлара олмазын зүлм көстәрирдим» (Һәв. иш. 26:9—11). Павел һеч нәји шиширтмирди. Онун мәсиһчиләрә гаршы зоракылыг төрәтмәси чохларына мәлум иди (Галат. 1:13, 23). Јәгин Агриппа дүшүнүрдү: «Көрәсән, белә бир адамы дәјишән нә олуб?»

12 Бу суалын чавабыны Павелин нөвбәти сөзләриндә тапмаг олар: «Бир күн бөјүк каһинләрдән алдығым сәлаһијјәт вә ихтијарла Дәмәшгә кедирдим. Еј падшаһ! Јолда икән, күнорта вахты көјдән күнәш нурундан да парлаг бир ишыг кәлди, мәним вә јол јолдашларымын әтрафыны ишыгландырды. Биз һамымыз јерә јыхылдыг вә бу заман мән ибраничә данышан бир сәс ешитдим. Сәс мәнә дејирди: “Шаул, Шаул, нијә мәни тәгиб едирсән? Чомаға гаршы тәпик атмагла өзүнә пислик едирсән”. Онда

---

* Бир мәсиһчи кими, Павел Исанын Мәсиһ олдуғуна инанырды. Исаны рәдд едән јәһудиләрин көзүндә Павел дөнүк иди (Һәв. иш. 21:21, 27, 28).

12, 13. а) Павел мәсиһчилији гәбул етдијини нечә тәсвир етди? б) Павел һансы мәнада ‘чомаға гаршы тәпик атырды’?

МҮАСИР ДӨВРДӘ ҺӘГИГИ ИБАДӘТИН МӘҺКӘМӘЛӘРДӘ МҮДАФИӘСИ

Аллаһын Падшаһлығы һаггында хош хәбәрин тәблиғиндә јаранан манеәләри арадан галдырмаг үчүн бәзән Јеһованын Шаһидләри јухары инстансија мәһкәмәләринә мүрачиәт етмишләр. Буна даир ики нүмунәјә нәзәр салаг.

1938-чи ил мартын 28-дә АБШ Али Мәһкәмәси Чорчија штат мәһкәмәсинин гәрарларыны ләғв едәрәк һәмин штатын Гриффин шәһәриндә Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјатлары пајламаг үстүндә тутулан бир груп Шаһидә бәраәт верди. Бу, Шаһидләрин хош хәбәри тәблиғ етмәк һүгугунун горунмасы илә бағлы АБШ Али Мәһкәмәсинә едилән чохсајлы мүрачиәтләрдән биринчиси иди*.

Башга бир мәһкәмә иши јунаныстанлы Шаһид Минос Коккинакислә бағлы ачылмышды. 48 ил әрзиндә о, 60 дәфә «прозелитизм», јәни инсанлары өз дининә дөндәрмәк үстүндә тутулмушду. 18 дәфә мәһкәмә гаршысында дурмушду. Илләрлә һәбсханада јатмыш, Ежеј дәнизинин узаг адаларында сүргүндә олмушду. 1986-чы илдә сонунчу дәфә мәһкум олундугдан сонра бу гардаш Јунаныстанын јухары мәһкәмәләринә шикајәт етди, лакин шикајәти рәдд едилди. Сонра о, Авропа Инсан Һүгуглары Мәһкәмәсинә мүрачиәт етди. 1993-чү ил, мајын 25-дә бу мәһкәмә гәрара алды ки, Коккинакис гардашын дин азадлығы һүгугу Јунаныстан һөкумәти тәрәфиндән позулмушдур.

Јеһованын Шаһидләри Авропа Мәһкәмәсинә бир чох ишләрлә әлагәдар мүрачиәт етмиш вә әксәр һалларда гәләбә газанмышлар. Һәлә һеч бир тәшкилат Авропа Мәһкәмәсиндә әсас инсан һүгугларынын мүдафиәси илә бағлы бу гәдәр гәләбә чалмајыб.

Бәс Јеһованын Шаһидләринин һүгуги мүбаризәдә чалдығы гәләбәләрдән башгалары да бәһрәләнирми? Фәлсәфә елмләри доктору Чарлз Һајнс јазыр: «Биз һамымыз Јеһованын Шаһидләринә миннәтдар олмалыјыг. Нә гәдәр тәһгир олунсалар да, говулсалар да, һәтта зоракылыға мәруз галсалар да, онлар өзләринин дин азадлығы һүгугларыны (нәтичә етибары илә бизим һүгугларымызы) дәјанәтлә мүдафиә едирләр. Онларын гәләбәси бизим дә гәләбәмиздир».

* Бирләшмиш Штатлар Али Мәһкәмәсинин сөз азадлығына даир сон илләрдә чыхардығы гәрарлардан бири һаггында «Ојанын!» журналынын 2003-чү ил, 8 јанвар сајынын 3—11 сәһифәләриндә (рус.) охумаг олар.

мән сорушдум: “Аға, сән кимсән?” О, мәнә чаваб верди: “Мән сәнин тәгиб етдијин Исајам”»* (Һәв. иш. 26:12—15).

13 Бу көрүнтүјә гәдәр Павел, мәчази дилдә десәк, ‘чомаға гаршы тәпик атырды’. Һејван ити учлу чомаға гаршы тәпик атмагла өзүнә хәтәр јетирдији кими, Павел дә Аллаһын ирадәсинә гаршы чыхмагла өзүнә руһани чәһәтдән зәрәр вурурду. Павелин үрәји тәмиз олса да, о, дәриндән јанылырды. Дирилмиш Иса Дәмәшгә кедән јолда Павелә көрүнүб ону дүзкүн јола јөнәлтди (Јәһ. 16:1, 2).

14 Бу һадисә Павелин һәјатыны көкүндән дәјишмишди. О, Агриппаја мүрачиәт едәрәк деди: «Мән көјдән кәлән бу хәјала итаәт етмәјә билмәздим. Буна көрә дә әввәлчә Дәмәшг, Јерусәлим, бүтүн Јәһудеја әһалисинә, сонра дикәр милләтләрә төвбә вә төвбәни көстәрән ишләр көрмәклә Аллаһа дөнмәк хәбәрини чатдырмаға башладым» (Һәв. иш. 26:19, 20). Артыг нечә ил иди ки, Павел Иса Мәсиһин һәмин күн она вердији тапшырығы јеринә јетирмәклә мәшғул иди. Бәс бунун бир фајдасы олмушдуму? Әлбәттә. Павелин тәблиғ етдији хош хәбәрә һај верәнләр төвбә едиб, әхлагсыз, әјри јолларындан дөнмүшдүләр. Бу инсанлар дөвләтин ганунларына һөрмәтлә јанашан, онлара риајәт едән вичданлы вәтәндашлар олмушдулар.

15 Амма Павели иттиһам едән јәһудиләрин көзүндә бүтүн бунларын һеч бир гијмәти јох иди. Павел деди: «Бунун үстүндә јәһудиләр мәни мәбәддә тутдулар вә өлдүрмәјә чәһд көстәрдиләр. Бунунла белә,

* Павелин «күнорта вахты» сәјаһәт етмәсилә бағлы Мүгәддәс Китаб үзрә бир тәдгигатчы белә гејд едир: «Әкәр јолчу чох тәләсмирдисә, адәтән күнортанын истисиндә динчәлирди. Бундан көрүнүр ки, Павел мәсиһчиләрә диван тутмаға һәддән артыг тәләсирди».

14, 15. Павел һәјатында етдији дәјишикликләр һаггында нә данышды?

мән Аллаһдан алдығым көмәк сајәсиндә бу күнәдәк бөјүкдән тутмуш кичијәдәк һамыја шәһадәт верирәм» (Һәв. иш. 26:21, 22).

16 Һәгиги мәсиһчи олан бизләр иманымызы ‘мүдафиә етмәјә һәмишә һазыр олмалыјыг’ (1 Пет. 3:15). Һакимләрлә вә дөвләт мәмурлары илә етигадларымыз һаггында данышаркән Павелин нүмунәсини изләјә биләрик. Һөрмәтчил шәкилдә Мүгәддәс Китабын һәм өз һәјатымызы, һәм дә бәјан етдијимиз хәбәрә һај верәнләрин һәјатыны јахшылыға доғру нечә дәјишдијини данышсаг, онларын бизә мүнасибәтини дәјишә биләрик.

«Белә кетсә, мәни дә мәсиһчи едәчәксән» (Һәвариләрин ишләри 26:24—32)

17 Павелин инандырычы сөзләрини Агриппа илә Фест сојугганлы

16. Һакимләрлә вә дөвләт мәмурлары илә нечә данышмагла бағлы Павел һансы нүмунәни гојуб?

17. Павел өзүнү мүдафиә едәндә Фестин реаксијасы нечә олду вә бу күн дә чохлары һансы мөвгеји тутурлар?

II ҺИРОД АГРИППА

«Һәвариләрин ишләри» китабынын 25-чи фәслиндә ады чәкилән Агриппа 14 ил әввәл Јерусәлим јығынчағына зүлм едән Һиродун оғлу, Бөјүк Һиродун нәтичәси II Һирод Агриппа иди (Һәв. иш. 12:1). Агриппа Һиродлар сүлаләсинин ахырынчы нүмајәндәси иди.

Ерамызын 44-чү илиндә атасы вәфат едәндә 17 јашлы Агриппа Ромада император Клавдинин сарајында тәһсил алырды. Императорун мәсләһәтчиләри атасынын тахтыны мирас алмаг үчүн Агриппанын һәлә чох кәнч олдуғуну дүшүндүјүндән Клавди һәмин әразиләрә валиләр тәјин етди. Буна бахмајараг, Иосиф Флавинин сөзләринә көрә, Ромада јашадығы мүддәт әрзиндә Агриппа јәһудиләр үчүн васитәчилик едир, онларын мараглaрыны мүдафиә едирди.

Тәхминән 50-чи илдә Клавди Агриппаны Калсис, 53-чү илдә исә Итуреја, Трахонит вә Абиленија үзәриндә падшаһ тәјин етмишди. Агриппаја, һәмчинин Јерусәлим мәбәдинә нәзарәт етмәк вә баш каһин тәјин етмәк сәлаһијјәти верилмишди. Клавдинин хәләфи Нерон Галилејанын вә Перејанын бир һиссәсини дә Агриппанын ихтијарына верәрәк онун һөкмранлыг етдији әразинин һүдудларыны кенишләндирди. Павелин ишини динләјәндә Агриппа әрини (Киликија падшаһыны) атыб кедән бачысы Берники илә Гејсәријјәдә иди (Һәв. иш. 25:13).

Алтмыш алтынчы илдә Агриппа Ромаја гаршы галхан јәһудиләри сакитләшдирә билмәјәндә өзү гијамчыларын һәдәфинә чеврилди. Чарәсиз галан Агриппа ромалылара гошулду. Јәһуди үсјаны јатырылдыгдан сонра јени император Веспасиан мүкафат олараг Агриппаја башга әразиләр дә верди.

гаршылаја билмәзди. Көр нә баш верир: «Павел бу јерә чатанда Фест учадан деди: “Павел, дејәсән ағлыны итирмисән! Чох охумагдан башын хараб олуб!”» (Һәв. иш. 26:24). Фестин реаксијасында бу күн чохларынын тутдуғу мөвгеји көрмәк олар. Бу инсанларын нәзәриндә Мүгәддәс Китабда јазыланлары тәблиғ едәнләр фанатикдирләр. Чох вахт бу дүнјанын мүдрикләринә Мүгәддәс Китабын дирилмә тәлимини гәбул етмәк чәтин олур.

18 Павел валијә чаваб верди: «Мөһтәрәм Фест! Мәним башым хараб олмајыб. Дедијим сөзләрдә һәгигәт вә мәнтиг вар. Падшаһ бу шејләри јахшы билир, буна көрә дә мән онун гаршысында сәрбәст данышырам... Падшаһ Агриппа, Пејғәмбәрләрин китабларында јазыланлара инанырсан? Билирәм ки, инанырсан». Агриппа Павелә деди: «Белә кетсә, мәни дә мәсиһчи едәчәксән» (Һәв. иш. 26:25—28). Сәмими олса да, олмаса да бу сөзләрдән көрүнүр ки, Павелин шаһидлији падшаһа дәрин тәсир бағышламышды.

19 Сонра Агриппа илә Фест ајаға галхды. Бунунла да динләмә баша чатды. «Онлар кедә-кедә бир-биринә дејирдиләр: “Бу адам өлүмә вә ја гандаллара лајиг бир иш көрмүр”. Агриппа Фестә белә деди: “Бу адам сезарын мәһкәмәсини тәләб етмәсәјди, ону азад етмәк оларды”» (Һәв. иш. 26:31, 32). Онлар билирдиләр ки, гаршыларында дуран инсан күнаһсыздыр. Ола билсин, бундан сонра онлар мәсиһчиләр һагда даһа мүсбәт фикирдә олачагдылар.

20 Көрүнүр, бу ики нәфәрдән һеч бири Аллаһын Падшаһлығы һаггында хәбәри гәбул етмәди. Бәс онда Павел бош јерәми өзүнү онларын гаршысында мүдафиә етмишди? Әсла. Павелин Јәһудејада ‘падшаһларын вә валиләрин өнүнә кәтирилмәси’ сајәсиндә елә јүксәк вәзифәли мәмурлара шаһидлик верилди ки, башга һеч чүр онлара хәбәри чатдырмаг мүмкүн олмазды (Лука 21:12, 13). Бундан башга, Павелин үзләшдији чәтинликләр вә һәмин чәтинликләр вахты садиг галмасы бачы-гардашлары мөһкәмләндирмишди (Филип. 1:12—14).

21 Ејни шеји бизим күнләр һагда да демәк олар. Сынаглара вә тәгибләрә бахмајараг, тәблиғ ишини әзмлә давам етдирсәк, бунун көзәл бәһрәләрини көрәчәјик. Ола билсин, биз елә дөвләт рәсмиләринә шаһидлик едәк ки, ади үсулла онлара тәблиғ етмәк мүмкүн олмазды. Бизим сарсылмаз иманымыз бачы-гардашларымызы руһландыра биләр, бу да өз нөвбәсиндә онлары Аллаһын Падшаһлығы һаггында даһа да чәсарәтлә шәһадәт вермәјә тәшвиг едәр.

---

18. Павел Фестә нечә чаваб верди вә бунун мүгабилиндә Агриппа нә деди?

19. Фест илә Агриппа Павеллә бағлы һансы гәнаәтә кәлдиләр?

20. Павелин јүксәк вәзифәли мәмурлара шаһидлик вермәсинин һансы фајдасы олду?

21. Падшаһлыг ишини әзмлә давам етдирәрәк һансы көзәл бәһрәләри бичә биләрик?

«Һеч бир инсан тәләфаты олмајачаг»

Ҝәми гәзасына уғрајан Павел бөјүк иман вә инсанпәрвәрлик ҝөстәрир

Һәвариләрин ишләри 27:1—28:10

ФЕСТИН сөзләри елә һеј Павелин бејниндә доланыб дурур: ‘Сезарын јанына кедәчәксән’. Зарафат дејил, онун талеји һәлл олунур. Ики илдир ки, һәвари дөрд дивардан башга бир шеј көрмүр; гаршыдакы сәјаһәт онун чаныны һеч олмаса бу јекнәсәгликдән гуртарачаг (Һәв. иш. 25:12). Павел өз тәчрүбәсиндән билир ки, дәниз сәјаһәти јалныз сәрин меһин вә мави үфүгләрин һәзз вердији кәзинти демәк дејил. Бундан әлавә, сезарын өнүндә дурмаг үчүн Ромаја едәчәји бу сәјаһәт, ола билсин, Павелдә бир сыра чидди суаллар доғурур.

[2] Павел дәфәләрлә «дәниздә тәһлүкә» илә үзләшмиш, үч дәфә кәми гәзасына уғрамышды. Һәтта елә олмушду ки, сағ галмаг үчүн бир күн бир кечә ачыг дәниздә далғаларла чарпышмышды (2 Кор. 11:25, 26). Үстәлик, бу сәјаһәт онун азадлыгда икән етдији миссионер сәјаһәтләриндән тамамилә фәргли олачаг. Белә ки, инди онун ихтијары өз әлиндә дејил. Һәм дә гәт едәчәји мәсафәни адам дилинә кәтирмәјә белә горхур: Гејсәријјәдән Ромаја тәхминән 3 000 километрлик јолдур. Көрәсән, о, мәнзилбашына сағ-саламат јетишәчәк? Бу бир јана галсын, һәлә Аллаһ билир, ону Ромада нә көзләјир. Ахы Шејтан дүнјасынын ән гүдрәтли һөкмдарынын өзү ону мүһакимә едәчәк!

[3] Павел һаггында бу гәдәр өјрәндикдән сонра онун кәләчәји дүшүнәрәк мәјуслуға, үмидсизлијә гапылмасыны тәсәввүр етмәк олармы? Гәтијјән! Павел билирди ки, ону гаршыда чәтинликләр көзләјир, амма мәһз һансы чәтинликләр, буну билмирди. Нәјә көрә ондан асылы олмајан шејләрә көрә нараһат олуб, өзүнү хидмәтин кәтирдији севинчдән мәһрум едәјди? (Мат. 6:27, 34). Павел баша дүшүрдү ки, Јеһова онун һәр фүрсәтдән истифадә едәрәк Падшаһлыг һаггында хош хәбәри һамыја, о чүмләдән һөкмдарлара тәблиғ етмәсини истәјир (Һәв. иш. 9:15). О, нәјин баһасына олурса олсун, бу тапшырығы јеринә јетирмәк әзминдә иди. Мәкәр бизим дә мәгсәдимиз бу дејил? Белә исә, кәл бирликдә бу тарихи сәјаһәти изләјәк вә көрәк бурадан өзүмүз үчүн һансы дәрсләри көтүрә биләрик.

1, 2. Павели гаршыда нечә сәјаһәт көзләјир вә ола билсин, ону һансы суаллар нараһат едир?

3. Павел нә етмәк әзминдә иди вә бу фәсилдә биз нәји мүзакирә едәчәјик?

‘Күләк гаршыдан әсирди’ (Һәвариләрин ишләри 27:1—7а)

4 Павели вә бир нечә башга дустағы Јули адлы Рома јүзбашысына тәһким етдиләр. Јули Кичик Асијанын гәрбиндәки Адрамит лиманындан кәлән тиҹарәт кәмиси илә кетмәји гәрара алды. Кәми Гејсәријјәдән шимала кетмәли, сонра дөнүб гәрб истигамәтиндә јолуна давам етмәли иди. Јүкүнү бошалдыб тәзә јүк вурмаг үчүн арада дајанмалы иди. Бу чүр кәмиләр сәрнишин дашымаг үчүн нәзәрдә тутулмурду. Буна көрә дә онларда һеч ади сәрнишинләрин раһатлығы үчүн шәраит јарадылмырды, о ки галды дустагларын. («Дәниз сәјаһәти вә тиҹарәт јоллары» адлы чәрчивәјә бах.) Јахшы ки, Павел ҹинајәткарларын ичиндә тәк дејилди. Ән азы ики гардаш, Аристарх вә Лука онун јанында иди. Шүбһәсиз ки, бу һадисәни мәһз Лука гәләмә алмышды. Биз билмирик, бу ики вәфалы гардаш кәмијә ади сәрнишин кими кедиш һаггыны өдәјиб минмишдиләр, јохса Павели мүшајиәт едән гуллугчу кими (Һәв. иш. 27:1, 2).

5 Бир күн әрзиндә шимала доғру 110 километр јол кетдикдән сонра кәми Сурија саһилиндә, Сидонда лөвбәр салды. Көрүнүр, Јули Павелә ади дустаг кими јанашмырды, јәгин она көрә ки, Рома вәтәндашы олан Павел һәлә мәһкум олунмамышды (Һәв. иш. 22:27, 28; 26:31, 32). Јули она һәмиманлыларынын јанына кедиб онларла көрүшмәјә иҹазә верди. Сөзсүз ки, бу бачы-гардашлар чохдандыр һәбсдә олан һәваријә гуллуг етмәји өзләринә бөјүк шәрәф билирдиләр! Бәс сән нә вахт белә гонагпәрвәрлик көстәрә биләрсән? Әмин ол ки, бунун мүгабилиндә сән өзүн дә чох руһланаҹагсан (Һәв. иш. 27:3).

6 Кәми Сидондан чыхыб саһил бојунча шимала үздү вә Киликијанын, Павелин бөјүдүјү Тарс шәһәринин јахынлығындан кечди. Лука кәминин башга һарадаса дајандығы һагда һеч нә јазмыр, лакин ‘күләјин

ДӘНИЗ СӘЈАҺӘТИ ВӘ ТИҸАРӘТ ЈОЛЛАРЫ

Гәдим дөврдә кәмиләрлә сәрнишин јох, әсас етибарилә, јүк дашынырды. Кәми илә кетмәк истәјән адам она лазым олан истигамәтә кедән кәми тапмалы, саһиби илә јол пулуну данышыб разылашмалы, сонра исә кәминин јола дүшмәсини көзләмәли иди.

Минләрлә кәми Аралыг дәнизи илә әрзаг вә дикәр маллар дашыјырды. Белә кәмиләрдә кедәнләрин чоху көјәртәдә, өзләринин кечә ачыб, сәһәр јығдыглары чадыра бәнзәр өртүнүн алтында јатырды. Онлар һәмчинин өзләри илә сәјаһәт үчүн лазым олан һәр шеји, о ҹүмләдән јејәҹәк вә јатаҹаг кәтүрмәли идиләр.

Сәјаһәтин нә гәдәр чәкәҹәји бүсбүтүн күләкләрдән асылы олурду. Гыш вахты һава сәрт олдуғундан нојабрын орталарындан мартын орталарына кими адәтән кәмиләр јола чыхмырды.

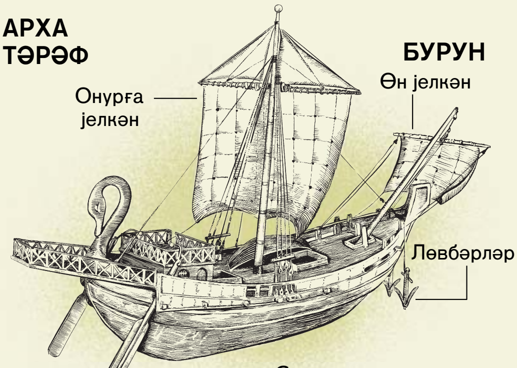

4. Павел һансы кәми илә јола дүшдү вә ону кимләр мүшајиәт едирди?

5. Павел Сидонда кимләрлә көрүшдү вә бундан нә өјрәнирик?

6—8. а) Сидондан Книдә сәјаһәти тәсвир ет. б) Бу сәјаһәт вахты Павелин гаршысында тәблиғ етмәк үчүн һансы имканлар ачылды?

гаршыдан әсдијини’ гејд едир, бунунла да тәһлүкәли вәзијјәтә дүшдүкләрини билдирир (Һәв. иш. 27:4, 5). Буна бахмајараг, әминликлә дејә биләрик ки, Павел әлинә имкан дүшән кими хош хәбәри бөлүшүрдү. Сөзсүз ки, о, дикәр дустаглара, еләчә дә кәмичиләр вә әскәрләр дә дахил олмагла кәмидә олан башга адамлара тәблиғ едирди. О, һәмчинин кәминин дајандығы һәр јердә хош хәбәри бөлүшүрдү. Биз дә јаранан һәр фүрсәтдән истифадә едәрәк тәблиғ етмәлијик.

[7] Бир гәдәр сонра кәми Кичик Асијанын чәнубунда јерләшән Мира шәһәринин лиманына чатды. Орада Павел вә кәмидә оланлар Ромаја кедән башга кәмијә минмәли идиләр (Һәв. иш. 27:6). О дөврдә Ромаја тахылын бөјүк һиссәси Мисирдән кәлирди вә Мисирин тахыл кәмиләри Мирада дајанырды. Јули белә бир кәми тапыб әскәрләри вә дустаглары она миндирди. Еһтимал ки, бу кәми биринчидән хејли бөјүк иди. Тахылла јүкләнмиш кәмијә 276 нәфәр адам — кәми һејәти, әскәрләр, мәһбуслар, еләчә дә Ромаја кедән дикәр сәрнишинләр минмишди. Јенә дә Павел үчүн көзәл имкан јаранды, ахы инди кәмидә јени сәрнишинләр вар иди. Шүбһәсиз, Павел фүрсәти әлдән бурахмајыб онлара һәгиги Аллаһ һаггында данышды.

[8] Кәминин нөвбәти дајаначағы Кичик Асијанын чәнуб-гәрбиндә, Книддә олду. Күләк архадан әсәндә кәми бу мәсафәни бир күнә үзүрдү. Лакин Луканын гејд етдији кими, онлар ‘јаваш-јаваш үзәрәк хејли вахтдан сонра биртәһәр кәлиб Книдә чатдылар’ (Һәв. иш. 27:7а). Һава шәраити писләшмишди. (208-чи сәһифәдәки «Аралыг дәнизиндә әсән күләкләр» адлы чәрчивәјә бах.) Күчлү күләкләрин вә тәлатүмлү дәнизин о јан-бу јана јырғаладығы кәмидәки адамларын һалыны тәсәввүр едә биләрсән?

«Фыртына кәмини атыб-тутурду» (Һәвариләрин ишләри 27:7б—26)

[9] Кәминин капитаны Книддән гәрбә доғру үзмәк истәјирди, лакин Лука дејир ки, күләк буна имкан вермәди (Һәв. иш. 27:7б). Кәми дәнизин ортасына үздүкчә саһилдәки ахыны итирди, сонра шимал-гәрбдән әсән күчлү күләк бөјүк сүрәтлә ону чәнуба тәрәф апарды. Бундан әввәлки кәми гаршы тәрәфдән әсән күләкләрдән горунмаг үчүн Кипр адасына далдаландығы кими, бу кәми дә Крит адасына сығынды. Крит адасынын шәрг гуртарачағында јерләшән Салмони бурнуну кечәндән сонра вәзијјәт бир гәдәр јахшылашды. Кәми аданын чәнуб һиссәсинә кәлди, бура исә күләк тутмајан јер иди. Јәгин инди кәмидәкиләр бир аз раһат нәфәс алдылар. Амма нә гәдәр ки, дәниздә идиләр, там раһатлыгдан данышмаг олмазды, чүнки гыш јахынлашырды.

[10] Лука өзүнә хас дәгигликлә давам едир: «Саһил боју *күч-бәла илә* үзәрәк... Јахшы Лиманлар адланан јерә кәлиб чыхдыг». Һәтта Крит адасынын далдасында да кәмини идарә етмәк чәтин иди. Нәһајәт ки онлар лөвбәр салмаг үчүн кичик бир бухта тапдылар. Еһтимал едилир ки, бу бухта саһил хәтти илә кедәркән шимала дөнмәмиш јерләширди. Лука дејир ки, онлар орада «хејли вахт» галдылар, лакин вахт көзләмирди. Сентјабр, октјабр ајларында дәниздә сәјаһәт етмәк даһа тәһлүкәли олурду (Һәв. иш. 27:8, 9).

9, 10. Крит тәрәфдә һансы чәтинликләр јаранды?

«О... һамынын гаршысында Аллаһа шүкүр етди»
(Һәвариләрин ишләри 27:35)

[11] Ола билсин, Павелин Аралыг дәнизиндә дәфәләрлә сәјаһәт етдијини билән бәзи сәрнишинләр ондан мәсләһәт истәјирдиләр. О мәсләһәт көрдү ки, кәми јолуна давам етмәсин, әкс тәгдирдә бу сәјаһәт тәкчә кәми үчүн јох, һәтта кәмидәкиләр үчүн дә «бөјүк фәлакәтлә» нәтичәләнәчәк. Лакин капитанла кәми саһиби дајанмаға разы олмадылар, јәгин она көрә ки, даһа тәһлүкәсиз јер тапмаг истәјирдиләр. Јүзбашы Јули онларла разылашды. Әксәријјәт дә елә фикирдә иди ки, кәми Јахшы Лиманлар бухтасындан бир гәдәр аралыда јерләшән Феникс лиманына кетмәлидир. Ола билсин, орадакы бухта даһа бөјүк вә гышламаг үчүн даһа әлверишли иди. Буна көрә дә, чәнубдан хәфиф күләк әсәндә, онлар алданыб јола дүшдүләр (Һәв. иш. 27:10—13).

[12] Лакин онларын иши нәһс кәтирди: шимал-шәргдән «шиддәтли күләк» галхды! Онлар бир мүддәт Јахшы Лиманлардан тәхминән 65 километр аралыда јерләшән Кавда адлы кичик бир адаја далдаланараг үздүләр. Амма тәһлүкә һәлә совушмамышды: күләк кәмини чәнуба апарыб Африка саһилиндәки сајлара чырпа биләрди. Бундан горхан дәнизчиләр кәминин једәкдә апардығы кичик гајығы дартыб көјәртәјә галдырдылар. Көрүнүр, гајыг су илә долмушду, чүнки ајәдә дејилир ки, онлар буну күч-бәла илә етдиләр. Сонра кәмини бәркитмәк үчүн алтындан кәндир вә ја зәнчир кечириб онун тахта өртүсүнү сарыдылар. Онурға јелкәни ендириб кәмини күләјә әкс истигамәтдә сүрмәјә чалышдылар. Һамы тәлаш ичиндә иди. Көрүлән тәдбирләрин көмәји дәјмәди, беләки, «фыртына кәмини атыбтутурду». Үчүнчү күн кәмини сујун үзүндә сахламаг үчүн кәми ләвазиматыны дәнизә атдылар (Һәв. иш. 27:14—19).

[13] Павелкилдән башга һамынын чанына вәлвәлә дүшмүшдү. Иса Мәсиһ көрүнтүдә һәваријә демишди ки, о, Ромада шаһидлик едәчәк. Сонрадан Јеһованын мәләји бу сөзләри тәсдиг етмишди (Һәв. иш. 19:21; 23:11). Ики һәфтә фыртына дајанмаг билмәди. Шиддәтли јағыш вә галын булудлар күнәшин вә улдузларын габағыны тутдуғундан капитан нә кәминин олдуғу јери, нә дә һансы истигамәтдә һәрәкәт етдијини мүәјјән едә билмирди. Кәмидәкиләр нечә вахт иди ки, һеч нә јемәмишдиләр. Бир тәрәфдән сојуг, јағыш, дикәр тәрәфдән кәми тутмасы, горху... Белә һалда кимин боғазындан чөрәк кечәрди?

[14] Павел ајаға галхыб онлара габагчадан хәбәрдарлыг етдијини хатырлатды, амма бунунла о, дәнизчиләри күнаһкар чыхармаг истәмирди. Баш верән һадисәләр көстәрирди ки, онун сөзләринә гулаг асмаға дәјәрди. Сонра Павел әлавә етди: «Даһа кечиб, инди горхмајын, кәми мәһв олса да, һеч бир инсан тәләфаты олмајачаг» (Һәв. иш. 27:21, 22). Шүбһәсиз, бу сөзләр һамыја тохтаглыг верди. Павелин өзүнә дә чох хош иди ки, Јеһова инсанлара бу тәсәлливеричи хәбәри онун васитәсилә чатдырмышды. Биз дә һеч

11. Павел кәмидәкиләрә нә етмәји мәсләһәт көрдү, амма әксәријјәт һансы гәрара кәлди?

12. Критдән чыхандан сонра һансы тәһлүкәли вәзијјәт јаранды вә фәлакәтдән гуртулмаг үчүн дәнизчиләр һансы тәдбирләри көрдүләр?

13. Фыртына вахты кәмидәки вәзијјәти тәсвир ет.

14, 15. а) Павел гәза һаггында габагчадан хәбәрдарлыг етдијини нә үчүн хатырлатды? б) Павелин үмидверичи хәбәри чатдырмасындан нә өјрәнирик?

вахт унутмамалыјыг ки, Јеһова үчүн һәр бир инсанын һәјаты дәјәрлидир. О, бүтүн инсанларын гејдинә галыр. Һәвари Петер јазмышды: «Јеһова... һеч кәсин мәһв олмасыны истәмир, әксинә, һамынын төвбәјә кәлмәсини арзулајыр» (2 Пет. 3:9). Буна көрә дә биз тәхирә салмадан хош хәбәри мүмкүн гәдәр чох инсана чатдырмалыјыг. Бу, өлүм-дирим мәсәләсидир!

15 Шүбһә јохдур ки, Павел кәмидәкиләрә ‘Аллаһын вердији вәд’ һаггында шаһидлик етмишди (Һәв. иш. 26:6; Колос. 1:5). Инди исә кәми гәзаја уғрамаг үзрә оланда Павел онлара артыг һаггында ешитдикләри Аллаһын башга бир үмидверичи хәбәрини — онларын фәлакәтдән гуртулачагларыны чатдырды. О, белә деди: «Аллаһымын мәләји бу кечә гаршымда дуруб мәнә деди: “Павел, горхма. Сән сезарын һүзурунда дурмалысан. Аллаһ јол јолдашларыны да сәнә бағышлады”». Сонра онлары тәшвиг етди: «Буна көрә дә руһдан дүшмәјин. Мән Аллаһыма етибар едирәм, билирәм ки, һәр шеј белә дә олачаг. Анчаг кәми бир аданын јанында гәзаја уғрамалыдыр» (Һәв. иш. 27:23—26).

«Һамы сағ-саламат саһилә чатды» (Һәвариләрин ишләри 27:27—44)

16 Күләк кәмини артыг 870 километр говуб апармышды. Тәлаш ичиндә

16, 17. а) Павел нә үчүн дуа етди вә бу, кәмидәкиләрә нечә тәсир көстәрди? б) Павелин дедикләри нечә јеринә јетди?

АРАЛЫГ ДӘНИЗИНДӘ ӘСӘН КҮЛӘКЛӘР

Гәдимдә Аралыг дәнизиндә үзән тиҹарәт кәмиләринин һансы истигамәтдә вә нә вахт јола дүшмәләри бүтөвлүклә күләкдән вә фәсилдән асылы олурду. Дәнизин шәргиндә јај ајларында күләкләр адәтән гәрбдән шәргә әсирди. Буна көрә дә шәрг истигамәтиндә үзмәк даһа асан олурду. Һәвари Павел дә үчүнҹү миссионер сәјаһәтиндән гајыданда мәһз белә олмушду. О, јолдашлары илә бирликдә Милетдән чыхан кәми илә Родоса, орадан да Патараја кетмишди. Патарадан онлар бирбаш Финикијанын саһилиндә јерләшән Сура үздүләр. Лука јазыр ки, онлар Кипри сол тәрәфдә гојараг кечдиләр, јәни Кипрдән ҹәнуб тәрәфә кетдиләр (Һәв. иш. 21:1—3).

Бәс әкс истигамәтдә, јәни гәрбә доғру үзмәк һаггында нә демәк олар? Күләк имкан верәндә кәмиләр гәрбә елә һәмин маршрутла һәрәкәт едирди. Лакин һәрдән бу гејри-мүмкүн олурду. Бир енсиклопедијада дејилир: «Гышда һава гејри-сабит олурду. Күҹлү сиклонлар Аралыг дәнизи бојунҹа шәргә доғру һәрәкәт едәрәк өзләри илә шиддәтли күләк, туфан, лејсан јағыш, һәтта гар кәтирирди». Белә һава шәраитиндә дәниздә үзмәк чох тәһлүкәли иди.

Кәмиләр демәк олар ки, илин истәнилән вахты Фәләстин саһили бојунҹа шимала, сонра исә дөнүб Памфилија бојунҹа гәрбә доғру үзә биләрдиләр. Памфилија тәрәфләрдә саһилдән әсән хәфиф күләкләр вә гәрб ахыны кәминин һәрәкәтини асанлашдырырды. Павел Ромаја апарыланда да сәјаһәтин әввәлиндә белә олмушду. Амма күләкләр гаршыдан да әсә биләрди (Һәв. иш. 27:4). Луканын һаггында јаздығы тахыл кәмиси, ола билсин, Мисирдән шимала кетмиш, сонра да дөнүб Кипрлә Кичик Асија арасындакы тәһлүкәсиз суларда үзмүшдү. Капитан Мирадан гәрбә, Јунаныстанын ҹәнубуну кечиб Италијанын шәрг саһилинә үзмәк истәјирди (Һәв. иш. 27:5, 6). Лакин күләк вә әлверишсиз фәсил бу планы тамамилә алт-үст етди.

кечән бу ики һәфтәдән сонра кәмичиләр нәһајәт ки, јени бир шеј, саһилә чырпылан далғаларын сәсини ешитдиләр. Дәнизчиләр арха тәрәфдән лөвбәрләри суја атдылар ки, күләк кәмини апармасын вә шәраит јол верәрсә, кәминин бурнуну саһилә тәрәф чевириб саја отурда билсинләр. Һәмин вахт дәнизчиләр кәмини тәрк етмәк истәдиләр, лакин әскәрләр буна имкан вермәдиләр. Павел јүзбашыны вә онун әскәрләрини хәбәрдар етмишди: «Бу адамлар кәмидә галмасалар, сиз хилас ола билмәјәҹәксиниз». Инди, аз-чох сабит вәзијјәт јарандыгдан сонра Павел ҹамааты чөрәк јемәк үчүн дилә тутду вә онлары хилас олаҹагларына бир дә әмин етди. Сонра «һамынын гаршысында Аллаһа шүкүр етди» (Һәв. иш. 27:31, 35). Павел Аллаһа дуа едиб шүкүр етмәклә Лука, Аристарх, о ҹүмләдән мүасир мәсиһчиләр үчүн јахшы нүмунә гојду. Бәс сән башгаларынын гаршысында дуа едәндә сөзләрин онлары руһландырыб тәсәлли верирми?

[17] Павелин дуасындан сонра «онларын һамысы тохтајыб јемәјә башладылар» (Һәв. иш. 27:36). Сонра кәмидәкиләр буғданы дәнизә атыб кәмини даһа да јүнкүлләшдирдиләр ки, онун суја отурма дәрәҹәси азалсын. Бунун сајәсиндә кәми саһилин лап јахынлығына үзә биләрди. Һава ишыглашанда лөвбәрләри кәсдиләр, арха тәрәфдәки сүкан аварларынын ипләрини ачдылар вә өн јелкәни галдырдылар ки, кәмини саја отурданда ону идарә етмәк мүмкүн олсун. Кәминин бурну гума батды. Далғаларын зәрбәсиндән арха һиссәси дағылмаға башлады. Буну көрән әскәрләрдән бәзиләри дустаглары өлдүрмәк истәди ки, һеч бири гача билмәсин, амма Јули иҹазә вермәди. О, һамыја үзүб саһилә чыхмағы әмр етди. Павел нечә демишдисә, елә дә олду — 276 нәфәрдән һеч кимә һеч нә олмады. «Беләликлә, һамы сағ-саламат саһилә чатды». Бәс көрәсән онлар һара кәлиб чыхмышдылар? (Һәв. иш. 27:44).

ҺАНСЫ АДА?

Павелин гәзаја уғрадығы Малтанын мәһз һансы ада олдуғу һагда мүхтәлиф рәјләр ирәли сүрүлмүшдүр. Бир фәрзијјәјә көрә бу, Јунаныстанын гәрб саһилиндә Корфу адасынын јахынлығында јерләшән бир ададыр. Дикәр фикир «Һәвариләрин ишләри» китабында аданын јунанҹа нечә адланмасына әсасланыр. Белә ки, аданын ады јунанҹа Мелити кими сәсләнир. Буна көрә дә бәзиләри бу аданын Адриатик дәнизиндә Хорватија саһилинә јахын јерләшән вә инди Млет кими танынан Мелити Иллирика адасы олдуғуну дејирләр.

Дүздүр, Һәвариләрин ишләри 27:27 ајәсиндә ‘Адрија дәнизинин’ ады чәкилир. Лакин Павелин күнләриндә «Адрија» дедикдә тәкҹә индики Адриатик дәнизи нәзәрдә тутулмурду. Бура Иони дәнизи вә Сичилијанын шәрги илә Критин гәрби арасындакы сулар, беләликлә дә, мүасир Малтанын јерләшдији дәниз дә дахил иди.

Павелин олдуғу кәмини күләк Книддән ҹәнуба, Крит адасындан да ашағы говмушду. Һәмин туфан заманы әсән күләкләри нәзәрә алсаг, чәтин ки, кәми дөнүб Млетә, јахуд Корфунун јахынлығындакы адаја гәдәр шимала үзә биләјди. Беләликлә, Малтанын Критдән гәрбдә јерләшмәси даһа ағлабатандыр. Бурадан белә нәтиҹәјә кәлирик ки, кәми Сичилијанын ҹәнубунда јерләшән Малта адасында гәзаја уғрамышды.

«Мисилсиз инсанпәрвәрлик» (Һәвариләрин ишләри 28:1—10)

[18] Сән демә, Павелкил Сичилијанын ҹәнубунда јерләшән Малта адасына кәлиб чыхмышдылар. («Һансы ада?» адлы чәрчивәјә бах.) Башга дилдә

18—20. Малталыларын ‘мисилсиз инсанпәрвәрлији’ өзүнү нәдә бүрузә верди вә Аллаһ һансы мөҹүзәни көстәрди?

данышан ада сакинләри онлара «мисилсиз инсанпәрвәрлик» көстәрдиләр (Һәв. иш. 28:2). Онлар илијинә кими исланан вә сојугдан тир-тир әсән бу јаделлиләр үчүн тонгал галадылар. Јағыша вә сојуға бахмајараг, очағын истиси онлары гызындырырды. Бу заман бир мөчүзә баш верди.

19 Павел бош отурмајыб чырпы јығды. Ону тонгала атанда бир күрзә пејда олуб онун әлиндән јапышды. Малталылар бунун илаһи чәза олдуғуну фикирләшдиләр*.

20 Јерли сакинләр елә дүшүнүрдүләр ки, Павел «илтиһабдан шишәчәк». Бир елми мәнбәјә әсасән, орижинал мәтндә бу јердә «тибби термин» истифадә олунуб. Бу, тәәччүблү дејил, чүнки һадисәни гәләмә алан «севимли һәким» Лука олуб (Һәв. иш. 28:6; Колос. 4:14). Лакин Павел әлини силкәләјиб иланы ода атды, өзүнә исә һеч нә олмады.

21 Јахынлыгда Публи адында торпаг саһиби јашајырды. Ола билсин, о, Рома һөкумәтинин Малта адасына тәјин етдији баш мәмур иди. Лука онун «аданын *рәиси*» олдуғуну дејир. Мараглыдыр ки, Малтада тапылан ики гәдим китабәдә дә мәһз Луканын ишләтдији титул јазылмышдыр. Публи Павели вә онун јолдашларыны үч күн гонаг сахлады. Анчаг онун атасы хәстә иди. Јенә дә Лука вәзијјәти дәгигликлә тәсвир едир. О, тибби дилдә кишинин хәстәлијинин нәдән ибарәт олдуғуну көстәрәрәк јазыр ки, «о, ганлы исһал хәстәлијинә тутулмушду вә бәрк гыздырмасы варды». Павел дуа едиб әлләрини кишинин үзәринә гојду вә о сағалды. Бу мөчүзәдән һејрәтә дүшән чамаат башга хәстәләри дә онун јанына кәтирмәјә башладылар. Онлар һәмчинин Павелә вә онун јолдашларына һәдијјәләр кәтирирдиләр. Белә ки, гардашлар һеч нәдән корлуг чәкмирдиләр (Һәв. иш. 28:7—10).

22 Павелин сәјаһәтинин бу фәсилдә арашдырдығымыз һиссәси хүсуси дәгигликлә вә ән хырда тәфәррүатларына кими тәсвир олунмушдур. Бир профессор демишди ки, Луканын һекајәти Мүгәддәс Китабда јер алан ән чанлы тәсвирләрдән биридир. Орада биринчи әср кәмичилијинә аид тәфсилатлар вә Аралыг дәнизинин шәргиндәки шәраит сон дәрәчә дәгигликлә тәсвир олунуб. Бурадан белә гәнаәтә кәлмәк олар ки, бу мәлуматлар күндәликдән көтүрүлүб јазылмышдыр. Бөјүк еһтимал вар ки, һәвари илә сәјаһәт едәркән Лука дәгиг гејдләр апарырды. Әкәр беләдирсә, сәјаһәтин нөвбәти мәрһәләсиндә дә јазмаға чох шеј олачагды. Көрәсән Ромаја чатанда Павеллә нә баш верди? Буну нөвбәти фәсилдә арашдырачағыг.

* Бу нөв иланын чамаата мәлум олмасындан көрүнүр ки, о вахтлар Малтада күрзә иланы олуб. Мүасир дөврдә исә бу адада күрзә јашамыр. Күрзәләрин көкүнүн кәсилмәсинә әсрләр әрзиндә аданын әтраф мүһитиндә баш верән дәјишикликләр, јахуд орада әһалинин артмасы сәбәб ола биләрди.

21. а) «Һәвариләрин ишләри» китабынын тәкчә бу парчасында Луканын мәлуматы дәгигликлә вердији нечә мүшаһидә олунур? б) Павел һансы мөчүзәләри көстәрирди вә бу, Малталылара нечә тәсир бағышлады?

22. а) Луканын Ромаја сәјаһәтлә бағлы јаздыгларына бир профессор нечә шәрһ вермишди? б) Нөвбәти фәсилдә нәји арашдырачағыг?

Павел «әтрафлы шәһадәт» верирди

Ромада һәбсдә икән Павел тәблиғ етмәјә давам едир

Һәвариләрин ишләри 28:11—31

ТӘХМИНӘН 59-чу илдир. Бурнунда «Зевсин оғуллары» бәзәји олан ири јүк кәмиси Аралыг дәнизиндәки Малта адасындан Италијаја јолланыр. Мүһафизә алтында олан һәвари Павел вә онун руһани гардашлары Лука илә Аристарх кәмидә кедән јолчуларын арасындадырлар (Һәв. иш. 27:2). Кәми һејәтиндән фәргли олараг, бу мәсиһчиләр јунан аллаһы Зевсин әкиз оғуллары Кастор вә Поллукса күвәниб онлары горујачағыны дүшүнмүрләр (Һәв. иш. 28:11). Онлар Павелин Ромада һәгигәт һаггында шәһадәт верәчәјини вә сезарын гаршысында дурачағыны габагчадан билдирән Гадир Аллаһ Јеһованын гулларыдыр (Һәв. иш. 23:11; 27:24).

2 Кәми Сичилијанын Сиракуз шәһәриндә үч күн галдыгдан сонра, ону да гејд едәк ки, бу шәһәр Рома вә Афина илә рәгабәт апарырды, Италија јарымадасынын чәнубунда јерләшән Рекиум шәһәринә јола дүшүр. Сонра мүасир Неаполун јахынлығында јерләшән Италијанын Путеоли лиманына кәлир. Чәнуб күләји сајәсиндә кәми 175 дәниз милини, јәни 320 километрлик јолу чәми бир күнә гәт едиб мәнзилбашына вахтындан әввәл чатыр (Һәв. иш. 28:12, 13).

3 Артыг Ромаја аз галыб. Орада Павел император Неронун гаршысында өзүнү мүдафиә етмәлидир. Бүтүн јол бөју «һәр чүр тәсәлли Аллаһы» Јеһова Павелә арха олуб (2 Кор. 1:3). Бу фәсли арашдырдыгча көрәчәјик ки, бундан сонра да Аллаһ Павели тәк гојмады; Павел дә миссионер руһуну итирмәди.

‘Павел Аллаһа шүкүр етди вә үрәкләнди’ (Һәвариләрин ишләри 28:14, 15)

4 Путеолидә Павелкил гардашлары тапдылар. Гардашлар онлардан хаһиш етдиләр ки, бир һәфтә јанларында галсынлар (Һәв. иш. 28:14). Белә гонагпәрвәрлик көстәрмәклә онлар әсил мәсиһчи кими давраныдылар. Шүбһәсиз ки, гардашларын бу јахшылығы мүкафатсыз галмады.

1. Павеллә јолдашлары кимә күвәнирләр вә нә үчүн?

2, 3. Павелкилин кәмиси һансы маршрутла үздү вә бүтүн сәјаһәт бөју Јеһова Павелә нечә дајаг олду?

4, 5. а) Павелә вә онун јолдашларына Путеолидә нечә гонагпәрвәрлик көстәрилди вә нәјә көрә она бу гәдәр сәрбәстлик верилмишди? б) Һәбсдә олдугда белә, мәсиһчиләрин јахшы давранышы онлара һансы фајданы кәтирә биләр?

Павел вә јолдашлары илә үнсијјәт онлары чох руһландырды. Бәс нечә олмушду ки, дустаға бу гәдәр сәрбәстлик верилмишди? Јәгин һәвари кешикчиләрин там етибарыны газанмышды.

[5] Мүасир дөврдә дә елә олуб ки, һәбсханаја вә ја һәбс дүшәркәләринә дүшән Шаһидләрә мәсиһчи давранышларына көрә мүстәсна сәрбәстлик верилмиш, күзәштләр едилмишдир. Мәсәлән, Румынијада оғурлуг үстүндә 75 ил иш алан бир киши Мүгәддәс Китабы өјрәнмәјә башламыш вә өзүндә бөјүк дәјишикликләр етмишди. Буну гијмәтләндирән һәбсхана мүдиријјәти она нәзарәтсиз шәһәрә кедиб һәбсхана үчүн лазым олан шејләри алмағы тапшырмышды. Мәкәр бу кими һаллар Јеһова Аллаһымыза иззәт кәтирмир? (1 Пет. 2:12).

[6] Путеолидән Павелкил һарадаса 50 километр пијада кедиб Аппи јолунда јерләшән Капујаја кәлдиләр. Һәмин јол бирбаша Ромаја апарырды. Ири јасты лава дашларыјла дөшәнмиш бу мәшһур јолла јеријәркән Италијанын фүсункар тәбиәтини, арабир исә Аралыг дәнизинә ачылан көзәл мәнзәрәләри сејр етмәк олларды. Ромаја 60 километр галмыш јол Понтин батаглыглары адлы батаглыг јердән кечирди. Һәмин әразидә Аппи базары да јерләширди. Лука јазыр ки, кәлишләриндән хәбәр тутанда Ромадакы гардашлар онлары гаршыламаға чыхдылар. Онлардан бәзиләри базара кими кәлдиләр, дикәрләри исә Романын 50 километр узаглығында јерләшән Үч Меһманханаја кәлиб орада көзләдиләр. Мәһәббәтин нечә дә бариз нүмунәсидир! (Һәв. иш. 28:15).

[7] Тагәтдән дүшмүш јолчулар Аппи базарында чәтин ки, динчәлә биләрдиләр. Рома шаири вә сатирики Һоратси базары «дәнизчиләр вә гарагабаг меһманхана саһибләри илә долу» бир јер кими тәсвир едир. О дејир ки, оранын «сују чох ијрәнч иди». Һоратси бу јердә һәтта јемәк јемәјә

РОМАДАКЫ ИЛК ҺӘБСИ ЗАМАНЫ ПАВЕЛИН ЈАЗДЫҒЫ БЕШ МӘКТУБ

Һәвари Павел мәктубларындан бешини Ромада илк дәфә һәбсдә оларкән (60—61-чи илләр) јазмышды. «Филимона мәктуб»да о, руһани гардашы Филимона билдирир ки, онун гачмыш гулу Онисим мәсиһчилији гәбул едиб. Һәвари өзүнү Онисимин «руһани атасы» кими тәсвир едир. О, әввәлләр һеч бир ‘фајдасы олмајан’ гулу инди бир мәсиһчи гардаш кими өз ағасына гајтарырды (Филим. 10—12, 16).

«Колослулара мәктуб»да Павел Онисимин онларын һәмјерлиси олдуғуну сөјләјир (Колос. 4:9). Онисимә вә Тихик адлы дикәр бир гардаша һәм јухарыда адлары чәкилән мәктублары, һәм дә Павелин «Ефеслиләрә мәктуб»уну чатдырмаг тапшырылмышды (Ефес. 6:21).

«Филипилиләрә мәктуб»да Павел ‘һәбсдә олдуғуну’ гејд едир вә јенә дә мәктубу чатдыран адам — Епафродит һаггында мәлумат верир. Филипилиләр Епафродити Павелә гуллуг етмәјә көндәрмишдиләр, амма о, елә хәстәләнмишди ки, аз гала өлсүн. Филипилиләрин ‘онун хәстә олдуғуну ешитдијини’ биләндә исә бәрк мәјус олмушду. Павел мәктубунда јазырды ки, ‘белә адамларын гәдрини билмәк’ лазымдыр (Филип. 1:7; 2:25—30).

«Ибраниләрә мәктуб» Јәһудејада јашајан ибрани мәсиһчиләрә үнванланмышды. Мәктубда јазанын ады чәкилмәсә дә, белә нәтичәјә кәлмәк олур ки, ону Павел јазыб. Мәктубда Павелә хас үслуб мүшаһидә олунур. Павел Италијадан салам көндәрир вә Ромада онун јанында олан Тимотејин адыны чәкир (Филип. 1:1; Колос. 1:1; Филим. 1; Ибр. 13:23, 24).

6, 7. Ромалы гардашлар Павелә вә онун јолдашларына нечә мәһәббәт көстәрдиләр?

белә ијрәнмишди! Амма бу шәраитсизлик Павелкили гаршыламаға чыхан гардашлара орада отуруб онлары көзләмәјә мане олмады.

8 Лука гејд едир ки, Павел гардашлары көрәндә Аллаһа шүкүр етди вә үрәкләнди (Һәв. иш. 28:15). Ола билсин, бу гардашларын бәзиләрини Павел шәхсән таныјырды. Һәр нечә олса да, тәкчә бу әзиз адамлары көрмәјин өзү Павели руһландырыб үрәјини сакитләшдирди. Бәс нә үчүн Павел Аллаһа шүкүр етди? О билирди ки, фәдакар мәһәббәт Аллаһын руһунун бәһрәсидир (Галат. 5:22). Бу күн дә мүгәддәс руһ мәсиһчиләри бир-бирләри үчүн нәләрдәнсә кечмәјә вә дара дүшәнләрә тәскинлик вермәјә тәшвиг едир (1 Салон. 5:11, 14).

9 Мәсәлән, мүгәддәс руһ сәмими мәсиһчиләри сәјјар нәзарәтчиләрә, миссионерләрә вә дикәр таммүддәтли хидмәтчиләрә гонагпәрвәрлик көстәрмәјә, гајғыларына галмаға тәшвиг едир. Бу фәдакар бачы-гардашлардан чоху хидмәтләрини кенишләндирмәк үчүн бөјүк гурбанлар вермишләр. Өзүндән соруш: «Рајон нәзарәтчиси јығынчаға баш чәкәндә ону гонаг чағыра биләрәмми? Онунла вә әкәр евлидирсә, һәјат јолдашы илә хидмәтдә әмәкдашлыг едә биләрәмми?» Белә етсән, бу, сәнә чохлу хејир-дуа кәтирәчәк. Павелкил онларла баш верән руһландырычы һадисәләрдән данышаркән ромалы гардашларын нечә бөјүк севинч дујдугларыны тәсәввүр ет (Һәв. иш. 15:3, 4).

«Һәр јердә бу тәригәтин әлејһинә данышырлар» (Һәвариләрин ишләри 28:16—22)

10 Нәһајәт ки, гардашлар Ромаја кәлиб чатдылар. Лука јазыр: «Павелә ајры јашамаға ичазә вердиләр. Бир әскәр онун кешијини чәкирди» (Һәв. иш. 28:16). Адәтән ев дустагларыны гачмамалары үчүн зәнчирлә кешикчијә бағлајырдылар. Лакин һеч бир зәнчир Павелә Падшаһлыг һаггында хәбәри бәјан етмәјә мане ола билмәзди. Белә ки, о, јолдан үччә күн динчәләндән сонра Ромадакы нүфузлу јәһудиләри чағыртдырды ки, өзүнү тәгдим едиб онлара шәһадәт етсин.

11 «Гардашлар, — дејә Павел сөзә башлады, — һәрчәнд мән нә халгымыза, нә дә әчдадларымызын адәтләринә гаршы пис бир иш көрмәмишәм, мәни Јерусәлимдә дустаг едиб, ромалыларын әлинә вердиләр. Амма ромалылар мәни истинтаг етдикдән сонра, өлүм чәзасына лајиг бир иш тутмадығымы көрүб азад етмәк истәдиләр. Јәһудиләр бунун әлејһинә чыхдылар вә мән мәчбур олуб сезарын мәһкәмәсини тәләб етдим. Мәни дүз баша дүшүн, мән халгымы иттиһам етмәк фикриндә дејиләм» (Һәв. иш. 28:17—19).

12 Јәһудиләрә «гардашлар» дејә хитаб етмәклә Павел онларын үрәјинә јол тапмаға чалышырды. Һәмчинин әкәр бу јәһудиләрдә гәрәзли

8. Нә үчүн Павел гардашлары көрәндә Аллаһа шүкүр етди?

9. Павели гаршылајан гардашларын мәһәббәт нүмунәсини нечә тәглид едә биләрик?

10. Павел Ромада һансы шәраитдә галырды вә шәһәрә кәләр-кәлмәз о нә етди?

11, 12. Павел јәһудиләрин үрәјинә нечә јол тапмаға чалышды?

фикирләр вар идисә, белә бир мүрачиәт бу фикирләри арадан галдыра биләрди (1 Кор. 9:20). Бундан башга, Павел билдирди ки, о, бура јәһудиләри иттиһам етмәјә јох, сезарын гаршысында өзүнү мүдафиә етмәјә кәлиб. Лакин јерли јәһудиләрин Павелин мәсәләсиндән гәтијјән хәбәри јох иди (Һәв. иш. 28:21). Нә әҹәб, Јәһудејадакы јәһудиләр Ромадакылара бу хәбәри чатдырмамышдылар? Бир мәнбәдә дејилир: «Ола билсин, Павелин олдуғу кәми гышдан сонра Италијаја кәлиб чатан илк кәмиләрдән бири иди, буна көрә дә нә Јерусәлимдәки јәһудиләрин өзләри, нә дә мәктублары Павелдән габаг ора кәлиб чата билмәзди».

13 Сонра Павел сөһбәти Падшаһлыг мөвзусуна јөнәлтди. Онун сөзләри јәһудиләрдә мараг ојатмаја билмәзди. О деди: «Мәһз елә буна көрә мән сиздән хаһиш етдим ки, көрүшүб сөһбәт едәк. Көрдүјүнүз бу гандаллар Исраилин үмидинә көрәдир» (Һәв. иш. 28:20). Бу үмидин керчәкләшмәси Мәсиһ вә онун Падшаһлығы олмадан мүмкүн олмазды. Мәсиһчи јығынҹағы да елә бу һагда тәблиғ едирди. «Јахшы оларды ки, сәнин бахышларын барәдә елә өзүндән сорушаг, — дејә јәһуди ағсаггаллары ҹаваб вердиләр, — чүнки билдијимизә көрә һәр јердә бу тәригәтин әлејһинә данышырлар» (Һәв. иш. 28:22).

14 Хош хәбәр һаггында данышмаг имканы јарананда биз дә Павел кими елә фикирләр сөјләјә вә ја суаллар верә биләрик ки, һәмсөһбәтимизи дүшүндүрмәјә вадар едәк. «Бизим Падшаһлыг Хидмәтимиз» вә «Теократик Хидмәт Мәктәбиндә тәлим алырыг» кими нәшрләрдә буна даир чох көзәл мәсләһәтләр вар. Сән бу васитләрдән истифадә едирсәнми?

13, 14. Павел сөһбәти Падшаһлыг мөвзусуна нечә јөнәлтди вә биз бундан нә өјрәнирик?

61-ҸИ ИЛДӘН СОНРА ПАВЕЛИН ҺӘЈАТЫ

Тәхминән 61-ҹи илдә император Нерон мәһкәмәдә Павелин ишинә бахды вә көрүнүр, ону күнаһсыз билди. Һәваринин бундан сонракы фәалијјәти һаггында чох аз мәлумат мөвҹуддур. О, Испанијаја кетмәји планлашдырырды. Әкәр бу сәјаһәт баш тутмушдуса, јәгин елә һәмин вахта тәсадүф етмишди (Ром. 15:28). Тәхминән 95-ҹи илдә Ромалы Клемент јазмышды ки, Павел «Гәрбин сәрһәдләринә кими кедиб чатмышды».

Павелин һәбсдән чыхандан сонра јаздығы үч мәктубдан («1 Тимотејә», «2 Тимотејә» вә «Титуса») өјрәнирик ки, о, Критә, Македонијаја, Никопола вә Троаса кетмишди (1 Тим. 1:3; 2 Тим. 4:13; Тит. 1:5; 3:12). Ола билсин, Павел икинҹи дәфә Никополда (Јунаныстан) тутулмушду. Һәр нечә олса да, тәгрибән 65-ҹи илдә о, јенидән Ромада һәбсдә иди. Амма бу дәфә Нерон она рәһм едән дејилди. Белә ки, Рома тарихчиси Таситин дедијинә көрә, 64-ҹү илдә Романы виран гојан јанғынын баш вермәсиндә Нерон әсассыз олараг мәсиһчиләри иттиһам етмиш вә онлары гәддарлыгла тәгиб етмәјә башламышды.

Тимотејә јаздығы икинҹи мәктубунда өлүмүнүн јахын олдуғуну һисс едән Павел Тимотејдән вә Маркдан тез бир заманда јанына кәлмәји хаһиш едир. Павелә тәсәлли вермәк үчүн өз һәјатларыны тәһлүкәјә атан Лука илә Онисифорун ҹәсарәтини хүсусән гејд етмәк лазымдыр (2 Тим. 1:16, 17; 4:6—9, 11). Мәсиһчи олдуғуну ачыг етираф едәнләр һәбс едилмәк, һәтта ишкәнҹә илә өлдүрүлмәк тәһлүкәси алтында идиләр. Еһтимал ки, 65-ҹи илдә Тимотејә сонунҹу мәктубуну јазандан чох кечмәмиш Павел едам едилди. Неронун өзүнү дә агибәти јахшы олмады. Дејиләнә көрә, Павелин едамындан үч ил сонра о интиһар етди.

‘Павел әтрафлы шәһадәт верди’ (Һәвариләрин ишләри 28:23—29)

[15] Јәһудиләр бир күн тәјин едиб «әввәлкиндән даһа чох сајда Павелин галдығы евә кәлдиләр. Павел Аллаһын падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт верди, һәм Мусанын ганунундан, һәм Пејғәмбәрләрин китабларындан Иса һаггында данылмаз сүбутлар кәтириб сәһәрдән ахшамадәк һәр шеји онлара изаһ етди» (Һәв. иш. 28:23). Павелин нечә шаһидлик етмәсиндә дөрд мәгамы вурғуламаг олар. Биринчиси, о, сөһбәти Аллаһын Падшаһлығы әтрафында чәмләмишди. Икинчиси, инандырычы дәлилләр кәтирирди. Үчүнчүсү, сөһбәти Мүгәддәс Јазылар әсасында гурмушду. Дөрдүнчүсү, һәвари өз раһатлығыны дүшүнмәјиб фәдакарчасына «сәһәрдән ахшамадәк» тәблиғ етди. Нечә дә көзәл нүмунәдир! Павелин сөһбәти јәһудиләрә нечә тәсир көстәрди? «Онлардан бәзиләри дејиләнләрә инанды, бәзиләри исә инанмады». Араларында фикир ајрылығы јаранды вә Луканын дедији кими, «онлар дағылышмаға башладылар» (Һәв. иш. 28:24, 25а).

[16] Павел тәәччүбләнмәди. Ахы биринчи дәфә дејилди ки, јәһудиләр хош хәбәрә белә мүнасибәт көстәрирдиләр. Үстәлик, Мүгәддәс Китабда да бу һагда габагчадан дејилмишди (Һәв. иш. 13:42—47; 18:5, 6; 19:8, 9). Буна көрә дә о, дағылышан јәһудиләрә белә деди: «Мүгәддәс руһ Јешаја пејғәмбәр васитәсилә аталарыныза јахшы демишдир: “Кет, бу халга белә де: «Ешитмәјинә ешидәчәксиниз, амма бир шеј баша дүшмәјәчәксиниз. Бахмағына бахачагсыныз, амма бир шеј көрмәјәчәксиниз. Чүнки бу халгын үрәји дашлашыб»”» (Һәв. иш. 28:25б—27). «Дашлашмаг» кими тәрчүмә едилән сөз орижинал мәтндә үрәјин «көкәлдијини», «пијләндијини», бу сәбәбдән дә Падшаһлыг хәбәринин она чатмадығыны көстәрирди (Һәв. иш. 28:27). Чох һејф!

[17] Јәһудиләр хош хәбәрә гулаг асмырлар, һеч асмасынлар. ‘Дикәр милләтләр мүтләг гулаг асачаглар’, — дејәрәк Павел сөзүнү битирди (Һәв. иш. 28:28; Мәз. 67:2; Јешаја 11:10). Буну демәјә һәваринин там әсасы вар иди, чүнки шәхсән өзү чохлу гејри-јәһудинин Падшаһлыг хәбәринә һај вердијинин шаһиди олмушду (Һәв. иш. 13:48; 14:27).

[18] Инсанлар хош хәбәри рәдд едәндә биз дә Павел кими буну үрәјимизә салмамалыјыг. Ахы биз билирик ки, һәјата апаран јолу тапанларын сајы елә дә чох олмајачаг (Мат. 7:13, 14). Дикәр тәрәфдән, үрәји һәгигәтә мејилли олан инсанлар һәгиги ибадәтә гошуланда кәлин онлары меһрибанлыг вә сәмимијјәтлә гаршылајаг (Лука 15:7).

‘Аллаһын падшаһлығы һаггында данышырды’ (Һәвариләрин ишләри 28:30, 31)

[19] Лука өз һекајәтинә белә бир хош нотларла јекун вурур: «Павел кирајә

15. Павелин тәблиғиндә һансы дөрд мәгамы вурғуламаг олар?

16—18. Ромалы јәһудиләрин хош хәбәри пис гаршыламасы нә үчүн Павели тәәччүбләндирмәди, бәс биз белә һалларла үзләшәндә нечә мүнасибәт көстәрмәлијик?

19. Павел ев дустағы оланда вахтдан сәмәрә илә нечә истифадә едирди?

тутдуғу евдә дүз ики ил галды. О, јанына кәләнләри сәмими гәлбдән гәбул едир, онлара Аллаһын падшаһлығы һаггында данышыр, Ағамыз Иса Мәсиһ һаггында бөјүк чәсарәтлә, манеәсиз тәлим верирди» (Һәв. иш. 28:30, 31). Бу гыса парча Павелин гонагпәрвәр, иманлы олдуғуну вә хош хәбәрин јајылмасы үчүн нә гәдәр чан јандырдығыны ајдын шәкилдә көстәрир.

20 Павелин күләрүзлә гәбул етдији адамлардан бири дә Колос шәһәриндә ағасындан гачмыш Онисим адлы бир гул иди. Павел Онисимә һәгигәти өјрәнмәјә көмәк етди. Онларын арасында чох меһрибан мүнасибәт јаранды, Онисим Павел үчүн ‘вәфалы гардаш’ олду, Павел исә Онисими ‘өвлады’ адландырырды (Колос. 4:9; Филим. 10—12). Јәгин бу гачағын мәсиһчи олмасы Павели чох руһландырмышды*.

21 Павелин көзәл нүмунәсинин чохларына фајдасы олмушду. О, Филипи мәсиһчиләринә јазмышды: «Башыма кәләнләр хош хәбәрин јајылмасына хидмәт етмишдир. Бәли, мәһз јајылмасына, әксинә јох. Белә ки, Мәсиһ уғрунда һәбс олундуғум һамыја, о чүмләдән император гвардијасына да мәлум олуб. Һәмчинин мәним гандалларым Ағамызын хидмәтиндә дуран гардашларын чохуну үрәкләндириб вә онлары чәсарәтлә, горхмадан Аллаһын сөзүнү тәблиғ етмәјә сөвг едиб» (Филип. 1:12—14).

22 Павел Ромада дустаг олдуғу вахты бошуна кечирмәди. Јунан Мүгәддәс Јазыларына дахил олан бир сыра мәктублары о, мәһз бурада јазмышды#. Мараглыдыр ки, ефеслиләрә јаздығы мәктубда Павел мәсиһчинин руһани јарагларыны тәсвир етмәк үчүн Рома әскәринин зиреһләриндән истифадә етмишди (Ефес. 6:11—17). Ола биләр, һәваринин ағлында бу мүгајисә кешијини чәкән әскәрә баханда јаранмышды (Һәв. иш. 28:16). Бундан нә өјрәнирик? Әкәр диггәтли олсаг, биз дә әтрафымыздакы шејләрдән јахшы нүмунәләр кәтирә биләчәјик.

23 «Һәвариләрин ишләри» китабында Павелин азадлыға чыхмасы һагда һеч бир шеј јазылмаса да, мәлумдур ки, о, дөрд илә јахын һәбсдә олмушду — ики ил Гејсәријјәдә, ики ил исә Ромада△ (Һәв. иш. 23:35; 24:27). Бүтүн бу мүддәт әрзиндә Павел никбин әһвал-руһијјәни горујараг хидмәтдә әлиндән кәләни етмишди. Бу күн дә иманларына көрә һагсыз јерә һәбс олунан Шаһидләрин чоху севинчләрини итирмәмиш вә әввәлки әзмлә

* Павел Онисими өз јанында сахламаг истәјирди, лакин белә етсәјди, Рома ганунуну вә Онисимин ағасы Филимонун һүгугларыны позмуш оларды. Јери кәлмишкән, елә Филимонун өзү дә мәсиһчи иди. Буна көрә дә Онисим ағасынын јанына гајытды. Амма Павел Онисимлә Филимона мәктуб көндәриб хаһиш етди ки, гулуну меһрибанлыгла, руһани гардашы кими гәбул етсин (Филим. 13—19).

212-чи сәһифәдәки «Ромадакы илк һәбси заманы Павелин јаздығы беш мәктуб» адлы чәрчивәјә бах.

△ 214-чү сәһифәдәки «61-чи илдән сонра Павелин һәјаты» адлы чәрчивәјә бах.

20, 21. Павелин Ромадакы хидмәтиндән кимләр јарарланмышды?

22. Нәдән көрүнүр ки, Павел Ромада дустаг оларкән вахтыны бош јерә кечирмирди?

23, 24. Павел кими бу күн дә бир чох мәсиһчиләр һагсыз јерә һәбс олунсалар да, никбинлији нечә горујурлар?

тәблиғ етмишләр. Мәсәлән, Испанијада јашајан Адолфо бир мәсиһчи олараг битәрәф мөвге тутдуғу үчүн һәбс олунмушду. «Биз сәнә мат галмышыг, — дејә бир мәмур һејрәтини билдирмишди. — Сәнә нә гәдәр зүлм едирдиксә, сән бир о гәдәр күлүмсәјиб, хош сөз дејирдин».

24 Вахт кечдикчә Адолфо о дәрәчәдә етибар газанмышды ки, артыг онун камерасынын гапысыны ачыг гојурдулар. Әскәрләр онун јанына кәлиб Мүгәддәс Китаба аид суаллар верирдиләр. Һәтта мүһафизәчиләрдән бири Адолфонун камерасында Мүгәддәс Китабы охујурду, Адолфо исә көз олурду ки, ону һеч ким көрмәсин. Сән ишә бир бах, дустаг мүһафизәчинин «кешијини чәкир»! Бу чүр садиг Шаһидләрин нүмунәсинә бахыб кәлин биз дә һәтта чәтин вәзијјәтләрә дүшәндә белә, ‘чәсарәтлә, горхмадан Аллаһын сөзүнү тәблиғ едәк’.

25 Ев дустағы олан һәвари јанына кәләнләрин һамысына ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында данышыр’. Һадисәләрлә зәнкин «Һәвариләрин ишләри» китабы белә бир үрәкачан сәһнә илә јекунлашыр. Китабын биринчи фәслиндә Исанын шакирдләринә дедији бу сөзләри охумушдуг: «Мүгәддәс руһ үзәринизә кәләндә сиз гүввәт алачагсыныз вә Јерусәлимдә, бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олачагсыныз» (Һәв. иш. 1:8). Бу сөзләрдән һеч 30 ил кечмәмишди ки, Падшаһлыг һаггында хәбәр ‘сәма алтында јашајан бүтүн инсанлара тәблиғ едилмишди’* (Колос. 1:23). Бәли, Аллаһын руһунун гүдрәти гаршысында һеч нә дура билмәз! (Зәк. 4:6).

26 Бу күн дә һәмин руһ Мәсиһин јер үзүндә јашајан гардашларына, еләчә дә ‘башга гојунлара’ күч-гүввә верир. Бунун сајәсиндә онлар 230-дан чох өлкәдә усанмадан ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт верирләр’ (Јәһ. 10:16; Һәв. иш. 28:23). Бәс сән бу ишдә вар күчүнлә иштирак едирсәнми?

ХОШ ХӘБӘР «БҮТҮН ИНСАНЛАРА» ТӘБЛИҒ ЕДИЛМИШДИ

Тәхминән 61-ҹи илдә һәвари Павел Ромада һәбсдә оларкән јазмышды ки, «хош хәбәр сәма алтында јашајан бүтүн инсанлара тәблиғ едилиб» (Колос. 1:23). Буну неҹә баша дүшмәк олар?

Ҝөрүнүр, Павел үмуми сөзләрлә хош хәбәрин һаралара гәдәр јајылдығыны тәсвир етмишди. Бизим ерадан әввәл IV әсрдә Македонијалы Искәндәр Һиндистанын сәрһәдләринә гәдәр Асијаны зәбт етмишди. Јули Сезар б. е. ә. 55-ҹи илдә Британијаја сохулмушду. Клавди исә бу аданын ҹәнуб һиссәсини өзүнә табе етдирмиш, ерамызын 43-ҹү илиндә Рома империјасына гатмышды. Истеһсал етдији зәриф ипәк сајәсиндә Узаг Шәрг дә јахшы танынырды.

Демәли белә чыхыр ки, хош хәбәр Британија вә Узаг Шәргдә дә тәблиғ едилмишди? Чәтин ки. Ерамызын 56-ҹы илиндә Павел ‘тәблиғ едилмәмиш јердә’, Испанијада хош хәбәри јајмаг арзусуну билдирмишди. Колослу мәсиһчиләрә мәктуб јазанда о, һәлә бу мәгсәдинә чатмамышды (Ром. 15:20, 23, 24). Бунунла белә, 61-ҹи илдә Падшаһлыг хәбәри артыг чох јердә ешидилмишди. Ән азындан, бу хәбәр 33-ҹү илин Әллинҹи ҝүн бајрамында вәфтиз олан јәһудиләрин вә прозелитләрин јашадығы өлкәләрә, еләҹә дә Исанын һәвариләринин ҝетдији јерләрә јајылмышды (Һәв. иш. 2:1, 8—11, 41, 42).

* «Хош хәбәр “бүтүн инсанлара” тәблиғ едилмишди» адлы чәрчивәјә бах.

25, 26. Павел һансы пејғәмбәрлијин һәјата кечмәсинин шаһиди олмушду вә һәмин пејғәмбәрлији бизим күнләрә нечә аид етмәк олар?

ФӘСИЛ 28

«Јерин учгарларынадәк»

Јеһованын Шаһидләри Иса Мәсиһин ардычылларынын биринчи әсрдә башладығы иши давам етдирирләр

ОНЛАР чанла-башла шаһидлик едирдиләр. Мүгәддәс руһун тәгдим етдији рәһбәрлији сөзсүз-совсуз гәбул едир, онун көмәјинә архаланырдылар. Тәгибләр бу адамлары сусдура билмирди. Аллаһ онлара јар олурду. Сөһбәт еркән мәсиһчиләрдән кедир, лакин ејни сөзләри бу күн Јеһованын Шаһидләри һаггында да демәк олар.

² Шүбһә етмирик ки, һадисәләрлә долу «Һәвариләрин ишләри» китабында јазыланлар сәнин иманыны мөһкәмләндирди. Бу китаб надир китабдыр, чүнки о, еркән мәсиһчилијин тарихиндән бәһс едән Аллаһдан илһам алараг јазылмыш јеканә мәнбәдир.

³ «Һәвариләрин ишләри» китабында 95 нәфәрин, 32 өлкә вә бөлкәнин, 54 шәһәрин вә 9 аданын ады чәкилир. Орада мүхтәлиф чүр инсанлардан — садә халгдан, гүрурлу дин рәһбәрләриндән, шөһрәтпәрәст сијасәтчиләрдән вә амансыз тәгибчиләрдән бәһс едилир. Лакин китабын әсас персонажлары биринчи әсрдә јашамыш бачы-гардашларымыздыр. Онлар да бизим кими чијинләриндә һәјат гајғыларынын јүкүнү дашыјыр, ејни заманда исә сәјлә хош хәбәри тәблиғ едирдиләр.

⁴ Јеһованын иши үчүн чан јандыран Петер вә Павел, севимли һәким Лука, сәхавәтли Барнаба, чәсарәтли Стефан, хејирхаһ Чејран, гонагпәрвәр Лидија... Бу вә дикәр садиг шаһидләрин јашадығы вахтдан артыг 2 000 ил кечмәсинә бахмајараг, бизи онларла бағлајан бир шеј вар. Биз дә онлар кими шакирд һазырламаг тапшырығыны јеринә јетиририк (Мат. 28:19, 20). Бу иши ичра етмәк бизим үчүн бөјүк шәрәфдир!

⁵ Исанын өз шакирдләринә вердији тапшырыг үзәриндә бир дүшүн. О демишди: «Мүгәддәс руһ үзәринизә кәләндә сиз гүввәт алачагсыныз вә Јерусәлимдә, бүтүн Јәһудеја вә Самаријада, һәтта јерин учгарларынадәк мәним шаһидим олачагсыныз» (Һәв. иш. 1:8). Әввәлчә, шакирдләр мүгәддәс руһдан гүввәт алараг *«Јерусәлимдә»* шаһидлик етдиләр (Һәв. иш. 1:1—8:3). Сонра руһун рәһбәрлији алтында *«бүтүн Јәһудеја вә Са-*

1. Еркән мәсиһчиләрлә Јеһованын мүасир хидмәтчиләри арасында һансы охшарлыг вар?

2, 3. «Һәвариләрин ишләри» китабынын бәзи диггәтәлајиг чәһәтләри һансылардыр?

4. Бизи һәвари Павел вә Чејран кими садиг шаһидләрлә бағлајан нәдир?

5. Биринчи әсрдә тәблиғ иши нечә инкишаф едирди?

маријада» тәблиғ етмәјә башладылар (Һәв. иш. 8:4—13:3). Даһа сонра исә хош хәбәри *«јерин учгарларынадәк»* јајдылар (Һәв. иш. 13:4—28:31).

[6] Биринчи әсрдә јашајан һәмиманлыларымызын тәблиғ ишиндә истифадә етмәк үчүн там Мүгәддәс Китабы јох иди. Матта «Хош хәбәр»ини ән тези 41-чи илдә јазмышды. «Һәвариләрин ишләри» китабы 61-чи илдә јазылыб баша чатмаздан әввәл Павел мәктубларындан бир нечәсини гәләмә алмышды. Лакин еркән мәсиһчиләрдә нә бүтөв Мүгәддәс Јазыларын шәхси нүсхәси, нә дә пајламаг үчүн чүрбәчүр нәшрләр вар иди. Јәһуди мәсиһчиләр Исанын давамчысы олмаздан әввәл синагогда Ибрани Мүгәддәс Јазыларынын охунмасына гулаг асырдылар (2 Кор. 3:14—16). Бунунла белә, онлара да Мүгәддәс Китабы чалышганлыгла өјрәнмәк лазым иди, чүнки чох вахт онлар тәблиғдә ајәләри әзбәрдән демәли олурдулар.

[7] Бу күн әксәријјәтимизин Мүгәддәс Китабы да, Мүгәддәс Китаба әсасланан чохлу әдәбијјаты да вар. Биз 230-дан чох өлкәдә, бир чох дилләрдә хош хәбәри бәјан едир, шакирд һазырлајырыг.

Мүгәддәс руһун гүввәти илә

[8] Иса шакирдләринә шаһидлик етмәји тапшыранда онлара демишди: «Мүгәддәс руһ үзәринизә кәләндә сиз гүввәт алачагсыныз». Аллаһын руһунун вә ја фәал гүввәсинин рәһбәрлији илә Исанын давамчылары кетдикчә дүнјанын бүтүн кушәләриндә шаһидлик едәчәкдиләр. Петерлә Павел мүгәддәс руһун сајәсиндә хәстәләрә шәфа верир, чинләри говур, һәтта өлүләри белә дирилдирдиләр! Лакин әсас мәгсәд бу дејилди. Мүгәддәс руһун көмәјилә һәвариләр вә дикәр шакирдләр инсанлара әбәди һәјата апаран дәгиг билији чатдырырдылар (Јәһ. 17:3).

[9] Ерамызын 33-чү илинин Әллинчи күн бајрамында Исанын шакирдләри *мүгәддәс руһун* вердији габилијјәтлә мүхтәлиф дилләрдә данышмаға башладылар. Беләликлә, онлар «Аллаһын әзәмәтли ишләри һаггында» шаһидлик едирдиләр (Һәв. иш. 2:1—4, 11). Биз бу күн мөчүзәви шәкилдә башга-башга дилләрдә данышмырыг. Лакин Аллаһын руһунун көмәјилә садиг нөкәр бир чох дилләрдә Мүгәддәс Китаба әсасланан әдәбијјатлар нәшр едир. Мәсәлән, һәр ај «Көзәтчи Гүлләси» вә «Ојанын!» журналларынын милјонларла нүсхәси чап олунур. Бунун сајәсиндә биз бүтүн милләтләрдән, гәбиләләрдән вә дилләрдән олан инсанлара ‘Аллаһын әзәмәтли ишләрини’ бәјан едирик (Вәһј 7:9).

[10] Садиг нөкәр 1989-чу илдән «Мүгәддәс Јазыларын Јени Дүнја тәрчүмәси»нин башга дилләрә тәрчүмә едилмәсинә хүсуси диггәт јетирир.

6, 7. Биринчи әсрдәки һәмиманлыларымыздан фәргли олараг, шакирд һазырламаг ишиндә биз нә илә тәмин едилмишик?

8, 9. а) Мүгәддәс руһун сајәсиндә Исанын шакирдләри һансы иши ичра едирдиләр? б) Аллаһын руһунун көмәјилә садиг нөкәр һансы иши һәјата кечирир?

10. Нөкәр синфи 1989-чу илдән нәјә хүсуси диггәт јетирир?

Милјонларла нүсхәдә чап олунан бу тәрҹүмә артыг бир чох дилләрдә мөвҹуддур, һәлә нә гәдәринә дә тәрҹүмә олунур. Аллаһын вә Онун мүгәддәс руһунун көмәји олмадан бүтүн бу ҹәһдләр боша чыхарды.

[11] Јеһованын Шаһидләринин әдәбијјатлары 470-дән чох дилә тәрҹүмә олунур. Тәрҹүмә ишини 130 дан артыг өлкәдә тәхминән 2 800 көнүллү һәјата кечирир. Бу, бизи тәәҹҹүбләндирмәмәлидир, чүнки јер үзүндә башга һеч бир тәшкилаты мүгәддәс руһ идарә етмир. Јеһова Аллаһ, Онун тәјин етдији Падшаһ вә артыг көјдә тәсис олунмуш Падшаһлыг һаггында ‘әтрафлы шәһадәт верән’ јеканә тәшкилат мүгәддәс руһун дәстәкләдији «Јеһованын Шаһидләри» тәшкилатыдыр (Һәв. иш. 28:23).

[12] Павел Писидија Антакијасында јәһудиләрә вә башга милләтләрдән оланлара шаһидлик едәндә «үрәјиндә әбәди һәјата дүзкүн мејли оланларын һамысы иман кәтирди» (Һәв. иш. 13:48). «Һәвариләрин ишләри» китабынын сонунда јазылдығы кими, Павел «Аллаһын падшаһлығы һаггында... бөјүк ҹәсарәтлә, манеәсиз тәлим верирди», өзү дә һарада-һарада, дүнја императорлуғунун пајтахты Ромада! (Һәв. иш. 28:31). Исанын еркән давамчылары мүхтәлиф үсуллардан истифадә едәрәк мүгәддәс руһун рәһбәрлији вә көмәјилә шаһидлик ишини һәјата кечирирдиләр.

Тәгибләр гаршысында мәтанәтли

[13] Исанын еркән давамчылары тәгиблә үзләшәндә дуа едиб Јеһовадан ҹәсарәт истәдиләр. Аллаһ бу дуаја неҹә ҹаваб верди? Онлар мүгәддәс руһла долдулар вә Аллаһын сөзүнү ҹәсарәтлә сөјләмәјә башладылар (Һәв. иш. 4:18—31). Биз дә тәгибләр заманы шаһидлик ишини давам етдирмәк үчүн дуа едиб Аллаһдан мүдриклик вә күч истәмәлијик (Јаг. 1:2—8). Аллаһын хејир-дуасы илә вә мүгәддәс руһун көмәклији сајәсиндә биз хидмәтдә әзмимизи горујуруг. Тәблиғ ишини һеч нә дајандыра билмәз, нә күчлү мүгавимәт, нә дә амансыз тәгибләр. Тәгиб заманы мүтләг мүгәддәс руһ үчүн дуа етмәли вә тәблиғ ишини давам етдирмәк үчүн Аллаһдан мүдриклик вә ҹәсарәт истәмәлијик (Лука 11:13).

[14] Гәтлә јетирилмәздән әввәл Стефан ҹәсарәтлә шаһидлик верди (Һәв. иш. 6:5; 7:54—60). Һәмин вахт баш галдыран «күчлү тәгиб» нәтиҹәсиндә һәвариләрдән башга бүтүн шакирдләр Јәһудејаја вә Самаријаја сәпәләндиләр. Лакин бу, шаһидлик ишини дајандыра билмәди. Филип Самаријаја кедиб «Мәсиһ һаггында тәблиғ етмәјә башлады» вә бу, чох көзәл бәһрәләр кәтирди (Һәв. иш. 8:1—8, 14, 15, 25). Бундан әлавә, Мүгәддәс Китабда дејилир: «Стефанын гәтлиндән сонра башлајан тәгибә көрә дағылышанлар Финикија, Кипр вә Антакијаја кедиб чыхдылар. Амма онлар Аллаһын сөзүнү јалныз јәһудиләрә данышырдылар.

11. Јеһованын Шаһидләри әдәбијјатларын тәрҹүмәси илә бағлы нәләрә наил олублар?

12. Павел вә дикәр мәсиһчиләр шаһидлик ишини нәјин сајәсиндә һәјата кечирирдиләр?

13. Тәгибләрлә үзләшәндә нә үчүн дуа етмәк лазымдыр?

14, 15. а) Стефанын гәтлиндән сонра башлајан тәгиб нәјә сәбәб олду? б) Сибирдәки мәсиһчиләрин чоху һәгигәти неҹә өјрәниб?

Араларында кипрли вә киреналы шакирдләр варды. Бу шакирдләр Антакијаја кәлдиләр. Онлар јунандилли әһали илә сөһбәт едир вә Ағамыз Иса һаггында хош хәбәри онлара билдирирдиләр» (Һәв. иш. 11:19, 20). Бәли, тәгибләр Падшаһлыг хәбәринин јајылмасына сәбәб олду.

15 Мүасир дөврдә дә буна бәнзәр шејләр баш вериб. Мәсәлән, кечмиш Совет Иттифагында 1950-чи илләрдә минләрлә Јеһованын Шаһиди Сибирә сүркүн олунмушду. Онлар Сибирин мүхтәлиф бөлкәләриндә јерләшдирилдијиндән кетдикчә хош хәбәр бу кениш дијарын һәр јанына јајылды. Чәтин ки, бу гәдәр шаһид хош хәбәри тәблиғ етмәк үчүн 10 000 километр јолу кетмәјә пул тапа биләјди. Бир гардаш дејир: «Елә алынды ки, һөкумәт өзү Сибирдә јашајан минләрлә сәмими инсана һәгигәти билмәјә көмәк етди».

Јеһованын бол хејир-дуасы

16 Шүбһә јохдур ки, Јеһова еркән мәсиһчиләрә хејир-дуа верирди. Павел вә дикәрләри әкир, сулајыр, ‘Аллаһ исә бечәрирди’ (1 Кор. 3:5, 6). «Һәвариләрин ишләри» китабында Јеһованын хејир-дуасы сајәсиндә тәблиғ ишинин инкишаф етмәси ајдын тәсвир едилир. Мәсәлән, «Аллаһын сөзү вүсәт алыр, Јерусәлимдәки шакирдләрин сајы кет-кедә артырды» (Һәв. иш. 6:7). Шаһидлик иши јајылдыгча, «бүтүн Јәһудеја, Галилеја вә Самаријадакы јығынчаг үчүн әмин-аманлыг дөврү башланды. Јығынчаг мөһкәмләнир, Јеһова Аллаһын горхусу вә мүгәддәс руһун тәсәллиси илә јашајараг бөјүјүрдү» (Һәв. иш. 9:31).

17 Сурија Антакијасында һәм јәһудиләр, һәм дә јунандилли адамлар һәгигәти чәсарәтли шаһидләрдән ешитдиләр. Мүгәддәс Китабда дејилир ки, «Јеһова онларла [шаһидләрлә] иди вә хејли адам Ағамыза иман кәтириб онун јолуна гошулду» (Һәв. иш. 11:21). Тәблиғ ишинин сонракы инкишафы һагда охујуруг: «Јеһованын сөзү исә вүсәт алыр вә аләмә јајылырды» (Һәв. иш. 12:24). Гејри-јәһудиләр арасында Павелин вә дикәрләринин вердији әсаслы шәһадәт сајәсиндә «Јеһованын сөзү әзәмәтлә јајылыр вә зәфәр чалырды» (Һәв. иш. 19:20).

18 Шүбһәсиз Јеһова бу күн бизим дә ишимизә хејир-дуа верир. Буна көрә дә бу гәдәр чох инсан һәгигәти гәбул едир, һәјатыны Аллаһа һәср едиб вәфтиз олунур. Үстәлик, јалныз Аллаһын көмәји вә хејир-дуасы сајәсиндә Павел вә дикәр мәсиһчиләр кими биз дә күчлү мүгавимәтә, һәрдән исә шиддәтли тәгибләрә синә кәриб хидмәтимизи уғурла ичра едирик (Һәв. иш. 14:19—21). Јеһова Аллаһ һәмишә бизә арха-дајагдыр. О, гаршылашдығымыз һәр сынагда бизи ‘голларында кәздирир’ (Ганун. т. 33:27). Бир дә унутмајаг ки, Јеһова Өз бөјүк исми наминә халгыны һеч вахт атмаз (1 Шам. 12:22; Мәз. 94:14).

16, 17. «Һәвариләрин ишләри» китабы Јеһованын тәблиғ ишинә хејир-дуа вердијини нечә көстәрир?

18, 19. а) Һарадан билирик ки, Јеһова бизим ишимизә хејир-дуа верир? б) Јеһованын Өз хидмәтчиләринә дајаг олдуғуну көстәрән нүмунә чәк.

«Јерин уҹгарларынадәк...»
(Һәвариләрин ишләри 1:8)

[19] Мәсәлән, Икинчи Дүнја мүһарибәси вахты Һаралд Апт шаһидлик ишиндән әл чәкмәдији үчүн насистләр ону Заксенхаузен һәбс дүшәркәсинә көндәрдиләр. 1942-чи илин мајында кестапочулар онун евинә кәлиб азјашлы гызыны көтүрүб апардылар, һәјат јолдашы Елзаны исә һәбс етдиләр. Елза мүхтәлиф һәбс дүшәркәләриндә јатмышды. «Алман һәбс дүшәркәләриндә кечирдијим илләр мәнә бир вачиб һәгигәти анламаға көмәк етди — дөзүлмәз вәзијјәтдә оланда Јеһова адама нә гәдәр күч верир! — дејә бачы билдирир. —Тутулмаздан габаг бир бачынын мәктубуну охумушдум. О јазырды ки, ағыр сынагла үзләшәндә инсан үрәјиндә гәрибә бир раһатлыг һисс едир. Мәнә елә кәлирди ки, бачы бир аз шиширдир. Амма өзүм сынагларла гаршылашанда баша дүшдүм ки, о, дүз дејирмиш, доғрудан да белә олур. Дүздүр, өз башына кәлмәјинчә адама буну тәсәввүр еләмәк чәтиндир. Мән исә буну өз тәчрүбәмдән билирәм».

Әтрафлы шәһадәт вермәјә давам едәк

[20] «Һәвариләрин ишләри» китабы Павелин ‘Аллаһын падшаһлығы һаггында данышмасы’ илә тамамланыр (Һәв. иш. 28:31). Дустаг олдуғу үчүн Павел Ромада евдән-евә тәблиғ едә билмәсә дә, јанына кәләнләрин һамысына шаһидлик едирди. Бу күн дә бәзи бачы-гардашларымыз евдән чыха билмирләр. Онлардан бәзиләри јатаг хәстәсидир, дикәрләри гочалар евиндә јашајыр. Буна бахмајараг, онларын Аллаһа мәһәббәти вә шаһидлик етмәк арзусу әввәлки кими күчлүдүр. Биз онлар үчүн дуа едәндә Аллаһдан хаһиш едә биләрик ки, һәгигәтә сусајан инсанлары онларын гаршысына чыхарсын.

[21] Евдән-евә тәблиғ етмәк вә тәблиғин дикәр үсулларында иштирак етмәк әксәријјәтимизин күчү дахилиндәдир. Буна көрә хош хәбәрин «јерин учгарларынадәк» тәблиғ олунмасы үчүн кәлин һәр биримиз бу ишдә вар күчүмүзлә чалышаг. Бу иши тәхирә салмаг олмаз, Мәсиһин иштиракынын «әламәти» көз өнүндәдир! (Мат. 24:3—14). Вахт көзләмир. Буна көрә дә кәлин ‘Рәббин ишиндә даима чох чалышаг’ (1 Кор. 15:58).

[22] Биз Јеһованын ‘мөһтәшәм күнүнү’ сәбирсизликлә көзләјирик. Амма о күн кәләнә кими кәлин Јеһоваја садиг галыб шаһидлик ишини чәсарәтлә давам етдирәк (Јоел 2:31). Веријалылар кими ‘Аллаһын сөзүнү бөјүк һәвәслә гәбул едәчәк’ һәлә чох инсан вар (Һәв. иш. 17:10, 11). Кәлин, мәчази диллә десәк, «афәрин, мәним гочаг, вәфалы нөкәрим!» сөзләрини ешидәнәдәк шәһадәт верәк (Мат. 25:23). Белә етсәк, јени дүнјада фәрәһлә кери бојланыб дејәчәјик: «Мән нечә дә хошбәхт инсанам ки, вахтилә Јеһоваја садиг галыб Онун Падшаһлығы һаггында әтрафлы шәһадәт вермәк ишиндә күчүмү әсиркәмәдән иштирак етмишәм».

---

20. Павел ев дустағы оланда нә едирди вә бу, бәзи бачы-гардашларымызы нечә руһландыра биләр?

21. Нә үчүн ичра етдијимиз иш тәхирәсалынмаздыр?

22. Јеһованын күнүнү көзләдијимиз мүддәтдә нә етмәк әзминдә олмалыјыг?

ШӘКИЛ ИНДЕКСИ   СӘҺИФӘЛӘРЛӘ ҜӨСТӘРИЛИБ

Үз габығы Павел, Чејран, Галлио, Лука, мәбәд мүһафизәчиси вә һәвариләр, садукеј, Павел Гејсәријјәјә апарылыр, сәсҝүчләндиричи илә тәчһиз олунмуш машынла вә фонографла шаһидлик.

1 Әли-голу зәнчирли Павел Лука илә Ромаја ҝедән ҝәмидә.

2, 3 Рәһбәрлик Шурасынын үзвләри Ч. Барр вә Т. Јарач дүнја хәритәси өнүндә.

11 Иса он бир садиг һәварисинә вә дикәр давамчыларына Галилејада дағын әтәјиндә тапшырыг верир.

14 Иса ҝөјә галхыр; һәвариләр она бахырлар.

20 Әллинчи ҝүн бајрамында шаҝирдләр мүхтәлиф јерләрдән ҝәләнләрлә онларын ана дилиндә данышырлар.

36 Һәвариләр гәзәби чошуб-дашан Кајафанын өнүнә ҝәтирилибләр. Мәбәд мүһафизәчиләри Синедрионун әмринә мүнтәзир дурублар.

44 Ашағыда: II Дүнја мүһарибәсиндән сонра, Шәрги Алманија мәһкәмәси јанлыш олараг Јеһованын Шаһидләрини Америка ҹасусу олмагда иттиһам едир. («Neue Berliner Illustrierte», 1950-чи ил 3 октјабр сајы).

46 Стефан мүттәһим гисминдә Синедрион өнүндә дуруб. Арха фонда варлы садукејләр, өн планда тәәссүбкеш фәрисејләр.

54 Петер јени шаҝирдин үзәринә әлләрини гојур; Шимон, әлиндә пул кисәси.

75 Петер вә онун јол јолдашлары Корнилинин евинә дахил олур. Корнилинин сол чијниндә онун јүзбашы олдуғуну ҝөстәрән хүсуси өртүк вар.

83 Мәләк Петери апарыр; Петер, еһтимал ки, Антонио Галасында сахланылырды.

84 Ашағыда: 1945-чи ил, Квебек вилајәтинин Монреал шәһәри, гәзәбли күтлә («Weekend Magazine», 1956-чы ил ијул сајы)

91 Павеллә Барнаба Писидија Антакијасындан говулурлар. Арха фонда, еһтимал ки, ерамызын биринчи әсринин әввәлиндә тикилмиш јени су кәмәри.

94 Певеллә Барнаба Листрада онлара сәҹдә етмәк истәјән инсанлары дајандырмаға чалышырлар. Адәтән гурбан ҝәтирмә ајини мусиги сәдалары алтында кечирилән сәс-күјлү вә тәмтәраглы бир мәрасим иди.

100 Јухарыда: Сила илә Јәһуда Сурија Антакијасындакы јығынҹағы руһландырыр (Һәв. иш. 15:30—32). Ашағыда: Уганда, рајон нәзарәтчиси јығынҹагда нитг сөјләјир.

107 Евдә топлашан Јерусәлим јығынҹағы.

110 Өн ҹәркә, солдан сағa: Герит Лөш, Девид Сплејн, Ҹон Барр, Теодор Јарач; арха ҹәркә, солдан сағa: Стивен Летт, Ентони Морис, Гај Пирс, Самуел Һерд, Ҹефри Ҹексон.

124 Павел вә Тимотеј Рома тиҹарәт ҝәмисиндә. Узагда мајак ҝөрүнүр.

139 Павел вә Сила дарвазасы бағлы һәјәтдә; онлар гәзәбли күтләдән гачырлар.

155 Галлио Павелин иттиһамчыларыны говур. О, мөвгејинә ујғун ҝејиниб: үстүндән түнд гырмызы золаг ҝедән ағ мантија вә калсеј ајаггабы.

158 Ефес, Деметри ҝүмүш усталарына мүраҹиәт едир. Ҝүмүшдән дүзәлдилән Артемида мәбәдләри сувенир кими сатылыр.

171 Павел јолдашлары илә ҝәмијә минир. Арха фонда: ерамыздан әввәл биринҹи әсрдә гојулмуш һејкәл.

180 Ашағыда: 1940-чы илләр, Канадада нәшрләримизин пајланмасынын гадаған олундуғу вахт; ҝәнҹ Шаһид ҝизличә әдәбијјат ҝәтирир. (Сәһнәләшдирилмишдир.)

182 Павел ағсаггалларын хаһишини јерә салмыр. Ианәләри чатдырмаға көмәк едән Лука илә Тимотеј архада отуруб.

190 Павелин баҹысы оғлу, еһтимал ки, Павелин сахланылдығы Антони галасында Клавди Лиси илә данышыр. Архада Һиродун мәбәди ҝөрүнүр.

206 Павел јүк ҝәмисинин анбарында тагәтдән дүшмүш адамлар үчүн дуа едир.

222 Зәнчирлә әскәрә бағланмыш Павел Рома шәһәрини сејр едир.

ПЕРСОНАЖЛАР ҺАГГЫНДА МӘЛУМАТ

27 **Прозелитләр** 30 **Петер** 33 **Јәһја** 34 **Каһинләр** 41 **Гамалиел** 53 **Филип** 57 **Һәбәшистанлы мәмур** 62 **Шаул** 67 **Чејран** 70 **Корнили** 79 **I Һирод Агриппа** 86 **Барнаба** 112 **Јагуб** 118 **Марк** 121 **Тимотеј** 128 **Лука** 132 **Лидија** 137 **Сезарлар** 144 **Епикурчуләр вә стоикләр** 188 **Садукејләр вә фәрисејләр** 193 **Феликс** 199 **Порси Фест** 201 **II Һирод Агриппа**

ГӘДИМ ӨЛКӘЛӘР ВӘ ШӘҺӘРЛӘР
Павелин миссионер сәјаһәтләрини башладығы јер
Тәх. б. е. 47—48. Биринчи миссионер сәјаһәти (Һәв. иш. 13:1—14:28)
Тәх. б. е. 49—52. Икинчи миссионер сәјаһәти (Һәв. иш. 15:36—18:22)
Тәх. б. е. 52—56. Үчүнҹү миссионер сәјаһәти (Һәв. иш. 18:22—21:19)
Тәх. б. е. 58—59. Ромаја сәјаһәт (Һәв. иш. 23:11—28:31)
0 мил
150
0 км
150
15°
20°
25°
30°
35°
40°
Рома
Үч Меһманхана
Аппи базары
Путеоли
ИТАЛИЈА
Рекиум
Сичилија
Сиракуз
Малта
Адрија дәнизи
АРАЛЫГ ДӘНИЗИ
Сирт
Кирена
МАКЕДОНИЈА
Амфипол
Филипи
Неапол
Салоники
Верија
Аполлонија
Самотракија
ЈУНАНЫСТАН
Афина
Коринф
Кенхреја
АХАЈЈА
Феникс
Крит
Салмони
Кавда
Јахшы Лиманлар
Шм
ГАРА ДӘНИЗ
БИТИНИЈА
ПОНТ
МИСИЈА
КИЧИК АСИЈА
Троас
Адрамит
Асс
Митилен
Тиатира
ГАЛАТИЈА
АСИЈА
ФРИЖИЈА
Хиос
Антакија (Писидијаданы)
КАППАДОКИЈА
Ефес
Самос
Милет
Конја
ЛИКАОНИЈА
Листра
ПИСИДИЈА
Дербија
КИЛИКИЈА
Кос
Книд
Атталија
Пергија
ПАМФИЛИЈА
Тарс
ЛИКИЈА
Родос
Патара
Мира
Селевкија
Антакија (Суријадакы)
СУРИЈА
Саламис
Кипр
Пафос
ФИНИКИЈА
Сидон
Дәмәшг
Сур
Птолемаида
Назарет
САМАРИЈА
Гејсәријјә
Јаффа
Антипатрида
Ашдод
Јерусәлим
Гәзза
Лидда
ЈӘҺУДЕЈА
Искәндәријјә
МИСИР
ӘРӘБИСТАН
ҺӘБӘШИСТАН